

***Groenplaats te Oud-Rekem
(gem. Lanaken)***

Archeologisch bureau- en proefsleuvenonderzoek

D. Mervis, I. Van Kerkhoven en B. Berk

Opgraving

☐

Prospectie

☒

Vergunningsnummer:

2014/315

Naam aanvrager:

MERVIS, Dirk

Naam site:

Oud-Rekem (Lanaken), Groenplaats

1. Colofon

Condor Rapporten 156
ISSN-nummer: 2034-6387

Bureaustudie en prospectie met ingreep in de bodem te Lanaken Schijfstraat
(Woonzorgcentrum Oud Rekem)
Archeologisch bureauonderzoek en prospectie met ingreep in de bodem

Auteurs: D. Mervis en I. Van Kerkhoven
In opdracht van: Probis B&O
Foto's en tekeningen: Condor Archaeological Research bvba, tenzij anders vermeld

Condor Archaeological Research bvba, Bilzen, september 2014.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder vooraf schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Condor Archaeological Research BVBA
Martenslindestraat 29a,
3742 MARTENSLINDE (BILZEN)
Tel 0032 (0)498 59 38 89
E-mail: info@condorarch.be
www.condorarch.be

2. Inhoudsopgave

1. Colofon	3
2. Inhoudsopgave	4
3.1. Administratieve gegevens	7
3.2. Omschrijving onderzoeksopdracht	9
3.3. Specialisten	10
4. Inleiding	11
4.1. Onderzoekskader	11
4.2. Onderzoeksteam	14
4.3. Dankwoord	14
5. Landschappelijke ontwikkeling	15
5.1. Algemeen	15
5.2. Geomorfologie en bodem	15
5.3. Historische ligging	21
5.4. Archeologische waarden	47
5.5. Geïnventariseerd bouwkundig erfgoed	49
5.6. Beschermd stadsgezicht	51
6. Gespecificeerde archeologische verwachting, onderzoeksvragen en strategie	52
6.1. Verwachting	52
6.2. Strategie	54
6.3. Beantwoording onderzoeksvragen	56
7. Conclusie	58
8. Inleiding	59
8.1. Onderzoekskader	59
8.2. Onderzoeksteam	59

9. Methodiek.....	60
9.1. Veldwerk.....	60
9.2 Verwerking en rapportage.....	61
9.2.1 Ordening van lijsten en matrix	61
9.2.2. Verwerking digitale meetgegevens.....	62
9.2.3. Verwerking vondsten.....	63
10. Bodemopbouw.....	64
11. Vondstmateriaal.....	68
11.1. Aardewerk.....	68
11.2. Lithische artefacten	72
11.3. Metaalvondsten.....	73
12. Resultaten veldonderzoek	75
12.1. Skeletresten	75
12.2. Muurresten.....	79
12.3. Paalkuilen	86
12.4. Kuilen.....	89
12.5. Recente sporen	91
13. Inhumatieresten.....	92
13.1. Inleiding.....	92
13.2. Methoden en technieken.....	92
13.3. Resultaten	94
13.3.1. Algemeen.....	94
13.3.2. Opgravingsput 1.....	95
13.3.3. Opgravingsput 2.....	96
13.3.4. Leeftijd, geslacht en lengte	98
13.3.5. Pathologie	99
13.3.6. Houding, oriëntatie en conservering.....	99
13.3.7. Vondsten	99

13.4. Conclusie.....	100
13.4.1. Discussie en aanbevelingen	101
13.4.2. Verantwoording	101
14. Beantwoording onderzoeksvragen	102
15. Advies	106
16. Conclusie.....	108
17. Bibliografie.....	109
18. Lijst met gebruikte dateringen.....	111

Bijlagen

Bijlage 1:	allesporenkaart
Bijlage 2:	Detailkaarten
Bijlage 3:	Coupes en profielen
Bijlage 4:	Sporenlijst
Bijlage 5:	Vondstenlijst
Bijlage 6:	Monsterlijst
Bijlage 7:	Skeletformulieren
Bijlage 8:	Harrismatrix
Bijlage 9:	Advieskaart
Bijlage 10:	Archiefonderzoek Limburgse Studies

DEEL 1: Bureauonderzoek

3. Administratieve fiche

3.1. Administratieve gegevens

Opdrachtgever	Probis B&O Acaciastraat 6b 2440 Geel
Uitvoerder	Condor Archaeological Research bvba
Condor Rapporten	156
Vergunninghouder	Mervis Dirk
Beheer opgravingsarchief	Condor Archaeological Research bvba
Beheer roerende archeologische monumenten	Niet van toepassing
Projectcode/vergunningsnummer	2014/315
Vindplaatsnaam	Niet van toepassing
Provincie	Limburg
Gemeente	Lanaken
Deelgemeente	Rekem
Plaats	Groenplaats-Schijfstraat
Toponiem	Niet van toepassing
Coördinaten	X: 243817,63 Y: 180271,76 X: 243899,86 Y: 180274,21 X: 243913,56 Y: 180219,39 X: 243812,49 Y: 180203,72
Kadastrale gegevens	Afdeling: 3 Sectie: B Nrs.: 509p, 509r2, 509s, 509w2
Kaartblad	/

8

3.2. Omschrijving onderzoeksopdracht

Bevoegd gezag	Agentschap Onroerend Erfgoed Limburg (contactpersoon: Mevr. I. Vanderhoydonck; ingrid.vanderhoydonck@rwo.vlaanderen.be)
Bijzondere voorwaarden	Zie “Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Lanaken, Schijfstraat (Woonzorgcentrum Oud Rekem)” 2014/315
Archeologische verwachting	Een hoge archeologische verwachting voor bewoning en begraving uit de middeleeuwen en nieuwe/nieuwste tijd. Binnen het plangebied wordt onder meer een kerkhof, pastorie, tiendenschuur, drossaardwoning, brouwerij en woonhuizen verwacht in meerdere occupatiefases.
Wetenschappelijke vraagstelling	<ul style="list-style-type: none"> - Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens (hiervoor dient tevens het Rijksarchief van Hasselt geraadpleegd te worden)? - Welke info is er nog te vinden over de huidige bebouwing of voormalige constructies op het terrein? - In welke mate verstoren de geplande werken archeologisch erfgoed? - Hoe wordt de prospectie met ingreep in de bodem het best uitgevoerd?
Onderzoeksvorm	Bureauonderzoek
Plannen opdrachtgever	De herwaardering van de site door middel van een woonzorgcentrum met ondergrondse parkeergelegenheid.

3.3. Specialisten

Specialisatie	Condor Archaeological Research bvba heeft voldoende specialisatie in huis om het onderzoek tot een goed eind te brengen.
---------------	--

4. Inleiding

4.1. *Onderzoekskader*

Condor Archaeological Research bvba heeft in opdracht van Probis B&O een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Dit ten behoeve van de herwaardering van de terreinen ten noorden van de Groenplaats te Rekem.

Onderhavige bureaustudie was gekoppeld aan prospectievergunning 2014/315.

Deze archeologische voorstudie diende te worden uitgevoerd, omdat de realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijke aanwezige archeologische resten. Dit voortraject omvatte het afbakenen en beschrijven van het onderzoeksgebied, het verwerven van informatie over de landschappelijke opbouw en de reeds bekende archeologische en/of historische waarden. Het had tot doel een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen voor deze locatie. Alsook, indien mogelijk, eveneens een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging van de eventuele aanwezige archeologische vindplaatsen.

Dit moet leiden tot concrete aanbevelingen voor het verder verloop van het archeologisch vooronderzoek door middel van proefsleuven.

Hiervoor diende men volgens de gekoppelde vergunning volgende bronnen minstens te raadplegen:

- Erfgoedinventarissen en diensten:
 - Centrale Archeologische Inventaris en de hierin vermelde bronnen
 - Inventaris bouwkundig erfgoed
- Historische kaarten en iconografie:
 - Ferraris kaart
 - Primitief kadaster
 - Kadasterplannen vanaf de 19de eeuw
 - Kadasterplannen van de 20ste eeuw
 - Atlas van de buurtwegen
 - Lokaal beschikbare historische kaarten

- Historische luchtfoto's
- Historische grondplannen
- Historische foto's
- Iconografische bronnen
- Gekende archeologische en historische waarden:
 - Rijksarchief van Hasselt
 - (Amateur)archeologen en heemkundige kringen
 - (Inter)gemeentelijke, regionale en provinciale archeologische diensten
 - Regio-experts
 - Literaire bronnen
 - Toponymie
- Bodemgebruik en topografie:
 - Topografische kaarten
 - Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen
 - Orthofoto's
 - Lucht- en satellietfoto's
 - Huidige gebruikers
- Erfdienstbaarheden en historische ingrepen:
 - Gemeente
 - Nutsmaatschappijen
 - KLIP/KLIM

Om de impact van de toekomstige werkzaamheden op het archeologisch erfgoed vast te stellen dient men gebruik te maken van de meest recente gegevens die de opdrachtgever of ontwerper kan aanleveren, namelijk:

- Plannen van de huidige bebouwing
- Ontwerpplan en inrichtingsplan
- Aard en omvang van de toekomstige verstoring
- Diepte grondwatertafel
- Gepland grondverzet: verwijdering (waar, hoe en hoe diep), verplaatsing (waar, hoeveel, tijdelijke opslag) of bewerking van de bodem in functie van de werken
- Technieken, zones en dieptes waar grondverbetering wordt voorzien

- Technieken, zones en dieptes waar grondbemaling wordt voorzien

De historische kaarten en de resultaten van de analyses dienden hierbij georeferereerd en geprojecteerd te worden op de actuele kadasterkaarten¹.

Op basis van de gespecificeerde archeologische verwachting alsmede de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 6 een advies met betrekking tot de archeologische waarden geformuleerd. De resultaten van bovenstaande studies moeten toelaten een gemotiveerd advies te formuleren over onder meer de methodiek en de inplanting van de dwarsprofielen betreffende het archeologisch veldonderzoek.

Het onderzoeksgebied is vandaag volledig geasfalteerd en ommuurd en wordt als parking gebruikt. Het oostelijke deel van het plangebied is momenteel in gebruik als groenzone en terras voor de belendende horecazaak (*Afbeelding 4.1*).

Afbeelding 4.1: Luchtfoto met daarop de contouren van onderhavig plangebied (roze lijn)².

¹ Vanderhoydonck, 2014, p.5.

4.2. Onderzoeksteam

Het onderzoeksteam van Condor Archaeological Research bvba bestond uit:

- D. Mervis rapportage
- T. Deville rapportage en archiefonderzoek
- R. Roggen archiefonderzoek

4.3. Dankwoord

Dankzij de medewerking en het vertrouwen van verschillende partijen kon er tijdens dit project voortvarend worden gewerkt. In het bijzonder danken we de opdrachtgever Probis B&O (Contactpersoon Vicky Mols) en Onroerend Erfgoed, Limburg (Contactpersoon Ingrid Vanderhoydonck).

Speciale bedanking gaat uit naar de heren Rombout Nijssen en Pieter Neirinckx voor het delen van hun kennis over de geschiedenis van de oude stad Rekem en omgeving en naar de heer Mathieu Maesen.

Tevens bedanken we dhr. Tim Vanderbeken.

² Informatie op basis van gegevens zoals bekend bij Microsoft Bing.

5. Landschappelijke ontwikkeling

5.1. Algemeen

De ligging van archeologische vindplaatsen relateert in hoge mate aan het natuurlijk landschap waarin deze zich bevinden. Het huidige landschap is hierbij intussen het resultaat van een lange en complexe ontwikkeling.

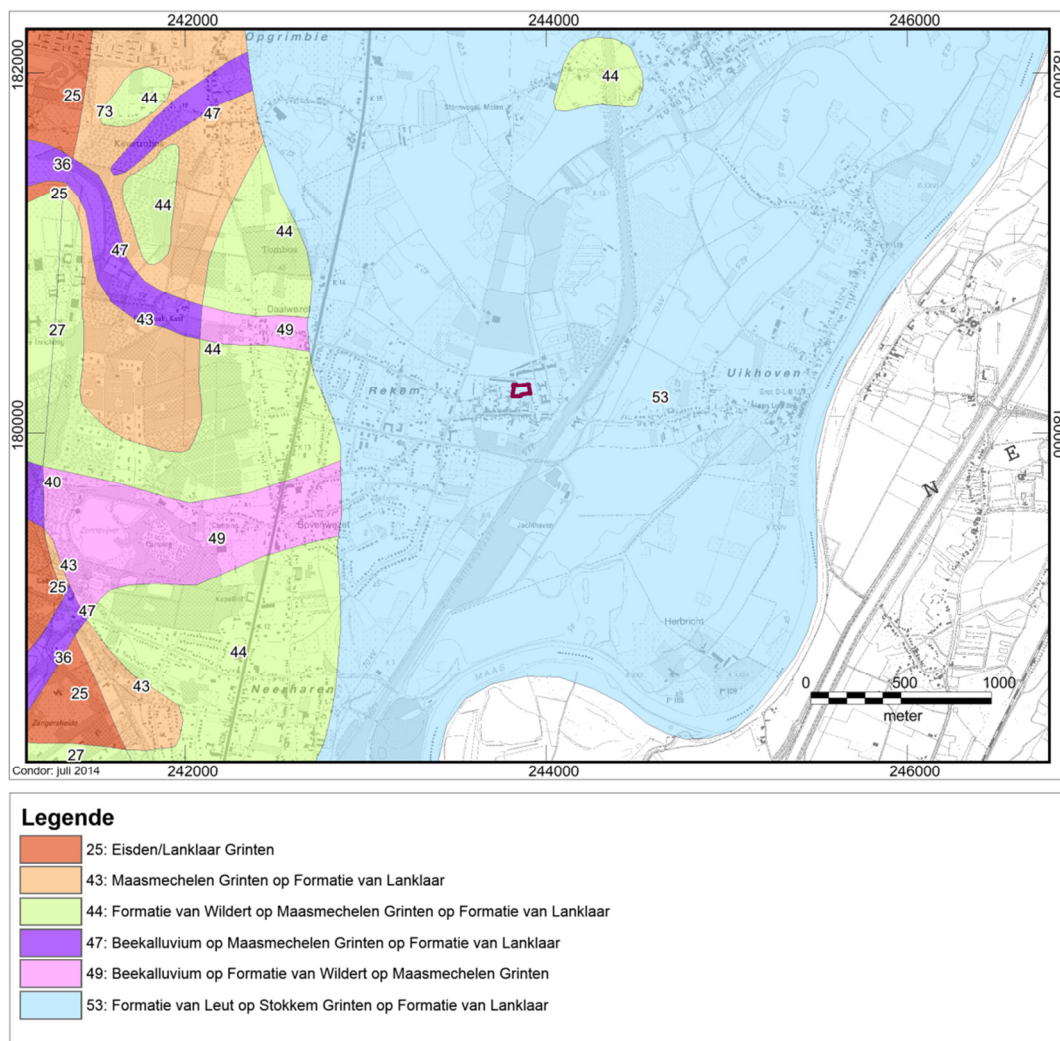
Belangrijke fysische variabelen zijn: de geologie, de geomorfologie, de bodemgesteldheid en de hydrologie. Op basis hiervan kunnen uitspraken worden gedaan over de landschapsgenese, de bodemopbouw, de ligging en stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische vindplaatsen kunnen zijn ingebed. Tevens is van belang het grondgebruik in het heden en verleden te inventariseren.

Bovenstaande elementen zijn gewichtige uitgangspunten om gefundeerde uitspraken te kunnen doen over de gespecificeerde archeologische verwachting (zie *infra*).

5.2. Geomorfologie en bodem

Geo(morfo)logisch gezien ligt het plangebied in de Maasvallei (*Afbeelding 5.1*). Op ongeveer een tot twee kilometer westwaarts begint de aanzet van het Kempisch plateau met de verschillende stroomgeulen van waterlopen die uitmonden in de Maas.

De basis voor het huidige landschap ligt in het Laat-Pleistoceen edoch vooral in het Holoceen, respectievelijk 128 000 - 11 800 jaar geleden en 11 800 jaar geleden tot nu. In deze lange periode wisselden koude en warmere perioden (glacialen/ijsstijden en interglacialen/tussenijstijden) elkaar af. Gedurende de guurste fasen heersten periglaciale omstandigheden, vergelijkbaar met die van de huidige Siberische toendra's.

Afbeelding 5.1: Kwartairgeologische kaart met aanduiding van het plangebied (roze kader).³

Met de komst van de huidige tussen-ijstijd, het Holocene trad een belangrijke klimaatsverbetering op. Het werd warmer en vochtiger en de open koude minnende vegetatie van het Weichselien maakte plaats voor een meer gesloten en warmte minnende vegetatiestructuur.

Buiten de dalen vond als gevolg van het steeds verder uitbreidende vegetatiedek niet of nauwelijks nog bodemerrosie plaats. Echter door de natuur gedreven erosie- en sedimentatieprocessen presenteerden zich nog steeds in de actieve rivier- en beekdalen, zoals in onderhavig plangebied.

³ Frederickx & Gouwy, 1996.

De permanent bevroren ondergrond was verdwenen, waardoor een deel van de neerslag in de grond kon insijpelen en bronnen vormden langs de valleiwanden.

Ook de mens verschijnt meer en meer als de vormende factor van het landschap. Dit met name sinds de introductie van de landbouw, tussen 5500 en 2000 v. Chr, wat vanaf dan leidde tot ontbossingen

Door de klimaatsverbetering kon bodenvorming optreden. De ruimtelijke verspreiding van de verschillende bodemeenheden relateert in hoge mate aan de geologische en geomorfologische opbouw van het landschap. Daarnaast hangt de ontwikkeling van de bodemtypen samen met de aard van het moedermateriaal, het klimaat en de hydrologische omstandigheden.

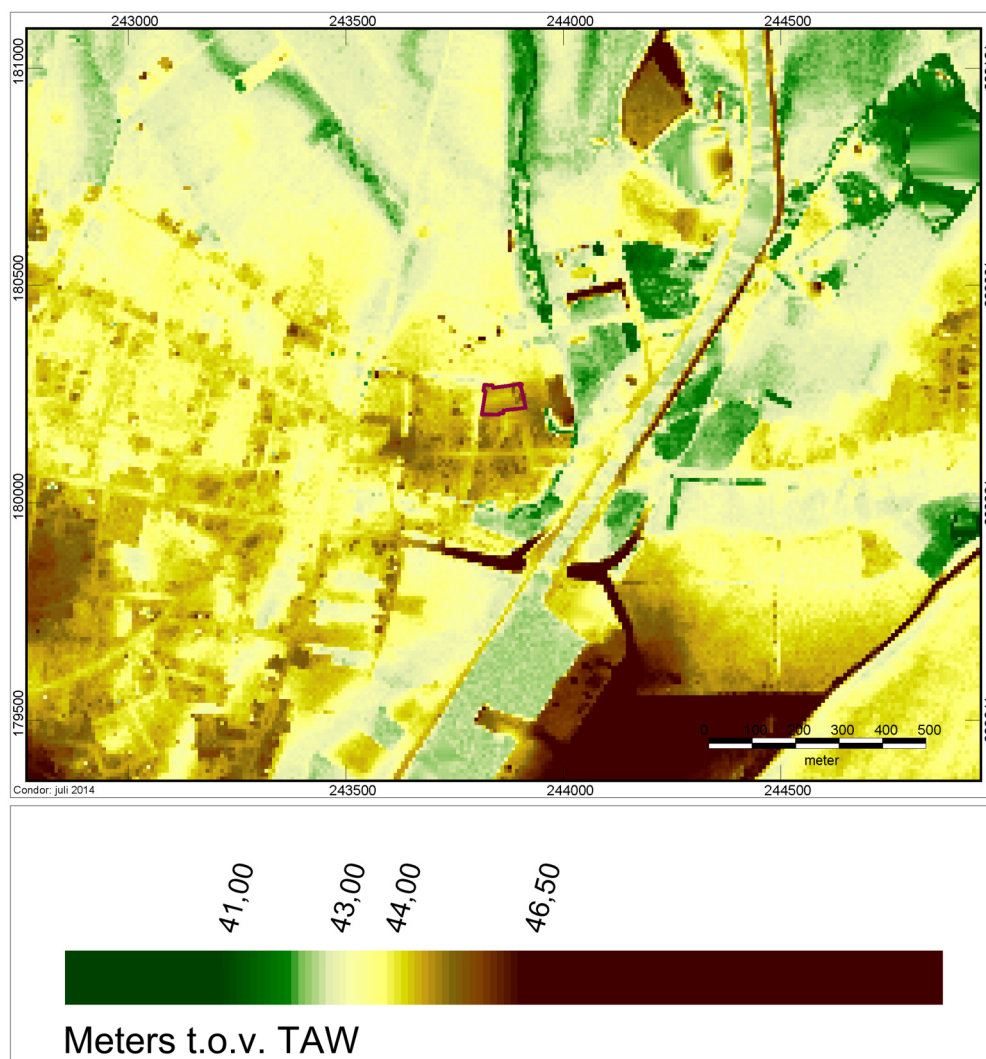
Binnen het plangebied wordt de geologische opbouw bepaald door de werking van de Maas. De ligging van het studiegebied ligt binnen het Maasdal, meer bepaald in de alluviale vlakte van de rivier of op het terras van Mechelen-aan-de-Maas. Hierbij komen grofzandige en grindrijke afzettingen veelvuldig voor. De erosie van de terrassen gebeurde onder interglaciale condities, terwijl de weder opvulling van de gecreëerde alluviale vlakte gebeurde tijdens de ijstijden.

Het terras van Mechelen-aan-de-Maas bestaat uit de laagst voorkomende grindafzettingen die niet behoren tot de alluviale vlakte. Hierbij worden deze grinden geklasseerd tot het bovenste deel van de Formatie van Lanklaar. Dit terras steekt morfologisch nauwelijks uit boven de huidige Maasvlakte⁴.

In de Maasbedding vinden we dikke (tot 14 meter) grindpakketten terug. Zij zijn bijna over de ganse Maasbedding te volgen. Ter hoogte van het plangebied behoren deze pakketten tot de Formatie van Lanklaar en bestaan ze uit Geistingen-grinden, de Stokkem-grinden of niet nader genoemde Maasgrinden tussen deze beide niveaus. Deze pakketten worden afgedekt door fijn alluvium dat getransporteerd werd door de Maas vanaf het Holoceen. Het bestaat uit kleiige, lemige en zandige Maasafzettingen die behoren tot de Formatie van Leut. Deze Formatie wordt verder opgesplitst in Mullem klei en Heppeneert Leem. Naast een ruimtelijke differentiatie is er een chronologische differentiatie tussen beide. Doorheen het Holoceen stijgt de siltratio

⁴Verstraelen, 2000, p. 23-25.

van dit fijn alluvium. Men spreekt hierdoor van oudere Mullemklei, anterior aan de ontbossing, en jongere Heppeneert-leem die er posterieur aan is. In het ideale geval liggen ze boven elkaar. De dikte van de Formatie van Leut varieert van 1 meter op de grindbanken tot 5 meter in de geulen en kan op zeer korte afstand variëren⁵.

Afbeelding 5.2: Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het plangebied (roze kader)

Op het Digitaal Hoogtemodel is te zien dat het plangebied gelegen is op een hoogte in het landschap (*Afbeelding 5.2*). Ten noorden en ten oosten zijn laagtes gelegen die te linken zijn aan lokale beken en centraal loopt de Zuid-Willemsvaart van noord naar zuid. De oude stadskern van Rekem is op deze hoogte gelegen die ongeveer één tot twee meter boven het landschap uitrijst. Vermoedelijk is de betere bescherming tegen

⁵ Beerten, 2005, p.22-26.

overstromingen op deze verhevenheid en de aanwezigheid van water een extra stimulans geweest voor de groei van de stad op deze locatie.

Aangezien het plangebied bebouwd is, is het niet bodemkundig gekarteerd volgens de bodemkaart van Vlaanderen (*Afbeelding 5.3*). Uit extrapolatie van de bodemgegevens uit de wijdere omgeving gecombineerd met gelijkaardige geomorfologische situaties kan echter getracht worden de bodemkundige situatie binnen het plangebied te reconstrueren.

Hoogstwaarschijnlijk situeren/situeerden er zich droge tot matig droge zandleembodems zonder profiel (code: lbp of lcp).

Gronden zonder een duidelijke profielopbouw rekent men tot de “vaaggronden”. Typerend is hun niet of slecht (vaag) ontwikkelde A-horizont: immers een relatief weinig donker gekleurde bovengrond met een laag humusgehalte.

De afwezigheid van een bodemprofiel kan hier het gevolg zijn van drie verschillende oorzaken:

Enerzijds kan het een nasleep zijn van een te natte ondergrond, bijvoorbeeld in beek- en rivierdalen, waar de hoge grondwatertafel het niet toelaat dat bodemdeeltjes migreren (beekeerdgronden, gooreerdgronden, ooivaaggronden). Deze vertonen algemeen een 20-35 cm dikke donkergrijsbruine humushoudende bovengrond. Daaronder ligt meteen de/een C-horizont (moederbodem). De licht grijsbruine tot grijze, humusarme C-laag bestaat uit sterk lemig, zeer fijn tot matig fijn zand en is meestal gelaagd met lemige bandjes.

Karakteristiek aan dergelijk bodemprofiel is het voorkomen van gley-verschijnselen, soms al bovenaan in het profiel. Roest ontstaat door een aanvoer van ijzer met het grondwater vanuit de hoger gelegen (dekzand)gebieden. Een grote ijzeraanvoer met het grondwater kan leiden tot een verkitting van de zandkorrels en dan spreekt men van ijzeroer.

Anderzijds kan het het gevolg zijn van het jonge karakter van de bovengrond, waardoor er nog geen profielontwikkeling heeft kunnen plaatsgrijpen. Hiertoe worden

Een derde oorzaak is dat het oorspronkelijk bodemprofiel geheel of grotendeels door ontginning, afgraving en/egalisatie in het (sub)recente verleden is verdwenen. Dit is bijvoorbeeld het geval ten noordoosten en zuiden van het onderzoeksgebied, waar zich sterk vergraven gronden (*code: OT*) situeren.

20

Vermoedelijk is in huidige situatie een van de eerste twee redenen of een samengaan van beide de oorzaak van het ontbreken van profielontwikkeling binnen het plangebied. De nabijheid van de Ziepbeek en de ligging in het Maasdal kunnen een aanvoer van nieuwe alluviale sedimenten verklaren. De ligging naast een beek houdt quasi inherent een hogere grondwaterstand op de nabijgelegen gronden in.

Archeologische resten kunnen onder ongekarteerde bebouwde zones zeker niet worden uitgesloten. Deze kunnen lokaal ofwel bewaard zijn gebleven ofwel (deels) verdwenen.

Ter hoogte van opgehoogde gronden kunnen archeologische resten nog bewaard zijn gebleven en worden deze op grotere diepte verwacht.

Terwijl men bij sterk vergraven gronden en groeves er meteen mag van uitgaan dat alle ooit aanwezige archeologische waarden binnen deze bodemeenheden volledig letterlijk van de kaart zijn verdwenen.

5.3. Historische ligging

De historische situatie

De geschiedenis van de gemeente Rekem is terug te voeren tot in de Karolingische periode, maar bouwt verder op een mogelijk nog oudere occupatiefase. In de regio werden sporen aangetroffen uit de Steentijden en uit de Metaaltijden. Bewoning tijdens deze periode bestond echter uit jagers/verzamelaars of uit semi-sedentaire boeren die, na uitputting van de grond, een nieuw erf binnen een bepaalde kernregio oprichtten (de zogenaamde ‘zwervende erven’).

Mogelijk ontstond een permanentere occupatie langsheen een zijvertakking van de oude heirbaan Keulen – Bavais, waarbij deze vertakking de grote heirbaan te Maastricht verliet en verder liep langs de linkeroever van de Maas over Maaseik naar Nijmegen. Mogelijke fysieke bewijzen van deze occupatie zijn enkele Romeinse villae die in de regio gevonden werden.

Het eerste concrete bewijs van bewoning te Rekem dateert echter uit 989, wanneer de eerste kapel van de parochie gebouwd wordt. De benaming van de parochie ‘Sint Petrus’ doelt vaak echter op een oudere oorsprong in de Karolingische periode⁷. In

⁷ S.n., s.a., p. 68.

een oud parochiaal register werd over de parochiekerk van Rekem het volgende genoteerd:

“Memorie, dat bevonden is in de ingang van die oude kercke staend in d’enclose vant castell geschreven te staen op enen steyn boven die deure ingemetst wie volgt:”

989: Exstructie pripa in sacellum

1231: secunda in templum

Destructio

1494: Reparatio

1570: Purgatio

1590: Restauratio

1640: Renovatio

In een andere oorkonde van jongere leeftijd werd aan bovenstaande oplijsting nog een regel toegevoegd, met name:

1704: Translatio castro

De eerste heer van Rekem was Arnold van Rekem die in 1108 werd aangesteld. Tussen de periode 1140 tot 1315 was de stad in handen van de familie Van Bronckhorst. De volgende heer van Rekem was Gerard Van der Marck tussen 1317 en 1335, maar toen deze kinderloos stierf kwam de gemeente in handen van de familie van Stein tussen 1336 en 1397. Onder Hendrik van Stein wordt Rekem in 1356 tot rijksbaronie verheven.

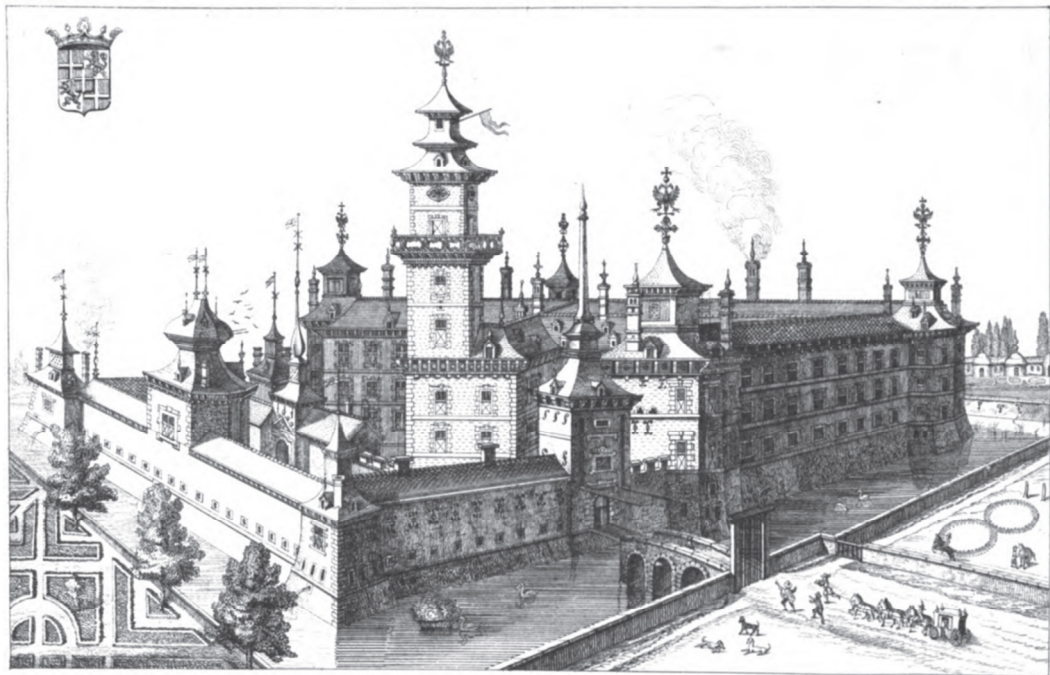
In 1397 erft een neef van Hendrik van Stein, Willem I van Sombreffe, de gemeente, maar in 1504 gaat deze opeenvolgend over op de families Piermont (1504 – 1512), Marcken (1512 – 1544), Hennin (1545 – 1556), Vlodrop (1556 – 1590), Quaedt van Wyckraedt (1565 – 1590).

Deze laatste, Willem van Quaedt van Wyckraedt ruilt in 1590 de baronie met de familie D’Aspremont Lynden voor landgoederen in Duitsland.

In 1623 wordt de baronie door de Oostenrijkse keizer Ferdinand II verheven tot Vrij Rijksgraafschap. Zo werd het gebied een klein onafhankelijk staatje dat zoals tal van andere Duitse vorstendommen lid werd van de Westfaalse Kreits.

Onder de graven D’Aspremont Lynden werd Rekem uitgebouwd als een volwaardige stad met een eigen marktplaats, schepenbank, versterking, etc. De kern van de stad

ligt rond de Groenplaats. Dit plein werd sinds 1635 gebruikt als marktplaats, later als bleekweide. In 1825 werd geprobeerd deze weide te verpachten, hetgeen mislukte.

Afbeelding 5.4: Gravure van het 'kasteel van Reckheim'

De versterking van de stad werd in drie fases gebouwd en uitgebreid. De eerste versterking uit 1590 was een herbouwing van de oude muren die reeds gebouwd werden ten tijde van de baronie ter bescherming van de toenmalige burcht. Deze eerste muur liep vanaf de westkant van het kasteel langs het oude kerkhof, de ijskelder en de patersmuur naar de vroegere poort langs de graaf in de richting van het de 'Dilgerd' en de 'hondsstal' naar de Uikhoverpoort en het kasteel. Aan de buitenzijde van de muur werd een omringende watergracht of 'graaf' aangelegd die van water voorzien werd door de in het oosten gelegen Ziepbeek en ten westen de Groenstraatbeek. De gracht werd aan de waterkant versterkt met palissaden en de dijken werden beplant met struikgewas en hagen.

In 1625-1630 herstelde graaf Ernest de reeds vervallen muren en breide hij de vesting uit om heel de stad te omvatten. Twee poorten gaven toegang tot de stad, één in het oosten en één in het westen.

In 1638 tenslotte liet graaf Ferdinand binnenin de stad nog een tweede versterkingsmuur aanleggen om de het kasteel nog beter te beschermen. Deze muur

liep vanaf de 'ijskelder' langs de Schiefstraat naar de middelpoort (gelegen tussen de Herenstraat en de Patersstraat), om dan ten westen van het huis 'de Hoek' aan te sluiten bij de oude verdedigingsmuur.

Tussen 1757 en 1836 werd de verdedigingsmuur in verschillende fases geslecht. Hierdoor zijn er enkel nog sporen op te merken van het vroegere verloop in het stratenpatroon van de stad⁸.

Rondom de Groenplaats waren verder enkele belangrijke gebouwen voor de stad gelegen. Ten zuiden van het plein domineert de oude parochiekerk het beeld. Aan de oostzijde was het poortgebouw van het kasteel gelegen. Aan de noordkant van het plein waren vanaf circa 1600 tot 1963 een drossaardwoning, grafelijke brouwerij en in de noordwesthoek een pastorie met tienden schuur gelegen⁹. Tussen 1841 en 1963 werden vooral de drossaardwoning en brouwerij uitgebreid/verbouwd, tot uiteindelijk in 1963 de gebouwen aan de gemeente verkocht werden en deze ze liet afbreken.

De pastorie werd in 1638, toen Franse soldaten in Rekem gelegeerd waren, beschadigd door brand¹⁰. Hierop liet pastoor Mees (1632-1650) de oude pastorie afbreken en op dezelfde plaats herbouwen. Onder pastoor Adriaen Fourneau (1724-1739) zou de pastorie nogmaals verbouwd zijn¹¹.

Hoewel deze gebouwen, die binnen het te ontwikkelen gebied vallen, vandaag niet meer bestaan, zijn er uit het verleden toch stukken bewaard die een licht kunnen werpen op hun mogelijke voorkomen. In 1643 vaardigt graaf Ferdinand bouwreglementen uit ter beveiliging en verbetering van de stad. Hierin bepaalt hij dat

- Nieuwe huizen binnen Rekem stadsgewijze moeten gebouwd worden.
- Binnen de muren moeten de huizen gebouwd worden: 2 verdiepingen hoog met stenen gevels langs de straat en met een dak van leien of pannen. De architect van de graaf bepaalt de bouwlímiet en de hoogte van de twee verdiepingen (gelijkvloers en verdieping); ieder 10 voet hoog met 3 voet boven de glasvensters en met uitstekende cartouchen (sierlijst)

⁸ Verbois, 1972, p. 203-205.

⁹ M. Maesen, persoonlijke communicatie

¹⁰ Verbois, 1965, p.16.

¹¹ Verbois, 1965, p. 92.

- Elke bouwplaats moet een hof hebben, die tot achter toe even breed is als de bouw langs de straat
- De eigenaars die binnen het jaar op de voorgeschreven manier hun huis niet kunnen afbouwen, het zij door gebrek aan kooplui, het zij door gebrek aan geldmiddelen, moeten hun toestand aan de Grafelijke Raad voorleggen om de nodige huisreparatiën te mogen doen op straffe van 25 goudgulden.

In latere periodes worden deze bouwvoorschriften enkele malen herbevestigd, onder meer na de grote stadsbrand van paaszaterdag 1755, waarbij 21 huisjes op de Wal uitbrandden en de parochiekerk afbrandde.

Ten noorden van de pastorie werd in 1680 een nieuw kerkhof aangelegd door graaf kanunnik Frans Gobert. Deze zou volgens geschreven bronnen “naast de hof van de pastoor” gelegen zijn. Hiertoe zou de graaf het huis en hof van Schepen Helger Groenen, gelegen naast de hof van de pastoor, geruild hebben voor een ander perceel grond¹². Meer concrete gegevens omtrent deze transactie of het desbetreffende pand konden echter niet achterhaald worden. Schepen Groenen wordt echter wel meermaals vermeld in documenten van de Schepenbank¹³.

De laatste uitbreiding van het kerkhof zou naar het oosten gebeurd zijn, en zou het naastgelegen perceel 562 (*Afbeelding 7*) beslaan hebben. Deze uitbreiding dateert vermoedelijk uit de 19de eeuw¹⁴.

Het historisch landschap

Oude kaarten kunnen inzicht verschaffen over landschappelijke veranderingen. Ze kunnen ons duidelijk maken waarom bepaalde wegen lopen zoals ze lopen, wat restanten van oude verkavelingspatronen zijn en wanneer bepaalde gebieden (al) ontgonnen zijn (waren), ...

Het historisch gebruik van een landschap is geënt op de natuurlijke omstandigheden ter plaatse. Tot de 20^e eeuw waren namelijk de mogelijkheden beperkt om een landschap aan te passen aan het gewenste gebruik. Globaal kon het landschap ingedeeld worden in 4 landschapstypen:

1. stedelijke gebieden;

¹² Verbois, 1965, p. 21-22.

¹³ Neirinckx, 2014, p. 2

¹⁴ M. Maesen, persoonlijke communicatie.

2. de akkerarealen met bijbehorende bewoning;
3. de wei- en/of hooilanden;
4. de woeste gronden.

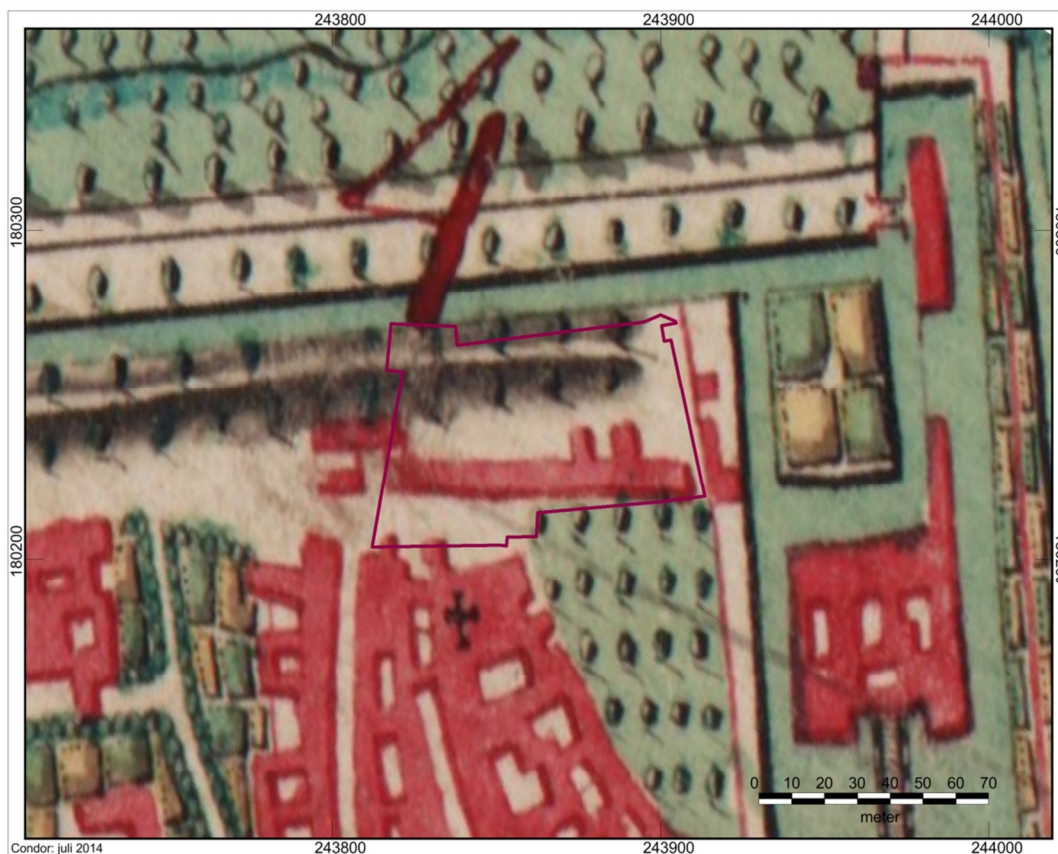
De akkerlanden en nederzettingen bevonden zich grotendeels op de goed ontwaterde en mineralogisch rijkere delen van het landschap. De slecht ontwaterde en mineralogisch armere delen werden ingericht als wei- en/of hooilanden. De onontgonnen moerassen en heidevelden werden benut, indien mogelijk, onder andere als houtleverancier, voor het steken van plaggen, als weideplaats voor koeien en schapen geleid door de buurtschap aangestelde herder of scheper. De ingezetenen mochten op de heide verder turf steken en leem uitgraven voor de huizenbouw. De talrijke vennen aldaar deden dienst als rootputten of als visvijver. Er werd eveneens honing gewonnen door het plaatsen van bijenkorven.

Hoewel de term “woeste” grond het tegendeel doet vermoeden, leenden de gronden zich dus voor diverse activiteiten, die van zeer groot belang waren voor het goed functioneren van het lokale gemengde landbouwbedrijf.¹⁵

De weergave van het marktplaatsplein en stad op de Ferrariskaart komt quasi niet overeen met de huidige situatie (*Afbeelding 5.5*). Het is geweten dat in 1753 een brand een groot deel van de stad verwoest heeft. Mogelijk is deze sterk gewijzigde weergave een beeld op de oude stadskern voor de huidige indeling.

Toch moet voorzichtig omgesprongen worden met deze conclusie. Ervaring leert namelijk dat de landmeters die aan de Ferrariskaart meewerkten bepaalde zaken in detail intekenden en dan de tussenliggende zones meer inschetsten. Hierdoor zijn er soms grote afwijkingen op te merken tussen de huidige situatie en de oude tekeningen. Vaak vergroten deze afwijkingen naar de randen van de kaartbladen toe. Mogelijk is de afwijkende vorm van de stadskern derhalve te wijten aan een projectiefout of foutief inschetsen van de weergegeven gebouwen.

¹⁵ Renes, 1999.

Afbeelding 5.5: Weergaven van de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (Ferraris) uit circa 1777, met aanduiding van het plangebied (roze kader).

In 1780 werd een globale opmeting van het graafschap uitgevoerd, en hiervan een plan opgesteld (*Afbeelding 5.6*). Deze eerder schematische opmeting geeft enkel de gebouwen behorend tot het kasteel weer, alsook de pastorie en parochiekerk. Verder wordt enkel een ruwe weergave van de wegen binnen de stad getoond en een aanduiding van de grachten/waterlopen.

Op dit opmetingsplan is zeer goed de huidige situatie te herkennen. De pastorie en tiendenschuur zijn centraal tegen de zuidgrens van het plangebied gelegen. De afbakening van de pastorietuin is eveneens weergegeven. Bovenaan links is het kerkhof op te merken en aan de rechterzijde een derde groot perceel.

Voorts is te zien hoe de eerste stadsomwalling langsheen de noord- en westgrens van het plangebied verder zuidwaarts loopt.

Afbeelding 5.6: Opmetingsplan van 1780 van het graafschap Rekem met aanduiding van het plangebied (roze kader).

Afbeelding 5.7: Weergave van het primitief kadaster met het plangebied (roze kader).

Een eerste accurate kaart is beschikbaar in de vorm van het Primitief Kadaster (*Afbeelding 5.7*). Een eerste aanzet voor de opmaak van kadasterplannen werd reeds gegeven tijdens de Franse periode (1794-1815) met het verrichten van de eerste metingen. Door de Nederlandse overheersing tussen 1815 en 1830 en de Belgische omwenteling (tussen 1830 en 1839) werden de werken pas voltooid in 1844. Op dat moment waren alle Limburgse gronden en gebouwen opgemeten, in kaart gebracht, geïnventariseerd en naar waarde geschat. De plannen van Rekem werden echter reeds opgesteld in 1826.

In het bijgevoegde register, de zogenaamde ‘208’ werd alle perceelsinformatie weergegeven, met onder meer: de ligging, de eigenaar, het soort eigendom, de grootte, etc¹⁶.

In onderstaande tabel werd voor de percelen binnen het plangebied per perceel weergegeven wie de eigenaar was, welk soort eigendom het was en wat de oppervlakte was.

Perceel-nummer	Eigenaar	Soort der eigendom	Oppervlakte
519	Frans Hubert Eymael (brouwer)	tuin	7a70ca
520	Jan Antoon Eymael (rentenier)	huis	2a00ca
521	Jan Antoon Eymael (rentenier)	tuin	5a20ca
522	Franciscus Janssen (slachter)	tuin	4a90ca
523	Franciscus Janssen (slachter)	huis	2a00ca
558	Kerkfabriek Rekem	pastorij	2a30ca
559	Kerkfabriek Rekem	tuin	9a70ca
560	Kerkfabriek Rekem	kerkhof	8a70ca
561	Perceelnummer niet in gebruik		
562	Kerkfabriek Rekem	tuin	10a60ca
570	Gemeente Rekem	huis	0a40ca

Afbeelding 5.8: Oplijsting van de percelen binnen het plangebied met eigenaar, gebruik en oppervlakte¹⁷.

Hier wordt gewag gemaakt van een kerkhof op perceelsnummer 560. Het kleine gebouwtje aansluitend aan dit perceel, in de zuidwesthoek van perceel 562 is echter

¹⁶ Neirinckx, 2014, p. 4.

¹⁷ Neirinckx, 2014, p. 5.

onbenoemd. Mogelijk is dit het dodenhuisje dat bij het kerkhof hoorde. De gebouwen van de oude grafelijke brouwerij zijn in deze periode eigendom van de slachter Franciscus Janssen en het huis van de vroegere drossaard zijn nu eigendom van de rentenier Jan Antoon Eymael.

De pastorie is tegen de zuidelijke grens van het plangebied gelegen. De noordelijke smallere uitbouw is de oude tiendenschuur van de pastorie. Tussen de tiendenschuur en de gebouwen van de brouwerij was een weg voorzien voor een gemakkelijke toegang tot deze gebouwen.

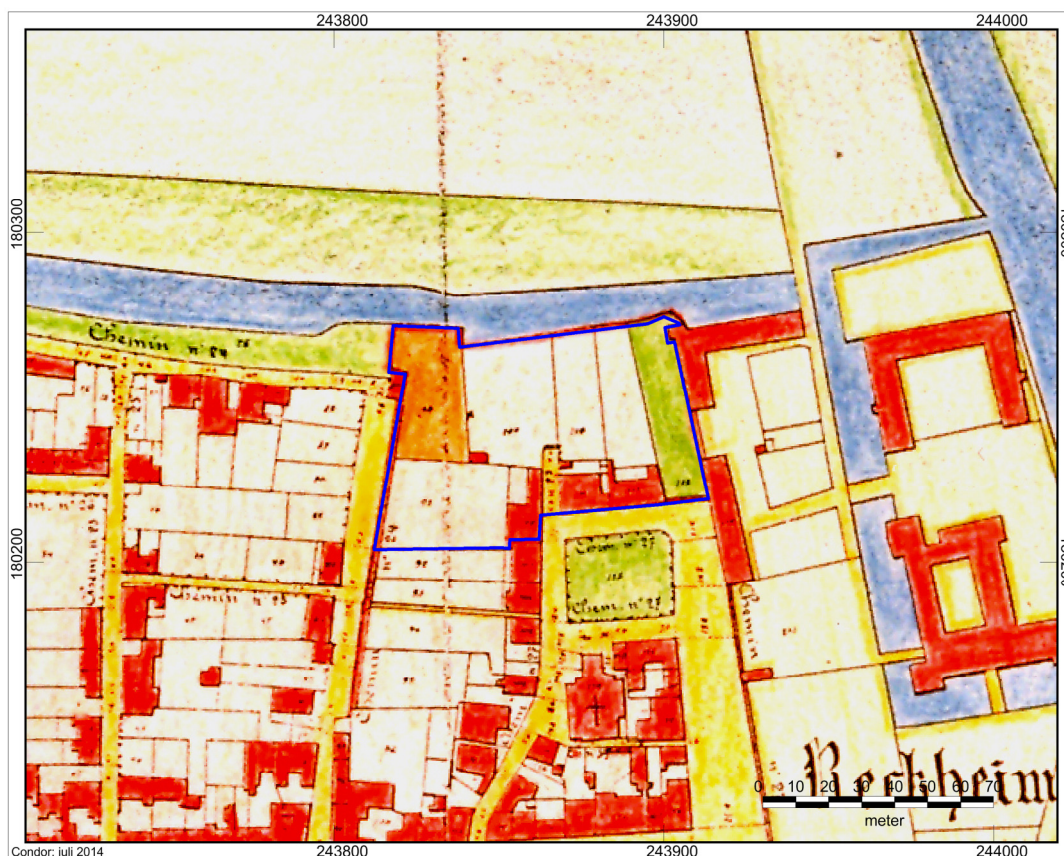
Het in donker blauw ingekleurde huis ten zuiden van de pastorie werd in 1855 ingericht als gemeentehuis¹⁸.

Opmerkelijk is dat bij de opmaak van deze kaart de perceelsindeling nog conform de bouwvoorschriften van 1643 zijn, waarbij de perceelsbreedte aan gevelzijde quasi even breed is als deze aan tuinzijde.

Tot slot valt op te merken dat bij de opmaak van deze kadasterkaart de eerste stadsomwalling reeds geslecht is en aan de westzijde van het plangebied vervangen is door het Schiefstraatje. Aan de noordzijde is de vestingsgracht nog wel bewaard, maar of ook de muur tot in deze periode bewaard bleef kon aan de hand van dit plan niet achterhaald worden.

Een afgeleide kaart van deze eerste kadastrale kaart geeft tevens een indicatie van het bodemgebruik (*Afbeelding 5.9*). De datering van deze oude kaart is onbekend, maar gezien de indeling van de percelen en de vorm van de gebouwen overeenkomt met deze van het Primitief Kadaster, dateert deze vermoedelijk van dezelfde periode, of is deze een herwerking van de originele kadasterkaart.

¹⁸ Verbois, 1973, p. 23

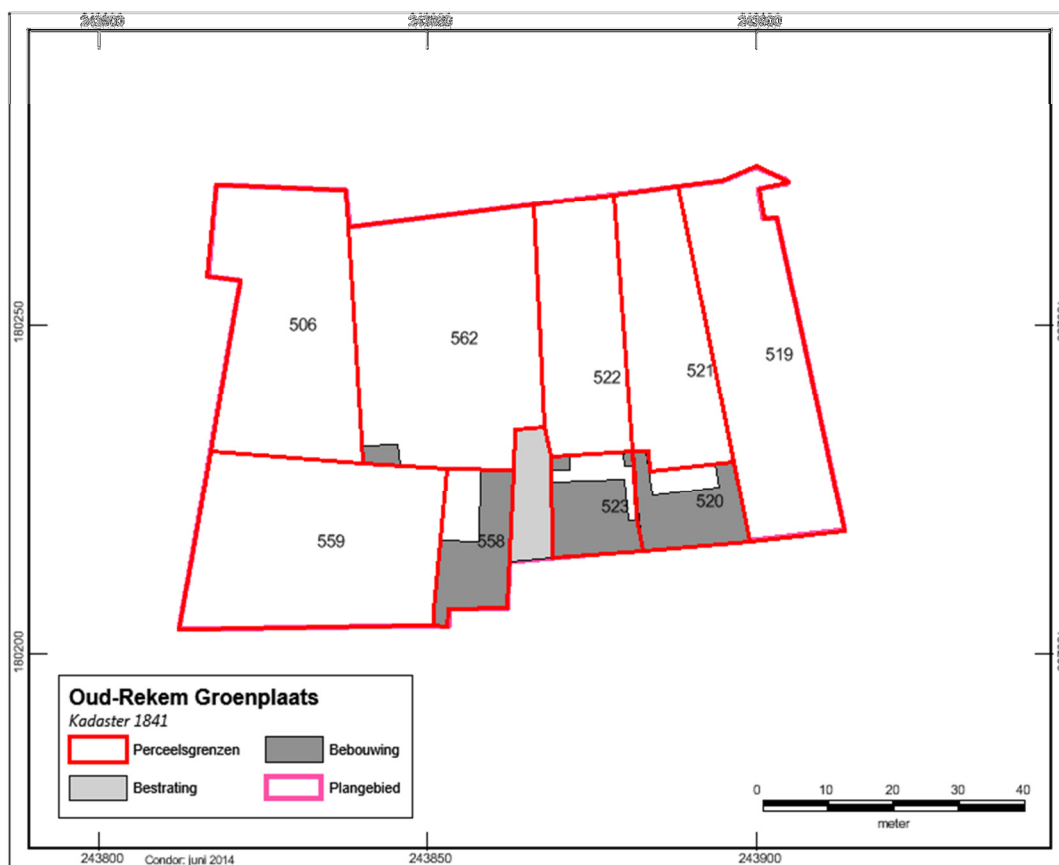

Afbeelding 5.9: Ingekleurde kaart van circa 1826 met aanduiding van het bodemgebruik.

Op deze kaart is te zien dat het perceel van het kerkhof oranje ingekleurd is en als aparte entiteit binnen dit perceel afgebakend is. Aan de oostelijke grens van het plangebied is perceel 519 groen ingekleurd. Een zelfde kleur komt voor binnen het centrum van de Groenplaats, hetgeen toen de bleekweide was, en in de zone van de stadswal, beginnend aan de noordwestelijke hoek van het kerkhof. Van deze wal is geweten dat vanaf 1825 deze werd gebruikt als bleekweide, waardoor deze eveneens als grasland in gebruik moest zijn¹⁹. Hierdoor is het plausibel aan te nemen dat perceel 519 bij opmaak van deze kaart in gebruik was als weidegrond/grasland.

Aan de hand van de kadastrale schetsen die bij wijziging van de percellering werden opgesteld kon een bouwgeschiedenis binnen het plangebied opgesteld worden.

¹⁹ Verbois, 1973, p. 22.

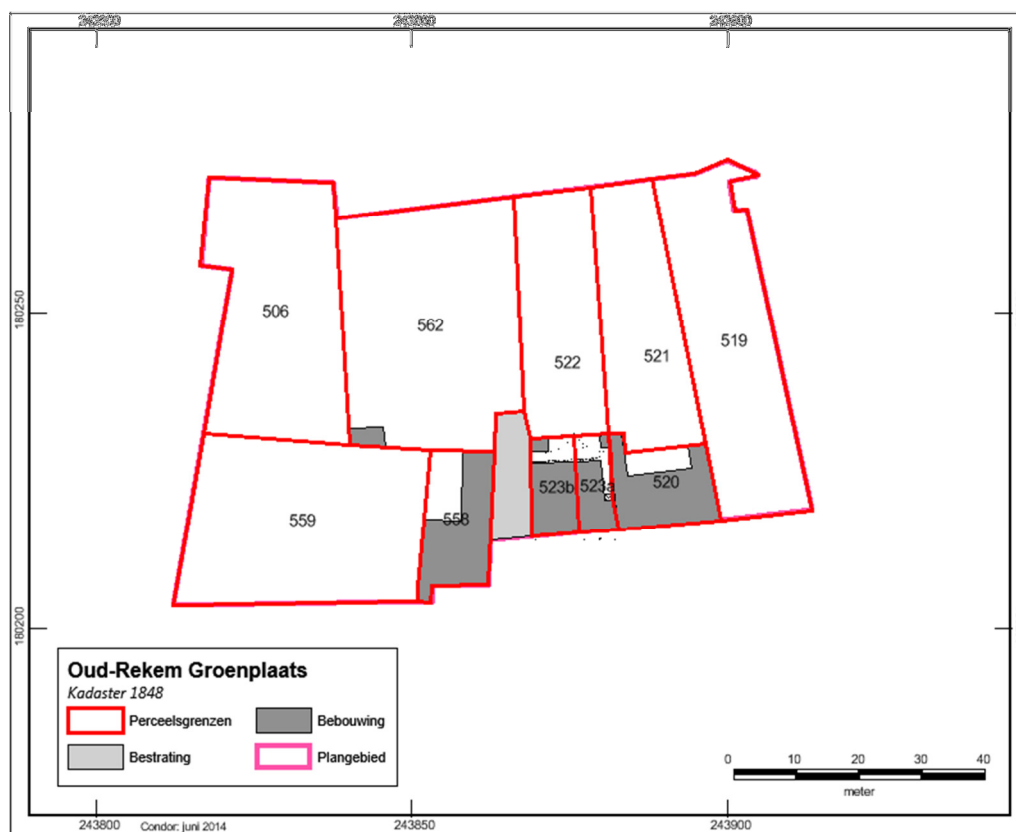

Afbeelding 5.10: Kadastrale gegevens van 1841.

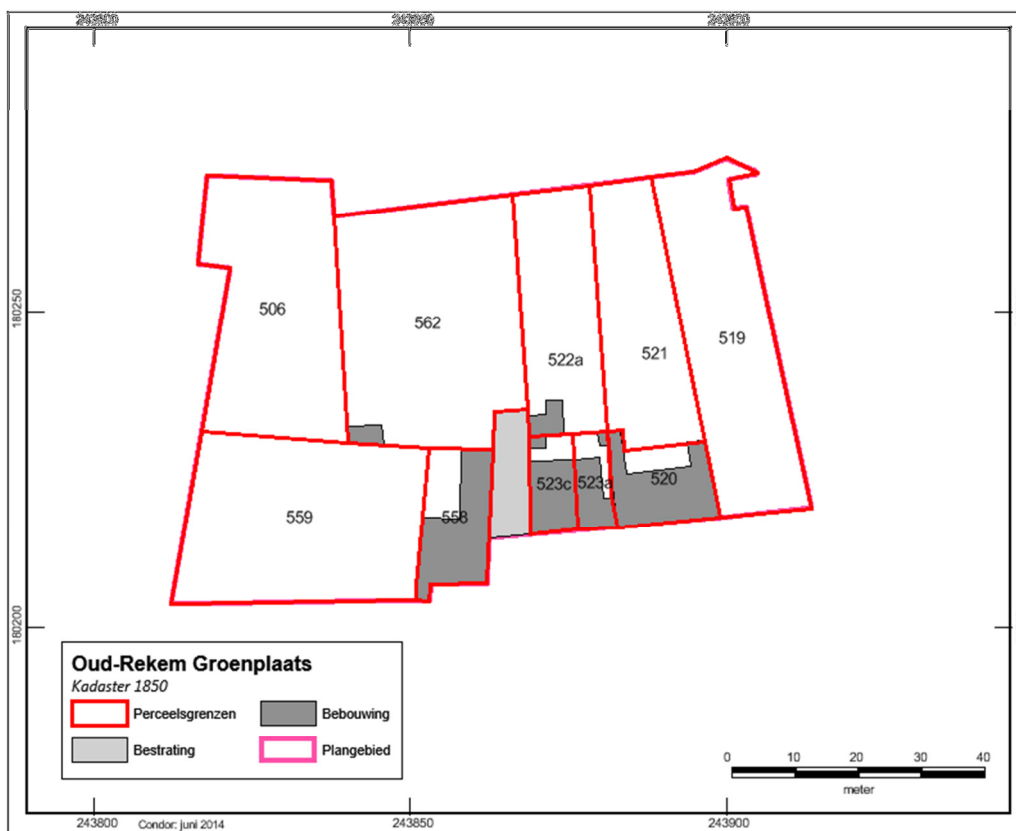
Op de kadastrale gegevens van 1841 is quasi geen verschil te zien met deze van het Primitief Kadaster (*Afbeelding 5.10*).

De schetsen van 1848 ontbreken in het archief van de gewestelijke directie van het kadaster (*Afbeelding 5.11*). Een vergelijking tussen het Primitief Kadaster en de schetsen van 1850 leert echter dat perceel 523 werd opgesplitst in twee entiteiten, namelijk 523a en 523b.

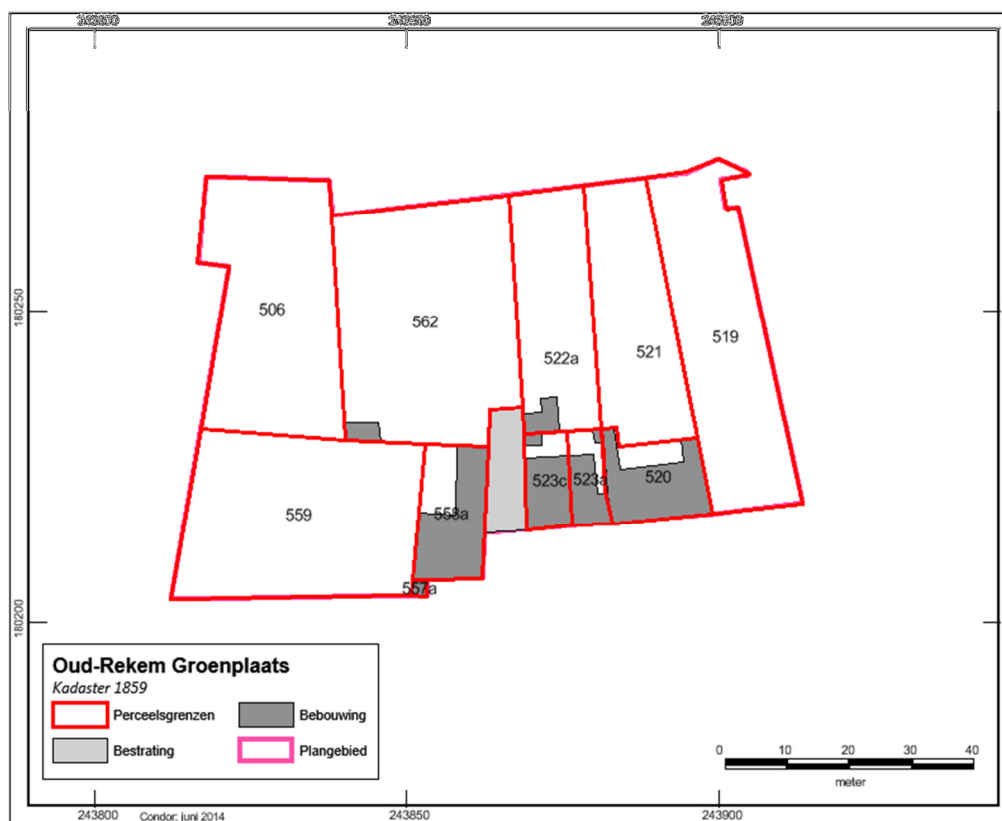
Op de schetsen van 1850 wordt perceel 522 hernoemd naar 522a en komt er in de

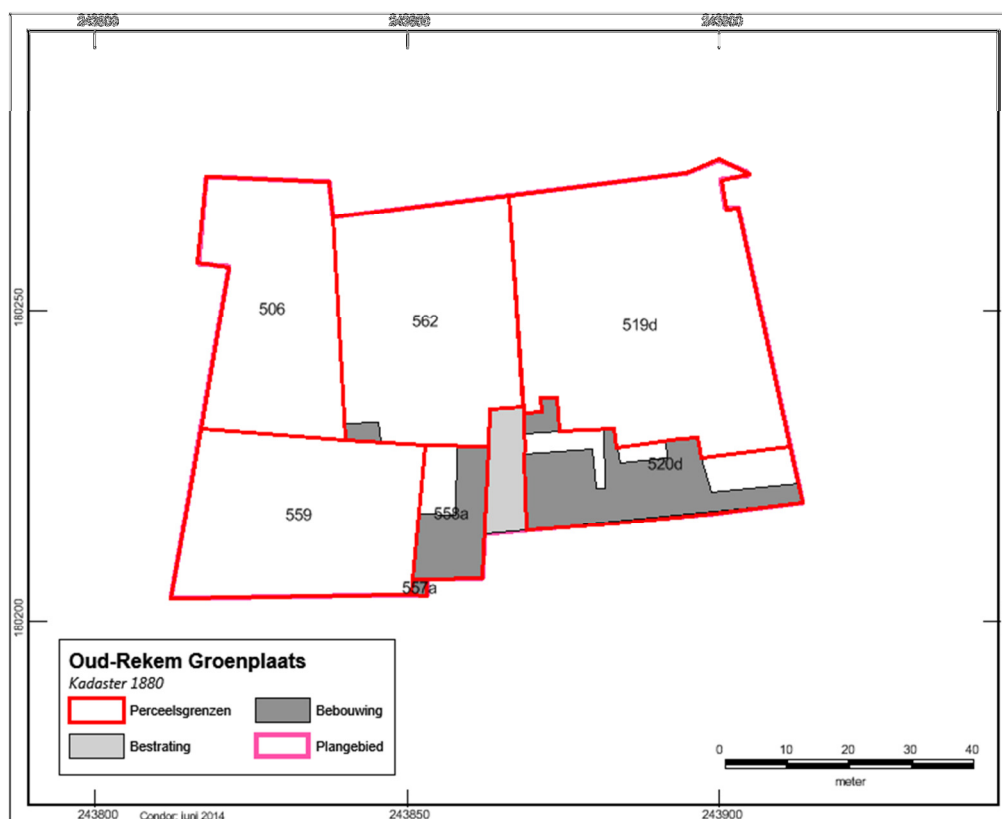
Afbeelding 5.11: Kadastrale gegevens 1848.

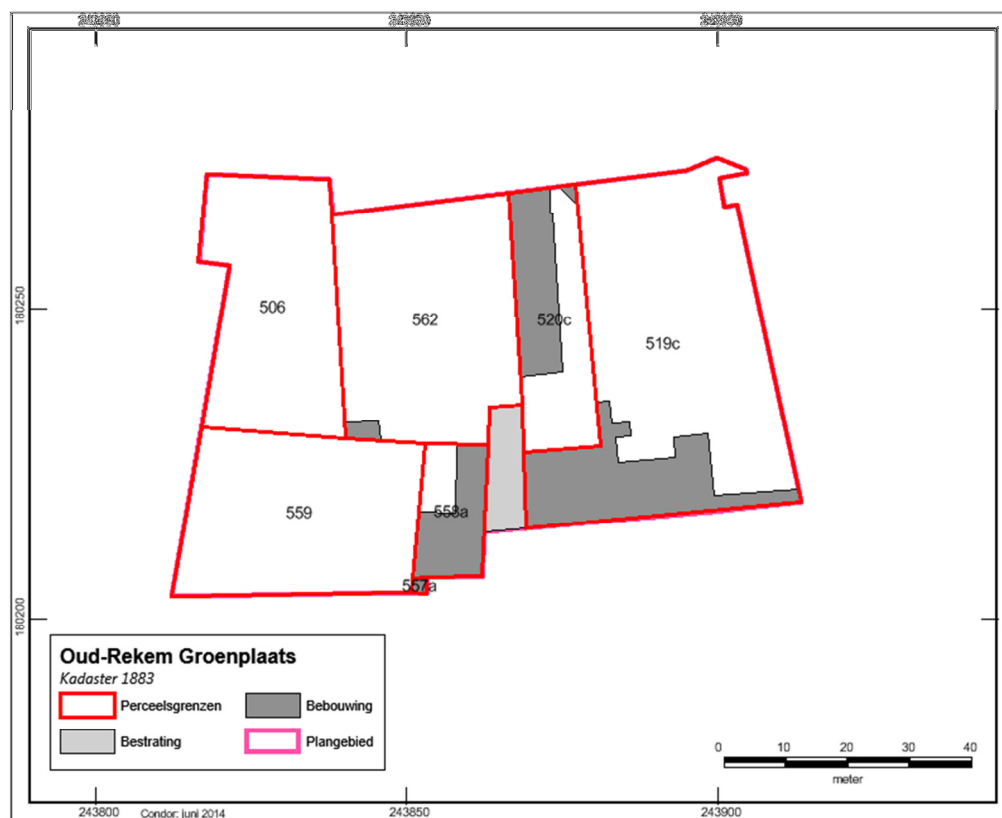
Afbeelding 5.12: Kadastrale gegevens 1850.

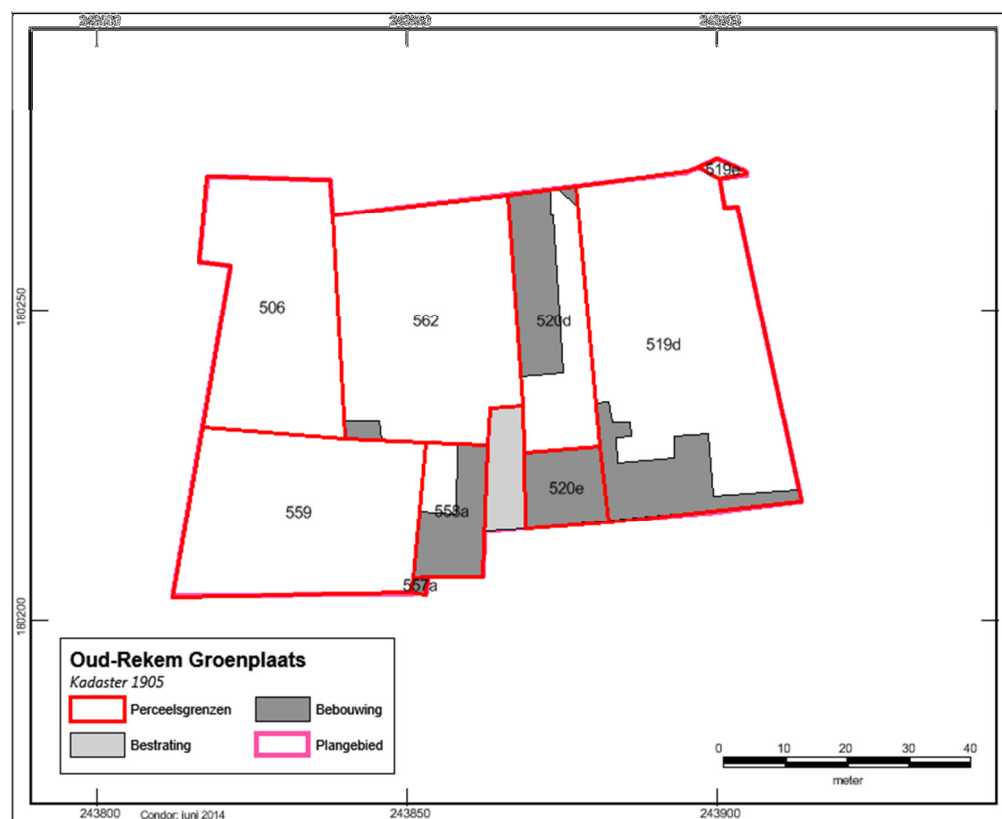
Afbeelding 5.13: Kadastrale gegevens van 1859.

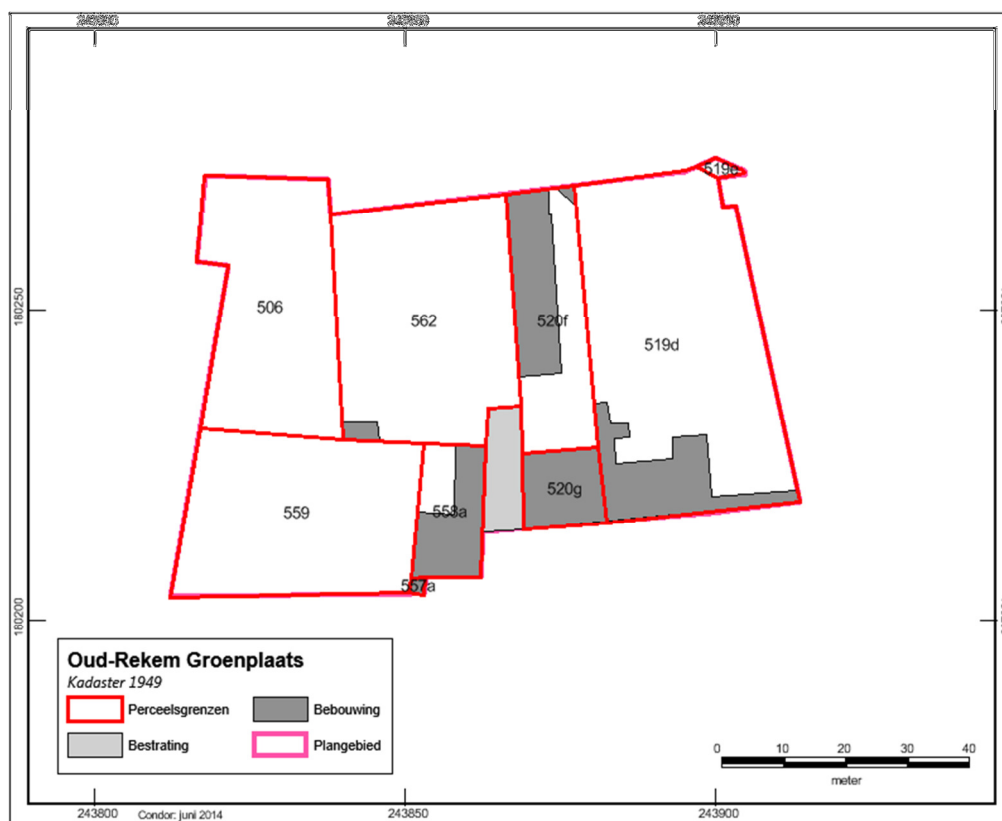
Afbeelding 5.14: Kadastrale gegevens 1880.

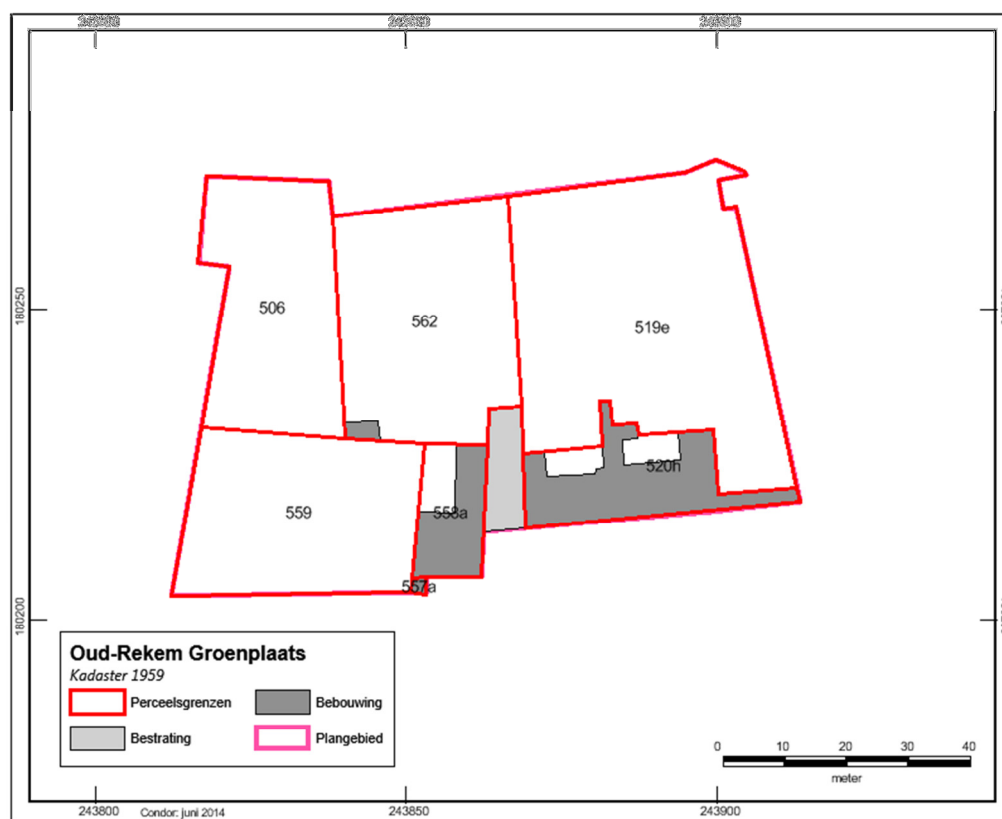
Afbeelding 5.15: Kadastrale gegevens 1883.

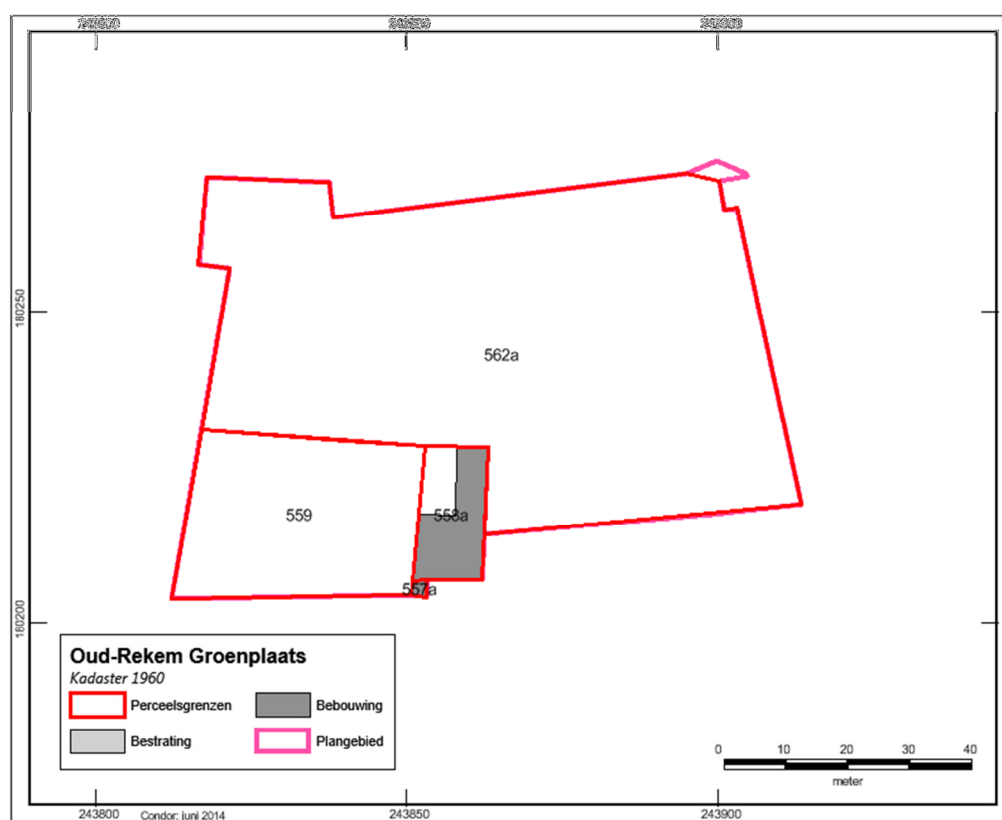
Afbeelding 5.16: Kadastrale gegevens van 1905.

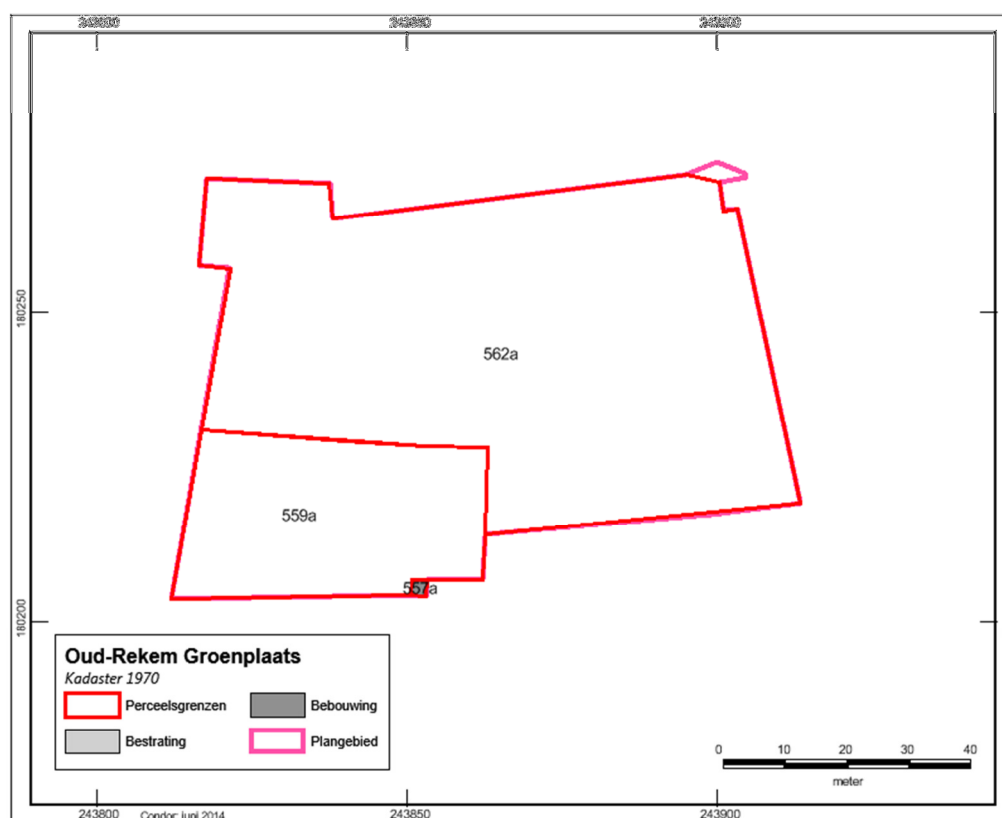
Afbeelding 5.17: Kadastrale gegevens 1949.

Afbeelding 5.18: Kadastrale gegevens 1959.

Afbeelding 5.19: Kadastrale gegevens 1960.

Afbeelding 5.20: Kadastrale gegevens 1970.

Zuidwesthoek en klein gebouw bij (*Afbeelding 5.12*).

In 1851 wordt het oorspronkelijke perceel 521 en een groot deel van perceel 519 samengevoegd tot perceel 519a. Het onderste deel van perceel 519 samengevoegd met 520 en eveneens hernoemd naar 520a. Het gebouw op perceel 520a krijgt een uitbreiding aan de straatzijde naar het oosten toe.

In 1859 wordt een deel van de pastorie op het perceel 558 toegevoegd aan het gemeentehuis op perceel 557 (*Afbeelding 5.13*). Beide percelen worden hernoemd naar 557a en 558a.

In 1880 worden percelen 522a en 519a samengevoegd tot perceel 519b (*Afbeelding 5.14*). De bebouwde percelen 520a, 523a en 523d worden samengevoegd tot perceel 520b.

In 1883 wordt perceel 519b opgesplitst in 519c en 520c (*Afbeelding 5.15*). Het oude perceel 520b wordt samen gevoegd met perceel 520c. Op laatstgenoemd perceel verschijnt een volledig nieuw gebouw in noord-zuid richting. In noordoostelijke hoek verschijnt nog een klein driehoekig gebouwtje. Aan het bestaande gebouw aan de straatzijde van perceel 520c worden kleine verbouwingen aangebracht.

In 1896 wordt het perceel 520c opgesplitst in 520d en 520e. Het grote gebouw aan de straatkant wordt opgesplitst in twee delen.

In 1905 wordt het perceel 519c hernoemd naar 519d en in 1949 worden de percelen 520d en 520e hernoemd naar 520f en 520g (*Afbeelding 5.16*).

In 1959 worden de percelen 520f en 519d samengevoegd tot 519e (*Afbeelding 5.18*). Perceel 520g is hernoemd naar 520h. Het gebouw op het voormalig perceel 520f is verdwenen. Het onderste gebouw dat oorspronkelijk tot 520f hoorde, is veranderd naar 520h en het gebouw op het nieuwe perceel 520h heeft enkele wijzingen ondergaan.

Op 4 april 1960 beslist de kerkraad van Rekem enkele eigendommen te verkopen aan de Belgische Staat, teneinde een deel van de schulden voor de bouw van de nieuwe kerk af te lossen (*Afbeelding 5.19*). De percelen in kwestie waren het oude kerkhof

(perceel 506), een tuin (perceel 562), de oude pastorie (perceel 558a) en de bijbehorende pastorijs tuin (perceel 559)²⁰.

De verkoop mocht enkel doorgaan als aan twee voorwaarden voldaan werd:

- In het geval van afbraak van de voormalige pastorie moesten “de voorwerpen die een lokale of artistieke waarde hadden aan de kerkfabriek overhandigd worden om voor het plaatselijk patrimonium bewaard te blijven”.
- De grafstenen die zich nog op het oude kerkhof bevonden moesten “aan de kerkfabriek worden toevertrouwd om deze op een passende plaats te bewaren”.

In de gevel van de oude pastorie bevonden zich drie wapenschilden. Twee daarvan waren van de bouwers van de pastorie, namelijk pastoor Périlleux en Mees. Een derde steen kwam uit de oorspronkelijke pastorie. Op deze steen stonden de twaalf apostelen afgebeeld, hetgeen bewijs leverde dat de pastorie toebehoorde aan de abt van de abdij van Beaurepart, dewelke ook wel de ‘Abdij der 12 apostelen’ werd genoemd.

In de daaropvolgende jaren werden de gebouwen afgebroken en het kerkhof verwijderd. Bij verwijdering van de graven bleken de skeletten zich vlak onder het maaiveld te bevinden²¹. De drie stenen met wapenschild werden bewaard in de oude parochiekerk die thans dienst doet als museumkerk²².

Op de kadastrale schetsen van 1960 is deze verkoop eveneens op te merken. De percelen 560, 562, 519e en 520h werden samengevoegd tot perceel 562a. Het gebouw dat aan de straatzijde op gebouw 520h, staat niet meer op het samengevoegde perceel.

In 1970 tenslotte worden de percelen 558a en 559 samengevoegd tot 559a (*Afbeelding 5.20*). De pastorie op het oude perceel 558a is hier afgebroken. In 1981 tenslotte worden de percelen 559a en 562a (hernoemd naar 509r2 en 509p) samengevoegd met het grote perceel 509f.

²⁰ Neirinckx, 2014, p. 6-14.

²¹ M. Maesen, Persoonlijke mededeling

²² Neirinckx, 2014, p.14

Een laatste historische kaart die in dit deel vermeld kan worden is deze van Vandermaelen (*Afbeelding 5.21*). Deze kaart werd opgesteld tussen 1846 en 1854. Op deze kaart komt de situatie quasi volledig overeen met de kadasterkaart. Enkel het dodenhuisje op het kerkhof wordt veel groter weergegeven dan het was in realiteit en ook de ligging ervan is te ver zuidwaarts weergegeven.

Afbeelding 5.21: Weergave van de Vandermaelenkaart met aanduiding van het plangebied (roze kader).

Huidige situatie

Momenteel is de volledige zone van het plangebied bedekt met een asfaltverharding. Enkel aan de oostelijke zijde is een strook in gebruik als grasland/terras van belendende horecazaak.

Rondom het terrein werd een muur opgetrokken met rode baksteen, afgedekt met een sierkraag in baksteen en deksteen in natuursteen (*Afbeelding 5.22 en 5.23*). Aan de buitenzijde van de muur is op de Groenplaats de verharding voorzien door middel van kasseien.

Aan de Schijfstraat is aan de hoek tussen de Schijf- en de Walstraat nog een deel van de oude vestingsmuur met bastion bewaard (*Afbeelding 5.24*). Deze muur bestond uit baksteenmetselwerk met op de hoeken een versteviging in natuursteen. Het muurlichaam werden in kruisverband gemetst, terwijl de sokkel van de muur in halfsteensverband gemetst werd.

Afbeelding 5.22: Zicht naar het noordwesten, genomen vanop de Groenplaats, naar de zuidgrens van het plangebied, met links het oude stadhuis.

Afbeelding 5.23: Zicht naar het noordoosten, genomen vanop de Groenplaats, naar de zuidgrens van het plangebied, met rechts het oude poortgebouw.

Opmerkelijk is dat tussen de zone van het plangebied en de aan de westgrens gelegen Schijfstraat een aanzienlijk niveauverschil waar te nemen is (*Afbeelding 5.25*). Het gebied binnen het plangebied ligt gemiddeld 1 tot 1,20 meter hoger dan de belendende straat. Dit niveauverschil is te verklaren door de oude stadsmuur die op deze locatie gelegen zou hebben. Net buiten de wal werd een diepe vestinggracht aangelegd. Deze zou ongeveer ter hoogte van de straat gelopen hebben. Om de wal extra hoogte te geven en toch een zekere bouwhoogte niet te overstijgen werd het terrein rondom de vesting mogelijk lokaal verlaagd of werden natuurlijke hoogteverschillen extra geaccentueerd door hellingen af te knotten.

Afbeelding 5.24: Zicht op de restanten van de vestingmuur en bastion.

Afbeelding 5.25: Niveauverschil tussen het plangebied en de Schijfstraat in het westen.

Toekomstige situatie

Binnen het plangebied wordt de bouw van een rust- en verzorgingstehuis voorzien. Dit gebouw beslaat het merendeel van het terrein en is volledig voorzien van een ondergrondse parkeergarage met toegang.

Rondom het gebouw wordt een brandweg voorzien. In het noorden in de zone van het bastion komt een parkzone met bomen.

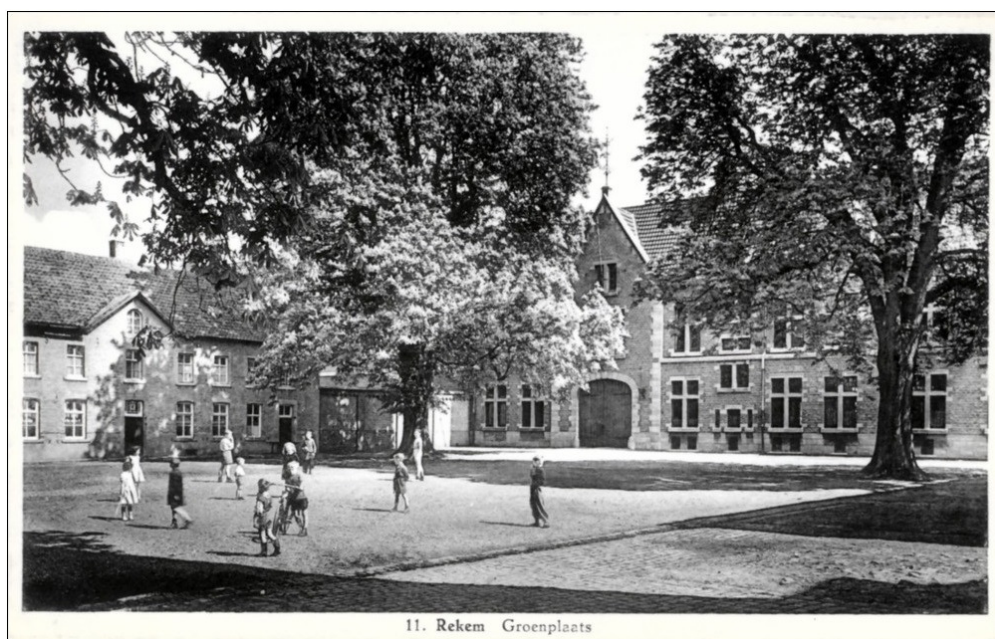

Afbeelding 5.26: Afbeelding van de geplande werken met aanduiding van de proefsleuven en -putten.

Archiefphoto's en prenten.

Een volgende bron die kan geraadpleegd worden om een accuraat beeld te krijgen van de bewoning/gebruik binnen een bepaald plangebied zijn de historische foto's en prenten.

Deze stukken bieden vaak een unieke blik op het dagelijkse leven en de situatie van een stadsdeel of straat vanaf het begin van de 20ste eeuw.

Afbeelding 5.27: Zicht op de Groenplaats en achterliggende gebouwen genomen naar het noordoosten, s.d.

Een eerste prentkaart geeft een goed zicht in noordoostelijke richting vanop de Groenplaats (*Afbeelding 5.27*). Hierop is het poortgebouw op te merken. Vanaf het poortgebouw vertrekt een circa 2,5 tot 3 meter hoge muur in baksteenmetselwerk met sierfries en deksteen. Aan de westzijde van de muur sluit een groot gebouw aan, hetgeen quasi de volledige noordzijde van de Groenplaats beslaat, maar wel twee voordeuren heeft. Vermoedelijk is dit het gebouw dat volgens de kadastrale schetsen gebouwd is in 1905 en dat twee percelen bestreek. Dit gebouw werd rond of net na de eeuwwisseling ingericht als meisjesschool van Rekem.

Afbeelding 5.28: Zicht vanop Onder de Linden naar het noorden (Groenplaats) toe. Achteraan is de muur en een gebouw te zien.

Een tweede prent toont een zicht genomen vanuit Onder de Linden naar het noorden toe richting de Groenplaats (*Afbeelding 5.28*). Aan de rechterzijde is het poortgebouw duidelijk te herkennen en vanuit het poortgebouw vertrekt, net achter de inkompoort de bakstenen muur die op de vorige foto ook te herkennen was. Aan de linkerzijde van de muur staat een gebouw dat helaas niet volledig te zien is door een grote eik of kastanje die voor het huis staat. Opmerkelijk is wel dat op deze foto het huis witgekalkt is en dat er luiken aan de ramen voorzien zijn, hetgeen op de eerste foto niet het geval was. Mogelijk is dit een ander gebouw dan het huis op de voorgaande foto of alleszins een renovatie/voorloper van het eerst vermeldde huis. Aangezien deze foto eveneens niet gedateerd is, is niet te achterhalen welk gebouw precedeerde.

Een derde foto toont een zicht over de daken van de gemeente Rekem, genomen vanaf het noorden naar het zuiden toe (*Afbeelding 5.29*). Op deze foto is duidelijk de parochiekerk te herkennen. Voor de kerk zijn enkele bomen op te merken, dewelke op de Groenplaats staan. Voor de linker boom is een gebouw op te merken met links en rechts twee gelijkwaardige bouwblokken, maar centraal een verhoogd deel. Dit gebouw komt qua constructie eveneens niet overeen met het huis op de eerste foto. Aan de rechtervleugel is wel een deel van de muur te zien, waaruit af te leiden valt dat

deze eveneens witgekalkt is. Mogelijk is dit het gebouw van de tweede foto, hetgeen mogelijk te linken valt aan het gebouw weergegeven op de kadastrale schets van 1880. Indien dit het geval is dan pre-dateren de tweede en derde foto de eerste.

Afbeelding 5.29: Zicht vanuit het noorden van de gemeente naar de parochiekerk toe.

Afbeelding 5.30: Zicht vanuit de Schiefstraat naar het oosten toe, met rechts de stadsmuur met bastion.

Een laatste foto toont de noordzijde van het plangebied. Hierop is de oude stadsomwalling te zien met achteraan het bastion (*Afbeelding 5.30*). Dit bastion is vandaag de dag nog aan het noordelijke uiteinde van de Schijfstraat terug te vinden. De foto toont de sterk vervallen toestand van de stadsmuur aan het begin van de 20ste eeuw. Toch zijn nog enkele relictten van een rijk verleden op te merken in de cannelures in het metselwerk net boven de berg bouwpuin. Helaas is de foto van een te grote afstand genomen om het metselwerk te kunnen achterhalen, maar vermoedelijk is dit gelijkend aan het metselwerk van het bastion.

De vestinggracht voor de muur is op deze foto reeds verdwenen en vervangen door de Schijfstraat. Ook deze foto is helaas ongedateerd, maar is gezien de recente boord- en straatstenen mogelijk te situeren na 1950.

5.4. Archeologische waarden

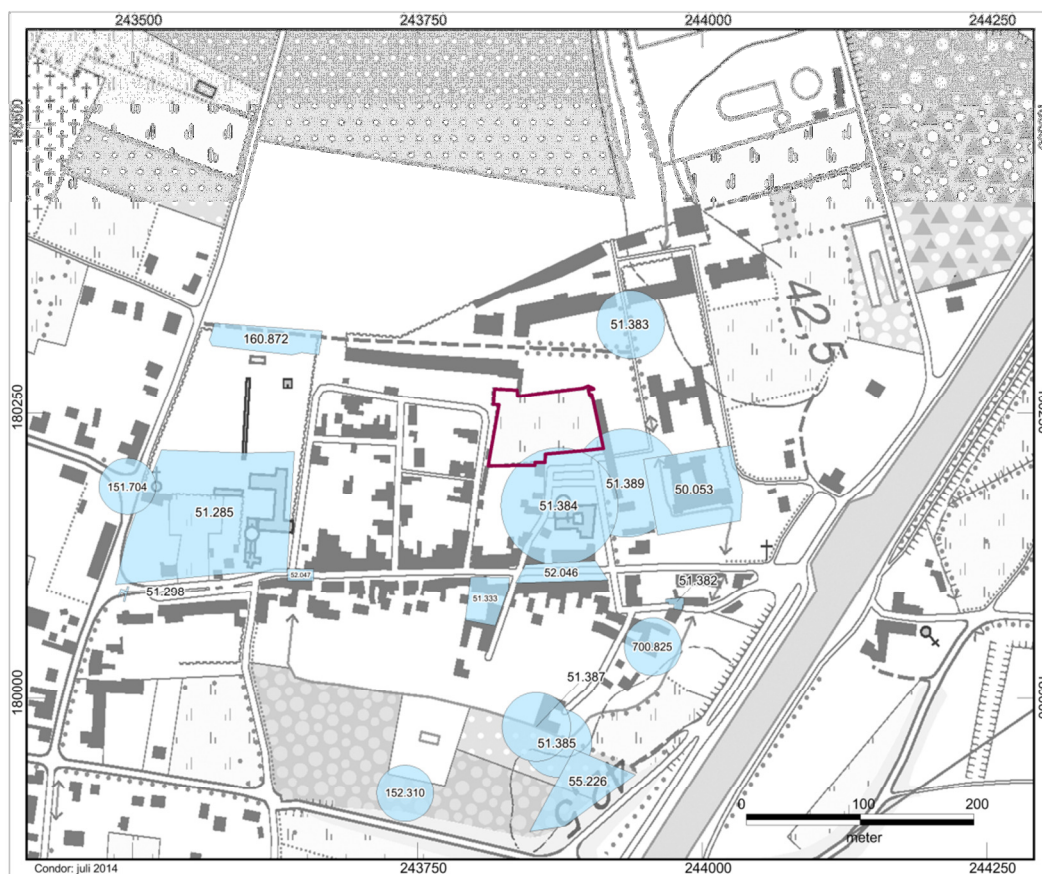
Een extra indicator van het potentieel van een bepaald plangebied kan worden verkregen door de naburige sites te bestuderen die in de Centraal Archeologische Inventaris worden opgesomd (*Afbeelding 5.31*). In deze databank worden alle gekende archeologische sites en onderzoeken gebundeld en weergegeven als GIS laag. Binnen het plangebied werden er geen gekende archeologische sites in de CAI opgemerkt, maar in de directe nabijheid komen toch enkele sites voor. Hieronder worden deze 'locaties' opgesomd en besproken.

Locatie **51389** is de oude parochiekerk gewijd aan Sint Pieter. De kerk is verbonden aan het kasteel van Rekem en staat in de kern van het vol middeleeuwse feodale Rekem. Na 1707 zou de kerk herbouwd zijn, zij het meer naar het westen toe (Locatie **51384**). De oudste sporen dateren vermoedelijk uit de 12de eeuw, maar volgens een inscriptie boven de deur zou het gebouw echter teruggaan op een kapel uit 989²³.

De bouw van een nieuwe kerk buiten de kasteelmuren begint in 1707, maar nog in hetzelfde jaar worden de werken stilgelegd. In 1722 wordt het werk hervat en de kerk voltooid. In 1755 brandt de kerk af en ze wordt weer hersteld in 1773. De sacristie

²³ <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=51389>

wordt bijgebouwd in 1775. In 1956 verliest de kerk haar functie en wordt ze ingericht als gemeentelijk museum²⁴.

Abbeelding 5.31: Weergave van de topografische kaart met de polygonen uit de CAI (blauw) en het plangebied (roze kader). (©NGI)

Locatie **51383** is de oude kasteelpoort van het kasteel d'Aspremont Lynden. De poort zou dateren uit de 16de eeuw²⁵.

Locatie **50053** is het kasteel d'Aspremont Lynden. Dit zou reeds bestaan hebben voor 1140, maar wordt pas vanaf 1317 vermeld. Tussen de 12de en 16de eeuw onderging het kasteel 3 fasen van verbouwingen en uitbreidingen. In 1579 werd het verwoest door plunderende Spaanse troepen, waarna het tussen 1590 en 1596 werd wederopgebouwd als Renaissancekasteel van de graaf Herman d'Aspremont²⁶.

²⁴ <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=51384>

²⁵ <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=51383>

²⁶ <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=50053>

Locatie **52046** is het restant van een oude stadspoort die op deze locatie gestaan zou hebben. Het is de zogenaamde Middenpoort die een onderdeel was van de eerste stadsomwalling. De resten zijn onder meer muurresten in gekapte mergelblokken en een mogelijke draagmuur van het poortgebouw²⁷.

Locatie **51333** is mogelijk een stuk van de stadsmuur met gedeelten van de muur en bastions in metselwerk en mergelblokken. Aan deze muur was ook een stadspoort namelijk de Rappepoort.

5.5. Geïnventarieerd bouwkundig erfgoed

Vlak tegen het plangebied situeren zich drie relictten die te vinden zijn in de inventaris van het Bouwkundig Erfgoed (*Afbeelding 5.32*), met in de directe nabijheid nog enkele bijkomende relictten. Het betreft onder andere:

ID	Type	Beschrijving
971	Relict	Museumkerk Sint Pieter
972	Relict	Kasteel d'Aspremont Lynden
973	Relict	Groenplaats 4
999	Relict	Onder de Linden 3-5
200295	Relict	Stadsomwalling

Hieronder zullen de belangrijkste besproken worden. Voor deze studie werden alle relictten en gehelen binnen een bepaalde straal rond het plangebied aangeduid, maar deze allen bespreken zou te ver leiden. Ook relict 971, 972 en 200295 werden reeds hierboven uitvoerig behandeld en zullen derhalve hier niet meer aan bod komen.

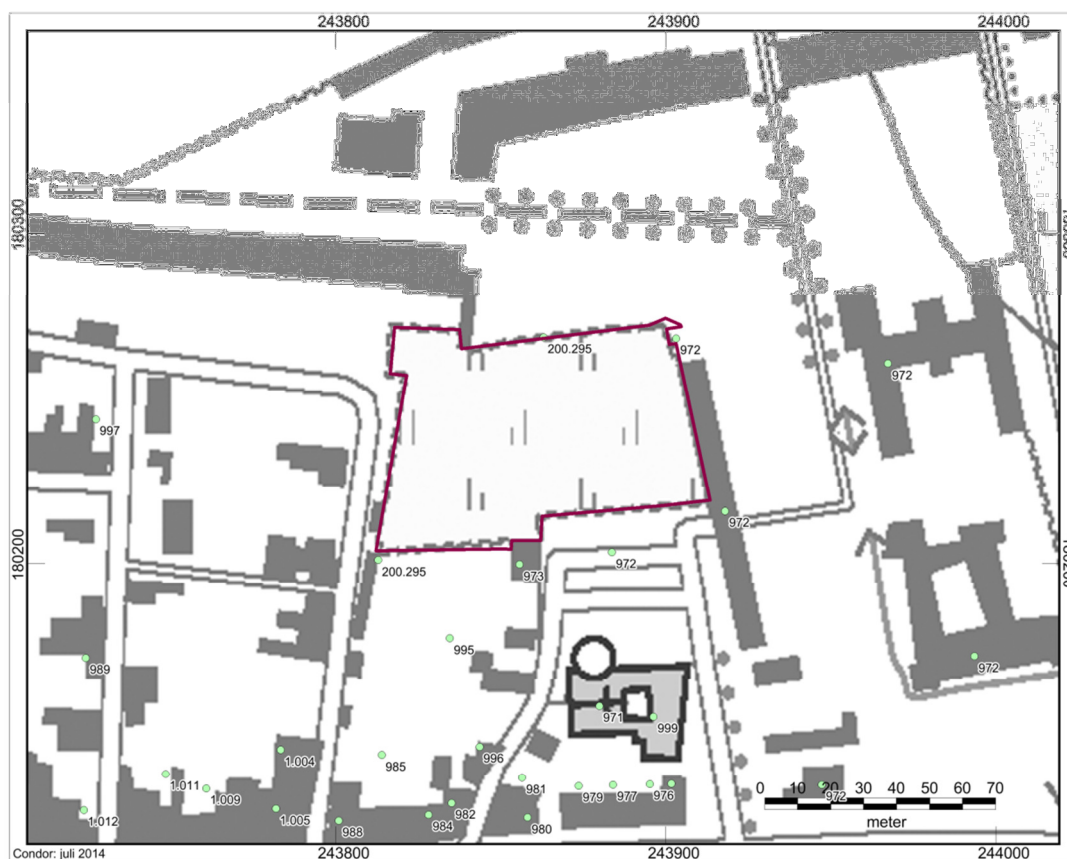
Relict **973** is gelegen aan de Groenplaats 4 en is een burgerhuis met koetshuis uit het eerste kwart van de 19de eeuw. Het is een alleenstaand dubbelhuis met vijf traveeën en twee bouwlagen. Het gebouw wordt gedateerd in 1820 aan de hand van de muurankers. Het heeft een mansardedak met twee dakvensters. Het fronton werd

²⁷ <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=52046>

mogelijk later toegevoegd. Het baksteen is gebouwd in baksteen op een hardstenen plint, maar werd wit gekalkt. Op de onderste bouwlaag hebben de ramen luiken²⁸.

Relict **999** tenslotte wordt gedateerd in de eerste helft van de 17de eeuw en is het huis van de voormalige Schepenbank. Het was de zetel van alle bestuursorganen van het graafschap Rekem. Het gebouw heeft een L-vorm, waarvoor, tot aan de Franse overheersing, zich de schandpaal bevond. Het heeft twee bouwlagen onder een zadeldak van kunstleien en Vlaamse pannen. De kern van het gebouw gaat terug tot in de 17de eeuw, maar in de 18de, 19de en 20ste eeuw werden er aanpassingen doorgevoerd.

De voorgevel telt vijf traveeën met S-vormige gesmede muurankers. Het werd opgetrokken uit baksteen met hardstenen raam en deurkozijnen²⁹.

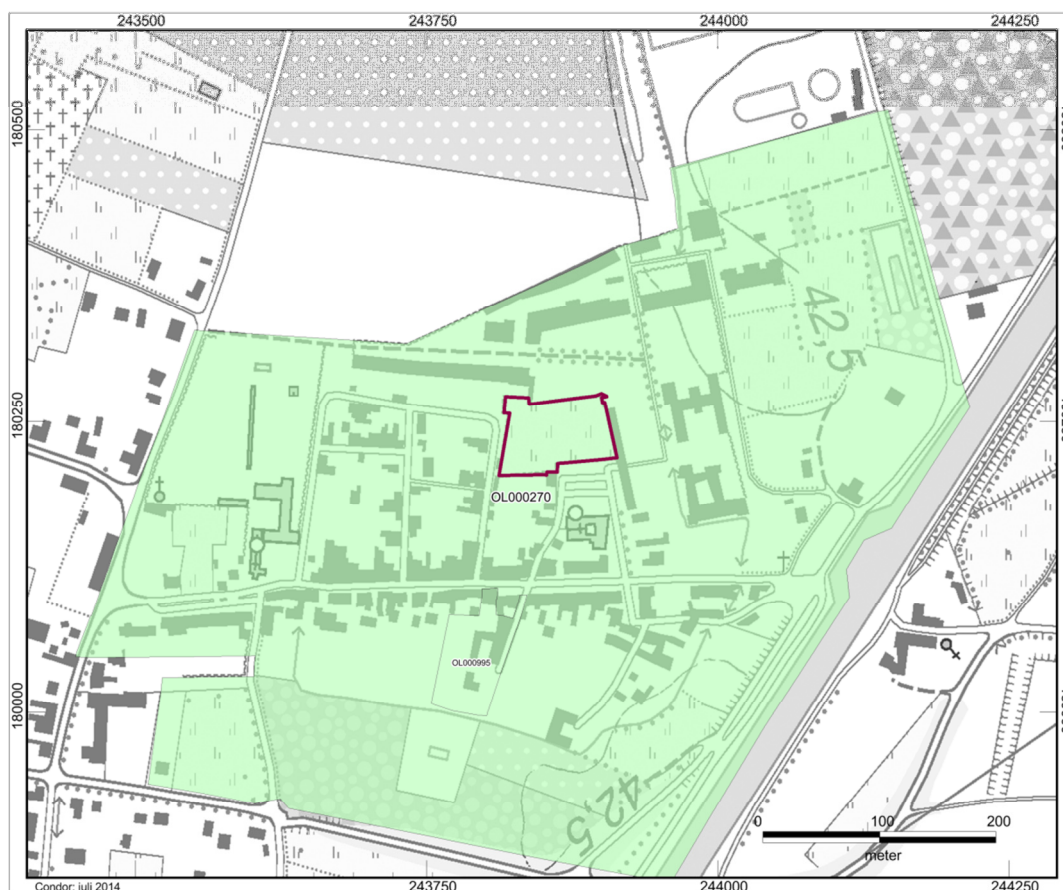
Afbeelding 5.32: Weergave van de topografische kaart met de polygonen van de atlas voor Bouwkundig Erfgoed (groen) en het plangebied (roze kader)

²⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/973>

²⁹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/999>

5.6. Beschermd stadsgezicht

Het volledige plangebied valt binnen een beschermd stadsgezicht (*Afbeelding 5.33*). Dit stadsgezicht werd beschermd door besluit nummer 2750 dd. 28 september 1994 onder nummer 4.02/73042/101.1/OL000270, dewelke in het staatsblad werd gepubliceerd op 24 november 1994.

Afbeelding 5.33: Uitsnede uit de inventaris Beschermd Stadsgezichten met aanduiding van het plangebied (roze kader).

6. Gespecificeerde archeologische verwachting, onderzoeksvragen en strategie

6.1. Verwachting

Met de gegevens die nu beschikbaar zijn is het mogelijk een archeologische verwachting op te stellen voor onderhavig plangebied.

Prehistorie en metaaltijden:

Hoewel in de directe nabijheid geen sporen gevonden zijn van sites uit de prehistorie of metaaltijden is de wijde regio van Rekem bekend om zijn steentijdsites en vondsten uit de metaaltijden. De gemakkelijke toegang tot grondstoffen en de nabijheid van water maakte van de Maasvallei een uitgelezen pleisterplek tijdens de pre- en protohistorie. Gezien quasi continue gebruik van het plangebied als weidegrond/tuin, waarbij enkel tegen de zuidelijke grens werd gebouwd is de kans op sites uit deze periode niet onbestaande.

Het is echter mogelijk dat deze verstoord geworden zijn door grondverzet/afgravingen bij de aanleg van de verdedigingswerken rondom de oude stad Rekem.

Romeinse periode

Het is mogelijk dat er sporen van een Romeinse occupatie worden aangetroffen. Ook hier zijn er geen directe indicatoren in de omgeving van het plangebied, maar het voorkomen van Romeinse villae in de nabije omgeving sluit ook hier een Romeinse bewoning niet uit. Eveneens is de ligging van Rekem langsheen de heirbaan die Tongeren via Maastricht met Nijmegen en de nabijheid van water in de vorm van de Ziepbeek en op enkele kilometers de Maas een mogelijke voedingsbodem voor een (lokale)bewoning in de Romeinse periode.

Middeleeuwse periode en later

De bewoning tijdens de middeleeuwen is terug te voeren tot 989 na Christus met de bouw van de eerste parochiekerk, maar vermoedelijk was er voor deze datum reeds een occupatie aanwezig.

Voornamelijk aan de zuidzijde van het plangebied zijn mogelijk gebouwen te vinden die dateren uit het begin van de 17de eeuw, met onder meer een drossaardwoning, een grafelijke brouwerij en een pastorie. De pastorie werd in 1638 herbouwd op de resten van een oudere constructie na een brand.

Volgens kadastergegevens blijft deze indeling met drie woningen grotendeels bewaard tot zeker 1850. Vooral in 1880 wordt met de bouw van één grote constructie aan de zuidzijde van het plangebied een grote wijziging aangebracht in de oude percelering. De pastorijswoning blijft echter grotendeels ongewijzigd tot de afbraak in de jaren '60.

In de noordwesthoek van het plangebied werd in 1680 een nieuw kerkhof geïnstalleerd. Voor de aanleg van dit kerkhof, ruilde de toenmalige graaf het huis en tuin van Schepen Helger Groenen voor een ander pand. Hierdoor is het plausibel dat er onder het kerkhof nog resten bewaard liggen van één of meerdere constructies uit de 16de – 17de eeuw. Ook het dodenhuisje aan de zuidoosthoek van het kerkhof is mogelijk nog aanwezig.

Het kerkhof was in gebruik tot 1924 hetgeen een terminus ante quem vormt voor de datering van de gevonden skeletten.

Bij afbraak van de gebouwen in de jaren '60 werd ook enig grondwerk verricht. Zo werd de volledige teelaarde afgegraven, waarna het volledige plangebied werd geasfalteerd. Volgens overlevering dagzoomden ter hoogte van het kerkhof reeds skeletten na afgraven van deze teelaarde³⁰.

Tot slot moet hierbij opgemerkt worden dat, gezien de aanwezigheid van een (zand)leembodem met een zuur milieu, het botmateriaal mogelijk niet optimaal bewaard is geworden. Vooral oudere resten kunnen gezien een langere inhumatie mogelijk aangetast zijn.

Een laatste component die hoogstwaarschijnlijk aanwezig is binnen het plangebied zijn de resten van de verdedigingswerken langsheen de noord en westgrens. Deze bestonden uit een muur van baksteen in kruisverband met een sokkel van halfsteensverband. Aan de hoek van de Schijfstraat en de Walstraat stond een bastion. Tussen 1757 en 1836 werden de verdedigingswerken echter geslecht. Mogelijk zijn er echter nog funderingen van de walmuur of andere structuren bewaard.

³⁰ Mathieu Maesen, persoonlijke communicatie

6.2. Strategie

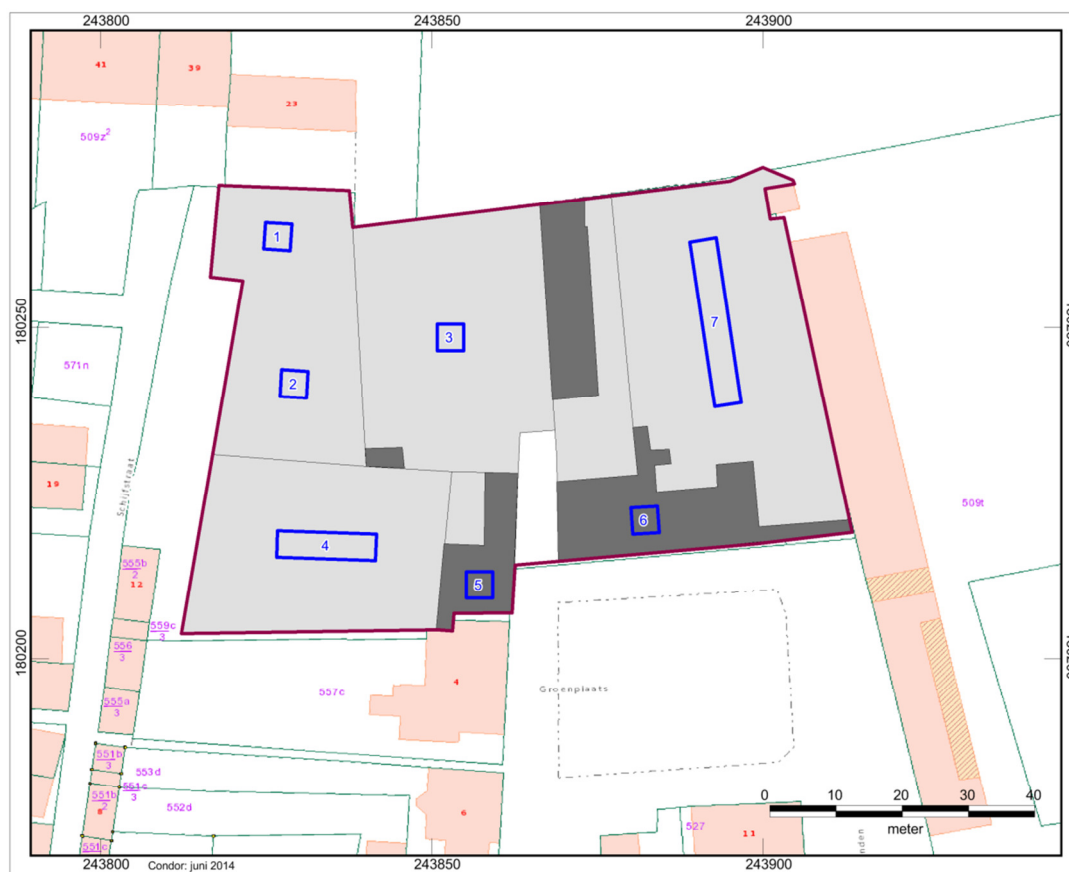
Rekening houdend met bovenstaande gegevens kan de prospectiestrategie uitgetekend worden. Volgens de bijzondere voorwaarden worden proefsleuven volgens de Lorraine- of hagelslagmethode, met een breedte tot vier meter, geadviseerd.

Afbeelding 6.1: Weergave van het 'Primitief Kadaster' met aanduiding van het plangebied

Gezien de hoge waarschijnlijkheid van skeletmateriaal op de percelen wordt er geadviseerd geen proefsleuven aan te leggen op de percelen 560/562 (Afbeelding 6.1), maar deze te vervangen door twee proefputten van 4m bij 4m, teneinde de bodemhorizonten te registreren en een steekproef te nemen van het archeologisch potentieel van het terrein. Hierbij wordt er veel minder het risico gelopen om met een grote graafmachine op grote schaal menselijke resten te verstoren. Speciale voorzichtigheid is geboden bij het opbreken van het asfalt, gezien mondelinge overlevering leert dat er voor de asfaltering de teelaarde werd afgegraven en er toen reeds menselijke skeletresten dagzoomden.

Ook ter hoogte van de vroegere bebouwing op de percelen 520, 523 en 558 wordt er geadviseerd de proefsleuven te vervangen door enkele proefputten, aangezien ook hier muurresten, vloeren en funderingen zich niet lenen om een lange sleuf op aan te leggen.

Afbeelding 6.2: Advieskaart met inplanting van de proefsleuven.

Een laatste proefput wordt er geplaatst in de noordwesthoek van perceel 560. Verwacht wordt dat er ook hier menselijk skeletmateriaal wordt aangetroffen, maar er is ook een mogelijkheid dat er op deze plaats nog resten van een oud bastion van de eerste stadsomwalling te vinden zijn.

Op de percelen 519 en 559 kan er wel een continue sleuf ingeplant worden. Aangezien deze percelen schijnbaar continu als tuin in gebruik geweest zijn en er geen funderingen te verwachten zijn, zijn ze ideaal om eventuele sporen van vroegere bewoning uit de prehistorie, metaaltijden of Romeinse periode te detecteren. Deze sporen manifesteren zich als donkere verkleuringen in de bodem, dewelke het negatief zijn van houten palen of andere constructies in vergankelijk materiaal.

De sleuven zijn op respectievelijk 25m x 4m op perceel 519 en 15m x 4m op perceel 559.

Zo wordt een onderzoeksoppervlakte van 160 m² bekomen. Tezamen met vijf sleuven van 4m x 4m resulteert dit in een totale oppervlakte van 240 m². Dit komt overeen met een dekking van 4,47%.

6.3. Beantwoording onderzoeksvragen

Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens (hiervoor dient tevens het stadsarchief van Hasselt geraadpleegd te worden)?

Op het terrein wordt een kerkhof, een pastorie met tienden schuur, een drossaardwoning en brouwerij verwacht. Deze laatste twee werden in een latere periode verbouwd naar de meisjesschool van Rekem.

Deze gebouwen komen voor op enkele oude kaarten (onder andere Ferraris en Vandermaelen) en op enkele oude archieffoto's. Ook worden ze vermeld in historische bronnen.

Gedetailleerde plannen over interne opbouw konden echter niet gevonden worden, waardoor het onzeker is hoe deze gebouwen er vanbinnen uitgezien hebben.

Aan de noord en westgrens van het plangebied komen mogelijk nog resten voor van de oude stadsomwalling. Deze werd echter in de 18de – 19de eeuw geslecht. Vermoedelijk zijn de funderingen van de wal en het wallichaam niet vergraven en enkel tot op maaiveldniveau afgebroken. Het is echter mogelijk dat deze ook dieper verstoord werden.

Welke info is er nog te vinden over de huidige bebouwing of voormalige constructies op het terrein?

Momenteel is het plangebied geasfalteerd en in gebruik als parkeerzone voor een naburige horecazaak. Bij aanleg van deze parkeerzone werden de gebouwen genivelleerd en werd de teelaarde afgegraven. Hierdoor is het mogelijk dat de archeologische sporen zich vlak onder het asfaltdek bevinden. Extra voorzichtigheid bij het aanleggen van de proefsleuven of proefputten is hierbij geboden. Aan de noordgrens van het plangebied is nog een bastion en een stuk van de oude stadsomwalling bewaard.

In welke mate verstoren de geplande werken archeologisch erfgoed?

Tot op heden werd er nog geen digitaal plan ontvangen van de geplande werken. Hierdoor is het onzeker waar juist de diepste verstoringen zullen plaatsvinden. Op het terrein worden 25 appartementen met ondergrondse parking ingepland, waardoor de verstoring van de archeologische resten aanzienlijk zal zijn.

Hoe wordt de prospectie met ingreep in de bodem het best uitgevoerd?

Er wordt geadviseerd af te wijken van de strategie zoals die vermeld wordt in de bijzondere voorwaarden. Binnen het plangebied wordt een kerkhof en sporen van middeleeuwse steenbouw verwacht. Gezien het destructieve karakter van proefsleuven zijn deze niet geschikt om deze (fragiele) archeologische relictten te detecteren. Hierdoor wordt er geadviseerd op de plaatsen waar muurresten of menselijk skeletmateriaal verwacht wordt enkele proefputten aan te leggen met een kleine graafmachine, waardoor de controle over de afgraving en de aanleg van het vlak beter geregeld kan worden.

Op de zones die als tuin in gebruik zijn geweest, worden twee brede proefsleuven geadviseerd teneinde eventuele structuren bestaande uit grondsporen te detecteren.

7. Conclusie

In het kader van de ontwikkeling van de terreinen ten noorden van de Groenplaats te Oud-Rekem werd een bureauonderzoek uitgevoerd om te trachten het archeologisch potentieel van het terrein te bepalen. Dit onderzoek was gekoppeld aan een archeologische prospectie met ingreep in de bodem, vergund onder nummer 2014/315 aan Inne Vankerkhoven.

Het bureauonderzoek wees uit dat het plangebied in de Maasvallei ligt. Geomorfologisch komen nabij het maaiveld holocene Maasalluvium voor. Dit zijn kleiige tot lemige rivierafzettingen. In deze afzettingen hebben zich zich droge tot matig droge zandleembodems zonder profiel gevormd. Op basis van het historisch kaartmateriaal is de locatie vanaf de 16de eeuw bewoond geweest en lag het pal middenin het historische centrum van de oude stad Rekem.

Er geldt een matige archeologische verwachting voor vindplaatsen van de pre- en protohistorie. De regio is gekend voor rijke sites uit de prehistorie en vondsten uit de metaaltijden. Ook voor sporen uit de Romeinse periode geldt een matige verwachting. In de buurt werden enkele Romeinse villae aangetroffen en de nabijheid van een heirbaan zijn indicatoren voor een mogelijke bewoning.

Er geldt een hoge verwachting voor sporen uit de volle-, late- en post middeleeuwse periode. Zoals vermeld komen binnen het plangebied een pastorie met kerkhof voor. De pastorie is reeds terug te voeren tot het begin van de 17de eeuw, maar uit geschreven bronnen blijkt dat ze herbouwd werd op de plaats van een eerder gebouw. Het kerkhof werd is eveneens te situeren in de 17de eeuw.

Aan de zuidzijde van het plangebied is vermoedelijk een drossaardwoning en een brouwerij gelegen. Hier is vanaf het begin van de 17de eeuw continue bewoning geweest tot 1960-1965, wanneer de huizen afgebroken werden en het terrein geasfalteerd werd.

Deel 2: Prospectie met ingreep in de bodem

8. Inleiding

8.1. Onderzoekskader

Van donderdag 7 augustus 2014 tot en met woensdag 13 augustus 2014 heeft Condor Archaeological Research in opdracht van Probis B&O een prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd op de percelen ten noorden van de Groenplaats te Oud –Rekem (Lanaken). Het onderzoek vindt plaats naar aanleiding van de bouw van een rust- en verzorgingstehuis binnen het plangebied. Onder dit tehuis werd een kelder met parkeergelegenheid voorzien. Bij de realisatie van dit project en de daarmee samenhangende bodemverstorende werkzaamheden worden grote delen van het aanwezige bodemarchief vergraven.

Zoals blijkt uit het bureauonderzoek zijn er binnen het plangebied talrijke resten te verwachten, die vermoedelijk dateren vanaf de middeleeuwen. Mogelijk komen ook oudere resten voor, al zijn hier in de nabije omgeving geen directe indicatoren voor. Om deze resten optimaal te onderzoeken werden er in het bureauonderzoek vijf proefputten en twee proefsleuven geadviseerd.

8.2. Onderzoeksteam

Het onderzoeksteam van Condor Archaeological Research bestond uit:

- D. Mervis Veldwerk en rapportage
- I. Van Kerkhoven Veldwerk
- B. Berk Veldwerk fysische antropologie
- R. Weytjens Kraanman
- T. Deville rapportage

9. Methodiek

9.1. *Veldwerk*

Alle werkputten werden machinaal met een graafmachine aangelegd, waarna ze manueel werden bijgeschaafd. Op deze wijze werd een gaaf, archeologisch goed leesbaar vlak bekomen waarin de sporen duidelijk herkenbaar waren. Reeds tijdens het aanleggen werden relevante sporen ingekrast met truweel of schop om te vermijden dat sommige (kleinere) sporen over het hoofd gezien werden. De grondstock werd langsheen de lange zijden tijdelijk opgeslagen, om naderhand, na afwerking van de openliggende putten, terug in de opgegraven zone gestort te worden.

Een eerste archeologisch vlak werd er aangelegd in de ophogingspakketten om te bekijken of er hier reeds archeologische sporen aanwezig waren. Een tweede vlak werd er aangelegd op het niveau waar de eerste relevante archeologische sporen zich aftekenden.

Bij aanleg van de werkputten werd op regelmatige afstand een profielkolom opgeschoond om de bodemgelaagdheid te verifiëren. Per werkput werd minstens één profielkolom geregistreerd. Enkel in werkput 5 werd dit niet gedaan.

Na het aanleggen van het eerste archeologisch leesbare vlak werden er, voor verdere bewerking, foto's rondom rond de werkput genomen met een onderlinge afstand van circa 3 meter. Op deze manier werd een coherente en accurate weergave van de aangetroffen werkput geregistreerd voor later gebruik. Eens alles globaal gefotografeerd was, werden er indien nodig detailfoto's genomen van de individuele sporen. Indien deze in groep bevonden met een of meerdere andere sporen werd een detailfoto van de totale cluster genomen.

Na het nemen van de foto's werden de sporen, de werkput en hoogtes van aanlegniveau en maaiveld opgemeten met een nauwkeurig GPS toestel. Het gebruikte apparaat was een TRIMBLE R6 Rover GPS met een minimale nauwkeurigheid van 1 cm² of TRIMBLE S3 Series Total Station met 5'' standaardafwijking. Tijdens deze opmeting werd tevens een database ingevuld met de specifieke karaktereigenschappen van het desbetreffende spoor. Deze eigenschappen zijn onder andere kleur, eventuele

vlekken of bijzonderheden, vorm, vulling van het spoor en bijmengingen (bijvoorbeeld aardewerk, ijzeroer of houtskool), samenhang met andere sporen en een mogelijke datering.

Na registratie van het eerste vlak werd er direct verdiept naar een tweede niveau. Ook hier werden dezelfde stappen voor registratie toegepast. Enkele van de aangetroffen paalkuilen werden door middel van coupe verder onderzocht. Hierbij werd eerst het spoor en de omliggende zone terug opgeschaafd om te verifiëren dat de vorm van het spoor correct op het plan weergegeven was. Indien dit niet het geval was of indien er meerdere onderverdelingen konden herkend worden, zoals paalkernen of afzonderlijke lagen, werd dit op het plan aangepast.

Aan de hand van deze laatste evaluatie van het spoor werd de coupestrategie bepaald. De facto werd de lengteas als hoofdas aangehouden. Na doorsnijden van het spoor werd het bekomen resultaat gefotografeerd met schaallat en noordpijl en opgetekend op millimeterpapier op een schaal van 1:20.

Profielen werden geregistreerd op gelijkende wijze.

Er is geopteerd de spoornummers individueel aan te passen per werkput. Een spoornummer is opgebouwd uit drie componenten, namelijk de werkputnummer, het vlaknummer en de volgnummer van het spoor. Elke component wordt van de volgende gescheiden door het cijfer '0'. Vanaf de tientallen valt deze nul evenwel weg. Spoor S70138 ofwel 7-0-1-38 betekent bijvoorbeeld dat het gelegen is in werkput 7, vlak 1, spoor 38.

Bodemlagen werden doorlopend genummerd te beginnen vanaf spoornummer 10000, hetgeen 100 unieke spoornummers inhoudt voor horizonten. Een dergelijke methode helpt te voorkomen dat dubbele spoornummers worden uitgedeeld en zorgt ervoor dat sporen qua ligging herkenbaar zijn aan enkel de spoornummer.

9.2 Verwerking en rapportage

9.2.1 Ordening van lijsten en matrix

Na de veldcampagne werd er eerst begonnen met het ordenen en digitaliseren van de verschillende lijsten.

De sporenlijst werd gevormd door de ingevulde velddatabase. Deze werd ingevoerd in excell en verder geordend.

Foto-, vondsten- en monsterlijst werden in een rekenblad overgetypt en geordend volgens het rapportjabloon.

Tijdens het digitaliseren en corrigeren van de verschillende lijsten werd er rigoureuus op gelet om steeds dezelfde omschrijving/keywords te gebruiken, teneinde deze lijsten te kunnen sorteren en te bevragen door middel van queries.

Aan de hand van de sporenlijst en de beschrijvingen in de database kon een harrismatrix opgesteld worden. Deze matrix bevat een geschematiseerde weergave van de site in relatie tot de aanwezige bodemhorizonten.

9.2.2. Verwerking digitale meetgegevens

Hierna werd aan de verwerking van de digitale plannen begonnen. Tot op dit moment bestonden de digitale gegevens enkel per meetbestand. Een eerste stap tot het bekomen van een algemeen overzicht bestond er in meetgegevens te bewerken in het conversieprogramma Trimble Businesscenter teneinde een werkbare Mapinfo kaart te bekomen. De verdere verwerking van de allesporenkaart werd verzorgd in het GIS pakket Mapinfo 12 Professional.

Na het plotten van de allesporenkaart met aanduiding van een coördinatenkader, werden enkele detailkaarten van de individuele werkputten gegenereerd. Er werd geopteerd om de beide vlakken per werkput op het zelfde kaartblad weer te geven. Op deze detailkaarten werden de sporen neutraal grijs ingekleurd. Enkel muur- of constructieresten werden per materiaalsoort een variërende kleur gegeven. Profielen tenslotte werden met een groene kader weergegeven.

Coupes en profielen werden eveneens gedigitaliseerd en ingekleurd in Mapinfo. De gescande veldtekeningen werden op schaal 1:1 ingeladen, waarna in een aparte layer de lijntekening werd overgetekend. Tekstelementen, zoals spoornummers en couponummers werden in aparte layers ingevoegd.

Speciale sporen, zoals waterputten en afvalkuilen werden eveneens getekend in Mapinfo. Hierbij werd allereerst de originele veldtekening gegeoreferereerd op schaal 1:1

in een lokaal stelsel. Vervolgens werden verschillende layers aangemaakt om de verschillende elementen, lijntekening, tekst, inkleuringen, TAW-hoogtes, en dergelijke te bevatten. Eens het spoor volledig gedigitaliseerd en afgewerkt, werd er door middel van de layout functie in mapinfo een afgewerkte plaat gegenereerd.

9.2.3. Verwerking vondsten

Na beëindiging van de veldcampagne werd er gestart met het wassen van het aardewerk en de overige vondsten. Wanneer de vondsten droog waren en opnieuw herpakt waren, kon er gestart worden met het determineren en dateren.

De methodiek gebruikte methodiek, alsook de gebruikte methode omtrent de kwantificeerbare beschrijving van de vondsten wordt uitvoerig besproken in het hoofdstuk 'Vondsten'

De meest typerende vondsten werden in detail gefotografeerd. Het fotograferen gebeurde op een plaat van opaak plexiglas met natuurlijke belichting. Een schaallatje zorgde voor de weergave van de correcte grootte. Er werd geopteerd om een vaste afstand tot het te fotograferen voorwerp te hanteren. De foto's werden genomen met een Nikon D90 toestel. Na fotograferen werden de foto's bewerkt in een fotobewerkingssoftware om het object te scheiden van de achtergrond en te bewaren.

10. Bodemopbouw

Na aanleg van de proefputten en proefsleuven werd er telkens een of meerdere profielkolommen opgeschoond en ingetekend teneinde de bodemopbouw te registreren. Hiervoor werd er lokaal machinaal verdiept tot de natuurlijke bodem bereikt werd. Enkel op het kerkhof werd dit niet gedaan en werd er gestopt op het aangelegde vlak, om zo te vermijden dat er meerdere begravingen verstoord zouden worden.

Volgens het bureauonderzoek ligt het plangebied in de bedding van de Maas. Binnen deze bedding wisselen klei-, zand- en leempakketten zich af. Binnen het afgebakende areaal bestaat de bodem uit (zand)leemafzettingen, die een hoogte gevormd hebben in het landschap. Op deze hoogte heeft het oude stadje Reckheim zich gevormd.

Verder zou er volgens de bodemkaart geen profielontwikkeling zijn geweest in deze bodems, hetgeen mogelijk te verklaren valt door het jonge karakter van het sediment.

De vaststellingen tijdens het veldonderzoek zijn echter enigszins afwijkend van de gegevens die verzameld werden tijdens het bureauonderzoek.

Vooreerst is de bodem eerder een volwaardige leembodem in plaats van een zandleembodem. Het moedermateriaal bestaat uit geelbruine leem met lokaal bruine vlekken. Bovenop deze natuurlijke leembodem werden talrijke puinpakketten en aanvullagen aangetroffen, die waarschijnlijk dateren uit de nieuwe/nieuwste tijd. De teelaarde werd in de negentiger jaren van de 20ste eeuw afgegraven en vervangen door een laag steenslag, waarop een KWS-verharding werd aangebracht.

Lokaal werd voor het aanbrengen van de steenslaglaag eerst het terrein genivelleerd met witte zanden. Dit witte zand komt ook voor als stabilisatie laag voor de rioolbuis die centraal in oost-west richting het plangebied dwarst.

Twee profielen van de sterk wijzigende bodemopbouw binnen dit plangebied werden geregistreerd in werkput zeven.

Profiel 7.1 aan de noordzijde van de sleuf bevat bovenaan een redelijk dikke laag teelaarde. Direct onder de teelaarde komt een bandje gelig zand en een laagje met steenkool en baksteen voor, gevolgd door drie pakketten ophogingsmateriaal. Dit bestaat hoofdzakelijk uit verplaatste leemgrond, vermengd met humeus materiaal en

afbraakpuin. De eerste van deze drie lagen bevat, zij het lokaal, opmerkelijk veel baksteen en afbraakpuin. De tweede laag bestaat voornamelijk uit verplaatste leemgrond, met her en der sporen van menselijke activiteit, bestaande uit natuursteen of baksteenfragmenten. De onderste laag is waarschijnlijk meer als bioturbatielaag te interpreteren. Op dit niveau zijn reeds de eerste sporen op te merken. Onder deze laatste laag is de geelbruine C-horizont gelegen.

In dit profiel is het archeologisch vlak op circa 1 tot 1,1 meter onder het maaiveld gelegen.

Afbeelding 10.1.: Profiel 7.1 (links) en 7.2 (rechts) met aanduiding van de bodemhorizonten.

Profiel 7.2 aan de zuidzijde van de sleuf vertoont daarentegen een heel ander beeld. Hier geen pakketten verplaatste leem, maar een opeenstapeling van ophogingslagen bestaande uit humusrijke losse (zand)leemgrond met veel baksteen, mortel en ander afbraakafval. Deze ophogingslagen rusten direct op de C-horizont waar de archeologische sporen zich manifesteren.

Een typeprofiel voor de westzijde van het terrein is onder meer te vinden in profiel 3.1 in werkput drie. Hier is de teelaarde compleet afwezig en is deze vervangen door een laag steenslag. Onder dit steenslagpakket komt een dikke laag wit zand voor. Dit

zand werd vermoedelijk lokaal gebruikt als nivelleringslaag en komt nog voor, zij het veel dunner, in de profielen 6.1 en 2.1.

Onder dit witte sediment komen wederom drie ophogingslagen voor met donkere losse zandleem vermengd met veel afbraakmateriaal. De natuurlijke C-horizont bevindt zich hier op circa 1 meter onder het maaiveld.

Afbeelding 10.2.: Profiel 3.1 met aanduiding van de bodemhorizonten.

Ter hoogte van de vroegere begraafplaats werd een quasi gelijkaardige bodemopbouw vastgesteld. De opbouw kon echter niet gedocumenteerd worden tot in de C-horizont, wegens het voorkomen van menselijke begravingen over de ganse werkput. Hierdoor kon er nergens machinaal een profielkolom aangelegd worden. Daarom is de bodemopbouw geregistreerd tot op het tweede archeologisch vlak. In profiel 2.1 komt een gelijkende opbouw voor als in profiel 3.1, met bovenaan steenslag, een dunne laag wit zand en een laag met bouwpuin en losse zandleem. Het bouwpuin is in deze onderste laag echter niet zo prominent aanwezig als in de andere profielen. Hier komt echter opmerkelijk veel menselijk botmateriaal uit anatomisch verband voor. Deze verstoorde laag met menselijke resten komt ook voor in profiel 1.1 in werkput één.

Hier werd echter de teelaarde niet weggegraven, maar werd ze, zij het heel dun terug aangebracht na verstoring van de natuurlijke bodem.

Afbeelding 10.3.: Profiel 2.1 (links) en profiel 1.1 (rechts) met aanduiding van de bodemborizonten.

11. Vondstmateriaal

11.1. Aardewerk

Binnen het aardewerkassortiment aangetroffen tijdens het vooronderzoek kunnen hoofdzakelijk drie klassen onderscheiden worden. Allereerst is er een Romeinse component aanwezig. Daarnaast komt er ook aardewerk uit de 9de tot 10de eeuw voor en aardewerk uit der periode 1500 tot 1900.

Romeins aardewerk			
	Aantal fragmenten totaal	Gewicht in gram	Datering
Gladwandig witbakkend	9	36	Ganse Romeinse periode (of 9 ^{de} -10 ^{de} eeuw)
Gladwandig gesmookt	1	8	2 ^{de} – 3 ^{de} eeuw
Gladwandig roodbakkend	1	5	Ganse Romeinse periode (of 9 ^{de} -10 ^{de} eeuw)
Ruwwandig witbakkend	1	15	Ganse Romeinse periode (of 9 ^{de} -10 ^{de} eeuw)
Ruwwandig reducerend	5	70	Ganse Romeinse periode (of 9 ^{de} -10 ^{de} eeuw)

Afbeelding 11.1.: Overzicht van het Romeinse aardewerk.

Afbeelding 11.2. en 11.3. Gladwandig roodbakkend (links) en witbakkende waar (rechts).

Het Romeinse aardewerk werd vooral aangetroffen in werkput vier en zeven. Het merendeel bestond uit gladwandig witbakkend wielgedraaid aardewerk. Dit type aardewerk werd onder meer aangetroffen in de sporen 40108, 40109, 40112 en 70117. Eén fragment was secundair verbrand en één fragment was voorzien van een grijze engobe. Het merendeel van de fragmenten waren wandfragmenten. Enkel in S40108 werd een deel van een gietuit aangetroffen.

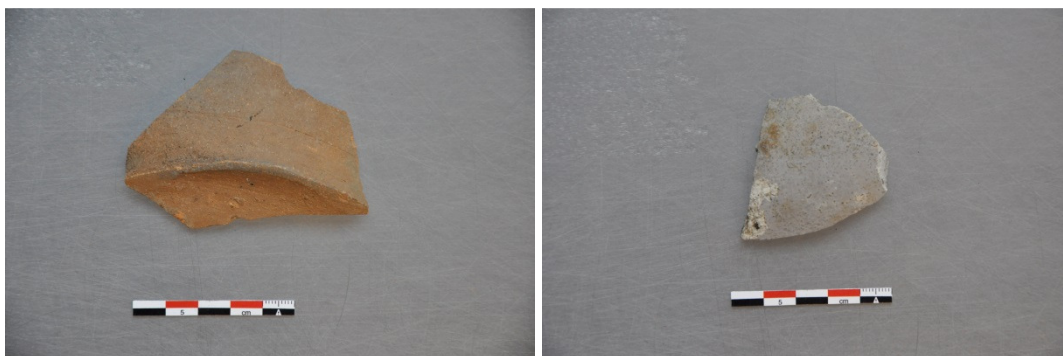
Naast deze gladwandige witbakkende scherven werden er nog telkens één wandfragment gladwandig gesmookt, gladwandig roodbakkend en ruwwandig witbakkend aardewerk aangetroffen. Aangezien dit eveneens wandfragmenten waren kan er weinig meer vermeld worden buiten een ruwe datering.

Een laatste type aardewerk met een Romeinse datering werd aangetroffen in werkput 5, in spoor 50211. Ook deze scherven waren allen wandfragmenten zonder nadere bepaling. Aangezien deze context aangetroffen werd vlak tegen de oude pastorie is de kans groot dat deze vondsten secundair verplaatst geweest zijn.

De tweede component binnen het aardewerkassortiment dateert tussen de 9de eeuw en de 10de eeuw.

9 ^{de} tot 10 ^{de} eeuws aardewerk			
	Aantal fragmenten totaal	Gewicht in gram	Datering
Grijsbakkend aardewerk	1	33	6 ^{de} tot eerste helft 10 ^{de} eeuw.
Witbakkend aardewerk, deels geglazuurd	2	8	9 ^{de} tot eerste helft 14 ^{de} eeuw, eerder 9 ^{de} eeuw.
Witbakkend, grijze engobe	4	20	9 ^{de} - eerste helft 10 ^{de} eeuw.
Witbakkend aardewerk	5	26	9 ^{de} - eerste helft 10 ^{de} eeuw.
Maaslands witbakkend	2	8	9 ^{de} - eerste helft 10 ^{de} eeuw.
Grijsbakkend aardewerk, mogelijk Elmpt	1	46	1050-1450

Afbeelding 11.4.: Overzicht van het 9de tot 10de eeuwse aardewerk.

Afbeelding 11.5. en 11.6.: Grijsbakkend aardewerk (links) en witbakkend Huy-type aardewerk (rechts)

Ook hier zijn alle fragmenten wandfragmenten, waardoor er weinig over vorm of gebruikstype kan vermeld worden. Mogelijk zijn het merendeel van de scherven afkomstig van Huy-type aardewerk. Slechts één fragment kon nader gespecificeerd worden als Elmpsterwaar. Dit dikwandig gelaagd grijs aardewerk met een lichtgrijze breuk uit het Rijnland en Limburg wordt gedateerd tussen circa 1050 en 1450.

De laatste component dateert tussen de 16de eeuw en de 20ste eeuw en bevat het recentere aardewerk. Vondstcontexten met aardewerk uit deze periode komen in alle werkputten voor. Het merendeel van de vondsten bestaan uit kleine wandfragmenten. Toch werden er ook enkele determineerbare scherven aangetroffen. Zo werd er in werkput vier een gedeeltelijk holle steel in rood aardewerk gevonden. Deze steel doet denken aan de holle stelen van de steelkommen uit de 15de eeuw en werd gemaakt in zogenaamd 'vlekkengoed'. De rechte strakke vorm van de steel geeft deze steel echter waarschijnlijk een recentere datering.

Afbeelding 11.7. en 11.8.: Steel in wit aardewerk met glazuur (links) en randfragment in wit aardewerk met glazuur (rechts), beide zogenaamd 'vlekkengoed'.

16 ^{de} tot 20 ^{ste} eeuws aardewerk			
	Aantal fragmenten totaal	Gewicht in gram	Datering
Witbakkend zonder glazuur	4	148	1600-1900
Witbakkend met grijze engobe	5	30	1300-1900
Witbakkend aardewerk met bruine engobe	1	6	1500-1900
Witbakkend met loodglazuur	10	140	1500-1900
Roodbakkend met loodglazuur	1	49	1500-1900
Roodbakkend met tinglazuur	2	11	1500-1900
Grijsbakkend met grijze engobe	1	33	1300-1900
Grijsbakkend met bruine engobe	2	39	1500-1900
Grijsbakkend met zoutglazuur	1	2	1600-1900
Steengoed	5	55	1600 tot heden
Industrieel wit	4	28	1800 tot heden

Afbeelding 11.9.: Overzicht van het aardewerk van de periode 16de eeuw tot 20ste eeuw.

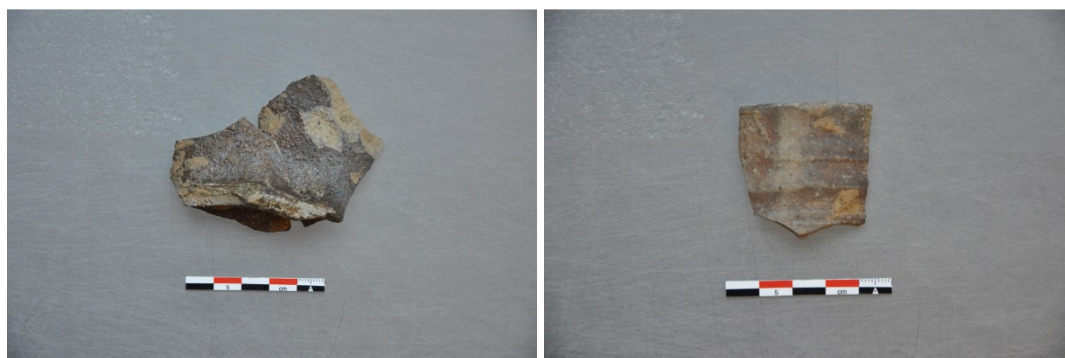

Afbeelding 11.10.: Bruin wandfragment in steengoed.

Opmerkelijk is dat de vondstcontext 40112 zowel aardewerk bevat uit de Romeinse periode, als uit de latere periodes. Hieruit valt af te leiden dat deze context

waarschijnlijk een palimpsest is, waarbij, bij het weder opvullen van het spoor ouder rondslingerend aardewerk in de vulling geraakt is. Ook de vondstcontext 40109 is bevat naast Romeins aardewerk ook vondsten uit de periode 800 tot 900, waardoor deze eerder in deze laatste periode moet gesitueerd worden.

Naast deze drie hoofdperiodes werden er ook nog enkele scherven aangetroffen uit de tussenliggende periodes. Zo werd er in spoor 10004 twee wandfragmenten Langerwehe proto-steengoed aangetroffen.

Afbeelding 11.12. en 11.13.: bodem- en halsfragment uit Langerwehe-steengoed.

11.2. Lithische artefacten

Naast aardewerk werden ook enkele stukken vuursteen aangetroffen. Deze stukken kunnen mogelijk debitageafval zijn, maar omdat ze sterk verweerd zijn is dit moeilijk te bepalen. De stukken werden aangetroffen tijdens de aanleg van het archeologisch vlak, waardoor ook de oorsprong onduidelijk is.

Afbeelding 11.14.: Silexfragment, mogelijk van menselijke oorsprong.

Twee vondsten werden aangetroffen in werkput vier, met name in (of rond) de sporen 40101 en 40108.

Uit spoor 40108 werd tevens een redelijk aantal Romeine scherven geborgen.

11.3. *Metaalvondsten*

Quasi alle metaalvondsten werden aangetroffen in de werkputten één en twee. Deze putten werden aangelegd op het oude kerkhof. In de menglaag tussen de teelaarde en de natuurlijke bodem werden talrijke metaalfragmenten aangetroffen die te interpreteren zijn als kistbeslag. Zo werden er onder andere handvaten, knopen, scharnieren en nagels aangetroffen. Alle metaalvondsten vertonen hevige corrosie.

Afbeelding 11.15.: Een eerste deel van het kistbeslag, Kruisbeeld bovenop de kist.

Eens deze menglaag verwijderd was, werden er ook metaalvondsten aangetroffen in situ. Deze vondsten waren gelijkend aan deze aangetroffen in de menglaag. Naast dit

kistbeslag werden er ook twee (gedeeltelijke) kruisbeelden aangetroffen. Deze beelden werden hol gegoten en waren vermoedelijk gemaakt uit koper of brons.

Ook werd het negatief van een kruisbeeld aangetroffen in situ op het houtwerk van een kist. Het eigenlijke kruisbeeld werd echter niet aangetroffen.

Afbeelding 11.16.: Een tweede deel van het kistbeslag, knopen en handvaten.

12. Resultaten veldonderzoek

Om het potentieel van het terrein te bepalen werden in totaal zeven sleuven of proefputten aangelegd. De sleuven 1, 2, 3, 5 en 6 waren proefputten op de begraafplaats en op de gekende gebouwen binnen het onderzoeksgebied. De sleuven 4 en 7 waren lange sleuven van 4 bij 15 en 4 bij 25 meter, die in de zuidwesthoek en tegen de oostgrens van het terrein werden aangelegd. Dit om enige grondsporen uit de vroege middeleeuwen of vroeger te kunnen detecteren.

12.1. Skeletresten

De werkputten 1 en 2 werden op de voormalige begraafplaats aangelegd. Bij het afgraven van de laag steenslag aan de oppervlakte dagzoomden reeds de eerste menselijke resten. Initieel was er twijfel of deze nog in anatomisch verband gelegen waren, maar een afwijkende begraafhouding deed vermoeden dat deze resten reeds verstoord werden. Hierop werd een tweede vlak aangelegd op circa 80 centimeter onder het maaiveld. Hier werden de eerste skeletten in anatomisch verband aangetroffen.

Afbeelding 12.1: Inhumatie S20202 en S20203 in werkput 2 naar westelijke richting

Afbeelding 12.2: Inhumatie S20205 in werkput 2 naar westelijke richting.

Door de beperkte tijd werd er geopteerd één werkput aan een gedetailleerder onderzoek te onderwerpen (*Afbeelding 12.1 en 12.2*). In werkput twee werden de inhumaties rudimentair bepaald en ingemeten, zonder nader onderzoek. In werkput één daarentegen werd er getracht een aantal begravingen nader te onderzoeken en deze verder vrij te maken. Dit om de kwaliteit van de bewaring van de resten te kunnen inschatten en om te achterhalen of er eventueel nog kistresten of andere artefacten aanwezig waren.

Afbeelding 12.3: Kistresten in spoor S10216 (skelet 10208) naar noordelijke richting.

Bij twee begravingen tegen de westkant van werkput één (S10215 en S10216) werden nog resten van de kist aangetroffen. De begraving was in oost-west richting georiënteerd (*Afbeelding 12.3*).

Waar bij S10215 enkel de opstaande wanden, die overigens zeer sterk verweerd waren, bewaard waren, was dit bij S10216 een quasi volledig bewaarde kist. Slechts een deel van deze kist werd er blootgelegd, om het houtwerk voor aanvang van een vervolgonderzoek niet te veel te schaden. Het negatief van het hout in het vlak doet echter vermoeden dat de bewaringstoestand van de onderzochte resten representatief is voor de rest van het spoor.

Bij verrotting van de kist is het deksel van de kist ingeklapt, waardoor nu de wanden boven het deksel uitsteken. Bovenop het deksel is nog het negatief waar te nemen van een Christusbeeldje dat ooit hierop bevestigd geweest is. Aangezien het hout niet gelicht werd, is het niet geweten wat de bewaringstoestand van de onderliggende inhumatie is.

Aan de oostzijde van werkput één werden zeven inhumaties aangetroffen (*Afbeelding 12.4*). Deze waren allen in oost-west richting gelegen op een noord-zuid georiënteerde rij. Vier van deze begravingen werden verder vrij gemaakt. Van het merendeel van de skeletten was een deel van het bovenlichaam verdwenen. Een gedetailleerd onderzoek van dit botmateriaal is te vinden in hoofdstuk 12.

Afbeelding 12.4: Inhumaties op een rij in werkput 1 naar westelijke richting.

Opmerkelijk is dat deze skeletten op een soort plateau gelegen was in werkput één (*Afbeelding 12.5*). Bij aanleg van het vlak werd er nochtans goed op gelet dat er enkel geroerde grond werd weggegraven. Hierdoor is het plausibel te stellen dat de graafwerkzaamheden uit het begin van de jaren '90 naar aanleiding van de aanleg van de KWS-verharding niet overal even destructief geweest zijn, maar dat er lokale verdiepingen geweest zijn. Dit strookt met het ooggetuigenverslag dat tijdens het

veldonderzoek aan de archeologen verteld geweest is, waarbij gewag gemaakt werd van kraanbestuurders die ‘uit interesse’ dieper gegraven hebben dan oorspronkelijk gepland.

Daarnaast is ook opvallend dat de sporen die tegen de rand van dit plateau zich manifesteren, niet overeen komen met de grafkuilen op het plateau. Dit doet vermoeden dat er nog een tweede laag inhumaties onder deze initiële laag gelegen is. Ook de diepere ligging en goede bewaring van de kist in spoor S10216, terwijl van de begravingen op het plateau geen kistresten bewaard werden, is een indicatie in die richting.

Afbeelding 12.5: Zicht op het plateau met de blootgelegde inhumaties en het vlak ten westen van dit niveauverschil, naar zuidelijke richting.

Tussen de oostelijke rij en de westelijke begravingen in werkput één werd nog een rij inhumaties aangetroffen. Deze rij bestaat uit vier grafkuilen die zich als donkere vlekken in het archeologisch vlak manifesteerden. In deze kuilen werd nog geen botmateriaal aangetroffen, waardoor vermoed wordt dat de eigenlijke begraving dieper gelegen is.

Zoals reeds vermeld in hoofdstuk 9 werd er in deze sleuven geen profielput aangelegd, maar werd de bodemopbouw geregistreerd tot op het tweede archeologische vlak. Hierdoor is het niet geweten hoeveel begravingsniveaus er onder het eerste niveau gelegen zijn.

12.2. Muurresten

De sleuven 3, 5 en 6 werden aangelegd op de locaties waar er bebouwing werd verwacht. In de sleuven 5 en 6 werden muurresten aangetroffen. In sleuf 3 werden echter enkel uitbraaksporen en kuilen gevuld met puin aangetroffen.

Werkput 5

Afbeelding 12.6: Overzicht Werkput 5 naar noordelijke richting.

De muurresten in werkput 5 en 6 waren zowel in baksteen als in mergelblokken gemaakt (*Afbeelding 12.7*). In werkput 5 loopt er een zware muur in mergelblokken in noord-zuidrichting (S50103). Aan de bovenzijde is de aanzet van een gewelf dat in oostelijke richting liep aangetroffen. De overstaande zijde van het gewelf werd slechts gedeeltelijk in de putwand aangetroffen (S50203).

Afbeelding 12.7: Zicht op muur S50103 naar zuidwestelijke richting.

Afbeelding 12.8: Zicht op muur S50206 met aanzet van muur S50103 naar noordwestelijke richting.

Na circa 3 meter vanaf de zuidgrens van de werkput vertrekt een baksteenmuur (S50206) vanaf de mergelmuur in oostwaartse richting (*Afbeelding 12.8*). Na ongeveer een meter maakt de muur een knik in noordwaartse richting (S50205) en loopt ze dood tegen de noordelijke grens van de put. Parallel tegen deze laatste muur loopt op circa anderhalve meter van het knikpunt een tweede muurtje van één steen dik (S50210) (*Afbeelding 12.9*).

De muur S50206 bestaat niet volledig uit metselwerk. De onderste twee lagen van deze structuur waren opgebouwd uit mergelblokken. Eenzelfde constructiewijze is te zien bij S50205, maar hier werd slechts één laag mergelblokken aangetroffen.

Afbeelding 12.9: Zicht op S50205 en S50210 naar westelijke richting toe.

Het metselwerk van deze muren is variabel. Enkele lagen zijn gemetst in klezoorverband, waarbij enkel strekken werden gebruikt, die ten opzichte van elkaar een kwart steenlengte verspringen.

Het merendeel werd echter in Hollands verband gemetst, waarbij een laag met uitsluiten strekken wordt afgewisseld met een laag met enkel kopse stenen.

Aansluitend aan het uitspringende parallelle muurtje S50210 werd tegen de noordwand van de proefput een trap aangetroffen (*Afbeelding 12.10*). Deze constructie bestond uit een wand in bepleisterd metselwerk. Het lichaam werd schijnbaar opgevuld met steenpuin of afbraakmateriaal. De treden werden opgebouwd uit natuursteenblokken, die allen in grootte varieerden. Ook de materiaalsoort was niet bij elke traprede gelijkend, waardoor het quasi zeker is dat deze natuursteen herbruikt is van een eerdere constructie of dat deze trap reeds één of meerdere malen hersteld geweest is. Tijdens het vooronderzoek werd de pleisterlaag van de muur echter niet weggehaald, waardoor mogelijke bouwfasen niet onderzocht konden worden.

Afbeelding 12.10: Trapconstructie tegen de noordwand van Werkput 5 naar noordwestelijke richting.

De bodem van deze muren en constructies werd tijdens het proefsleufonderzoek nog niet bereikt. Dit aangezien de stabiliteit van de wanden niet toeliet verder te verdiepen zonder de werkput drastisch te vergroten. Daarenboven werd door de archeoloog ter plaatse bevonden dat door de inplanting van de proefput direct naast de horecazaak Trattoria La Piazza, dewelke eveneens in een historisch pand is gevestigd waarvan de gevel met trekijzers gestut moet worden, een zeker stabiliteitsgevaar inhield.

Afbeelding 12.11: Muur aan westwaartse zijde van S50103 (S50213) naar noordoostelijke richting.

Aan westzijde van de muur S50103 werd nog een kleinere muur in mergelblokken aangetroffen (50213) dewelke in westwaartse richting verder loopt (*Afbeelding 12.11*). Ten noorden van deze muur werd een vloer in platte veldstenen aangetroffen (*Afbeelding 12.12*). Lokaal schenen deze stenen mooi passend geplaatst te zijn, maar tegen het muurlichaam

aan werden de veldstenen afgewisseld door mergelblokken en brokken baksteen, waardoor het vermoeden rijst dat dit stuk van de vloer reeds (deels) verstoord werd.

Afbeelding 12.12: Detail van het vloerniveau ten westen van S50103 naar oostelijke richting.

In de zuidoosthoek van deze werkput tenslotte werd een rechthoekige constructie in baksteen aangetroffen (S50102-S50107). De constructie was ongeveer een meter breed en verdween in de zuidwand van de werkput. Het metselwerk was volledig bepleisterd en de binnenkant werd opgevuld met puin (*Afbeelding 12.13*). Mogelijk was deze constructie een beerput of waterput. Er werd getracht de diepte te peilen door middel van een boring, maar de vulling met baksteenpuin verhinderde een goede sondering.

Afbeelding 12.13: Constructie (S50107) in de zuidwesthoek van werkput 6 in zuidwaartse richting.

Afbeelding 12.14: Zicht op het steenhouwersmerk in muur S50103 naar westelijke richting.

Afbeelding 11.15: Foto van de afdruk in klei van het steenhouwersmerk.

Een laatste opmerkelijke vondst in deze werkput werd gedaan op muur S50103. Tegen de oostwand aan de bovenzijde van de muur werd een steenhouwersmerk aangetroffen. Het merk was zeer verweerd, maar er werd getracht dit door middel van een afdruk in klei te bewaren. Het merk vertoont een symbool in een cirkel gevolgd door enkele letters (*Afbeelding 12.14 en 12.15*).

Werkput 6

Ook in werkput 6 werden muurresten en een vloer aangetroffen. Deze resten waren echter allen uit baksteen opgetrokken. De muren S60205 en S60203 vertrekken elk respectievelijk in centraal in de noord- en zuidwand van de proefput. Centraal komen beide muren samen en lopen ze samen verder in oostwaartse richting de werkput uit (*Afbeelding 12.16*).

Afbeelding 12.16: Zicht op werkput 6 naar het zuiden toe.

De muren waren allen bepleisterd, maar het relief in de pleisterlaag vermoed een metselwerk in Hollands verband, waarbij kopse en strekse lagen elkaar afwisselen (*Afbeelding 12.17*).

Afbeelding 12.17: S60205, detail van het metselwerk naar zuidwaartse richting

In de ruimte die gevormd wordt door muur S60205 werd op de bodem de vloer S60202 aangetroffen (*Afbeelding 12.18*). Deze vloer bestond uit rode dals die in een geschrinkt verband gelegd werden. Hij was ongeveer 1.80 meter onder het maaiveld gelegen.

Afbeelding 12.18: Detail van het vloerniveau naar zuidwaartse richting (S60202)

Werkput 7

In werkput 7 werd parallel tegen de oostwand van de sleuf een funderingsmuurtje (S70120) aangetroffen over een afstand van circa drie meter (*Afbeelding 12.19*). Het muurtje was nog één steen bewaard. Onder deze ene laag kon goed de uitgraving en stabilisatielaag herkend worden (S70121).

De fundering werd abrupt onderbroken door de recente rioleringsbuis S70126. Ten noorden van deze rioleringsbuis komt enkel nog de uitgraving en stabilisatielaag voor. De ene laag stenen is hier verdwenen.

Afbeelding 12.19: stenen van S70120 naar het zuiden toe. Onderaan de foto is de onderbreking door de recente riolering te zien. Ten westen van de muur de insteek (S70121).

12.3. Paalkuilen

Werkput 7 werd aangelegd tegen de oostgrens van het plangebied. Dit terrein zou volgens de historische bronnen niet bebouwd geweest zijn. Historische bronnen geven echter niet een volledige weerslag van de geschiedenis weer, maar enkel een momentopname, waardoor er geopteerd werd op deze locatie een lange sleuf aan te

leggen om eventuele grondsporen daterend vanaf de (vroeg)middeleeuwen tot de metaaltijden te detecteren.

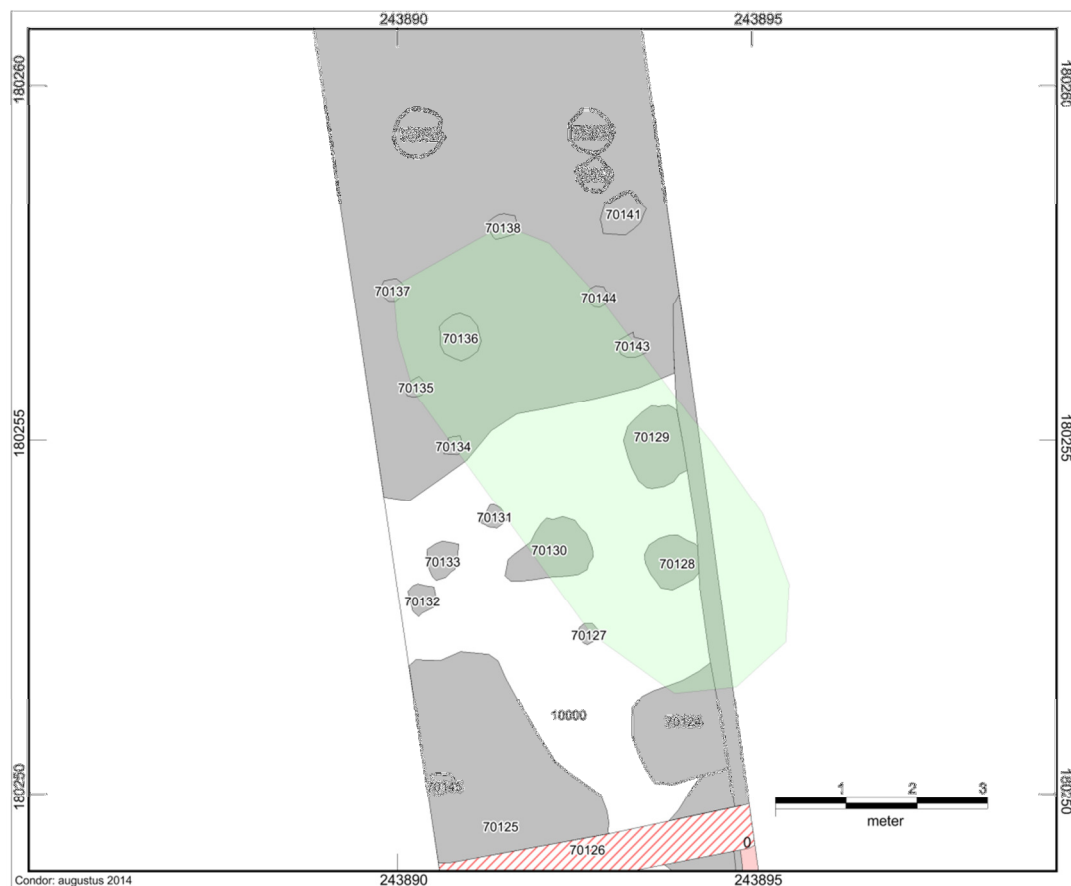
Afbeelding 12.20: Paalkuilen in werkput 7 naar het oosten toe. Links de recente rioolbuis.

In werkput 7 werden talloze mogelijke paalkuilen aangetroffen (*Afbeelding 12.20*). De kuilen tekenen bruingrijs af tegen een geelbruine moederbodem. Aan de noordzijde van de proefsleuf verandert de kleur echter naar licht tot bleekbruin en zijn de sporen meer uitgeloofd. Bij aanleg werd er geen aardewerk aangetroffen in de sporen.

Ter verificatie van de vage sporen als paalkuil werd er één gecoupeerd, namelijk spoor S70138. Dit spoor is gelegen op de noordelijke helft van werkput 7 en had een diameter van circa 40 centimeter. De coupe van het spoor toont een circa 20 centimeter diepe halfronde paalkuil (*Afbeelding 12.21*). Links en rechts van de coupe zijn nog de resten van de bioturbatielaag op te merken.

Afbeelding 12.21: Coupe van het zeer uitgelopen spoor S70138 naar het noorden toe.

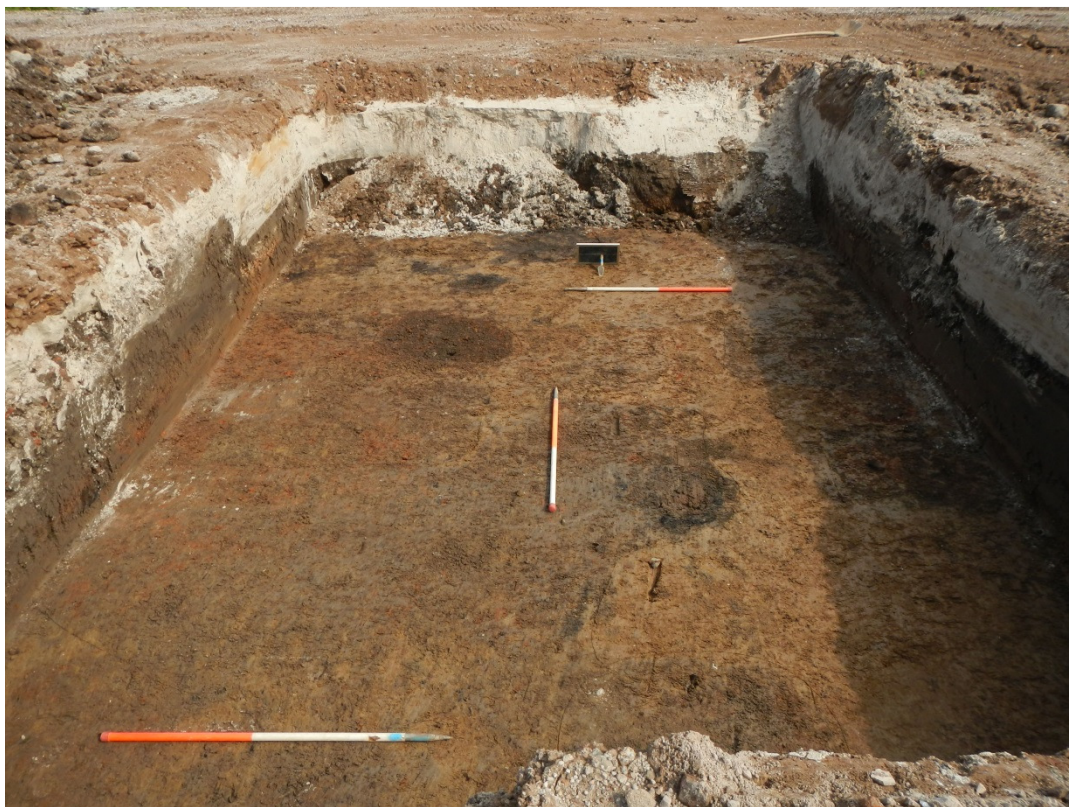
Afbeelding 12.22: Mogelijke structuur in werkput 7.

Mogelijk behoort deze paalkuil tot een structuur gevormd door de paalkuilen S70127, S70131, S70134, S70135, S70137, S70138, S70143 en S70144 (*Afbeelding 12.22*). Gezien de afwezigheid van aardewerk kon een datering van deze structuur kon niet met zekerheid worden vastgesteld.

In de andere paalkuilen kon tot op heden geen structuur herkend worden.

12.4. Kuilen

In de werkputten 3, 4 en 7 werden vele grote kuilen aangetroffen. De kuilen in werkput 3 waren quasi allen gevuld met een puinrijke vulling. Mogelijk werden deze kuilen gebruikt voor het winnen van leem als bouw materiaal. Na het ontgraven werden de kuilen weer gevuld met pakketten puinrijk donker zand.

Afbeelding 12.23: Puinrijke kuilen in werkput 3 naar het noorden toe.

In de werkputten 4 en 7 werden de kuilen opgevuld met bruine tot grijsbruine leemgrond. Alle kuilen vertonen een grillige vorm, schijnbaar zonder patroon.

Mogelijk zijn de kuilen in werkput 7 nog een restant van de bovenliggende bioturbatielaag, die kleine lokale depressies opvulde. Dit werd onder meer aangetoond bij de coupe van de paalkuil S70138, waar de bovenste 10 centimeter van de bodem bestond uit deze laag.

Afbeelding 12.24: Profiel 4.1 met rechts het niveauverschil tussen het aangelegde vlak en het niveau van de natuurlijke bodem naar het zuiden toe.

Ook werd aan de hand van profiel 4.1 aangetoond dat kuil S40112 eerder moet gezien worden als een laag in plaats van als een volwaardige kuil. Aangezien er echter sporen te zien waren op het aangelegde niveau, werd er geopteerd niet verder te verdiepen. De scheiding tussen S40112 en de natuurlijke C-horizont is evenwel 30 à 35

centimeter dieper gelegen (*Afbeelding 12.24*). Ook leerde dit profiel dat onder de laag S40112 nog een tweede kuil begint, namelijk S40112.1.

12.5. Recente sporen

Centraal in oost-westelijke richting lopend over het plangebied werd een rioolbuis aangetroffen (S70126) (*Afbeelding 12.25*). Deze rioolbuis werd gevat in een bedding van wit zand dewelke dieper loopt dan het archeologisch vlak. Deze buis werd aangetroffen in werkput 7, maar een niveauverschil in de steenslag verraadde de loop van de riolering binnen de rest van het plangebied.

Afbeelding 12.25: Het recente spoor S70126 tekent zich duidelijk af tegen de natuurlijke bodem en sporen.

13. Inhumatieresten

Door drs. B. Berk.

13.1. Inleiding

Van 7 tot 13 augustus 2014 heeft Condor Archaeological Research een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd op de locatie Rekem Groenplaats. In twee van de zeven aangelegde werkputten (werkput 1 en 2) is menselijk skeletmateriaal aangetroffen. De auteur heeft het onderzoek in deze putten begeleid, met als doel de aard en omvang van de begraafplaats vast te stellen. Ook is een inschatting gemaakt van de conservering van het skeletmateriaal.

13.2. Methoden en technieken

De begravingen zijn in het veld beschreven en gedocumenteerd op de veldformulieren van Condor Archaeological Research en uitgewerkt op formulieren van Birgit Berk Fysische Antropologie (zie bijlage 1). De spoornummers zijn identiek aan de grafnummers. Er zijn geen skeletnummers uitgedeeld. Om de graven ruimtelijk te duiden spreken we van (horizontale) rijen, in noord-zuidelijke richting, en van (verticale) lagen (wanneer twee skeletten op elkaar liggen).

De mate van conservering is als volgt gedefinieerd:

Slecht: Er zijn slechts weinig skeletdelen aanwezig, aanwezige botten zijn niet compleet, het oppervlak van de botten is verweerd.

Matig: Niet alle skeletdelen zijn aanwezig, aanwezige botten zijn gedeeltelijk compleet, het oppervlak kan licht verweerd zijn.

Goed: Slechts enkele skeletdelen zijn afwezig, de aanwezige botten zijn vrijwel allemaal compleet en het oppervlak is niet verweerd.

De leeftijd van één onvolwassen individu (werkput 1, spoor 1) is bepaald aan de hand van de ossificatie (verbening) van het axiale skelet (bekken, wervelkolom en delen van de schedel)³¹. Verder zijn specifieke botonderdelen (met of zonder epifysen)

³¹ Wolff-Heidegger 1954; Maat/Mastwijk 1995.

opgemeten, die daarna vergeleken zijn met de waarden van Maresh³². Via deze methode wordt de leeftijd van kinderen bepaald aan de hand van de lengtegroei van de botten. Ook is een leeftijdsbepaling gedaan aan de hand van de mineralisatie (vorming) en eruptie (doorbreken) van het vaste gebit³³. Van de volwassen individuen kon tijdens het onderzoek geen leeftijdsschatting gemaakt worden. Het geslacht is wel in enkele gevallen genoteerd. Hierbij dient te worden opgemerkt dat dit slechts een *quick-scan* is, gebaseerd op een algemeen beeld van de schedel.

In beide putten is met de graafmachine verdiept, totdat er menselijk botmateriaal te zien was. Op dat moment werd de graafmachine stil gelegd en werd bekeken of de botten afkomstig waren van een primair graf of dat het om secundair botmateriaal ging. Wanneer het secundair botmateriaal betrof, is dit verzameld, waarna er verder verdiept is met een kleinere graafbak. Dit proces werd herhaald totdat er primaire graven aan het licht kwamen. Alle primaire graven zijn door de auteur bekeken en gefotografeerd, en acht individuen zijn uitgebreid beschreven (zie bijlage 1).

De individuen zijn slechts gedeeltelijk vrij gelegd om een inschatting te kunnen maken van de compleetheid en conservatie van het skelet, en in hoeverre het lichaam in anatomisch verband lag. Wanneer dat duidelijk was, is het niet verder vrij gelegd om een eventueel definitief archeologisch onderzoek niet te schaden. Met name de kleine botjes van handen en voeten kunnen, wanneer ze vrij gelegd zijn, bij het dichtgooien en later weer open trekken van de put makkelijk zoek raken. Van de kaken is ook tenminste één helft in de bodem gelaten, om de mogelijkheid tot het nemen van DNA-monsters open te laten. Het korte tijdsbestek waarin het proefsleuvenonderzoek moest worden uitgevoerd was ook een reden om de skeletten slechts gedeeltelijk vrij te leggen. Bij het bekijken van de ingekleurde skelettekeningen op de formulieren (*bijlage 7*) is het belangrijk in gedachten te houden dat alleen in zwart of grijs is aangegeven wat daadwerkelijk is gezien. Het betekent niet dat de niet-ingekleurde delen niet aanwezig zijn. Voor een groot deel zullen deze botten nog onder de grond liggen.

³² Maresh 1955

³³ Ubelaker 1978; WEA 1980

De graven die bij het opschonen van het vlak aangetroffen zijn, zijn niet meer individueel op de foto gezet en hebben ook geen spoornummer gekregen. Zij staan wel op de vlakfoto. Tijdens de opgraving zijn de graven 's nachts afgedekt met plastic zeil om ze te beschermen tegen weersinvloeden en mogelijke schatgravers.

13.3. Resultaten

13.3.1. Algemeen

De bovenste laag grond (vlak 1) was erg verstoord, met veel verspreide menselijke botten. In deze bovenste laag kwamen vooral veel (grotendeels intacte) schedels, heupbeenderen en dijbeenderen voor. Dit wijst erop dat de verstoring niet het gevolg is van ruiming van graven tijdens de gebruikperiode van de begraafplaats. Bij het ruimen van graven zouden botten van de benen, het bekken en schedels, die het meest in het oog springen, zeker meegenomen zijn. Een mogelijke verklaring voor de verstoorde laag wordt gegeven door een bezoeker van de opgraving. Deze ooggetuige vertelt dat bij de aanleg van het parkeerterrein in 1995 plaatselijk diep is gegraven met de graafmachine. Dit lijkt een aannemelijke verklaring voor het verspreide botmateriaal. Het is mogelijk dat de graafmachine in 1995 tot de bovenkant van de eerste laag begravingen heeft gereikt, en de hoogst gelegen beenderen (de schedel, het bekken en de dijbeenderen) heeft verstoord. Vlak 2 is aangelegd op de hoogte waarop de ongestoorde begravingen beginnen. Dit lijkt niet overal op dezelfde hoogte te zijn. In werkput 1 is namelijk bij het verbreden van de put een laag redelijk intacte skeletten gevonden op een grotere hoogte (circa 25 cm) dan de rest van de put. Het lijkt erop dat de graafmachine in 1995 door deze graven heen is gegaan, aangezien van deze skeletten alleen het onderlichaam bewaard is gebleven.

In het verbreedde deel van werkput 1 is te zien dat er waarschijnlijk in meerdere lagen begraven is. In het verlengde van spoor 7 is in het verdiepte vlak een schedel te zien van een ander individu, die waarschijnlijk onder spoor 7 begraven is. Of het gaat om twee of meer lagen is niet duidelijk. Het vlak kon nergens verder verdiept worden zonder graven te beschadigen. Idealiter zouden de skeletten geborgen moeten worden waarna verder verdiept zou kunnen worden. Dit was echter niet mogelijk in de beschikbare tijd. Mogelijk bestaat het verstoorde deel van het kerkhof uit één laag skeletten, terwijl het onverstoorde deel uit twee lagen bestaat, maar dit is niet zeker. Er

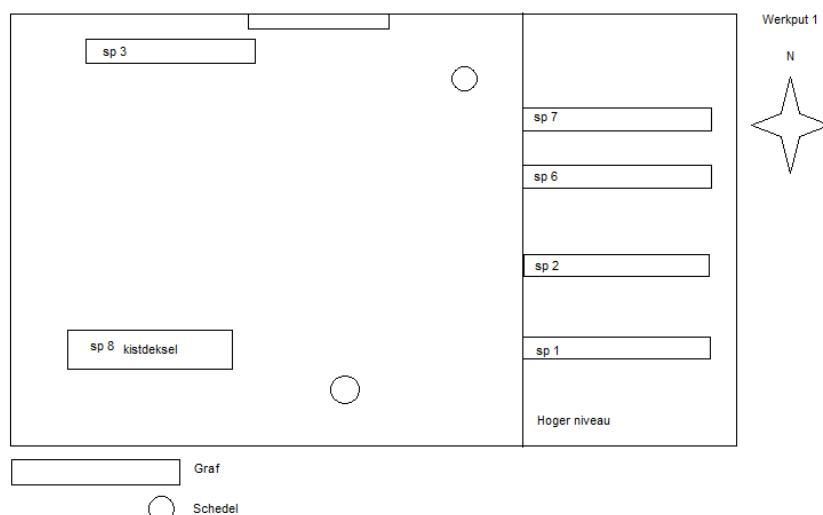
kan ook nog een derde laag onder zitten. Ook is het niet duidelijk hoe groot het verstoorde deel van het kerkhof is.

De graven liggen niet allemaal in nette rijen. Soms ligt een graf tussen twee rijen in (zoals spoor 1 in werkput 2). Ook zijn er ‘plaatsen over’ binnen de rijen, terwijl de graven elders in de werkput heel dicht tegen elkaar aan liggen. Het is nog niet duidelijk of dit het gevolg is van een wat informele lay-out van de begraafplaats, of dat enkele wat hoger gelegen graven zijn verstoord waardoor er in het aangelegde vlak niets meer van te zien is. Ook is het mogelijk dat deze graven juist iets dieper liggen, waardoor ze in het vlak nog niet te zien waren.

13.3.2. Opgravingsput 1

De werkput is, zoals eerder vermeld, eerst verdiept tot vlak 1. De op dit niveau aangetroffen schedels, heupbeenderen en lange botten zijn verder onderzocht, waarbij bleek dat het om secundair (verstoord) materiaal ging. Er waren geen grafkuilen te zien, en er was te weinig materiaal om te veronderstellen dat het een knekelkuil betrof. Alle schedels en ander los botmateriaal uit vlak 1 zijn verzameld, samen met een groot aantal kisthengsels en –knoppen. Er zijn ook los verspreide botten van zeer jonge kinderen gevonden.

Na het inventariseren van vlak 1 is met een kleine graafbak verdiept tot vlak 2, waarbij wel primaire graven aan het licht kwamen, zowel menselijke botten als houten kistresten en sporen van grafkuilen (*afbeelding 13.1*). Bij de verbreding van de werkput in oostelijke richting zijn nog vier naast elkaar gelegen primaire graven gevonden, circa 25 cm hoger dan het aangelegde vlak 2. Het is mogelijk dat één van de schedels die verzameld zijn in vlak 1, bij deze graven horen. Ter hoogte van skelet 2 werd in het eerste vlak een schedel met onderkaak gevonden. Aangezien deze op dat moment in de putwand lag, en de rest van het vlak erg verstoord was, is besloten deze te bergen en ook hier dieper te graven tot vlak 2. Bij deze schedel waren bijna alle tanden en kiezen tijdens het leven verloren gegaan.

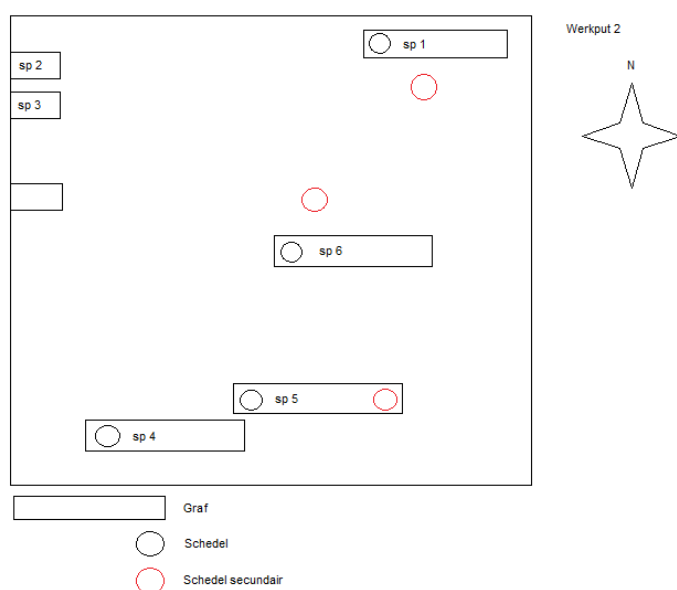
Afbeelding 13.1. Een schets van werkput 1, vlak 2.

Skelet 1, 2, 3, 6 en 7 zijn beschreven in bijlage 7. Het betreft vier volwassen individuen en één kind van circa 8 jaar oud. Spoor 8 is een kist, met een deksel en twee wanden. Op het deksel is een zilver-groene afdruk te zien van een Christusfiguur. De deksel is niet gelicht, maar het is zeer waarschijnlijk dat hier een ongestoord skelet onder ligt. De kist is slechts gedeeltelijk vrij gelegd in afwachting van mogelijk definitief onderzoek en om het hout niet te schaden. De rij tussen skelet 3 en 8 en skelet 1, 2, 6 en 7 is erg verstoord. Afgezien van een schedel en benen in de noordelijke putwand zijn hier geen primaire graven aangetroffen. Mogelijk bevinden deze zich iets dieper in het vlak. Na het opschonen, fotograferen en inmeten van het vlak zijn de graven afgedekt met plastic zakken om ze zo goed mogelijk te beschermen in afwachting van mogelijk definitief onderzoek. Tien centimeter boven het hogere vlak waarin skelet 1, 2, 6 en 7 liggen is nogmaals een plastic zeil gelegd om de diepte van de graven te markeren. Op deze manier is de kans klein dat de graven beschadigd raken wanneer de put opnieuw opengelegd wordt.

13.3.3. Opgravingsput 2

Bij werkput 2 is dezelfde methode toegepast als bij werkput 1. Op het niveau van vlak 1 werd alleen verstoord skeletmateriaal aangetroffen. Aan de zuidwand van de werkput is een assemblage van vier schedels gevonden, met twee onderkaken. De onderkaken lagen niet gearticuleerd, waardoor het niet duidelijk was welke onderkaken

en schedels bij elkaar hoorden. Er zaten vrijwel geen gebitselementen meer in de kaken; de dichtgegroeide tandkassen laten zien dat deze tijdens het leven al verloren zijn gegaan. De aangezichtsschedels waren in het verleden al gebroken. Verder lagen er verspreid een *femur*, *ulna*, ribben en *scapula* bij, waardoor zeker is dat het geen primaire graven betreft. Alle schedels, ander los botmateriaal en vondsten afkomstig van vlak 1 zijn verzameld. Daarna is er met een kleine graafbak verdiept tot vlak 2, waarbij ook hier primaire graven aan het licht kwamen (*afbeelding 13.2*).

Afbeelding 13.2. Een schets van werkput 2, vlak 2.

De sporen 1 tot en met 3 zijn beschreven in de bijlage met veldbepredeterminatieformulieren. Spoor 4 betreft een schedel met een mooi versierd kisthengel tegen het hoofd aan. Dit heeft waarschijnlijk aan het hoofdeinde van de kist gezeten. Onder de schedel liggen de nekwervels gearticuleerd, het is dus zeer waarschijnlijk dat het hele lichaam nog in situ ligt. De schedel behoort toe aan een vrouwelijk individu. Alle tanden en kiezen van de bovenkaak zijn tijdens het leven verloren gegaan. Spoor 4 is gefotografeerd maar niet beschreven. Het graf is niet verder vrij gelegd in verband met de beperkt beschikbare tijd.

Skelet 5 betreft een primair graf, aangezien de schedel en de onderkaak gearticuleerd liggen. De onderkaak is niet helemaal vrij gelegd in verband met mogelijke DNA-monsternamen. Het gaat waarschijnlijk om een vrouwelijk individu, maar de schedelkenmerken waren in het veld niet goed te bestuderen. Het individu had een volledig gebit. Opvallend is, dat dit individu rudimentaire (onderontwikkelde) tweede

snijtanden heeft in de bovenkaak, terwijl de eerste snijtanden erg groot zijn. Ter hoogte van de borst is een Christusbeeldje aangetroffen. Het meegeven van een dergelijk beeldje lijkt een veel voorkomend gebruik te zijn geweest. Het lichaam en het beeldje zijn verder niet vrij gelegd of beschreven, maar wel gefotografeerd.

Skelet 6 is ook een primaire begraving. De schedel, onderkaak, *scapula*, *clavicula* en *humerus* zijn vrij gelegd. Het betreft waarschijnlijk een mannelijk individu. Ook dit individu had een compleet gebit. Hij had wel behoorlijke *alveolaire atrofie* (terugtrekking van het kaakbot) waardoor de wortels bloot kwamen te liggen. Deze wortels zijn als gevolg daarvan aangetast door cariës. Ten zuiden van skelet 2 en 3 is nog een deel van een graf (de voeten) gevonden bij het opschonen van het vlak.

De meest oostelijke zone van werkput 2 lijkt erger verstoord dan de rest van de put, of de graven liggen iets dieper in het vlak. Ze waren in vlak 2 in ieder geval niet te zien. De schedel die ter hoogte van de voeten van skelet 5 ligt, is waarschijnlijk secundair. De grond ten oosten van deze schedel is niet verder verdiept, dus helemaal zeker is dit niet.

13.3.4. Leeftijd, geslacht en lengte

Van de 16 aangetroffen individuen zijn er 15 volwassen, waarvan sommige afgaande op de staat van het gebit waarschijnlijk een behoorlijk hoge leeftijd hebben bereikt. Eén individu (werkput 1, spoor 1) is onvolwassen (circa 8 jaar). Van de volwassen individuen betreft het drie waarschijnlijk vrouwelijke individuen en één waarschijnlijk mannelijk individu. Van de andere volwassen individuen kon het geslacht niet in het veld worden bepaald omdat de schedel of het bekken ontbraken of nog niet waren vrij gelegd. Gezien de goede bewaarcondities van het bot kan ervan worden uitgegaan dat bij een definitief onderzoek bij alle individuen een geslachtsbepaling kan worden uitgevoerd.

Van vier individuen kon de lengte bepaald worden door het opmeten van de lange botten (zie de skeletformulieren in de bijlage). Van de andere individuen zijn geen lange botten dusdanig vrij gelegd dat ze opgemeten konden worden. Bij een definitief onderzoek zal van deze individuen hoogstwaarschijnlijk ook een lengtebepaling kunnen worden gedaan.

13.3.5. Pathologie

Eén individu had lichte slijtage in de rechter heupkom (erosie en botvorming op de gewrichtskop). Er is veel gebitspathologie gezien, waaronder *antemortem* (voor de dood) verloren tanden en kiezen en *cariës*. Eén femur lijkt wat naar achteren gebogen, maar of dit echt het gevolg is van een pathologische conditie zal tijdens het eventuele vervolgonderzoek vastgesteld moeten worden.

Eén van de secundaire schedels uit werkput 1 heeft een erg dik schedeldak, mogelijk als gevolg van *Paget's disease*. Een andere secundaire schedel betreft een vrouwelijke adolescent (de verstandskiezen waren aan het doorbreken) met een bijzonder kleine bovenkaak. De molaren waren erg klein en ze had per kaakhelft slechts één premolaar, een hoektand en één snijtand. Ze miste dus de buitenste snijtanden en twee premolaren. Deze (vaak genetische) aandoening wordt *hypodontie* genoemd. Verder is er een losse wervel gevonden met een indeuking in het wervellichaam als gevolg van een hernia. Eén van de secundaire schedels uit werkput 2 had een *sutura metopica* (kruisschedel), een schedelnaad over het voorhoofd. Dit is geen pathologie maar een anatomische variatie.

13.3.6. Houding, oriëntatie en conservering

De individuen liggen allemaal gestrekt op de rug, met de handen in de schoot of op de borst. Ze hebben allemaal dezelfde oriëntatie, met het hoofd in het westen en de voeten in het oosten, zoals bij Christelijke begravingen gebruikelijk is.

De conservering van het menselijk botmateriaal is goed. De botten zijn compleet en het oppervlak is niet verweerd.

13.3.7. Vondsten

Ter hoogte van de borst van verschillende individuen zijn (delen van) holle metalen, mogelijk verzilverde, Christusbeeldjes gevonden. Ze zijn duidelijk met een mal vervaardigd, aangezien ze allemaal exact hetzelfde zijn. Onder de beeldjes zijn door de corrosie van het metaal nog houten kistresten bewaard gebleven. Dit wijst erop dat het beeldje niet in de kist is meegegeven, maar op de kist lag. Het beeldje dat op spoor 1 in werkput 2 gevonden is, is waarschijnlijk bij het instorten van de kist in tweeën

gebroken. Dit beeldje is als vondst meegenomen, omdat het belangrijk was om te kijken of hieronder nog een *in situ* skelet lag.

Verdere vondsten zijn scherven aardewerk en knoopjes van kleding. De grote hoeveelheid spijkers, kisthout en kisthengsels geeft aan dat alle mensen in kisten begraven zijn. In werkput 2 zijn veel minder houtresten aangetroffen dan in werkput 1. Daarentegen zijn er ontzettend veel nagels, kisthengsels en –knoppen gevonden, dus er hoeft geen twijfel over te bestaan dat de mensen in kisten begraven werden. Mogelijk is het hout hier minder goed bewaard omdat de graven ouder zijn. De grond rond de primaire graven is daarentegen erg los, alsof de kist nog niet lang geleden is ingestort.

13.4. Conclusie

Bij het proefsleuvenonderzoek van 7 tot 13 augustus in Rekem Groenplaats zijn in twee werkputten menselijke begravingen aangetroffen. In werkput 1 zijn negen individuen gevonden, in put 2 zeven. Hiervan zijn er acht beschreven in bijlage 7. Het betreft 15 (laat)volwassen individuen en één kind van circa 8 jaar oud. Drie volwassenen zijn waarschijnlijk van het vrouwelijk geslacht, één volwassene is waarschijnlijk mannelijk. Van de rest van de individuen kon in het veld geen geslachtsbepaling worden uitgevoerd, omdat de schedel of het bekken ontbrak of nog niet was vrij gelegd.

De verbreding van put 1 laat zien dat de eerste ongeschonden laag graven niet overal op dezelfde diepte kan worden aangetroffen. De bodem is niet overal tot op het niveau van vlak 2 verstoord. Er lijkt in twee lagen begraven te zijn, maar het is niet zeker of dit overal het geval is. Alle individuen liggen gestrekt op de rug in een west-oostelijke oriëntatie, zoals bij Christelijke begravingen gebruikelijk is. Het botmateriaal is goed geconserveerd. Bij vijf graven zijn (fragmenten van) Christusbeeldjes aangetroffen. Daarnaast zijn er kledingknoopjes, aardewerk, houten kistresten, metalen kisthengels en nagels gevonden.

13.4.1. Discussie en aanbevelingen

Het is gebleken dat bij veel individuen een Christusbeeldje op de borst ligt. Waarschijnlijk lagen deze op de deksel van de kist en zijn ze na het instorten hiervan op de borst terecht gekomen. Bij een mogelijk vervolgonderzoek is dus waakzaamheid geboden wanneer men het bovenlichaam vrij legt. De beeldjes zijn hol en daardoor makkelijk te beschadigen met een troffel.

Het zou interessant zijn om te kijken of er grafboeken bewaard zijn gebleven van dit kerkhof. In grafboeken werd van ieder graf bijgehouden wie er begraven lag, vaak samen met de leeftijd en soms ook met het beroep of de doodsoorzaak van de overleden persoon. Via deze boeken kan er inzicht worden verkregen in de aard van de begraafplaats (hoever strekte het kerkhof zich uit, werden er vaak graven geruimd, uit hoeveel lagen bestaan de graven, etc.). Wellicht is het mogelijk om graven in het boek aan daadwerkelijke graven in het veld te koppelen, waardoor het mogelijk is de gegevens van het fysisch-antropologische onderzoek (zoals geslacht en leeftijd) te controleren.

13.4.2. Verantwoording

Met name de handen en voeten zijn op de skeletformulieren in bijlage 7 grotendeels in grijs weergegeven. Dit geeft aan dat het bot gefragmenteerd is of mogelijk aanwezig. In verband met de tijdsdruk zijn de handen en voeten niet exact vrij gelegd.

14. Beantwoording onderzoeksvragen

Alvorens te starten aan dit archeologisch vooronderzoek werden er in de bijzondere voorwaarden, bijgevoegd aan de archeologische vergunning, enkele onderzoeksvragen gesteld, waarop het veldwerk een antwoord moest verschaffen. Deze vragen vormden een leidraad, die sturing konden geven aan mogelijke denkpistes. Hieronder zal getracht worden beknopt de geformuleerde vragen beknopt te beantwoorden.

Zijn er archeologische sporen aanwezig?

In elke werkput werden er archeologische sporen aangetroffen. In de werkputten 1 en 2 werden inhumatiegraven gevonden, die te koppelen zijn aan het vroegere kerkhof. In werkput 3, 4 en 7 werden kuilen en paalkuilen aangetroffen. Het merendeel van de paalkuilen is echter wegens het ontbreken van dateerbaar aardewerk ongedateerd. In werkput 5 en 6 tenslotte komen muurfragmenten en vloeren voor. De muren in werkput 6 zijn vermoedelijk deze van de voormalige meisjesschool, terwijl deze in werkput 5 vermoedelijk deze van de pastorie zijn.

Bevinden de sporen zich in stratigrafisch verband

Alle grondsporen en inhumaties tekenen zich af tegen de natuurlijke C-horizont. De natuurlijke bodemgelaagdheid is over het ganse terrein verdwenen. De inhumaties zijn reeds zeker in twee niveaus bijgezet. De mogelijkheid voor nog meerdere begravningsniveaus kan echter niet uitgesloten worden.

De muurresten in werkput 5 en 6 komen reeds in de ophogingspakketten voor. Het is echter na afgraven van de puinlagen dat een eerste relevant archeologisch vlak aangelegd werd.

Hoeveel verschillende lagen/stratigrafie zijn er te onderscheiden in de verschillende proefputten.

Het aantal lagen varieert van vier tot zes horizonten. De teelaarde is veelal niet meer aanwezig, waarna er één tot drie puinpakketten volgen. Lokaal komt er een bioturbatielaag voor tussen de laatste ophogingslaag en de natuurlijke bodem. De gemiddelde diepte van het archeologisch vlak is gelegen tussen 60 centimeter en 1 meter.

Bevatten deze lagen archeologische vondsten?

In deze lagen werden geen vondsten aangetroffen. Het merendeel bestaat uit zeer puinrijk materiaal, hetgeen waarschijnlijk te koppelen is aan de afbraak van de gebouwen in de jaren '60. Enkel ter hoogte van het kerkhof werden in de menglaag S10015 naast menselijk skeletmateriaal ook talrijke resten van kistbeslag aangetroffen.

Uit welke periode dateren de vondsten?

Binnen het totale aardewerkassortiment kunnen drie hoofdcategorieën onderscheiden worden, met name een fractie uit de Romeinse tijd, een deel 9de-10de eeuws aardewerk en tot slot een groep scherven die gedateerd worden tussen de 16de eeuw en de 20ste eeuw.

De vondsten van het kerkhof dateren tussen de 16de eeuw en de 20ste eeuw.

Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?

De muurresten dagzomen quasi direct onder de steenslaglaag die het overgrote deel van het terrein bedekt. De kwaliteit van de muren is goed, met op sommige locaties nog de originele pleisterlaag.

De skeletresten liggen in de bovenste 60 centimeter, te rekenen vanaf het maaiveld, niet meer in anatomisch verband.

De grondsporen tekenen zich herkenbaar af tegen de natuurlijke bodem. Enkel aan de noordkant van werkput zeven werden uitgeloopte paalkuilen aangetroffen. Het merendeel van de gecoupeerde sporen waren maximaal tot 20 centimeter diep. Eén uitzondering was tot 50 centimeter diep.

Wat was de invloed van de bestaande bebouwing/verhardingen op het archeologisch erfgoed?

De impact van de verharding op het erfgoed is quasi verwaarloosbaar. De toplaag bestond uit een KWS-verharding met daaronder een koffer van steenslag. De aanleg van deze verharding heeft echter een grote impact gehad op het erfgoed. Vooral op het voormalige kerkhof blijken er grote delen van de hoogst gelegen begravingen verstoord te zijn.

Een ooggetuigenverslag plaatst deze verstoringen in de eerste helft van de jaren '90. Op de rest van het terrein ligt de steenslaglaag direct op de muurresten of puinlagen.

Op welke hoogte bevindt zich de natuurlijke bodem?

De natuurlijke bodem bevindt zich tegen de oostgrens grosso modo op 43.14m TAW, hetgeen ongeveer 1.40 m onder het maaiveldniveau is. Tegen de westgrens daarentegen komt de natuurlijke bodem voor rond 43.60m TAW, hetgeen ongeveer 1 m meter onder het maaiveld is.

Kleine niveauverschillen in het microreliëf zijn echter mogelijk, zoals onder andere geattesteerd werd in het noorden van werkput zeven en in werkput vier.

Wat is de impact van de geplande werken op de archeologische waarden?

Quasi het ganse plangebied gaat ingenomen worden door een rust- en verzorgingstehuis met ondergrondse parking. De parking gaat over quasi het volledige gebouw aangelegd worden.

Rondom het gebouw komt een omcirkelende ventweg, mogelijk met riolering voor hemelwaterafvoer. In de noordwesthoek, op de locatie van het vroegere bastion en kerkhof, wordt een deel ingericht als tuin. Op het plan worden enkele bomen ingetekend, waardoor mogelijke graafwerkzaamheden voor plantgaten ook hier resten kunnen verstoren.

Kunnen de resultaten van de bureaustudie fijngesteld worden?

Het merendeel van de resultaten van het bureauonderzoek konden bevestigd worden. Zo werden onder meer de resten van de pastorie, de voormalige meisjesschool en het kerkhof aangetroffen.

Een uitbreiding van het kerkhof naar perceel 559 of 562 kon evenwel niet archeologisch vastgesteld worden. Indien de inhumaties in de uitbreiding niet diep begraven geweest zijn, is de kans reëel dat deze eveneens door de graafwerkzaamheden verstoord geweest zijn.

Ook van het langwerpige noord-zuid georiënteerde gebouw op perceel 520c werd er geen spoor aangetroffen. In de proefput die op dit gebouw werd aangelegd werden enkel kuilen met puinpakketten aangetroffen.

Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

Binnen de zone van het kerkhof is de scheiding tussen de geroerde laag S10015 en de eerste skeletten in anatomisch verband niet altijd even duidelijk te zien. Hierdoor is

het aangewezen het volledige archeologisch vlak binnen het kerkhof aan te leggen onder leiding van een fysisch antropoloog.

Voorts wordt aangeraden een eerste vlak aan te leggen net onder de steenslaglaag of net in het eerste ophogingspakket, aangezien er reeds de eerste muurresten dagzomen. Speciale aandacht moet uitgaan naar de muren in mergelblokken die zeer broos zijn en snel breken.

Wanneer de natuurlijke bodem bereikt is, wordt er geadviseerd het vlak goed te observeren naar uitgeloopte sporen.

15. Advies

Op basis van de onderzoeksresultaten wordt voor het plangebied een vervolgonderzoek geadviseerd. Deze advieszone wordt hieronder weergegeven in de advieskaart (bijlage 9). De afgebakende zone omvat quasi het ganse plangebied. Dit aangezien de geplande werken een inherente bedreiging vormen voor het aanwezige erfgoed.

Afbeelding 15.1: Afbeelding van de geplande werken met weergave van de proefsleuven in wit.

Centraal tegen de zuidgrens wordt de voormalige pastorie bedreigt door de aanleg van de inrit naar de ondergrondse parkeergarage. De gebouwen langsheen de zuidgrens van het plangebied dreigen eveneens verstoord te worden door de uitgraving van de bouwput.

De grondsporen in werkput 7 die tegen het poortgebouw gelegen zijn vallen net binnen de oostelijke gevel, waardoor ook deze door de onderkeldering verstoord worden.

Een groot deel van het kerkhof in de noordwesthoek van het terrein gaat eveneens verstoord worden door de geplande werken. Enkel een stuk van het voormalige bastion zou mogelijk weerhouden kunnen worden van vervolgonderzoek, mits de garantie dat de graafwerkzaamheden in deze zone niet dieper gaan dan een bepaalde diepte. In deze zone werd voor de eerste maal skeletmateriaal in situ aangetroffen op 43,90m TAW. Rekening houdend met een buffer van 50 centimeter om de fragiele resten te beschermen, mag er in de zone van het bastion niet dieper gegraven worden dan 44,40 TAW, wat neerkomt op een verstoring van maximaal 30 cm.. Indien deze diepte niet gerespecteerd kan worden, moet ook deze zone onderworpen worden aan een vlakdekkend onderzoek. Tevens wordt erop geattendeerd dat het beplanten van een zone eveneens een negatieve invloed kan hebben op de archeologische resten in de ondergrond. Indien hier bomen of grote struiken worden voorzien moet er eerst worteldoek worden aangelegd zodat toekomstige wortelontwikkeling geen negatieve invloed uitoefend op de archeologische resten.

Voor de rest van het plangebied wordt geadviseerd om een onderzoeksbuffer van vijf meter rond de geplande werken te hanteren, aangezien graafwerken nooit juist de rand van het gebouw volgen. De zones die buiten deze buffer vallen kunnen vrijgesteld worden van vervolgonderzoek, mits de garantie dat er niet dieper gegraven wordt dan 50 centimeter onder maaiveld (zijnde in de teelaarde).

Bovenstaand advies is slechts een selectieadvies en dient louter ter advisering van het bevoegd gezag: het agentschap Onroerend Erfgoed, afdeling Limburg. Het definitieve besluit met betrekking tot de vrijgave van het terrein, zal op basis van het uitgebrachte advies genomen worden door het bevoegd gezag. Daarom wordt geadviseerd om inzake het besluit contact op te nemen met het agentschap Onroerend Erfgoed, afdeling Limburg.

16. Conclusie

Het onderzoek aan de Groenplaats te Oud Rekem bracht vele archeologische resten aan het licht.

Allereerst werden resten van een begraafplaats aangetroffen die in gebruik was sinds de 17de eeuw. De bovenste laag skeletten werd verstoord, maar na verwijderen van deze menglaag kwamen reeds enkele skeletten in anatomisch verband voor. Ook kistresten en metaalfragmenten werden aangetroffen.

Daarnaast werden er in twee werkputten muurresten aangetroffen van gebouwen die te herkennen zijn op het primitief kadaster van 1826. Deze gebouwen zijn onder meer de pastorie en een meisjesschool die aan de noordzijde van de Groenplaats gelegen waren.

In één sleuf werden grondsporen aangetroffen, die mogelijk uit de (vroeg) middeleeuwen dateren, maar mogelijk ook Romeins kunnen zijn.

Daarnaast is het plangebied gelegen op een kleine rug in het landschap, waardoor ook bewoning uit oudere periodes niet uit te sluiten valt.

Dit alles in combinatie met de uitvoerige bouwplannen leiden tot een advies voor een quasi volledige opgraving van het plangebied.

17. Bibliografie

S.n., s.a. *Rekem*, s.l.

BEERTEN, K. (2005) *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, kaartblad 26 Rekem*, Leuven.

COENEGRACHTS, T. en VAN DE KONIJNEBURG, R. (2010) De kasteelsite van Oud-Rekem, In: Vanderbeken, T. (ed.) *'t Is maar de kwestie ze te vinden. Van 300000 jaar geleden tot WO II, Archeologie in Zuid-Oost Limburg. Tentoonstellingsbundel ZOLAD 2005-2009*, Riemst, p. 62-71.

MAAT, G. en MASTWIJK, R. (1995) Fusion status of the jugular growth plate: an aid for age at death determination, *International Journal of Osteoarchaeology* 5, p. 163-167.

MARESH, M. (1955) Linear growth of bones of extremities from infancy through adolescence, *American Journal of Disease of Children* 89, p. 743-752.

NEIRINCKX, P. (2014) *Bouwgeschiedenis van de percelen te Rekem, sectie B, 509p en 509r2*, Nieuwerkerken.

UBELAKER, D. (1978) *Human skeletal remains: Excavation, analysis and interpretation*, Chicago.

VANDERHOYDONCK, I. (2013) *Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Lanaken Schijfstraat (Woonzorgcentrum Oud Rekem)*, ongepubliceerd werkdocument.

VERBOIS, R. (1965) *Geschiedenis der kerken, kloosters en kapellen van Rekem*, Rekem.

VERBOIS, R. (1972) *Geschiedenis van Rekem en zijn keizerlijk graafschap*, Rekem.

VERBOIS, R. (1973) *Bijzonderheden over Rekem na 1800*, Rekem.

VERSTRAELEN, A (2000) *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, kaartblad 34 Tongeren*, Leuven.

WOLFF-HEIDEGGER, G. (1954) *Atlas der Systematischen Anatomie des Menschen*, Band 1, Basel.

Z.a. (1980) Recommendations for age and sex diagnosis of skeletons, *Journal of Human Evolution* 9, p. 517-549.

Websites:

CAI, geraadpleegd 17/07/2014:

- <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=51384>
- <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=51389>
- <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=51383>
- <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=50053>
- <http://cai.erfgoed.net/cai/locatie.php?l=52046>

Inventaris bouwkundig erfgoed, geraadpleegd 17/07/2014:

- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/relict/971>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/relict/972>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/relict/973>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/relict/995>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/relict/999>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/relict/200295>

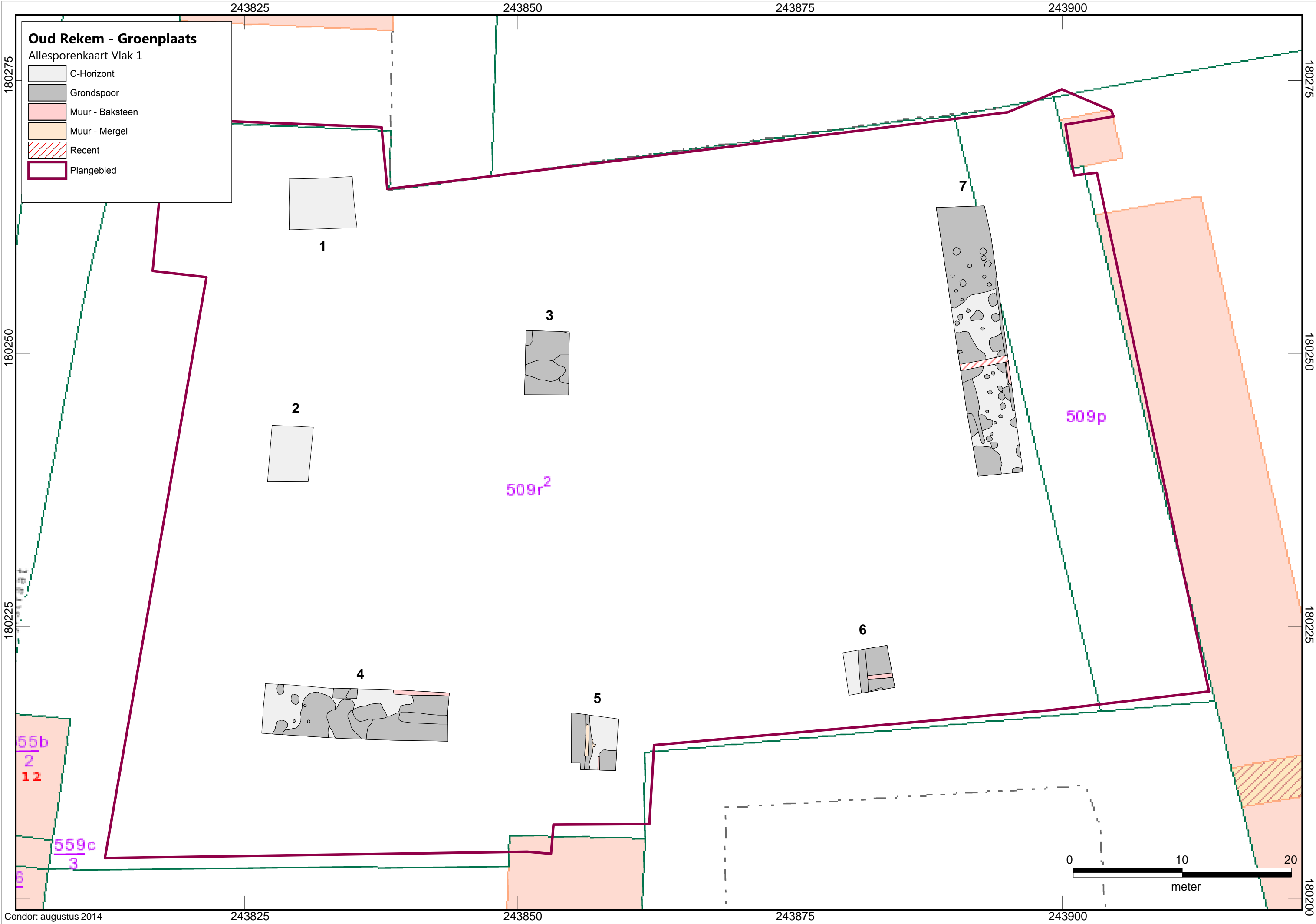
<http://www.geopunt.be/>, geraadpleegd 15/07/2014

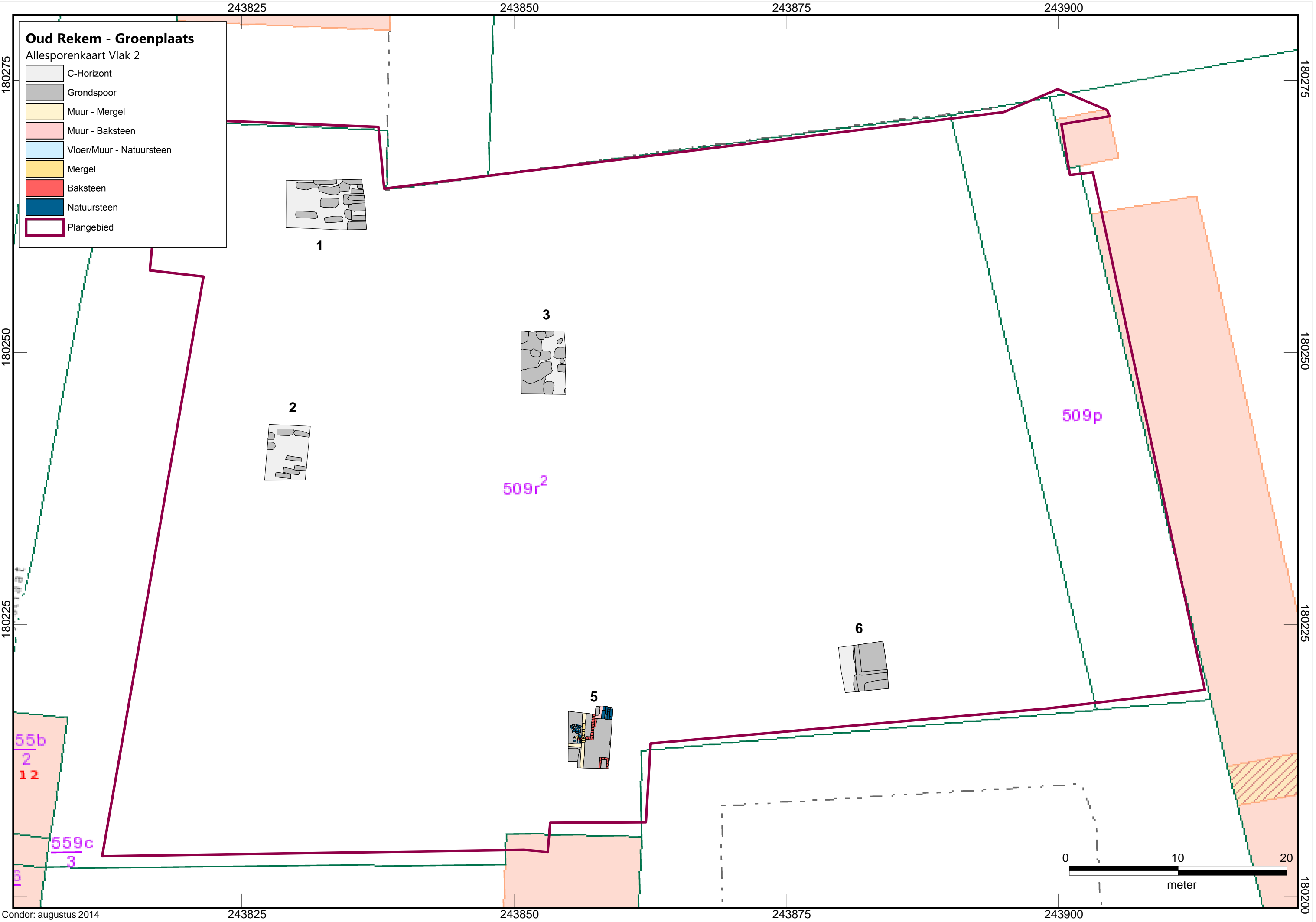
18. Lijst met gebruikte dateringen

Ruwe datering	Verfijning 1	Verfijning 2	Verfijning 3	Precieze datering
STEENTIJD	Paleolithicum	Vroeg-paleolithicum	Vroeg-paleolithicum	1.000.000/500.000 - 250.000 jaar geleden
		Midden-paleolithicum	Midden-paleolithicum	250.000 - 38.000 jaar geleden
		Laat-paleolithicum	Laat-paleolithicum	38.000 - 12.000 jaar geleden
	Mesolithicum	Vroeg-mesolithicum	Vroeg-mesolithicum	ca. 9.500 - 7.700 v. Chr.
		Midden-mesolithicum	Midden-mesolithicum	7.700 - 7.000/6.500 v. Chr.
		Laat-mesolithicum	Laat-mesolithicum	ca. 7.000 - ca. 5.000 v. Chr.
		Finaal-mesolithicum	Finaal-mesolithicum	ca. 5.000 - ca. 4.000 v. Chr.
	Neolithicum	Vroeg-neolithicum	Vroeg-neolithicum	5.300 - 4.800 v. Chr.
		Midden-neolithicum	Midden-neolithicum	4.500 - 3.500 v. Chr.
		Laat-neolithicum	Laat-neolithicum	3.500 - 3.000 v. Chr.
		Finaal-neolithicum	Finaal-neolithicum	3.000 - 2.000 v. Chr.
METAALTIJDEN	Bronstijd	Vroege bronstijd	Vroege bronstijd	2.100/2.000 - 1.800/1.750 v. Chr.
		Midden bronstijd	Midden bronstijd	1.800/1.750 - 1.100 v. Chr.
		Late bronstijd	Late bronstijd	1.100 - 800 v. Chr.
	IJzertijd	Vroege ijzertijd	Vroege ijzertijd	800 - 475/450 v. Chr.
		Midden ijzertijd (oosten)	Midden ijzertijd (oosten)	475/450 - 250 v. Chr.
		Late ijzertijd (oosten)	Late ijzertijd (oosten)	250 - 57 v. Chr.
		Late ijzertijd (westen)	Late ijzertijd (westen)	475/450 - 57 v. Chr.
ROMEINSE TIJD	Romeinse tijd	Vroeg-Romeinse tijd	Vroeg-Romeinse tijd	57 v. Chr. – 69
		Midden-Romeinse tijd	Midden-Romeinse tijd	69 – 284
		Laat-Romeinse tijd	Laat-Romeinse tijd	284 – 402
MIDDELEEUWEN	Middeleeuwen	Vroege middeleeuwen	Frankische periode	5de eeuw - 6de eeuw
			Merovingische periode	6de eeuw - 8ste eeuw
			Karolingische periode	8ste eeuw - 9de eeuw
		Volle middeleeuwen	Volle middeleeuwen	10de eeuw - 12de eeuw
		Late middeleeuwen	Late middeleeuwen	13de eeuw - 15de eeuw
NIEUWE TIJD	Nieuwe tijd	16de eeuw		
		17de eeuw		
		18de eeuw		
NIEUWSTE TIJD	Nieuwste tijd	19de eeuw		
		20ste eeuw		

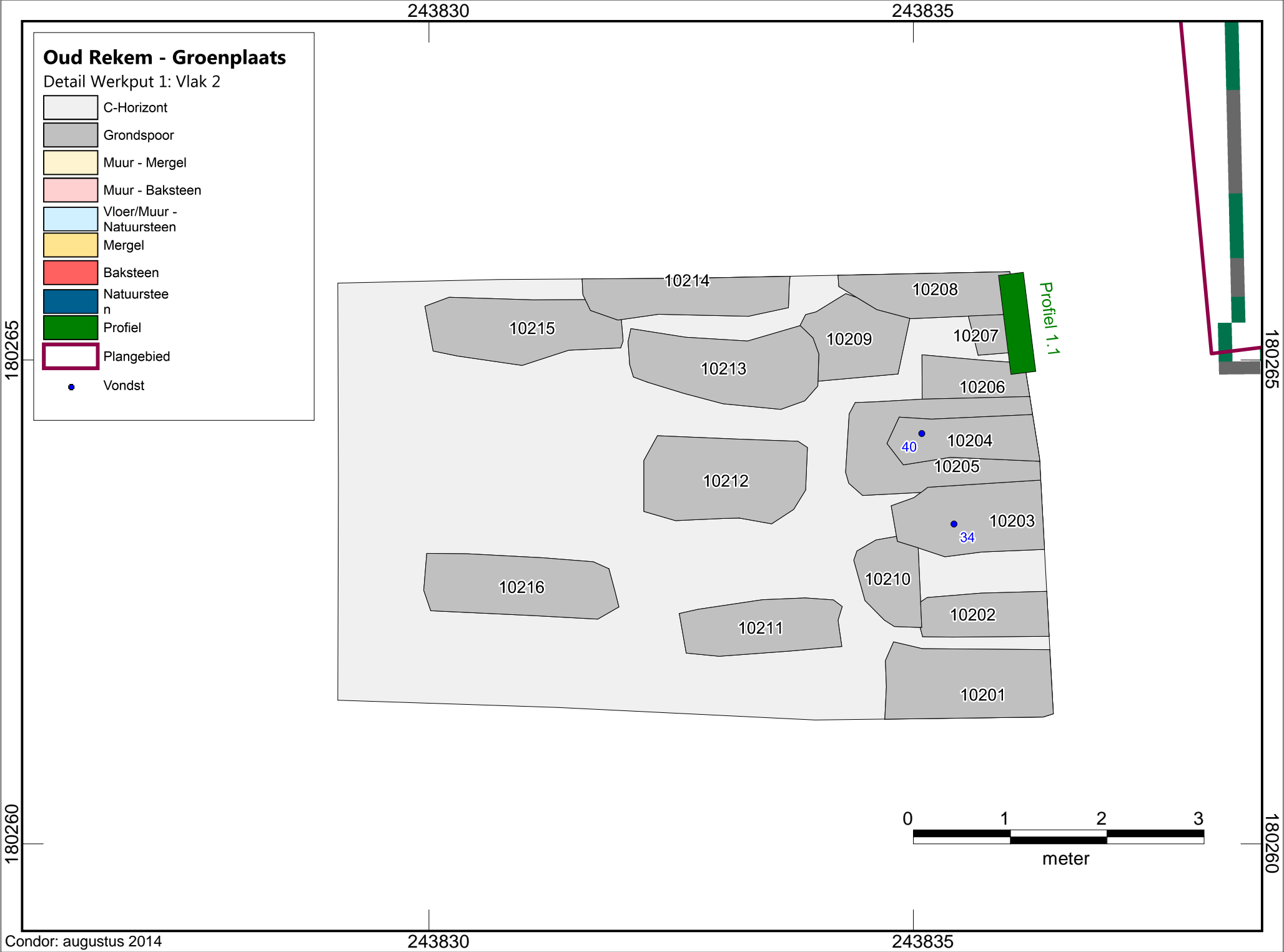
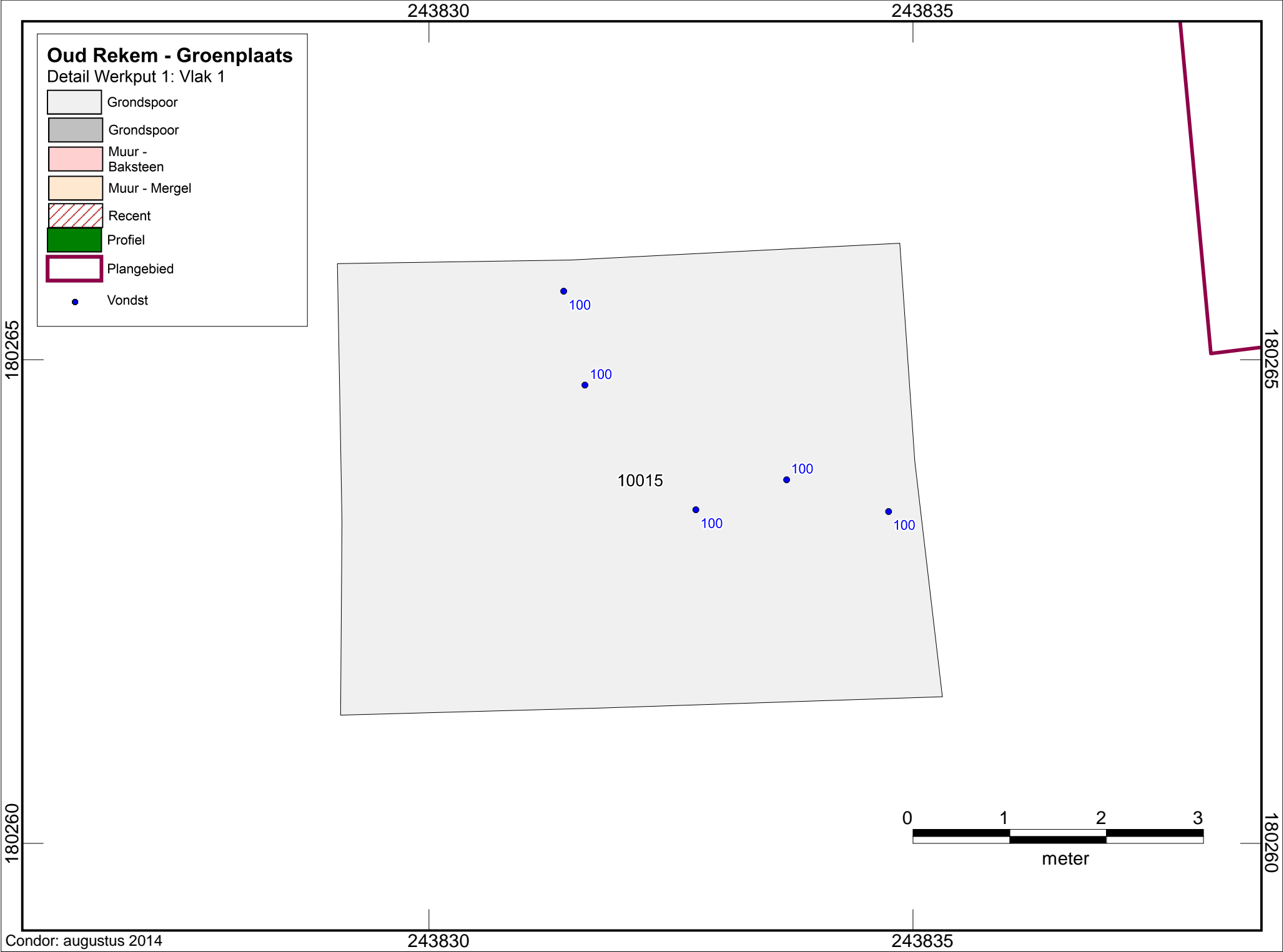
BIJLAGEN

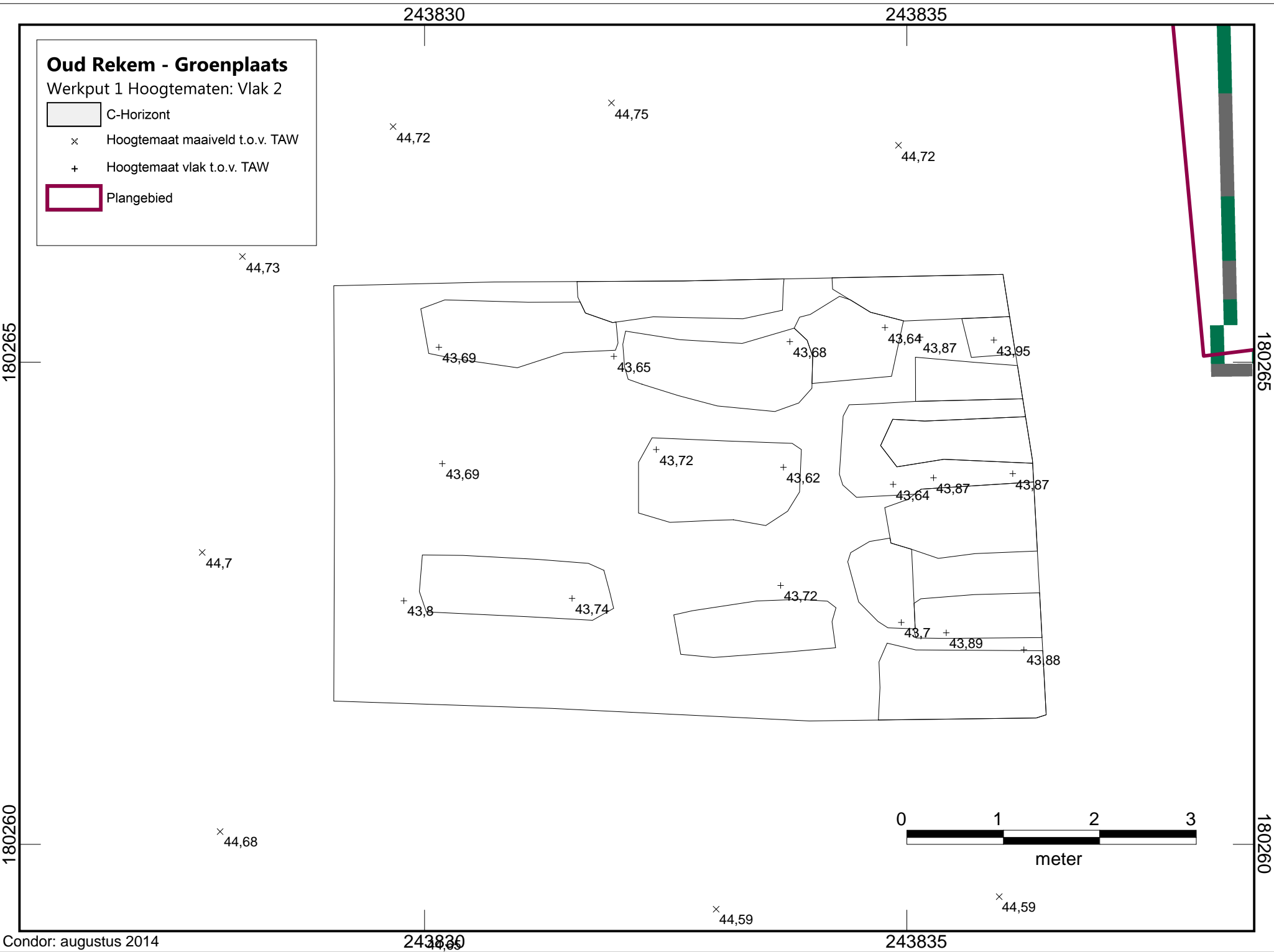
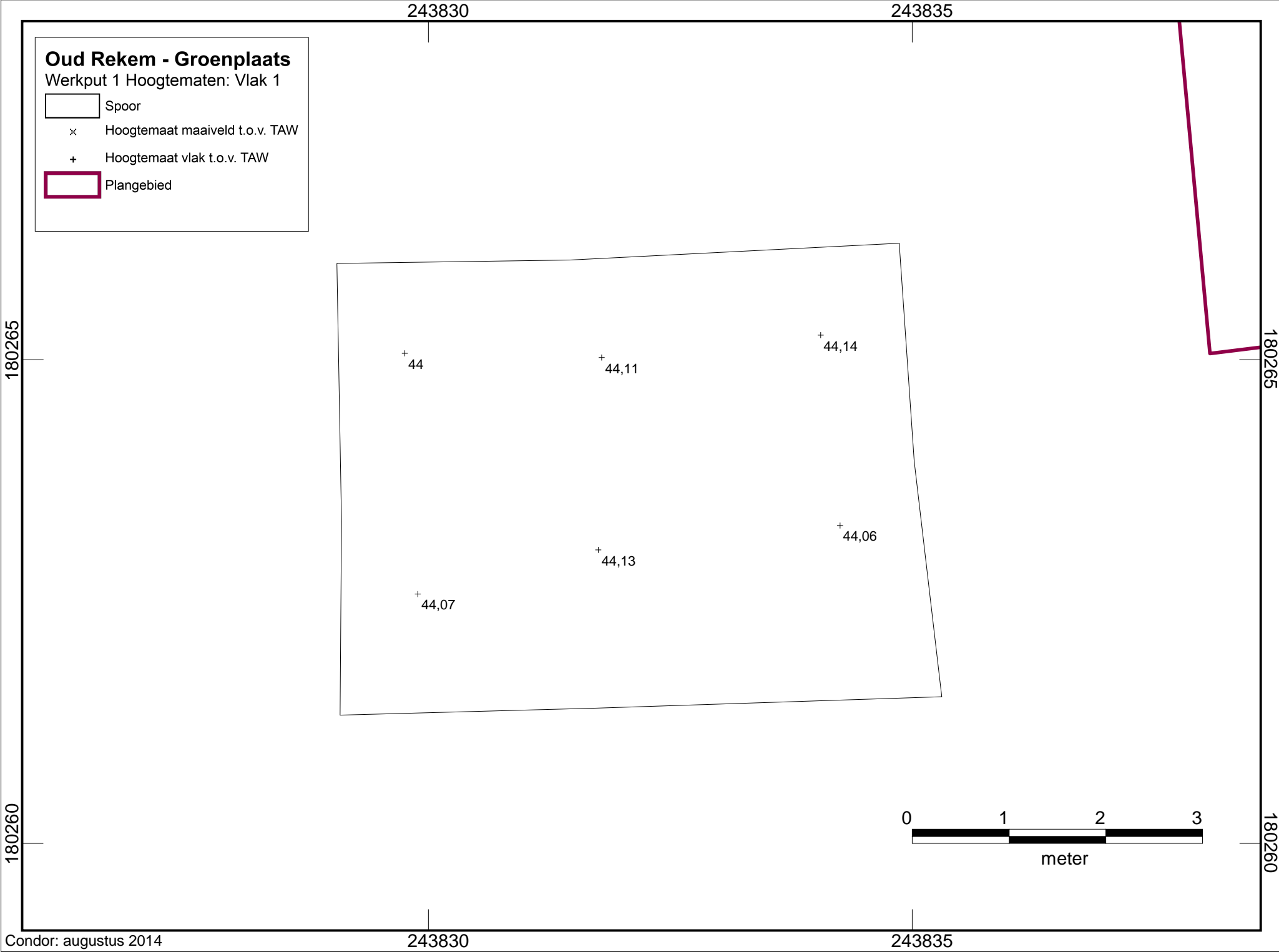
Bijlage 1

Bijlage 2

Oud Rekem - Groenplaats

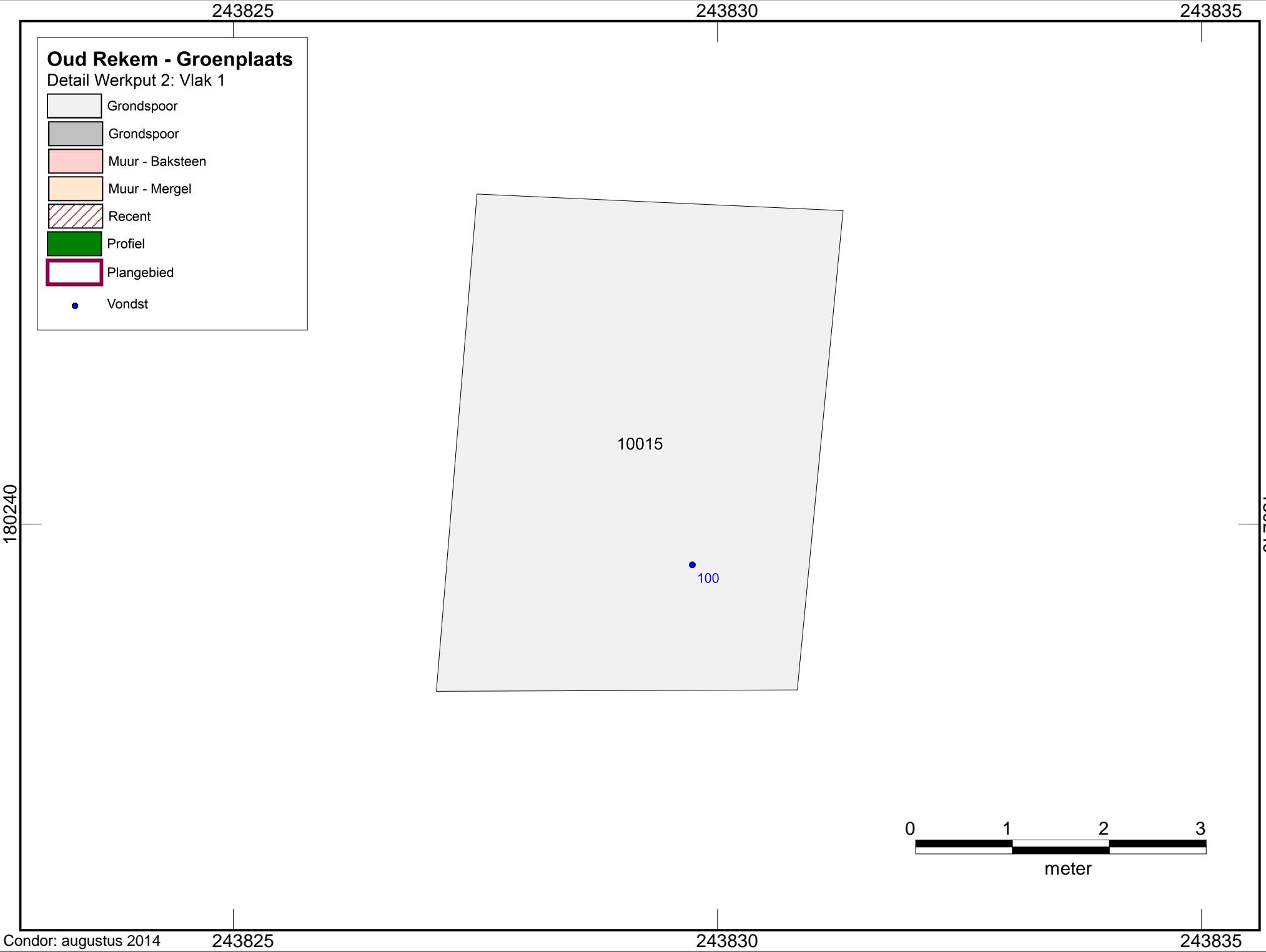
Werkput 1 Hoogtematen: Vlak 1

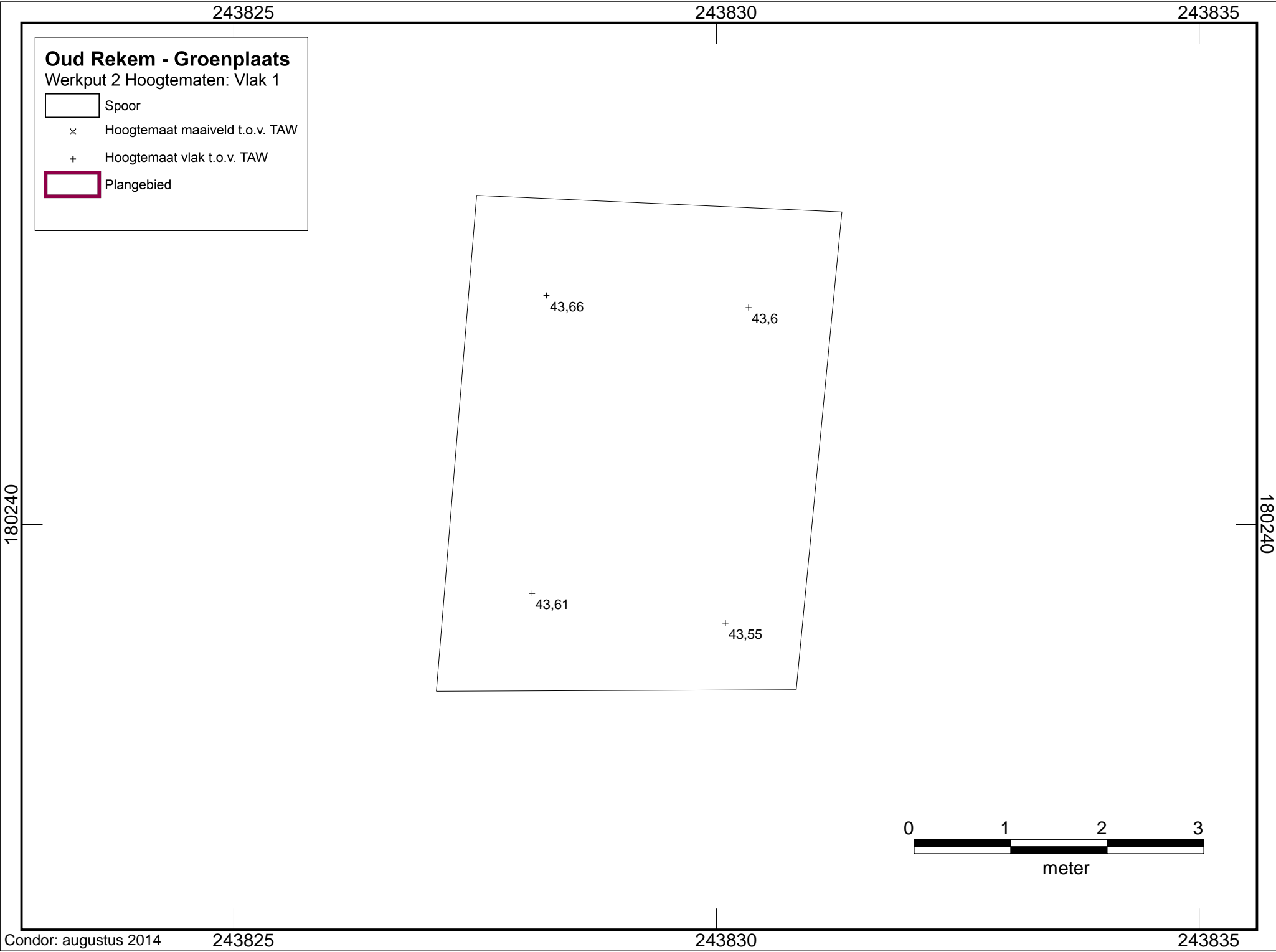
- Spoor
- ×

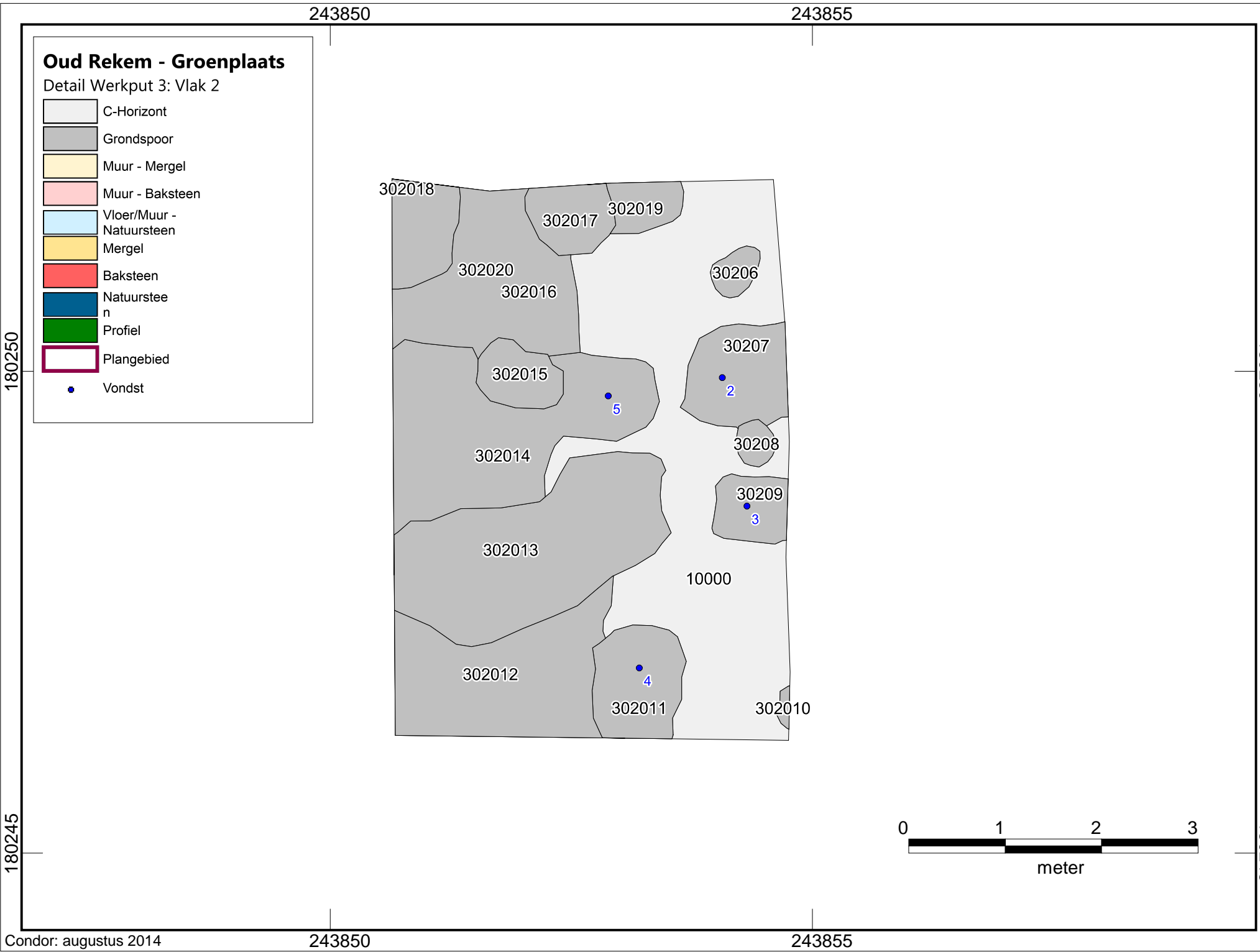
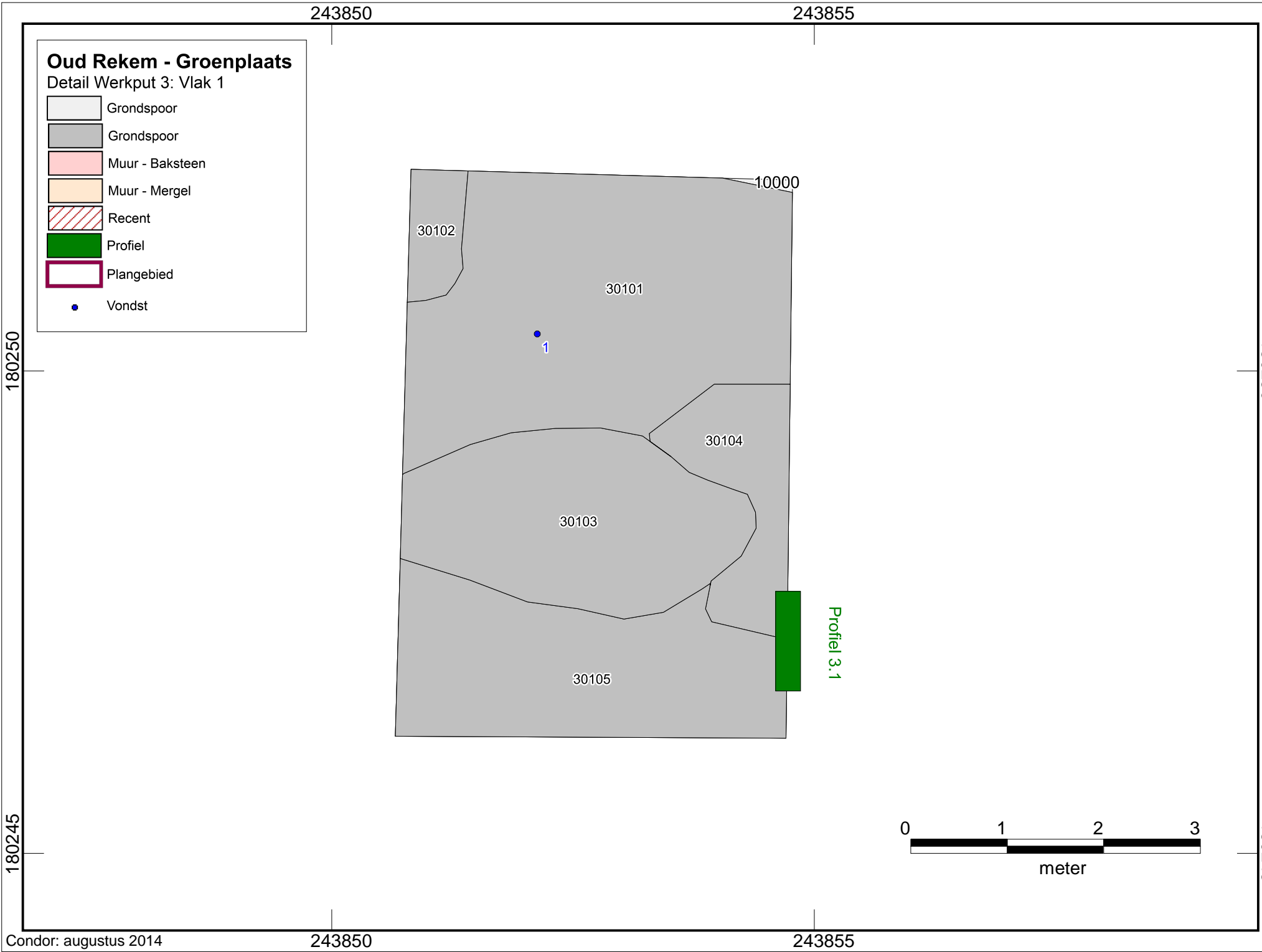
Hoogtemaat maaiveld t.o.v. TAW
- +

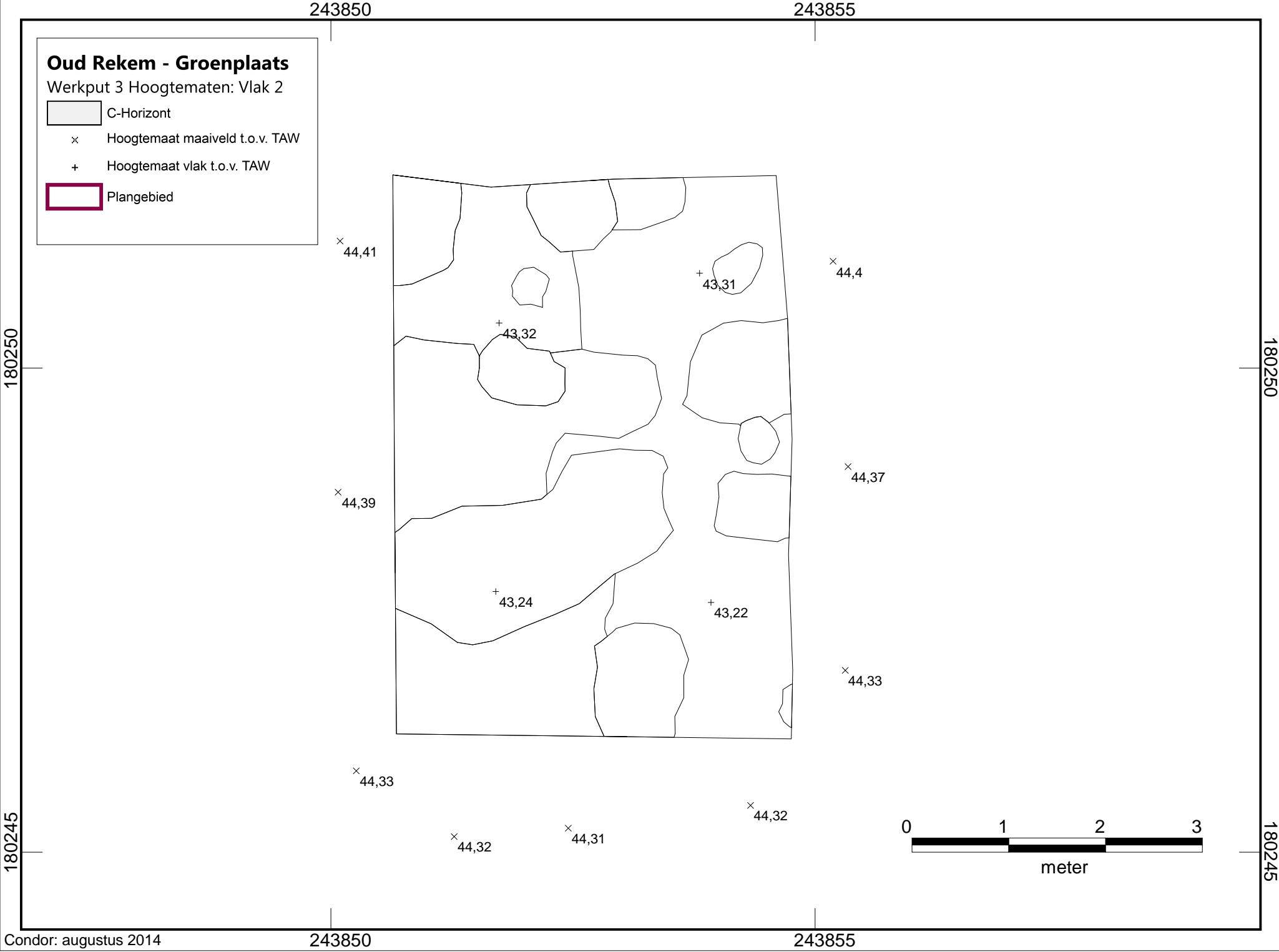
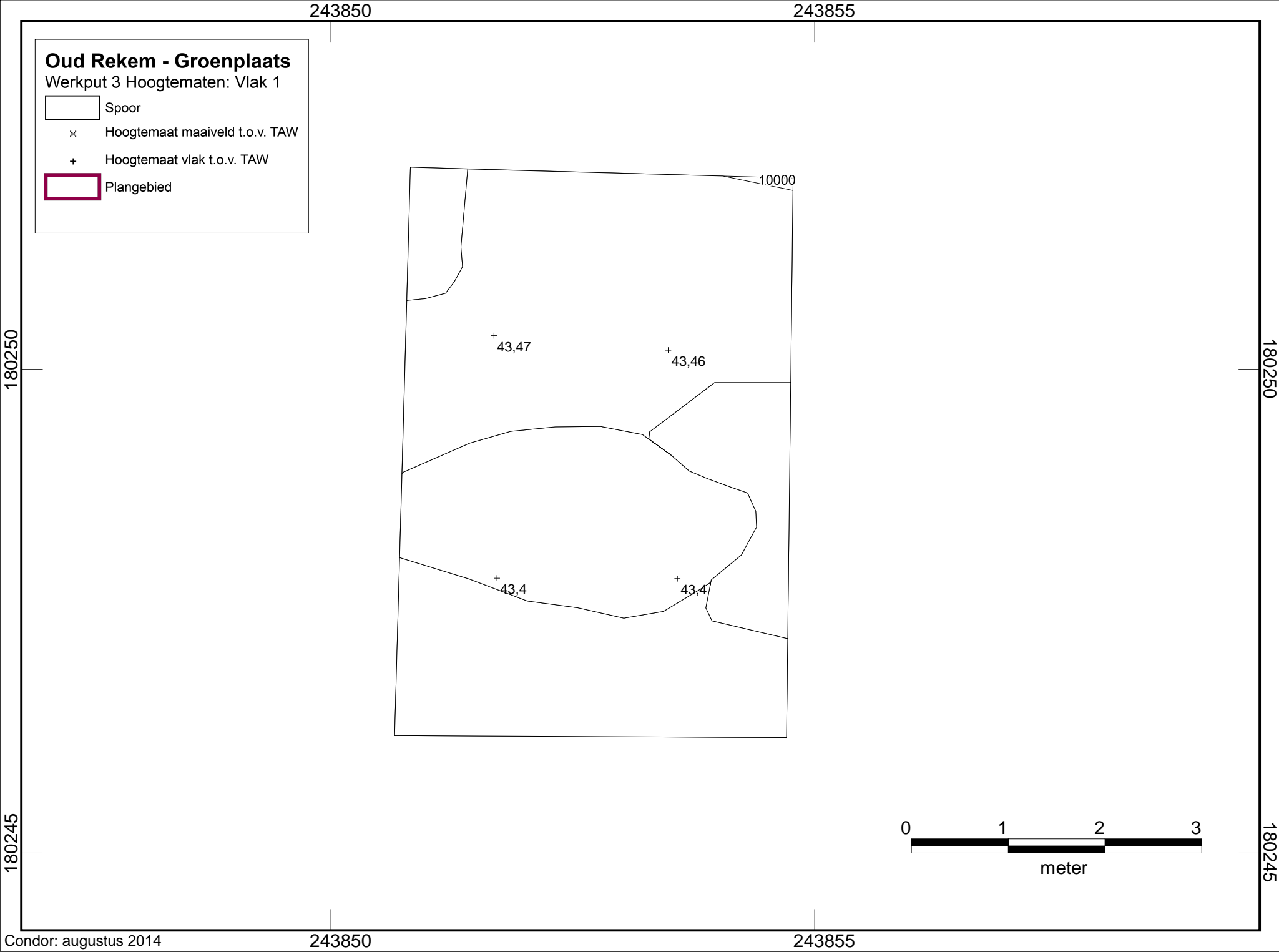
Hoogtemaat vlak t.o.v. TAW
- Plangebied

- Profiel
- Mogelijke plattegrond
- Vondst

Oud Rekem - Groenplaats

Werkput 3 Hoogtematen: Vlak 1

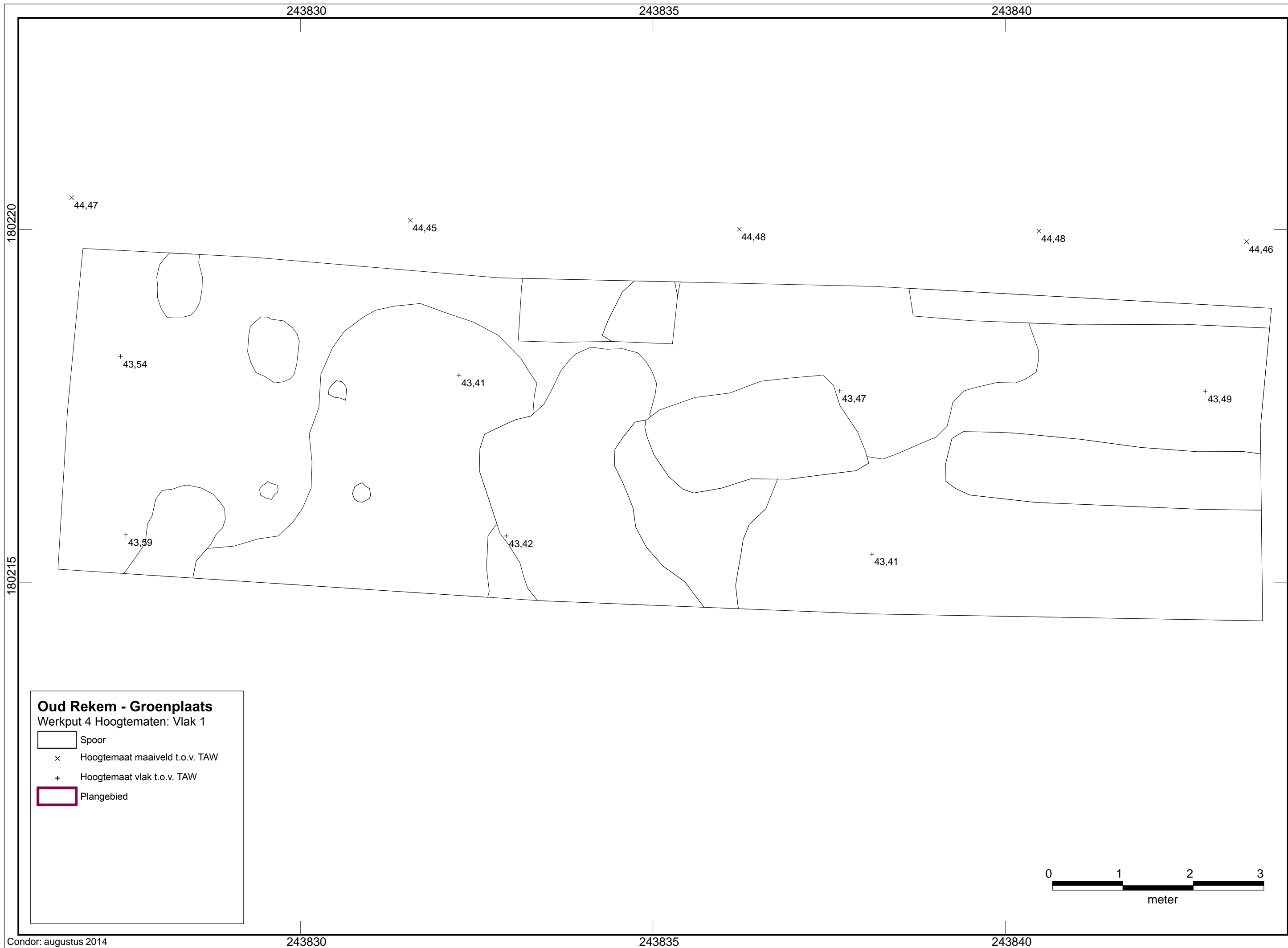
- Spoor
- ×

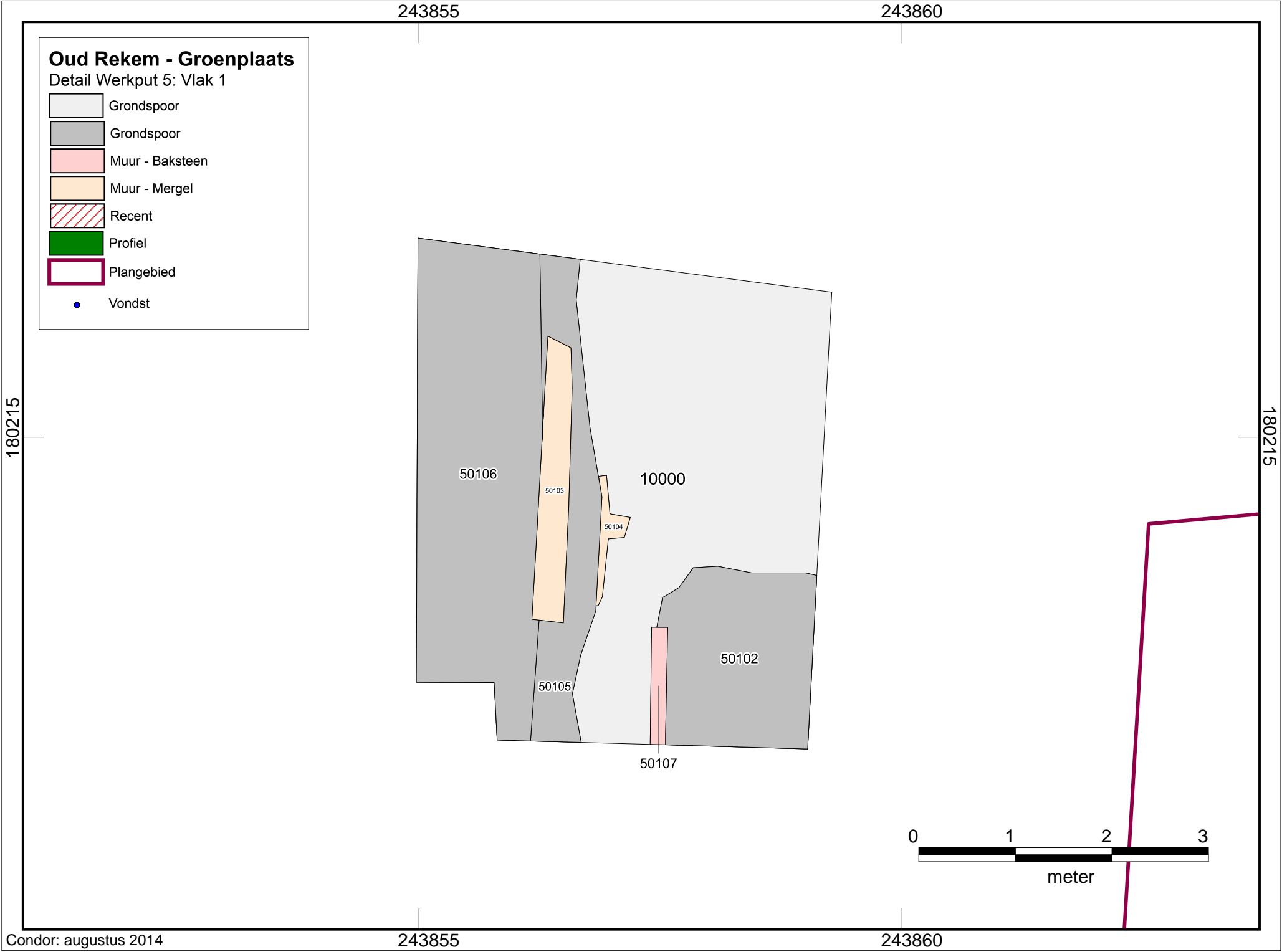
Hoogtemaat maaiveld t.o.v. TAW
- +

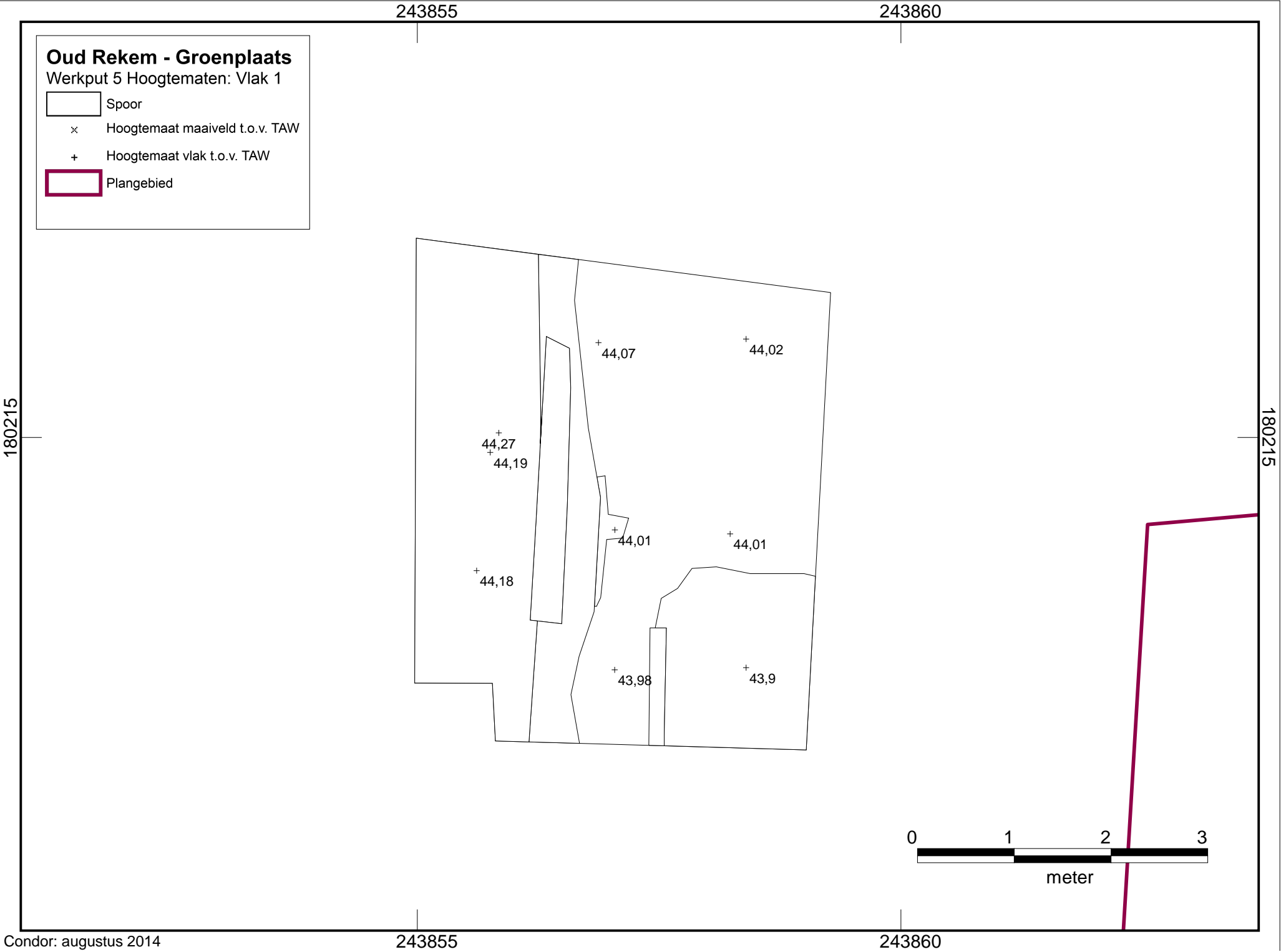
Hoogtemaat vlak t.o.v. TAW
- Plangebied

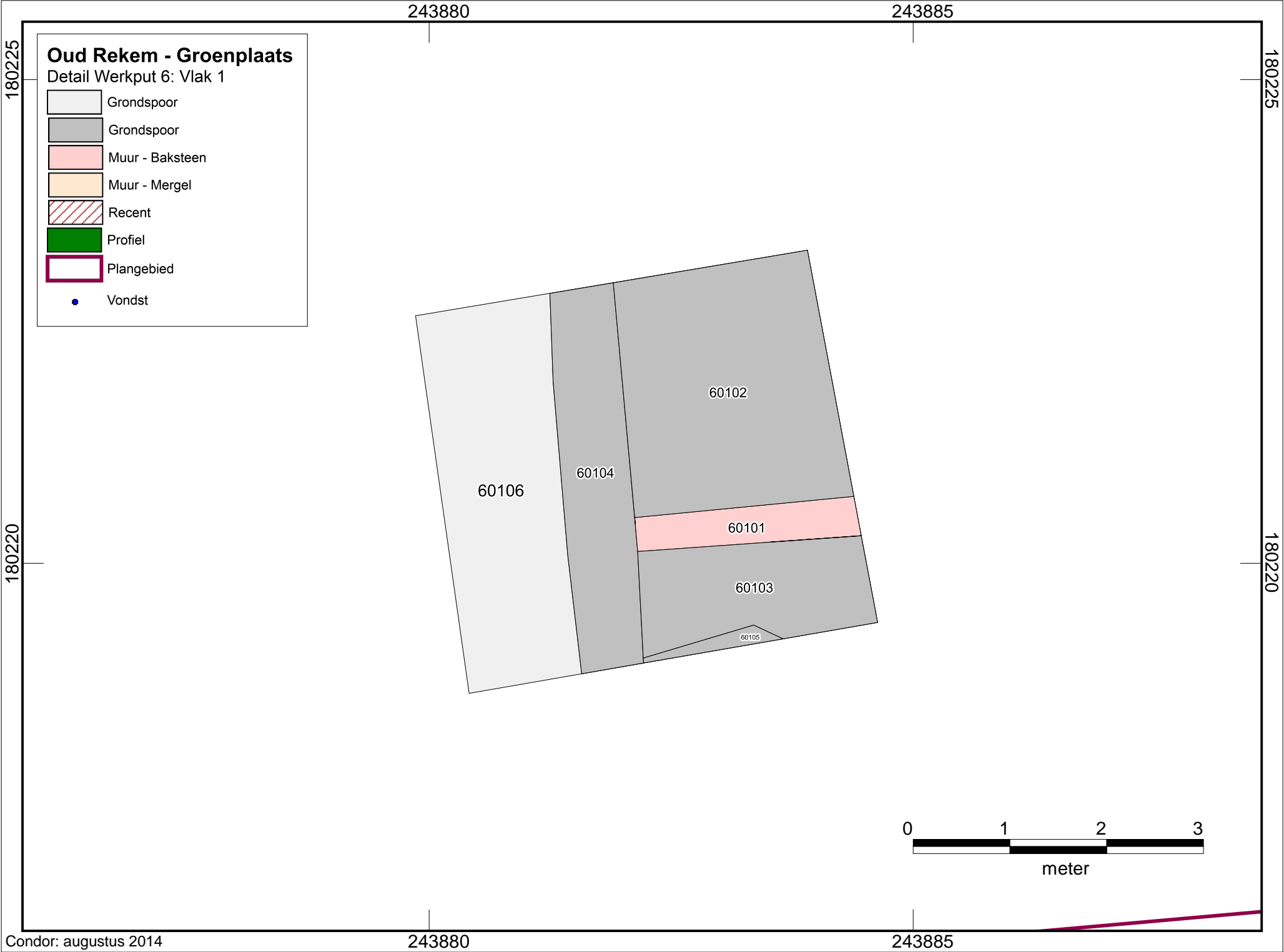
- Profiel
- Mogelijke plattegrond
- Vondst

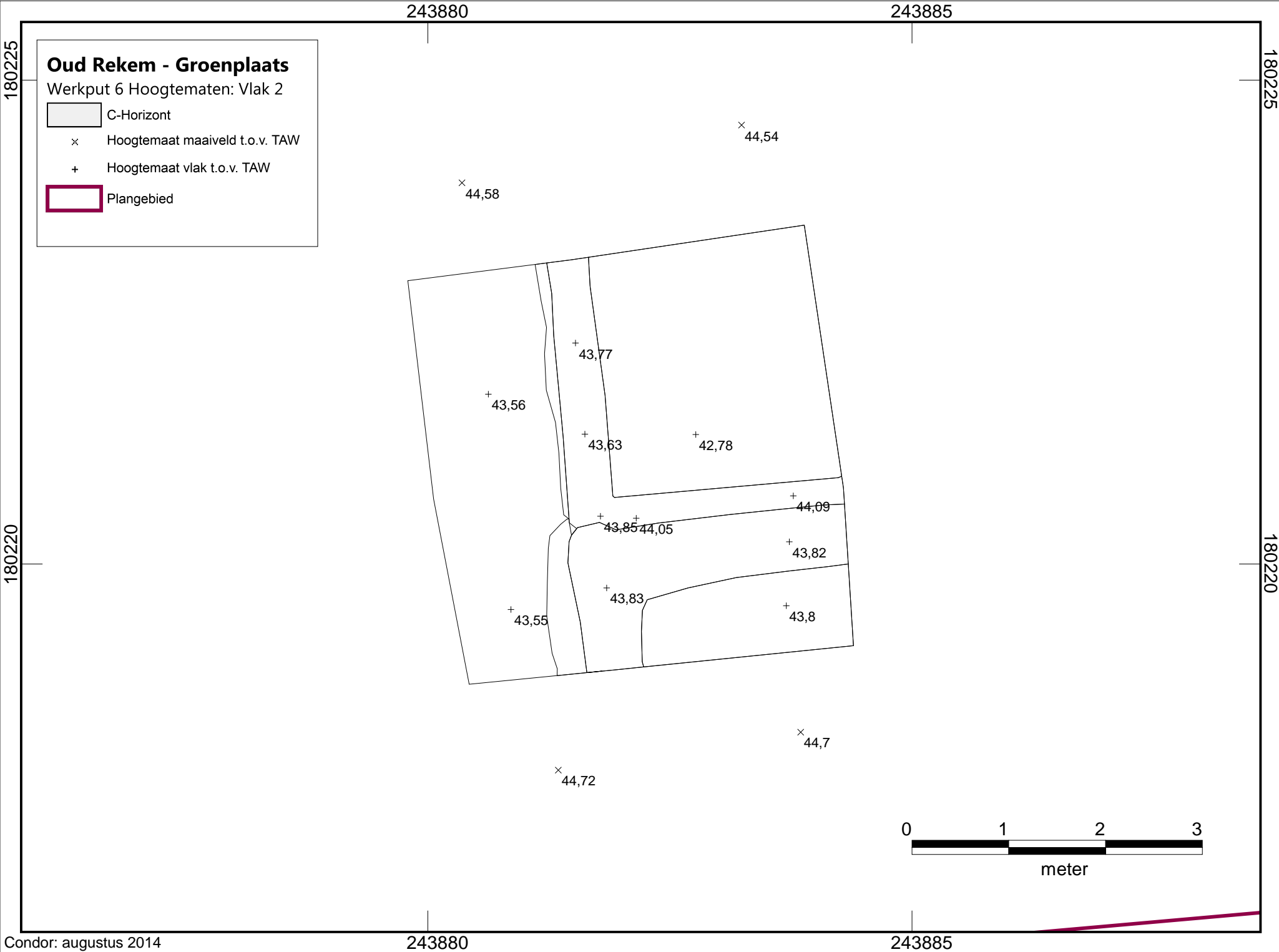
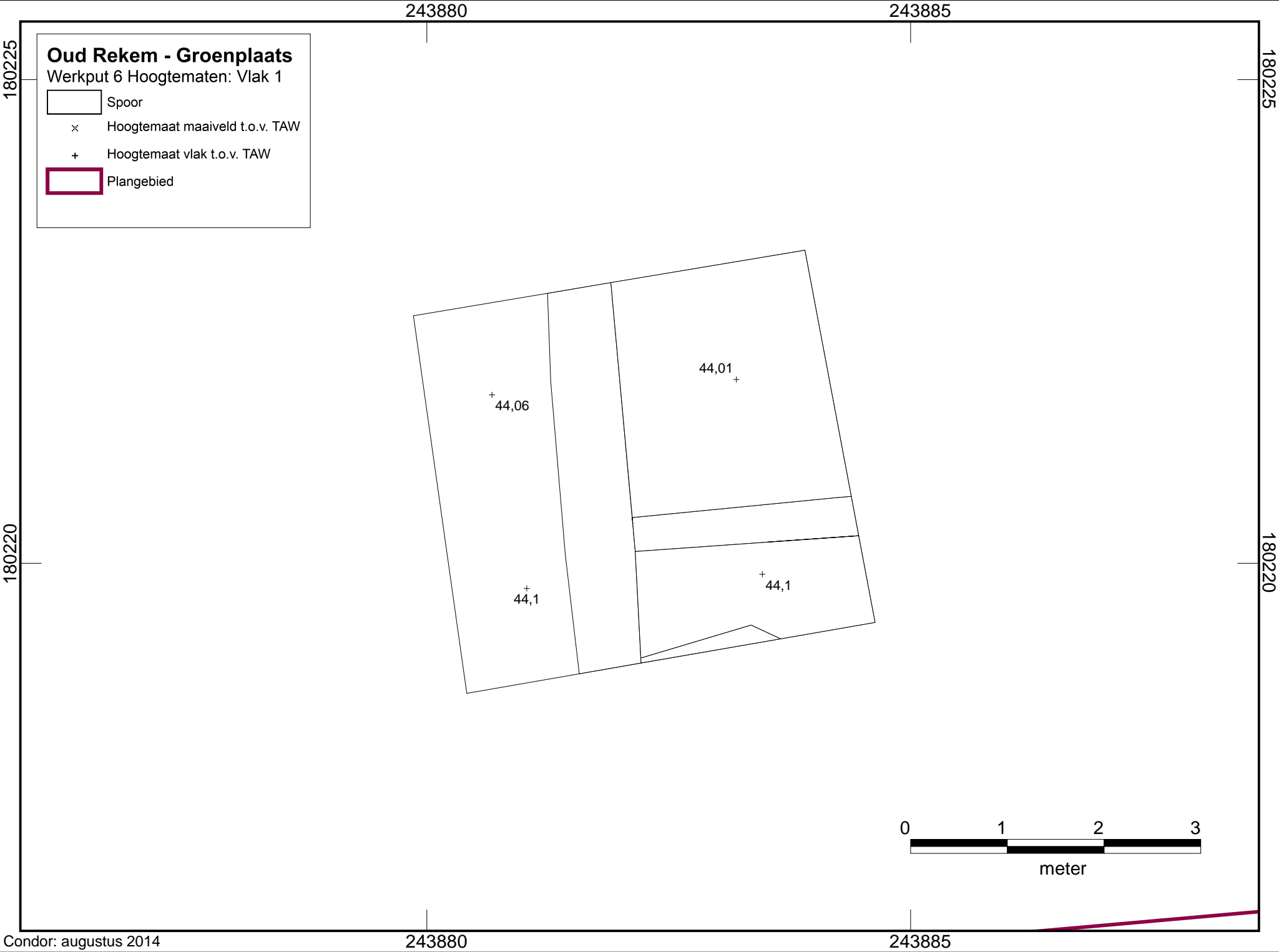

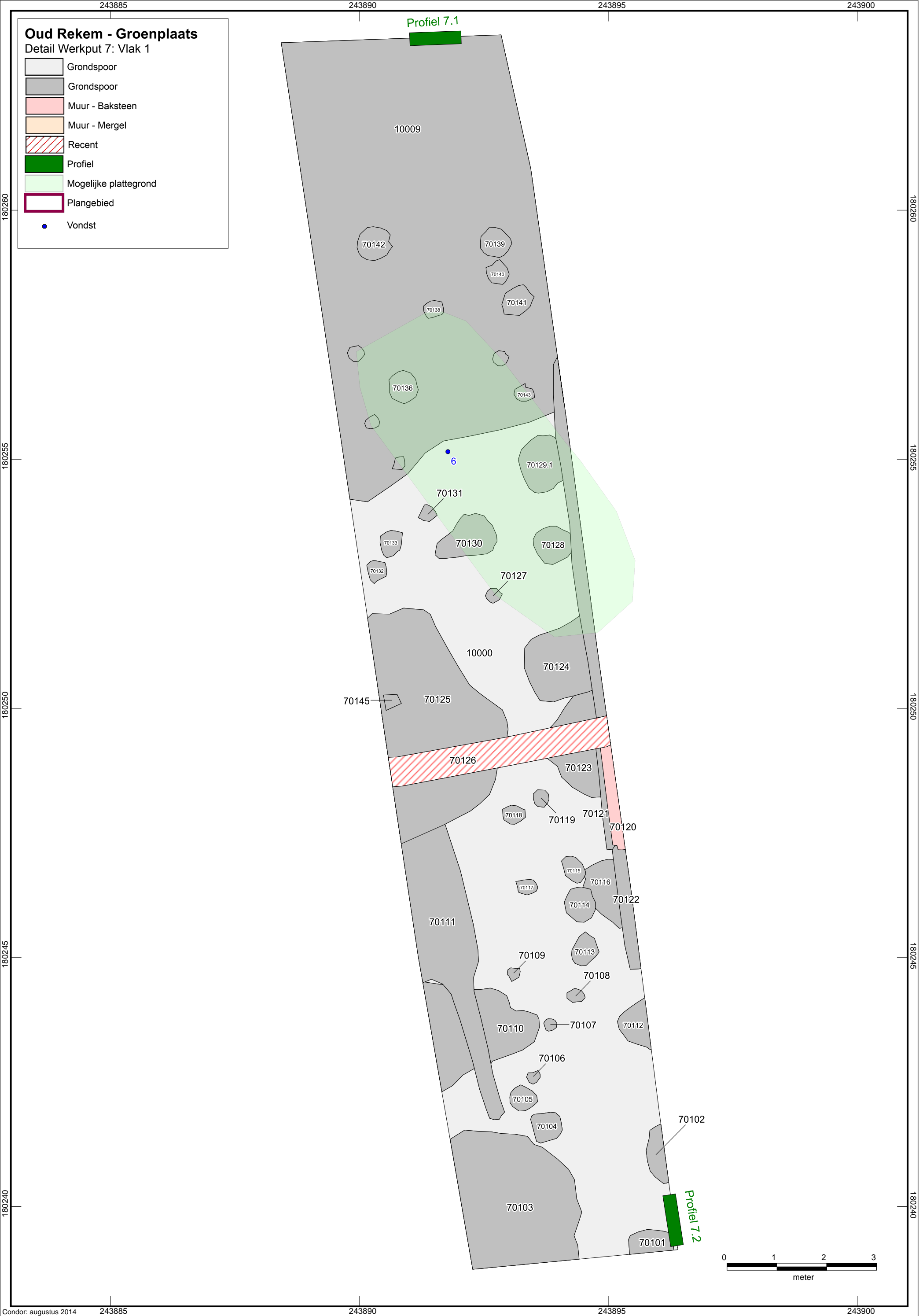

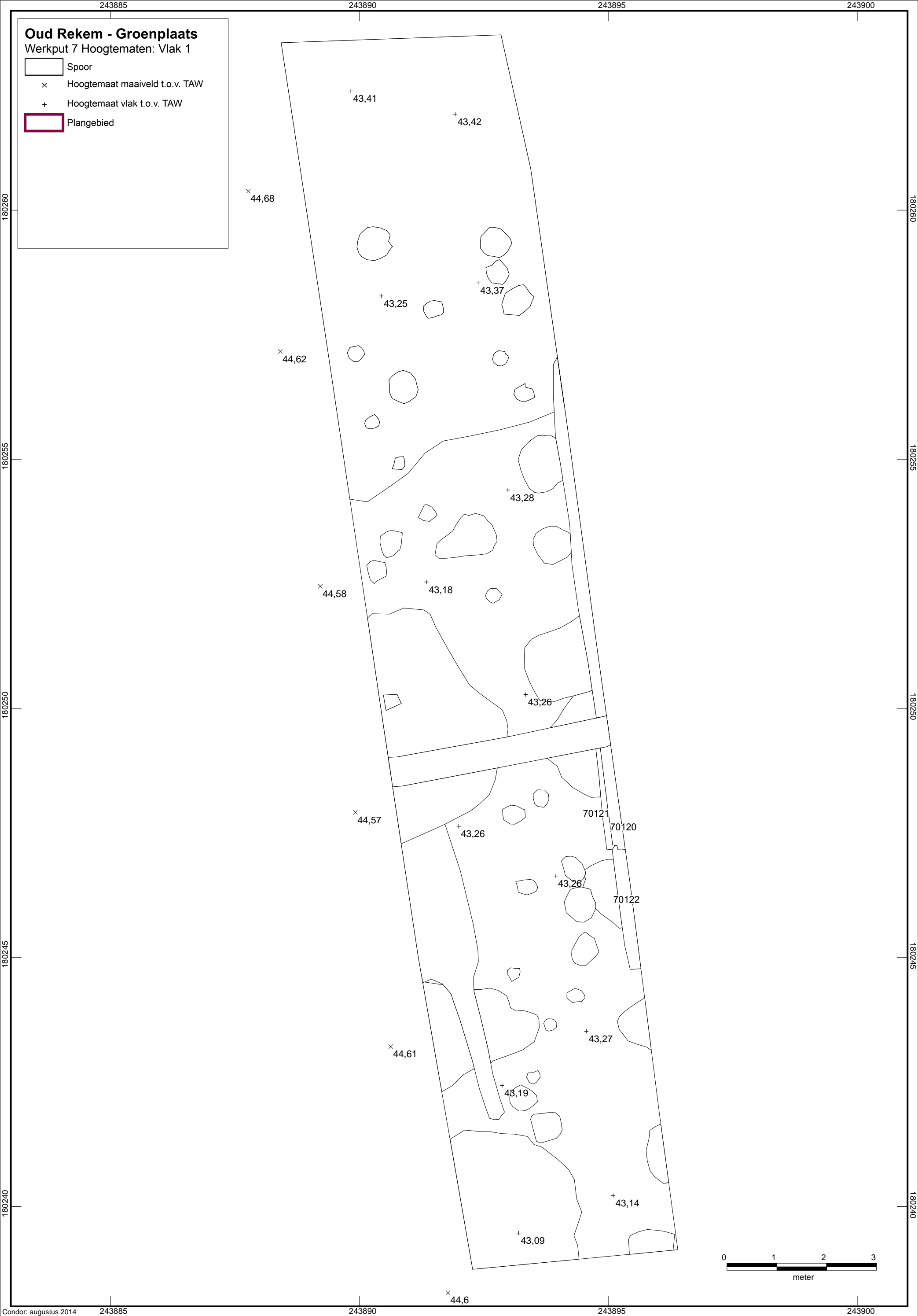

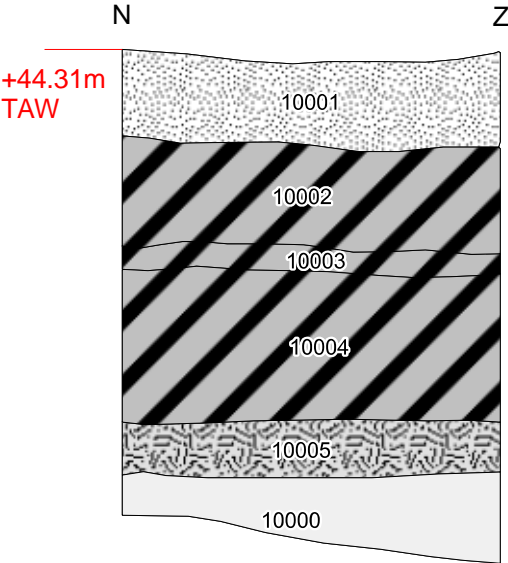

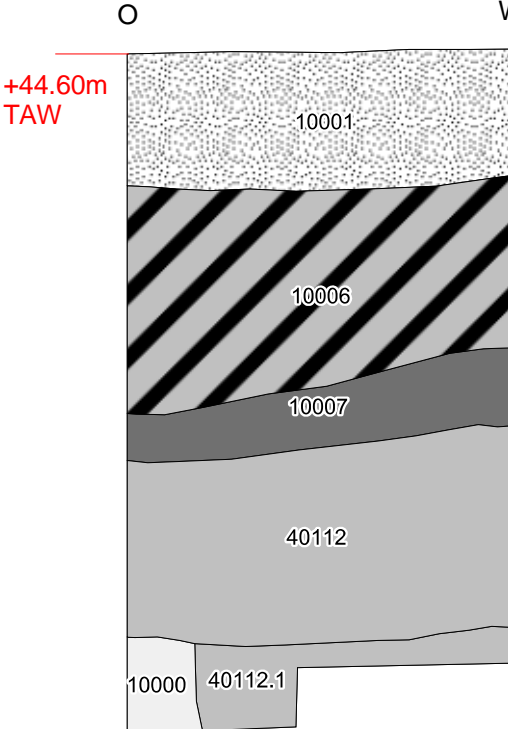

Bijlage 3

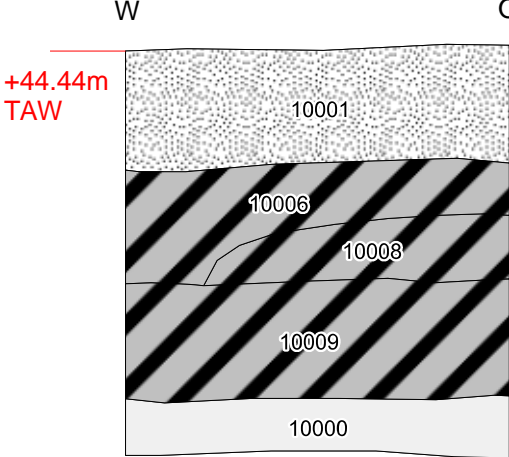
Profiel 3.1

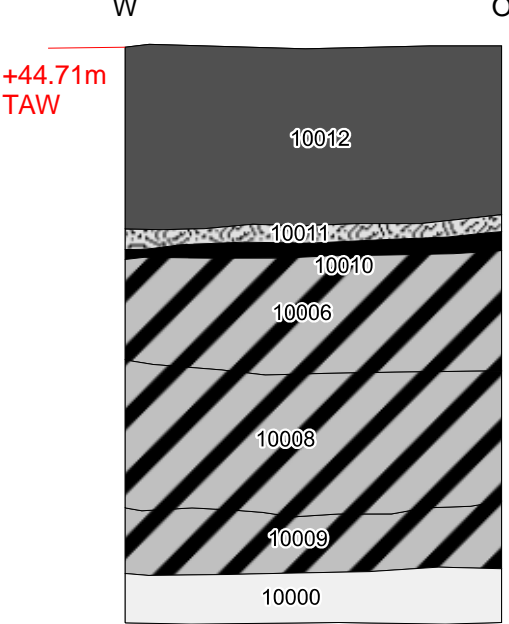
Profiel 4.1

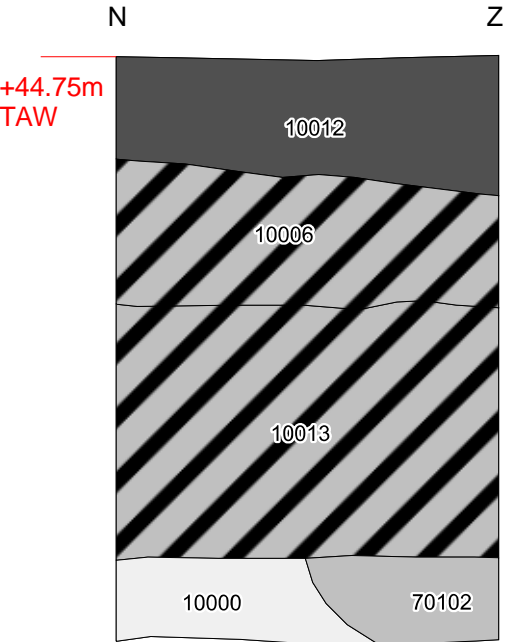
Profiel 4.2

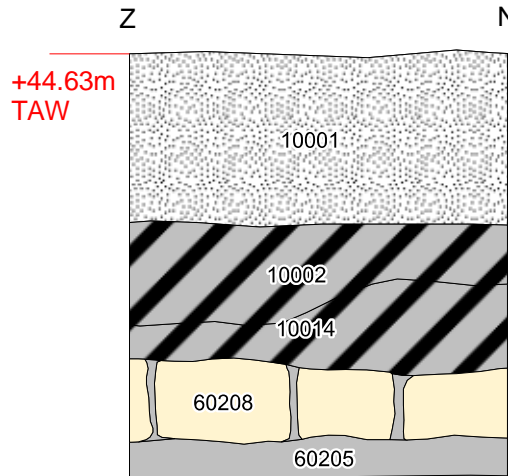
Profiel 7.1

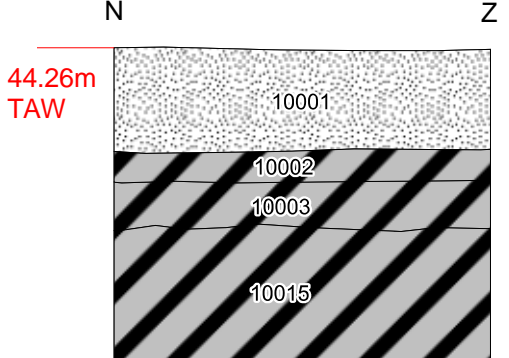
Profiel 7.2

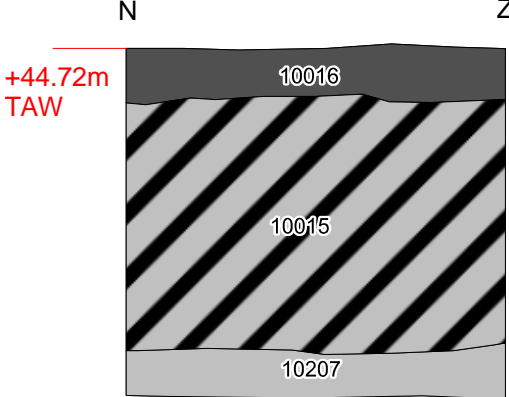
Profiel 6.1

Profiel 2.1

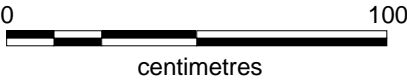
Profiel 1.1

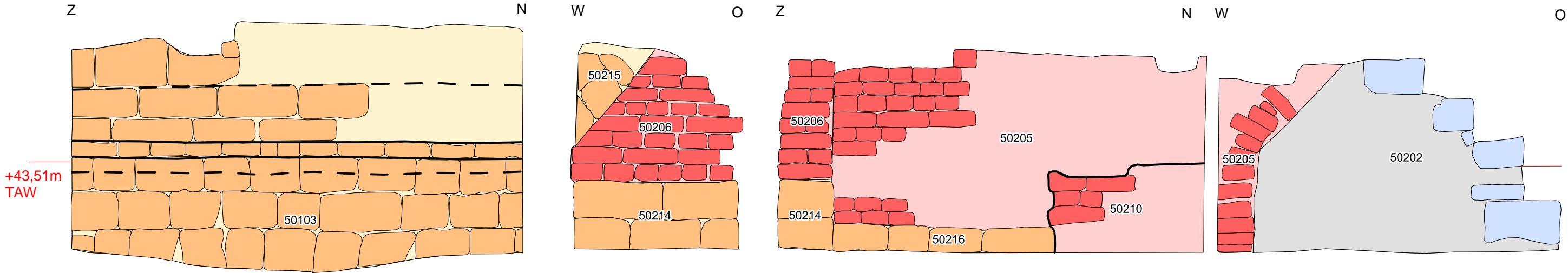
Oud Rekem - Groenplaats
Profielen Blad 1

A-horizont	Grondlaag
Steenslag	Spoor
Steenkoollaag	Mergelblokken
Ophogingspakket	C-horizont
Geroerde laag	

— Hoogtemaat t.o.v. TAW

Profiel 5.1

Oud Rekem - Groenplaats

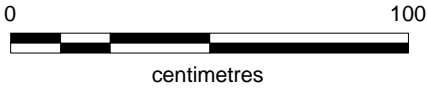
Profielen blad 2

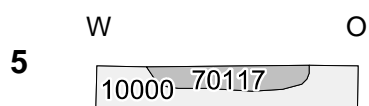
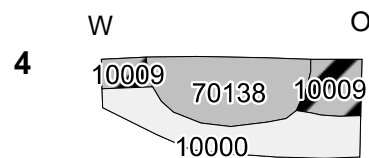
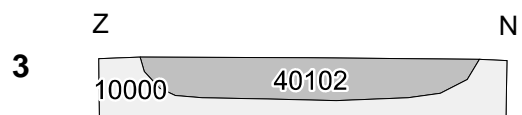
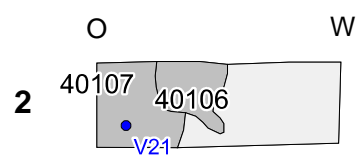
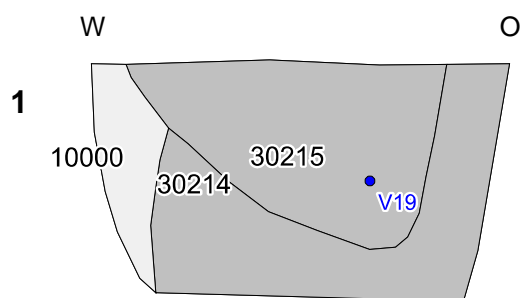
- Muur: Mergelblokken
- Muur: Baksteen
- Muur: Bepleisterd
- Mergelblok
- Baksteen
- Natuursteenblok

Niveaunderskil

Aanzet niveaunderskil

Hoogtemaat t.o.v. TAW

Oud Rekem - Groenplaats

Coupes blad 1

 Geroerde laag

 Spoor

 C-horizont

 Vondst

0 100
centimetres

Bijlage 4

Sporenlijst							Provincie: Limburg		Gemeente: Lanaken		Plaats, Toponiem: Oud-Rekem, Groenplaats			Projectnr:		2014/315												
Rapport-nr: 14-145							Code: RE14GR																					
Spoornr	WP	Vlak	Interpretatie	HKI	I HKI	TKI	I TKI	KI VI	I KI VI	#	Textuur	Insluitsels	Begrenzing	Vorm	Samenhang	Opmerking	Datering	Vondst	Coupe	Diepte	Oppervlakte	Omtrek	TAW					
10000			Grondlaag	Bruin	Licht	Bruin	Donker				LZ1		Vaag	Onregelmatig	Ouder dan S10005, S10009, S10013 en S40112	C-horizont	Onbekend	V006	Nee	/								
10001			Grondlaag	Oranje		Bruin					SXX	SXX7	Scherp	Onregelmatig	Jonger dan S10002	Steenslaglaag	Recent		Nee	/								
10002			Grondlaag	Wit		Grijs	Licht				Z3S1		Scherp	Onregelmatig	Ouder dan S10001, Jonger dan S10003	Ophogingspakket	Recent		Nee	/								
10003			Grondlaag	Grijs	Donker	Zwart					LZ1	OPH6, BMB6	Scherp	Onregelmatig	Jonger dan S10004 en S10015, Ouder dan S10002	Steenkoollaag	Recent		Nee	/								
10004			Grondlaag	Bruin	Donker						LZ1	OPH6, BMB7	Scherp	Onregelmatig	Jonger dan S10005, Ouder dan S10003	Ophogingspakket	Onbekend	V020	Nee	/								
10005			Grondlaag	Bruin		Bruin	Licht	Oranje	1		LZ1	BML6, OPH6	Scherp	Onregelmatig	Jonger dan S10000, Ouder dan S10004	Geroerde laag	Onbekend		Nee	/								
10006			Grondlaag	Bruin	Donker	Bruin					LZ1	BME6, OPH6, BMB6, OPS6	Scherp	Onregelmatig	Jonger dan S10007, Ouder dan S10001	Ophogingspakket	Onbekend		Nee	/								
10007			Grondlaag	Bruin	Donker						LZ1	OPH6	Scherp	Onregelmatig	Jonger dan S40112, Ouder dan S10006	Geroerde laag	Onbekend		Nee	/								
10008			Grondlaag	Bruin							LZ1	OPH6, BMB6	Scherp	Onregelmatig	Jonger dan S10009, Ouder dan S10006	Overgangszone S10006 en S10009	Onbekend		Nee	/								
10009			Grondlaag	Grijs		Bruin	Licht				LZ1	OPH6	Scherp	Onregelmatig	Jonger dan S10000, Ouder dan S10008	Geroerde laag	Onbekend		Nee	/								
10010			Grondlaag	Zwart							OPS	OPS8	Scherp	Onregelmatig	Jonger dan S10006, Ouder dan S10011	Steenkoollaag	Recent		Nee	/								
10011			Grondlaag	Bruin	Licht	Oranje					LZ1		Scherp	Onregelmatig	Jonger dan S10010, Ouder dan S10012	Grondlaag	Onbekend		Nee	/								
10012			Grondlaag	Bruin	Donker	Grijs					LZ1	OPS6, BMB6	Scherp	Onregelmatig	Jonger dan S10006 en S10011	Ploeglaag	Recent		Nee	/								
10013			Grondlaag	Bruin	Donker						LZ1	BMB8	Scherp	Onregelmatig	Ouder dan S10006, Jonger dan S10000 en S70102	Geroerde laag	Recent		Nee	/								
10014			Grondlaag	Bruin	Donker	Grijs					LZ1	BMB8	Scherp	Onregelmatig	Jonger dan S60208, Ouder dan S10002	Ophogingspakket	(sub)recent		Nee	/								
10015			Grondlaag	Bruin	Donker						LZ1	BMB8, BMM8, SXX7, OMB8	Scherp	Onregelmatig	Ouder dan S10003 en S10016, Jonger dan S	Geroerde laag (afgraving 1995?)	Recent	V013, V0	Nee	/								
10016			Grondlaag	Grijs	Donker	Bruin	Donker				LZ1		Scherp	Onregelmatig	Jonger dan S10015	Ploeglaag	Recent		Nee	/								
10201	1	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek			Onbekend		Nee	/	1,893	5,892	43,88					
10202	1	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek			Onbekend	V030, V0	Nee	/	0,777	4,681	43,90					
10203	1	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek			Onbekend		Nee	/	1,159	4,645	43,86					
10204	1	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek			Onbekend	V033, V0	Nee	/	0,715	4,125	43,88					
10205	1	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek			Onbekend		Nee	/	2,426	6,396	43,84					
10206	1	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek			Onbekend	V038, V0	Nee	/	0,659	3,888	43,81					
10207	1	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek			Onbekend		Nee	/	0,363	2,479	43,80					
10208	1	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek			Onbekend		Nee	/	0,554	4,502	43,91					
10209	1	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek			Onbekend		Nee	/	0,850	3,689	43,70					
10210	1	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek			Onbekend		Nee	/	0,521	2,918	43,71					
10211	1	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek			Onbekend		Nee	/	0,837	4,167	43,70					
10212	1	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek			Onbekend		Nee	/	1,341	4,671	43,73					
10213	1	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek			Onbekend		Nee	/	1,251	5,010	43,67					
10214	1	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek			Onbekend		Nee	/	1,568	5,633	43,66					
10215	1	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek			Onbekend	V043, V0	Nee	/	1,184	5,353	43,71					
10216	1	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek			Onbekend		Nee	/	1,144	4,889	43,74					
20201	2	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek		Skelet 1	Onbekend		Nee	/	0,605	3,556	43,49					
20202	2	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek		Skelet 3	Onbekend		Nee	/	0,452	2,650	43,47					
20203	2	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek		Skelet 5	Onbekend		Nee	/	0,637	3,768	43,48					
20204	2	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek		Skelet 6	Onbekend	V024, V0	Nee	/	0,659	3,888	43,53					
20205	2	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek		Skelet 9	Onbekend		Nee	/	0,423	2,958	43,47					
20206	2	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek			Onbekend		Nee	/	0,501	3,555	43,44					
20207	2	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek			Onbekend		Nee	/	0,569	2,933	43,40					
20208	2	2	Skelet	Bruin		Bruin	Donker				LZ1	OMB8	Scherp	Rechthoek			Onbekend		Nee	/	0,837	4,030	43,44					
30101	3	1	Kuil	Rood		Bruin					LZ1	OPH2	Scherp	Onregelmatig			Onbekend	V001	Nee	/	14,288	14,591	43,51					
30102	3	1	Kuil	Bruin		Grijs					LZ1	OPH1	Scherp	Onregelmatig			Onbekend		Nee	/	1,227	4,515	43,46					
30103	3	1	Kuil	Bruin		Grijs					LZ1	BMB5, OPH3, BMM1	Scherp	Onregelmatig	Jonger dan S30105		Onbekend		Nee	/	6,538	10,023	43,40					
30104	3	1	Kuil	Geel		Bruin					LZ1	OPH1, BMB2	Scherp	Onregelmatig			Onbekend		Nee	/	3,718	7,775	43,42					
30105	3	1	Kuil	Bruin		Grijs					LZ1	BMB2, OPH1,	Scherp	Onregelmatig	Ouder dan S30103		Onbekend		Nee	/	7,296	12,487	43,41					
30206	3	2	Kuil	Bruin	Donker	Grijs					LZ1	OPH7, BML7	Scherp	Ovaal			Onbekend		Nee	/	0,188	1,630	43,34					
30207	3	2	Kuil	Grijs		Bruin	Donker				LZ1	OPH6, BML7	Scherp	Rechthoek			Onbekend	V002	Nee	/	1,440	4,852	43,35					
30208	3	2	Kuil	Bruin		Grijs		Rood	2		LZ1	OPH6, BML7, SLE1	Scherp	Ovaal			Onbekend		Nee	/	0,154	1,425	43,24					
30209	3	2	Kuil	Grijs	Donker	Bruin		Rood	1		LZ1	OPH6, BML7	Scherp	Rechthoek			Onbekend	V003	Nee	/	0,756	3,533	43,23					
30210	3	2	Kuil	Grijs	Donker						LZ1		Scherp	Onregelmatig			Onbekend		Nee	/	0,308	2,275	43,18					
30211	3	2	Kuil	Grijs	Donker	Bruin					LZ1	OPH6, BML6	Scherp	Rechthoek			Onbekend	V004	Nee	/	1,236	4,420	43,13					
30212	3	2	Laag	Bruin		Grijs		Bruin	Licht	2	LZ1	OPH6, BML6	Scherp	Onregelmatig			Onbekend		Nee	/	7,304	10,770	4					

40102	4	1	Kuil	Grijs		Bruin				LZ1	OPH6, BMK	Scherp	Ovaal		Onbekend	Ja	13	0,534	2,685	43,50				
40103	4	1	Kuil	Grijs		Bruin	Bruin	Licht	2	LZ1	OPH6, BMB6, SXX2, OPS	Scherp	Ovaal		Onbekend	Nee	/	0,977	3,744	43,61				
40104	4	1	Kuil	Grijs						LZ1	OP6	Scherp	Rond		Onbekend	Nee	/	0,045	0,798	43,54				
40105	4	1	Kuil	Grijs						LZ1	OP6	Scherp	Rond		Onbekend	Nee	/	0,051	0,825	43,45				
40106	4	1	Kuil	Grijs						LZ1	OP6	Scherp	Rond		Onbekend	Ja	10	0,050	0,863	43,51				
40107	4	1	Laag		Bruin		Grijs			LZ1	OPH6, BMB6, SXX	Scherp	Onregelmatig		Onbekend	V008, V0	Nee	/	14,976	17,354	43,41			
40108	4	1	Laag		Bruin		Grijs	Donker		LZ1	OPH6, BMB6, SXX	Scherp	Onregelmatig		Onbekend	V009, V0	Nee	/	10,161	13,407	43,43			
40109	4	1	Laag	Grijs	Donker					LZ1	OPH6, BML6, BMB6, SXX	Scherp	Onregelmatig		Onbekend	V011	Nee	/	6,455	10,643	43,33			
40110	4	1	Kuil		Bruin	Donker	Grijs	Donker	Bruin	Licht	2	LZ1	BMB8	Scherp	Vierhoek	Onbekend	V018	Nee	/	2,938	7,194	43,41		
40111	4	1	Kuil		Bruin	Licht				LZ1	BMM, SXX	Scherp	Vierhoek		Onbekend	Nee	/	0,461	2,612	43,43				
40112	4	1	Laag		Bruin	Donker	Grijs			LZ1	OPH6, BML6, BMB6, SXX	Scherp	Onregelmatig		Onbekend	V012	Nee	/	36,003	26,690	43,36			
40113	4	1	Greppel		Bruin	Licht				LZ1	BMM, SXX	Scherp	Lineair		Onbekend	Nee	/	4,488	12,004	43,55				
40114	4	1	Muur		Rood		Grijs				BMB		Scherp	Lineair		Onbekend	Nee	/	5,902	13,787	43,50			
50101	5	1	Laag		Rood					LZ1	BMB5	Scherp	Lineair	Ouder dan S50205		Onbekend	Nee	/	0,516	2,877	44,03			
50102	5	1	Kuil		Grijs		Grijs	Licht		LZ1	BMB8	Scherp	Onregelmatig		Onbekend	Nee	/	3,639	7,507	44,01				
50103	5	1	Muur		Geel	Licht					BME	BME8	Scherp	Lineair		Onbekend	Nee	/	1,254	8,385	44,11			
50104	5	1	Muur		Geel	Licht					BME	BME8	Scherp	Lineair		Onbekend	Nee	/	0,348	3,345	43,93			
50105	5	1	Uitbraak		Geel	Licht		Bruin		LZ1	BME8	Scherp	Lineair		Onbekend	Nee	/	2,773	12,252	43,97				
50106	5	1	Vloer		Bruin					LZ1	BME1	Scherp	Onregelmatig	Onder S50207		Zand tussen vloer	Onbekend	Nee	/	3,039	7,389	44,18		
50107	5	1	Muur		Rood						BMB	BMB5	Scherp	Lineair	Ouder dan S50205		Onbekend	Nee	/	0,311	4,539	43,88		
50201	5	2	Trap		Grijs		Blauw			LZ1	SXX5	Scherp	Lineair		Onbekend	Nee	/	0,133	1,782	43,34				
50202	5	2	Muur		Rood		Bruin				BMB	BMB5	Scherp	Lineair		Onbekend	Nee	/	0,539	4,241	43,91			
50203	5	2	Muur		Geel	Licht					BME	BME8	Scherp	Lineair		Aanzet gewelf	Onbekend	Nee	/	0,024	0,836	44,23		
50204	5	2										Scherp				Onbekend	V054	Nee	/	0,534	2,685	44,06		
50205	5	2	Muur		Rood						BMB	BMB8	Scherp	Lineair	Jonger dan S50206		Onbekend	V055	Nee	/	0,649	6,115	43,88	
50206	5	2	Muur		Rood		Bruin				BMB	BMB8	Scherp	Lineair	Ouder dan S50103, Ouder dan S50205		Onbekend	Nee	/	0,181	2,195	44,04		
50207	5	2	Vloer		Grijs	Donker	Grijs				SXX	SXX8	Scherp	Onregelmatig	Jonger dan S50106		Natuursteen vloer	Onbekend	V049	Nee	/	0,461	2,612	44,08
50208	5	2	Laag		Bruin		Grijs				LZ1	BMB1, SXX4	Scherp	Lineair		Onbekend	Nee	/	1,253	4,942	43,99			
50209	5	2	Laag		Bruin		Grijs				LZ1	BMB4, SXX1, KER2	Scherp	Onregelmatig		Onbekend	V050	Nee	/	0,589	3,026	43,83		
50210	5	2	Muur		Rood						BMB	BMB5	Scherp	Lineair	Ouder dan S50205		Onbekend	Nee	/	0,149	1,962	43,46		
50211	5	2	Insteek		Bruin						LZ1	OPH2, BML1	Scherp	Onregelmatig		Onbekend	V046, V0	Nee	/	0,555	5,403	43,50		
50212	5	2	Laag		Bruin		Bruin	Licht	Geel	Licht	1	LZ1	BME1, KER2, BMB2	Scherp	Onregelmatig		Onbekend	Nee	/	1,365	4,643	43,56		
50213	5	2	Muur		Geel	Licht					BME	BME8	Scherp	Lineair		Onbekend	Nee	/	0,350	3,247	43,91			
50214	5	2	Muur		Geel	Licht					BME	BME8	Scherp	Lineair		Onbekend	Nee	/	1,344	5,734	43,46			
50215	5	2	Muur		Geel	Licht					BME	BME8	Scherp	Lineair		Aanzet gewelf	Onbekend	Nee	/	2,773	12,252	43,91		
50216	5	2	Muur		Geel	Licht					BME	BME8	Scherp	Lineair		Onbekend	Nee	/	0,461	2,612	43,30			
60101	6	1	Muur		Rood						BMB	BMM	Scherp	Lineair	S60201, S60202		Onbekend	Nee	/	1,666	7,015	44,13		
60102	6	1	Kuil		Bruin		Grijs				LZ1	BMB8, BMM8	Scherp	Vierkant		Puinvulling	Onbekend	Nee	/	11,334	13,867	44,29		
60103	6	1	Kuil		Bruin		Grijs				LZ1	BMB6-8, BMM7	Scherp	Lineair		Puinvulling	Onbekend	Nee	/	3,829	9,357	44,53		
60104	6	1	Uitbraak		Bruin		Grijs				LZ1	BMB6-8, BMM7	Scherp	Lineair		Onbekend	Nee	/	3,938	13,911	44,55			
60105	6	1	Laag		Bruin	Licht	Geel				LZ1	BMB6-8, BMM7	Scherp	Lineair		Onbekend	Nee	/	9,658	14,560	44,17			
60201	6	2	Muur		Rood						BMB	BMM	Scherp	Lineair	S60101, S60202		Onbekend	V053	Nee	/	1,614	8,073	43,77	
60202	6	2	Vloer		Rood			Grijs	2		BMB		Scherp	Rechthoek	S60101, S60201		Onbekend	Nee	/	6,715	10,270	42,81		
60203	6	2	Muur		Grijs	Licht	Wit		Rood	2	BMM	BMB	Scherp	Onregelmatig		Fundering?	Onbekend	Nee	/	3,251	11,111	43,82		
60204	6	2	Laag		Bruin		Grijs		Groen	1	LZ1	OPH6, BMB6, BMM6, OPS	Scherp	Onregelmatig		Opvulling?	Onbekend	Nee	/	5,434	9,905	43,80		
60205	6	2	Muur		Rood						BMB	BMB8	Scherp	Lineair		Onbekend	Nee	/	0,339	2,124	43,80			
60206	6	2	Insteek		Bruin		Grijs	Donker			LZ1	BMB7, SXX7	Scherp	Lineair		Onbekend	Nee	/	0,977	7,418	43,58			
60207	6	2	Insteek		Grijs		Bruin	Donker			LZ1	BMB7, SXX7	Scherp	Lineair		Onbekend	Nee	/	1,344	5,734	43,55			
70101	7	1	Kuil		Grijs	Donker					LZ1	OPH6, BMB7	Scherp	Ovaal		Onbekend	Nee	/	0,632	3,086	42,91			
70102	7	1	Kuil		Bruin		Grijs	Donker			LZ1	OPH6	Scherp	Ovaal		Onbekend	Nee	/	0,766	3,472	43,13			
70103	7	1	Kuil		Grijs	Donker	Bruin	Donker			LZ1	OPH6, BMB6-7, SXX	Scherp	Rond		Onbekend	Nee	/	8,351	11,342	43,07			
70104	7	1	Kuil		Grijs	Donker	Grijs				LZ1	OPH6	Scherp	Vierkant		Onbekend	Nee	/	0,244	4,663	43,10			
70105	7	1	Kuil		Grijs	Donker	Grijs				LZ1	OPH6	Scherp	Ovaal		Onbekend	Nee	/	0,207	1,655	43,13			
70106	7	1	Kuil		Grijs	Donker	Grijs				LZ1	OPH6	Scherp	Rond		Onbekend	Nee	/	0,050	0,849	43,10			
70107	7	1	Kuil		Grijs	Donker	Grijs				LZ1	OPH6	Scherp	Rond		Onbekend	Nee	/	0,049	0,806	43,12			
70108	7	1	Kuil		Grijs	Donker	Grijs				LZ1	OPH6	Scherp	Ovaal		Onbekend	Nee	/	0,075	1,024	43,11			
70109	7	1	Kuil		Grijs	Donker	Grijs				LZ1	OPH6	Scherp	Rond		Onbekend	Nee	/	0,050	0,868	43,19			
70110	7	1	Kuil		Grijs	Donker	Bruin				LZ1	OPH6	Scherp	Onregelmatig		Onbekend	Nee	/	4,367	9,095	43,15			
70111	7	1	Greppel		Grijs	Donker	Bruin	Donker			LZ1	OPH6, BMB6,7 SXX	Scherp	Lineair		Onbekend	Nee	/	10,552	20,789	43,18			
70112	7	1	Kuil		Rood						LZ1		Scherp	Ovaal		Onbekend	Nee	/	0,880	3,599	43,16			
70113	7	1	Kuil		Grijs	Donker	Bruin				LZ1	OPH6, SXX3	Scherp	Ovaal		Onbekend	Nee	/	0,250	1,869	43,24			
70114	7	1	Kuil		Grijs	Donker	Bruin				LZ1	OPH6	Scherp	Rond		Onbekend	Nee	/	0,339	2,124	43,30			
70115	7	1	Kuil		Grijs	Donker	Bruin				LZ1	OPH6	Scherp	Ovaal		Onbekend	Nee	/	0,178	1,580	43,28			
70116	7	1	Kuil		Grijs	Donker	Bruin				LZ1	OPH6	Scherp	Ovaal		Onbekend	Nee	/	0,849	4,020	43,25			
70117	7	1	Kuil		Grijs	Donker	Bruin				LZ1	OPH6	Scherp	Rond		Onbekend	V028	Ja	6	0,102	1,218			

70118	7	1	Kuil	Grijs	Donker	Bruin				LZ1	OPH6	Scherp	Ovaal		Onbekend	Nee	/	0,133	1,361	43,22
70119	7	1	Kuil	Grijs	Donker	Bruin				LZ1	OPH6	Scherp	Rond		Onbekend	Nee	/	0,087	1,077	43,19
70120	7	1	Muur	Rood						BMB		Scherp	Lineair	S70121:S70122	Onbekend	Nee	/	1,535	5,693	43,29
70121	7	1	Insteek	Grijs		Bruin	Donker			LZ1	OPH6, BMB6	Scherp	Lineair	S70120, S70122	Onbekend	Nee	/	0,353	4,283	43,16
70122	7	1	Uitbraak	Grijs	Donker	Bruin	Donker			LZ1	OPH6, BMB6-7, SXX	Scherp	Lineair	S70120-S70121	Onbekend	Nee	/	8,827	27,264	43,28
70123	7	1	Laag	Grijs		Bruin	Donker			LZ1	OPH6	Vaag	Onregelmatig		Onbekend	Nee	/	2,106	6,688	43,24
70124	7	1	Laag	Grijs		Bruin	Donker			LZ1	OPH6	Vaag	Onregelmatig		Onbekend	Nee	/	1,800	5,311	43,20
70125	7	1	Laag	Grijs		Bruin	Donker			LZ1	OPH6, BMB6	Vaag	Onregelmatig		Onbekend	Nee	/	10,791	13,502	43,15
70126	7	1	Greppel	Wit						Z3S1	PLASTIC BUIS	Scherp	Lineair		Recent	Nee	/	3,241	13,116	43,18
70127	7	1	Kuil	Grijs		Bruin				LZ1	OPH6	Vaag	Rond		Onbekend	Nee	/	0,068	0,962	43,22
70128	7	1	Kuil	Grijs		Bruin				LZ1	OPH6	Vaag	Rond		Onbekend	Nee	/	0,480	2,561	43,26
70129	7	1	Kuil	Grijs	Donker	Bruin				LZ1	BMB2	Scherp	Onregelmatig		Onbekend	Nee	/	0,000	0,159	43,25
70130	7	1	Kuil	Bruin		Grijs				LZ1	OPH6	Vaag	Onregelmatig		Onbekend	Nee	/	0,758	3,463	43,26
70131	7	1	Kuil	Bruin		Grijs				LZ1	OPH6	Vaag	Rond		Onbekend	Nee	/	0,080	1,083	43,15
70132	7	1	Kuil	Bruin		Grijs				LZ1	OPH6	Vaag	Vierkant		Onbekend	Nee	/	0,133	1,380	43,18
70133	7	1	Kuil	Bruin		Grijs				LZ1	OPH6	Vaag	Ovaal		Onbekend	Nee	/	0,186	1,616	43,136
70134	7	1	Kuil	Bruin		Grijs				LZ1	OPH6	Vaag	Rond		Onbekend	Nee	/	0,050	0,881	43,289
70135	7	1	Kuil	Bruin		Grijs				LZ1	OPH6	Vaag	Rond		Onbekend	Nee	/	0,061	0,911	43,249
70136	7	1	Kuil	Bruin		Grijs				LZ1	OPH6	Vaag	Rond		Onbekend	Nee	/	0,293	1,962	43,321
70137	7	1	Kuil	Bruin		Grijs				LZ1	OPH6	Vaag	Rond		Onbekend	Nee	/	0,081	1,038	43,286
70138	7	1	Kuil	Bruin		Grijs				LZ1	OPH6	Vaag	Rond		Onbekend	Ja	18	0,112	1,240	43,289
70139	7	1	Kuil	Bruin		Grijs				LZ1	OPH6	Vaag	Rond		Onbekend	Nee	/	0,284	1,933	43,323
70140	7	1	Kuil	Bruin		Grijs				LZ1	OPH6	Vaag	Ovaal		Onbekend	Nee	/	0,159	1,491	43,316
70141	7	1	Kuil	Bruin		Grijs				LZ1	OPH6	Vaag	Ovaal		Onbekend	Nee	/	0,278	1,972	43,325
70142	7	1	Kuil	Bruin		Grijs				LZ1	OPH6	Vaag	Rond		Onbekend	Nee	/	0,364	2,218	43,362
70143	7	1	Kuil	Bruin		Grijs				LZ1	OPH6	Vaag	Rond		Onbekend	Nee	/	0,099	1,229	43,355
70144	7	1	Kuil	Bruin		Grijs				LZ1	OPH6	Vaag	Rond		Onbekend	Nee	/	0,074	1,002	43,382
70145	7	1	Steen	Grijs								Scherp	Onregelmatig		Onbekend	Nee	/	0,077	1,132	43,114
40110.1	4	1	Kuil	Bruin	Donker	Grijs	Donker	Bruin	Licht	2	LZ1	BMB8	Scherp	Vierhoek	Onbekend	Nee	/	0,912	3,958	43,455
40111.1	4	1	Kuil	Bruin		Grijs					LZ1	OPH6, BMB7, SXX	Scherp	Rechthoek	Onbekend	Nee	/	3,686	7,925	43,327
70129.1	7	1	Kuil	Bruin		Grijs					LZ1	OPH6	Vaag	Ovaal	Onbekend	Nee	/	0,852	3,395	43,296

Bijlage 5

Vondstenlijst					Provincie: Limburg	Gemeente: Lanaken				Plaats, Toponiem: Oud-Rekem, Groenplaats	Projectnr:	2014/315
					Rapport-nr: 14-145	Code: RE14GR						
Vondstnr.	WP	Vlak	Spoor	Verzamelwijze	Datum	Materiaal	Aantal	Gewicht in Gram	Beschrijving	Datering	Tekeningnummer	Inzamelaar
V001	3	1	30101	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	16	Randfragment van een kruik in (proto-)steengoed	1200-1400	Grondplan	I. Van Kerkhoven
	3	1	30101	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	19	Wandfragment in grijsbakkend aardewerk	1300-1500	Grondplan	I. Van Kerkhoven
V002	3	2	30207	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	6	Wandfragment in witbakkendaardewerk, voorzien van paarsbruine engobe aan buitenzijde	1500-1900	Grondplan	I. Van Kerkhoven
	3	2	30207	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	3	Dun wandfragment in steengoed met zoutglazuur	1500-1900	Grondplan	I. Van Kerkhoven
V003	3	2	30209	Aanleg vlak	7/08/2014	BMB	1	135	Dakpanfragment "tegula"	Romeinse periode - vroege 13e eeuw	Grondplan	I. Van Kerkhoven
V004	3	2	30211	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	10	gladwandig witbakkend randfragment van kan	Romeinse periode	Grondplan	I. Van Kerkhoven
V005	3	2	30214	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	4	Wandfragment in witbakkend aardewerk, voorzien van loodglazuur aanbuitenzijde, Maaslands witbakkend	midden 11e - 14e eeuw	Grondplan	I. Van Kerkhoven
V006	7	1	10000	Aanleg vlak	7/08/2014	SVU	1	9	Debitagemateriaal?	Paleolithicum - midden ijzertijd	Grondplan	I. Van Kerkhoven
V007	4	1	40101	Aanleg vlak	7/08/2014	SVU	1	6	Debitagemateriaal, sterk gerold, antropogene oorsprong twijfelachtig	Paleolithicum - midden ijzertijd	Grondplan	I. Van Kerkhoven
V008	4	1	40107	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	49	Aanzet van, en een deel van een oor in roodbakkend, van loodglazuur voorzien aardewerk, kan/kruik	vanaf midden 12e eeuw	Grondplan	I. Van Kerkhoven
V009	4	1	40108	Aanleg vlak	7/08/2014	SVU		20	Debitagemateriaal, sterk gerold	Paleolithicum - midden ijzertijd	Grondplan	I. Van Kerkhoven
V010	4	1	40108	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	8	Gladwandig gesmookt wandfragment? Huy-type (?)	Romeinse periode of 9e - eerste helft 10e eeuw	Grondplan	I. Van Kerkhoven
	4	1	40108	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	4	Gladwandig witbakkend, wandfragment, Huy-type (?)	Romeinse periode of 9e - eerste helft 10e eeuw	Grondplan	I. Van Kerkhoven
	4	1	40108	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	1	Gladwandig witbakkend, mogelijk fragment van gietuit, met glazuur, Huy-type(?)	Romeinse periode of 9e - eerste helft 10e eeuw	Grondplan	I. Van Kerkhoven
	4	1	40108	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	7	Gladwandig witbakkend wandfragment, Huy-type (?)	Romeinse pcriode of 9e - eerste helft 10e eeuw	Grondplan	I. Van Kerkhoven
	4	1	40108	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	5	Gladwandig roodbakkend, voorzien van bruine engobe aan buitenzijde	Romeinse periode of 9e - eerste helft 10e eeuw	Grondplan	I. Van Kerkhoven
	4	1	40108	Aanleg vlak	7/08/2014	SXX	1	3	Fragment natuursteen, verbrand		Grondplan	I. Van Kerkhoven
V011	4	1	40109	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	17	Wandfragment witbakkend aardewerk, hard gebakken, verschaald met potgruis, wellicht Huy-type	9e - eerste helft 10e eeuw	Grondplan	I. Van Kerkhoven
	4	1	40109	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	2	Witbakkend aardewerk, deels voorzien van glazuur/verfversiering (?), wellicht Huy-type of Rijnlands roodbeschilderd	9e - eerste helft 14e eeuw, wellicht eerder 9e - eerste helft 10	Grondplan	I. Van Kerkhoven
	4	1	40109	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	2	Witbakkend gladwandig aardewerk, wellicht Huy-type	9e - eerste helft 10e eeuw	Grondplan	I. Van Kerkhoven
	4	1	40112	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	33	Wand-/bodemfragment, gereduceerde kern met in het midden nog oxidatie alsook geoxideerde wanden, relatief hard gebakken, Huy-type (?)	6 - eerste helft 10e eeuw	Grondplan	I. Van Kerkhoven
V012	4	1	40112	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	6	Witbakkend aardewerk, voorzien van een spikkeltje loodglazuur, Maaslands witbakkend (Huy-type)	9e - eerste helt 10e eeuw	Grondplan	I. Van Kerkhoven
	4	1	40112	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	1	Wandfragment witbakkend aardewerk, aan buitenzijde secundair verbrand, Huy-type	9e - eerste helft 10e eeuw	Grondplan	I. Van Kerkhoven
	4	1	40112	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	2	Wandfragment witbakkend aardewerk, aan de binnezijde voorzien van geel loodglazuur, Maaslands witbakkend (Huy-type)	9e - eerste helt 10e eeuw	Grondplan	I. Van Kerkhoven
	4	1	40112	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	41	Wandfragment grijsbakkend aardewerk, hard gebakken, verschaald met kwarts, grof grijs (?)	late 11e - 13e eeuw	Grondplan	I. Van Kerkhoven
	4	1	40112	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	3	Wandfragment witbakkend aardewerk, voorzien van grijze engobe aan buitenzijde, Huy-type	9e - eerste helft 10e eeuw	Grondplan	I. Van Kerkhoven
	4	1	40112	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	3	Wandfragment witbakkend aardewerk, Huy-type	9e - eerste helft 10e eeuw	Grondplan	I. Van Kerkhoven
	4	1	40112	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	3	Wandfragment witbakkend aardewerk, Huy-type	9e - eerste helft 10e eeuw	Grondplan	I. Van Kerkhoven
	4	1	40112	Aanleg vlak	7/08/2014	KER	1	46	Wandfragment grijsbakkend aardewerk, hard gebakken, mogelijk Elmpterwaar	1050-1450	Grondplan	I. Van Kerkhoven
	V013	1	2	10015	Aanleg vlak	7/08/2014	MXX				Grondplan	D. Mervis
	V014	2	1	10015	Aanleg vlak	7/08/2014	OMB				Grondplan	B. Berk
V015	2	2	10015	Aanleg vlak	7/08/2014	MXX					Grondplan	D. Mervis
V016	1	2	10015	Aanleg vlak	7/08/2014	OMB					Grondplan	B. Berk
V017	1	2	10015	Aanleg vlak	8/08/2014	OMB					Grondplan	B. Berk
V018	4	1	40110	Aanleg vlak	8/08/2014	KER	1	139	Partieel holle steel van een bakpan in witbakkend aardewerk "vlekkengoed/afgeschilferde roestbruine oppervlaktebehandeling"	18e - eerste helft 19e eeuw, mogelijk eerder 9e - eerste helft 1	Grondplan	I. Van Kerkhoven
V019	3	2	30215	Coupe	8/08/2014	KER	1	3	Wandfragment in witbakkend aardewerk, voorzien van grijze engobe aan buitenzijde, Huy-type	9e - eerste helft 10e eeuw	1/1	R. Simons
	3	2	30215	Coupe	8/08/2014	KER	1	5	Wandfragment in witbakkend aardewerk, voorzien van grijze engobe aan buitenzijde, Huy-type	9e - eerste helft 10e eeuw	1/1	R. Simons
	3	2	30215	Coupe	8/08/2014	KER	1	9	Wandfragment in witbakkend aardewerk, voorzien van grijze engobe aan buitenzijde, Huy-type	9e - eerste helft 10e eeuw	1/1	R. Simons
	3	2	30215	Coupe	8/08/2014	KER	1	1	Wandfragment in witbakkend aardewerk, aan de buitenzijde voorzien van loodglazuur, Huy-type	9e - eerste helft 10e eeuw	1/1	R. Simons
	3	2	30215	Coupe	8/08/2014	KER	1	4	Wandfragment in rosebakkend aardewerk, aan de buitenzijde voorzien van loodglazuur, Huy of Andenne-type	9e - eerste helft 14e eeuw, wellicht eerder 9e - eerste helft 10	1/1	R. Simons
V020	3	2	10004	Profiel	8/08/2014	KER	2	39	Wand- en bodemfragment proto-steengoed Langerwehe-type	1200-1325	2/1	R. Simons
	3	2	10004	Profiel	8/08/2014	KER	1	9	Randfragment roodbakkend aardewerk	1500-1900	2/1	R. Simons
V021	4	1	40107	Coupe	8/08/2014	KER	1	5	gladwandig witbakkend aardewerk, wandfragment, mogelijk Huy-type?	Romeinse periode - 11e eeuw	1/2	R. Simons
V022	2	2	10015	Aanleg vlak	8/08/2014	OMB					Grondplan	B. Berk
V023	2	2	10015	Aanleg vlak	8/08/2014	MXX					Grondplan	B. Berk
V024	2	2	20204	Aanleg vlak	8/08/2014	MXX					Grondplan	B. Berk
V025	2	2	10015	Aanleg vlak	8/08/2014	MXX					Grondplan	B. Berk
V026	2	2	10015	Aanleg vlak	8/08/2014	KER	1	3	Wandfragment in steengoed	1600-1900	Grondplan	B. Berk
	2	2	10015	Aanleg vlak	8/08/2014	KER	1	2	Sterk versplinterd wandfragment roodbakkend aardewerk	1300-1900	Grondplan	B. Berk
	2	2	10015	Aanleg vlak	8/08/2014	KER	1	2	Wandfragmnt in Westerwald steengoed	1600-heden	Grondplan	B. Berk
	2	2	10015	Aanleg vlak	8/08/2014	ODB	1	2	Knoop in bot	Bronstijd-heden	Grondplan	B. Berk
V027	2	2	20204	Aanleg vlak	8/08/2014	MXX					Grondplan	B. Berk
V028	7	1	70117	Aanleg vlak	8/08/2014	KER	2	15	Wandfragmenten in witbakkend aardewerk, niet voorziene van glazuur, "amfoor/dolia/wrijfschaal"	Romeinse periode	1/5	D. Mervis
V029	1	2	10015	Aanleg vlak	11/08/2014	OMB					Grondplan	B. Berk
V030	1	2	10202	Aanleg vlak	11/08/2014	OMB					Grondplan	B. Berk
V031	1	2	10202	Aanleg vlak	11/08/2014	MXX					Grondplan	B. Berk
V032	1	2	10202	Aanleg vlak	11/08/2014	KER	2	13	Wand-/bodemfragment in industrieel witgoed	1700-heden	Grondplan	B. Berk
	1	2	10202	Aanleg vlak	11/08/2014	KER	1	10	Wandfragment in witbakkend aardewerk, voorzien van grijze engobe aan buitenzijde	1300-1900	Grondplan	B. Berk
	1	2	10202	Aanleg vlak	11/08/2014	PLC	1	1	Knoop in plastic	1900-heden	Grondplan	B. Berk
V033	1	2	10204	Aanleg vlak	11/08/2014	MXX					Grondplan	B. Berk
V034	1	2	10204	Aanleg vlak	11/08/2014	MXX					Grondplan	B. Berk
V035	1	2	10204	Aanleg vlak	11/08/2014	MBR					Grondplan	B. Berk
V036	1	2	10204	Aanleg vlak	11/08/2014	KER	1	7	Witbakkend aardewerk, aan de binnenzijde voorzien van groen loodglazuur, sterk verveerd	vanaf late 16e eeuw	Grondplan	B. Berk
	1	2	10204	Aanleg vlak	11/08/2014	KER	1	10	Wandfragment in industrieel witgoed, craquelering aan binnenzijde	1700-heden	Grondplan	B. Berk
V037	1	2	10015	Aanleg vlak	11/08/2014	OMB					Grondplan	B. Berk
V038	1	2	10206	Aanleg vlak	11/08/2014	MXX					Grondplan	B. Berk

[illegible]

Bijlage 6

Monsterlijst

Provincie: **Limburg** Code: **RE14GR**
Gemeente: **Lanaken** Projectnr: **2014/315**
Plaats, Toponiem: **Oud-Rekem, Groenplaats** Rapport-nr: **14-145**

Vondstnr.	WP	Vlak	Spoor	Verzamelwijze	Datum	Materiaal	Tekeningnummer	Inzamelaar
M001	2	1	10015	Aanleg vlak	12/08/2014	OPH	Grondplan	B. Berk
M002	1	2	10204	Aanleg vlak	12/08/2014	OPH	Grondplan	B. Berk
M003	2	2	10015	Aanleg vlak	12/08/2014	OPH	Grondplan	B. Berk

Bijlage 7

Veldterminatie inhumaties

Naam opgraving	Groenplaats Rekem (RE-14-GR)
Putnummer	1
Vlak	2
Spoornummer	1
Vondstnummer(s)	30: MENS BOT, 31: MET, 32: KER, M002: hout.
Verstoring ja/nee	Deels
Articulatie ja/nee	Deels
Positie en oriëntatie lichaam	Gestrekt op de rug, linkerarm op de buik, de rechterhand ligt onder het bekken. oriëntatie hoofd-voeten: W-O.
Positie en oriëntatie schedel	Schedel en het linkerbeen zijn in het verleden al verstoord.
Skeletmateriaal compleet ja/nee	Nee
Individuele botten compleet ja/nee	Deels
Conservering goed/matig/slecht	Goed
Geslacht	Ntd
Leeftijd kind/jongvolwassene/volwassene	Kind. < 16 jaar door ongefuseerde vingerkootjes en proximale ulna ¹ . Ca 8 jaar (+/- 2 jaar) op basis van de ontwikkeling van het permanente gebit (permanente snijtanden onder al door, melkkiezen nog aanwezig, wortel van snijtanden, hoektand en premolaar nog open). Ca 7,5 jaar op basis van de lengtegroei van de lange botten. Mogelijk zijn de wervelbogen nog niet gefuseerd met de wervellichamen. Dit zou een leeftijd van <6 jaar geven. Dit was in het veld nog niet duidelijk te zien.
Pathologie	-
Opmerkingen	Er is een wit knoopje gevonden bij de nek. De tanden zijn niet meer geschikt voor DNA-onderzoek door de verstoring in het verleden. De schedel is daarbij verpulverd. Rond de plaats van de schedel liggen splinters bot en resten van de kist. De onderkaak, enkele losse gebitselementen en botjes van de hand zijn ingezameld en onder vondstnummer 30 bewaard. De kist lijkt trapezoid van vorm. Het bovenlichaam en de voeten zijn niet geheel vrij gelegd in verband met de fragiliteit van het materiaal. De voeten zijn waarschijnlijk al verstoord in het verleden.

Metingen in cm

	rechts	links
Humerus	21,4 ²	
Ulna		
Radius		
Femur	29,6 ³	
Tibia		
Fibula		
Lengte in situ	102 cm ⁴	
Lengte Trotter 1970 (man)		
Lengte T&G 1958 (vrouw)		

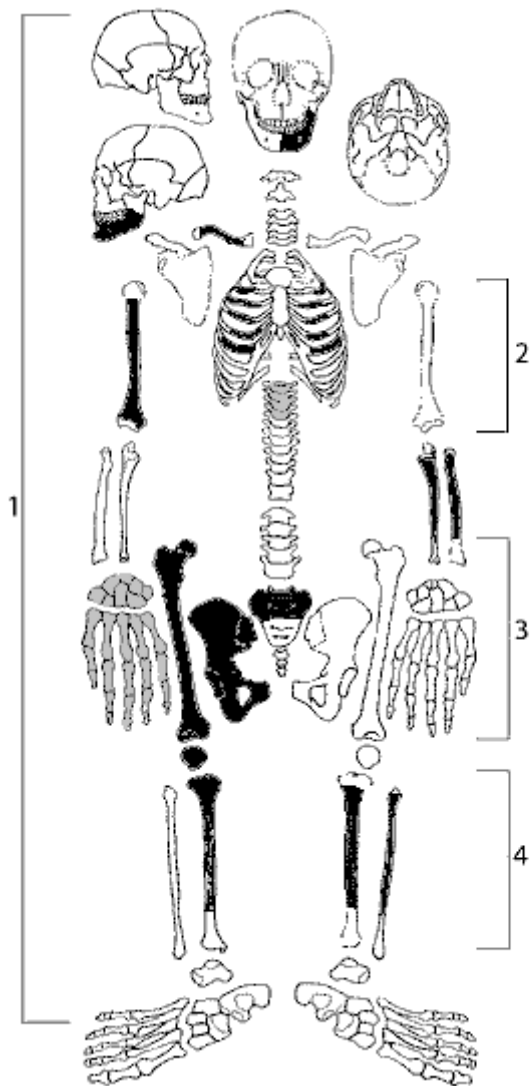
¹ Er zijn nog meer botdelen ongefuseerd, dit zijn de (in dit geval) leeftijdsbepalende epifysen.

² Zonder epifysen.

³ Zonder epifysen.

⁴ Van onderkaak tot distale deel tibia. Het individu zal dus langer zijn geweest.

Tekening⁵

⁵ **Zwart:** Aanwezig – **Grijs:** Deels aanwezig/ gefragmenteerd.

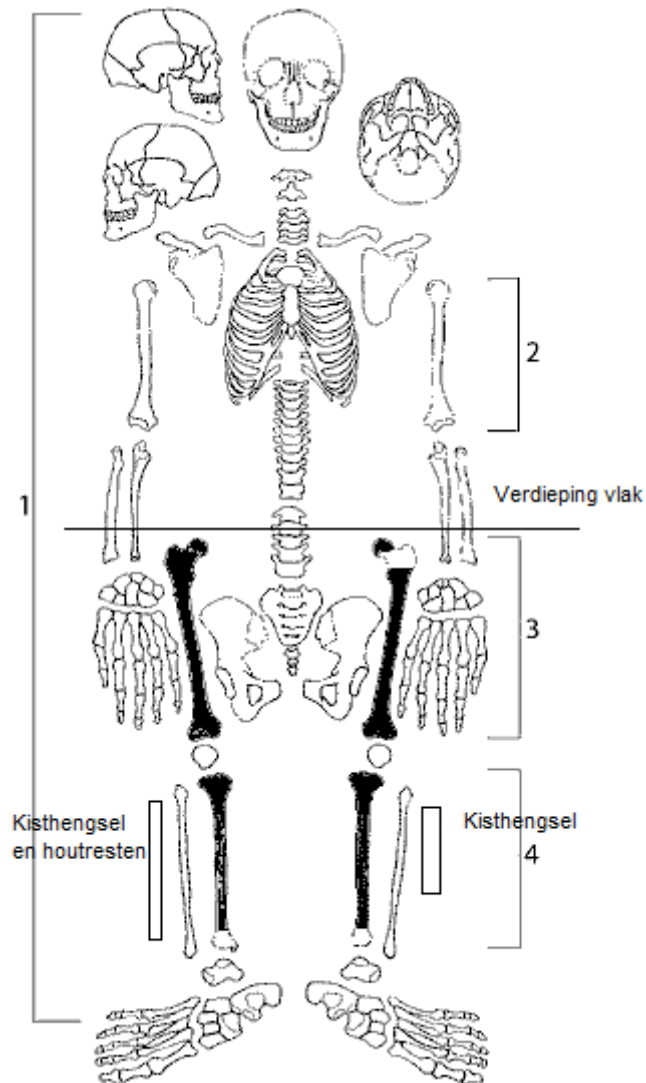
Veldbepredeterminatie inhumaties

Naam opgraving	Groenplaats Rekem (RE-14-GR)
Putnummer	1
Vlak	2
Spoornummer	2
Vondstnummer(s)	V33: MET, V34: fragment Christusbeeld, V35: kistbeslag, V36: KER
Verstoring ja/nee	Ja
Articulatie ja/nee	Ja
Positie en oriëntatie lichaam	Gestrekt op de rug, oriëntatie hoofd-voeten: W-O.
Positie en oriëntatie schedel	-
Skeletmateriaal compleet ja/nee	Nee
Individuele botten compleet ja/nee	Ja
Conservering goed/matig/slecht	Goed
Geslacht	?
Leeftijd kind/jongvolwassene/volwassene	Volwassen (in ieder geval >14 door gefuseerde proximale femur)
Pathologie	Botvorming en erosie op de rechter femurkop.
Opmerkingen	<p>De benen zijn geschaafd door de kraanmachine. Het bovenlichaam is in het verleden al verstoord, waarschijnlijk bij de graafwerkzaamheden in 1995. Op de plek van het bekken zijn de voeten van een Christusbeeldje gevonden. Tussen de benen zijn houten kistresten bewaard gebleven met een dun laagje metaal erop. Waarschijnlijk was dit de versierde deksel van de kist, die is ingestort op het individu. Verder lijkt de kist wit geschilderd te zijn geweest (of is de kist met ongebluste kalk behandeld ter voorkoming van de verspreiding van ziekten?). Aan weerszijden van de benen zijn kisthengsels gevonden en veel spijkers. In verband met de tijdsdruk is er niet gekeken of de voeten nog <i>in situ</i> liggen.</p>

Metingen in cm

	rechts	links
Humerus		
Ulna		
Radius		
Femur	47	
Tibia		
Fibula		
Lengte in situ		
Lengte Trotter 1970 (man)	173,3 +/- 3,27 cm	
Lengte T&G 1958 (vrouw)	170,2 +/- 3,72 cm	

Tekening¹

¹ **Zwart:** Aanwezig – **Grijs:** Deels aanwezig/ gefragmenteerd.

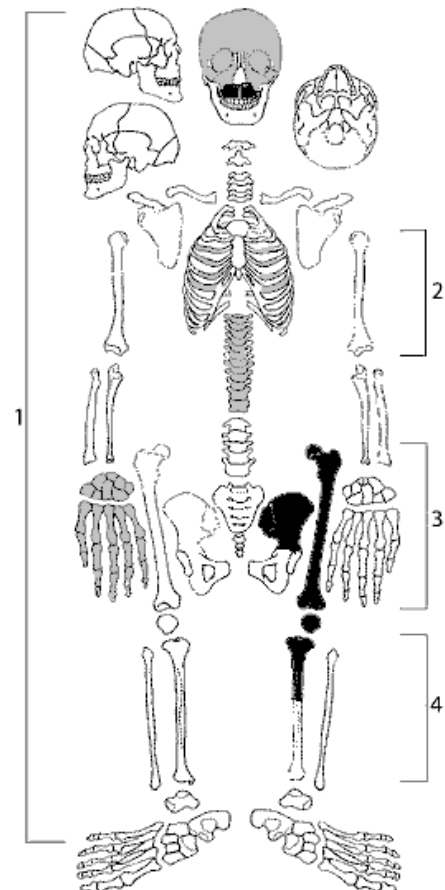
Veldterminatie inhumaties

Naam opgraving	Groenplaats Rekem (RE-14-GR)
Putnummer	1
Vlak	2
Spoornummer	3
Vondstnummer(s)	-
Verstoring ja/nee	Deels. Schedel is verstoord door de kraanmachine.
Articulatie ja/nee	Ja
Positie en oriëntatie lichaam	Het lichaam ligt gestrekt op de rug, de handen in de schoot. Oriëntatie hoofd-voeten: W-O.
Positie en oriëntatie schedel	De schedel is te gefragmenteerd om hier iets over te zeggen.
Skeletmateriaal compleet ja/nee	?
Individuele botten compleet ja/nee	Ja
Conservering goed/matig/slecht	Goed
Geslacht	?
Leeftijd kind/jongvolwassene/volwassene	Volwassene (in ieder geval >14 jaar)
Pathologie	-
Opmerkingen	Er zijn witte knooppjes gevonden op de borst. Het skelet is verder niet vrij gelegd in verband met het slechte weer en om de (kleine) botten op dezelfde positie te houden voor het eventuele definitieve onderzoek. Bij de handen is een fragment van een (Christus?)beeldje gevonden en om het graf kistnagels.

Metingen in cm

	rechts	links
Humerus		
Ulna		
Radius		
Femur		45,5
Tibia		
Fibula		
Lengte in situ		
Lengte Trotter 1970 (man)	169,7 +/- 3,27 cm	
Lengte T&G 1958 (vrouw)	166,5 +/- 3,72 cm.	

Tekening¹

¹ **Zwart:** Aanwezig – **Grijs:** Deels aanwezig/ gefragmenteerd.

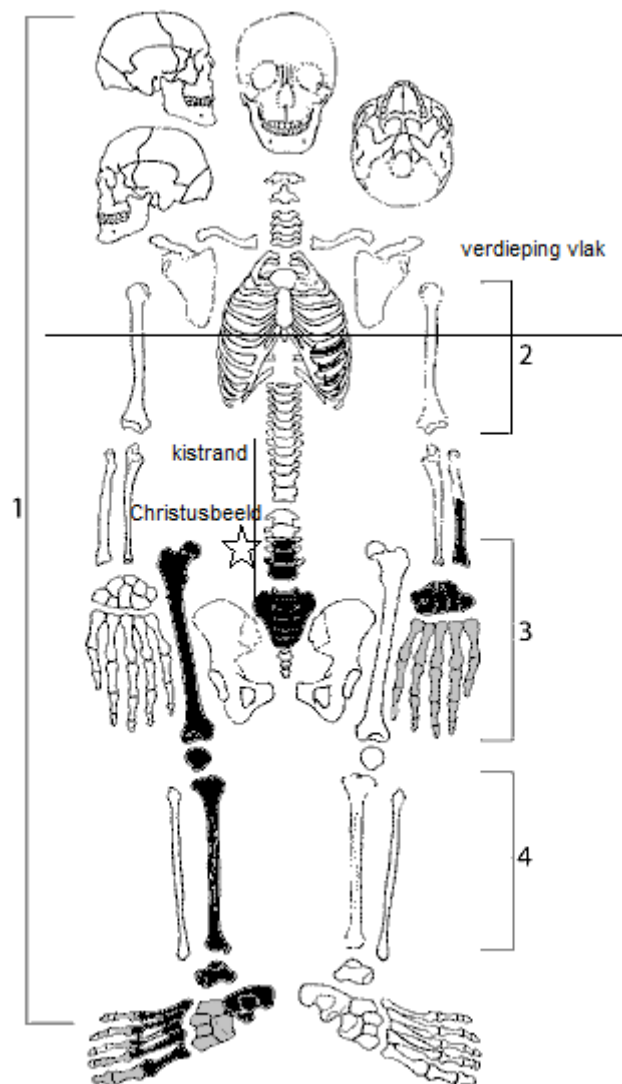
Veldterminatie inhumaties

Naam opgraving	Groenplaats Rekem (RE-14-GR)
Putnummer	1
Vlak	2
Spoornummer	6
Vondstnummer(s)	V38: MET, V39: MENS BOT, V40: Christusbeeldje en kistbeslag, V41: knopen, V42: KER.
Verstoring ja/nee	Ja
Articulatie ja/nee	Ja
Postitie en oriëntatie lichaam	Gestrekt op de rug, oriëntatie hoofd-voeten: W-O
Positie en oriëntatie schedel	-
Skeletmateriaal compleet ja/nee	Nee
Individuele botten compleet ja/nee	Ja
Conservering goed/matig/slecht	Goed
Geslacht	-
Leeftijd kind/jongvolwassene/volwassene	Volwassen (>20 jaar door fusering sacrum)
Pathologie	De femur lijkt wat naar achteren gebogen.
Opmerkingen	De bovenzijde van het graf is verstoord, waarschijnlijk door graafwerkzaamheden in 1995. Naast de lumbale wervels is de arm van een Christusbeeldje gevonden, en een deel van de houten kistwand. Een lang bot van een foetus of neonataal individu is gevonden bij het sacrum. Het lijkt echter om een los secundair bot te gaan, aangezien er geen andere onvolgroeide botjes zijn gevonden. Langs de benen zijn resten van de kist gevonden met dun metaalbeslag. Waarschijnlijk is dit de deksel van de kist die ingestort is op het individu. Het graf is niet helemaal vrij gelegd in verband met mogelijk definitieve onderzoek. Het is daarom nog niet duidelijk of de hand een rechter- of linkerhand is.

Metingen in cm

	rechts	links
Humerus		
Ulna		
Radius		
Femur	42	
Tibia	36,5	
Fibula		
Lengte in situ		
Lengte Trotter 1970 (man)	165,3 +/- 2,99 cm	
Lengte T&G 1958 (vrouw)	162,3 +/- 3,55 cm.	

Tekening¹

¹ **Zwart:** Aanwezig – **Grijs:** Deels aanwezig/ gefragmenteerd.

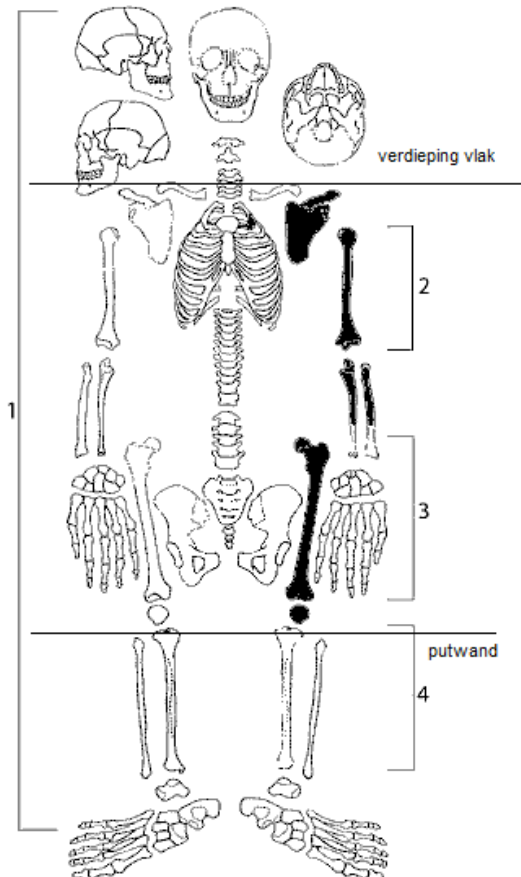
Veldbepinning inhumaties

Naam opgraving	Groenplaats Rekem (RE-14-GR)
Putnummer	1
Vlak	2
Spoornummer	7
Vondstnummer(s)	-
Verstoring ja/nee	Ja
Articulatie ja/nee	Ja
Positie en oriëntatie lichaam	Gestrekt op de rug, de linkerarm ligt in de schoot. Oriëntatie hoofd-voeten: W-O
Positie en oriëntatie schedel	-
Skeletmateriaal compleet ja/nee	Nee
Individuele botten compleet ja/nee	Ja
Conservering goed/matig/slecht	Goed
Geslacht	-
Leeftijd kind/jongvolwassene/volwassene	Volwassen
Pathologie	-
Opmerkingen	Er zijn kledingknoopjes en kistnagels gevonden. De rechterkant van het skelet is niet verder vrij gelegd in afwachting van mogelijk definitief onderzoek. Afgaande op de kistomtrek, is deze begraafing mogelijk aan de rechterzijde verstoord voor de aanleg van het graf van spoor 6. Het skelet ligt vanaf de knieën in de putwand. De schedel is verstoord, mogelijk door graafwerkzaamheden in het verleden.

Metingen in cm

	rechts	links
Humerus		
Ulna		
Radius		
Femur		
Tibia		
Fibula		
Lengte in situ		
Lengte Trotter 1970 (man)		
Lengte T&G 1958 (vrouw)		

Tekening¹

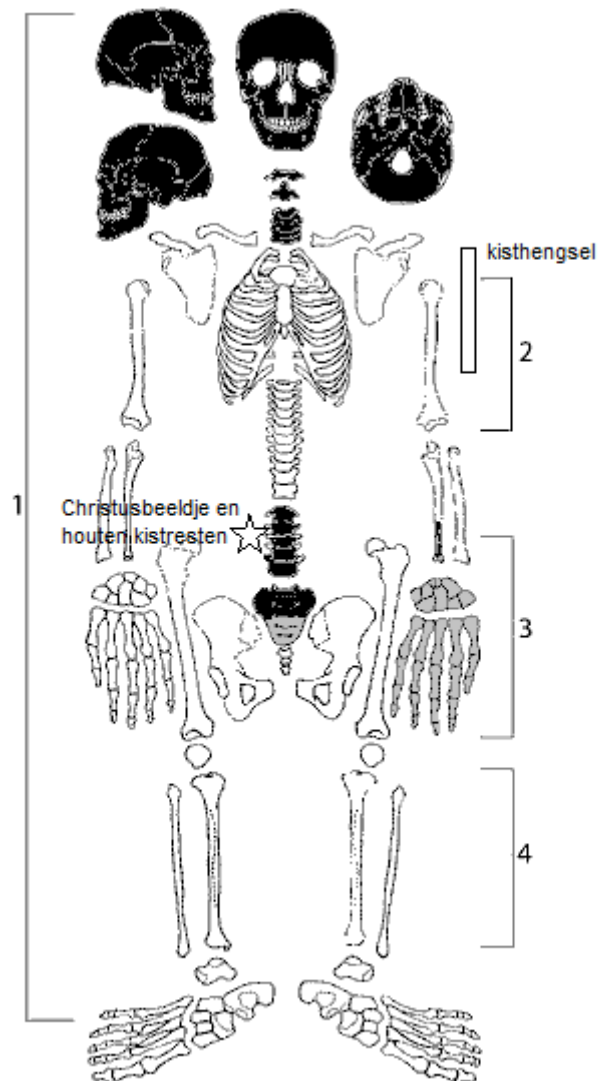

¹ **Zwart:** Aanwezig – **Grijs:** Deels aanwezig/ gefragmenteerd.

Veldbepinning inhumaties

Naam opgraving	Groenplaats Rekem (RE-14-GR)
Putnummer	2
Vlak	2
Spoornummer	1
Vondstnummer(s)	V22-27 en M001 (houtresten)
Verstoring ja/nee	Nee
Articulatie ja/nee	Ja
Positie en oriëntatie lichaam	Gestrekt op de rug, armen waarschijnlijk gekruist op de borst, oriëntatie hoofd-voeten: W-O.
Positie en oriëntatie schedel	De schedel ligt op de rechterzijde.
Skeletmateriaal compleet ja/nee	?
Individuele botten compleet ja/nee	Ja
Conservering goed/matig/slecht	Goed
Geslacht	Waarschijnlijk vrouwelijk
Leeftijd kind/jongvolwassene/volwassene	(laat) volwassen
Pathologie	-
Opmerkingen	Op de lumbale wervels is een hol metalen christusbeeldje aangetroffen. Onder het beeldje zijn door de corrosie van het metaal nog kistresten bewaard gebleven. Dit wijst erop dat het beeldje niet in het graf is meegegeven, maar op de kist lag. Aan weerszijden van het lichaam zijn kisthengsels gevonden en veel kistnagels. Het individu is ouder dan 20 door het gefuseerde sacrum, en op basis van het gebit waarschijnlijk veel ouder. In de kaken zitten geen tanden en kiezen meer, alle gebitselementen zijn <i>antemortem</i> (voor de dood) verloren gegaan, met uitzondering van de snijtanden die wellicht <i>postmortem</i> (na de dood) verloren zijn gegaan. Het skelet is niet verder vrij gelegd, rekening houdend met een mogelijk definitief onderzoek.

Tekening¹

¹ **Zwart:** Aanwezig – **Grijs:** Gedeeltelijk aanwezig/ gefragmenteerd.

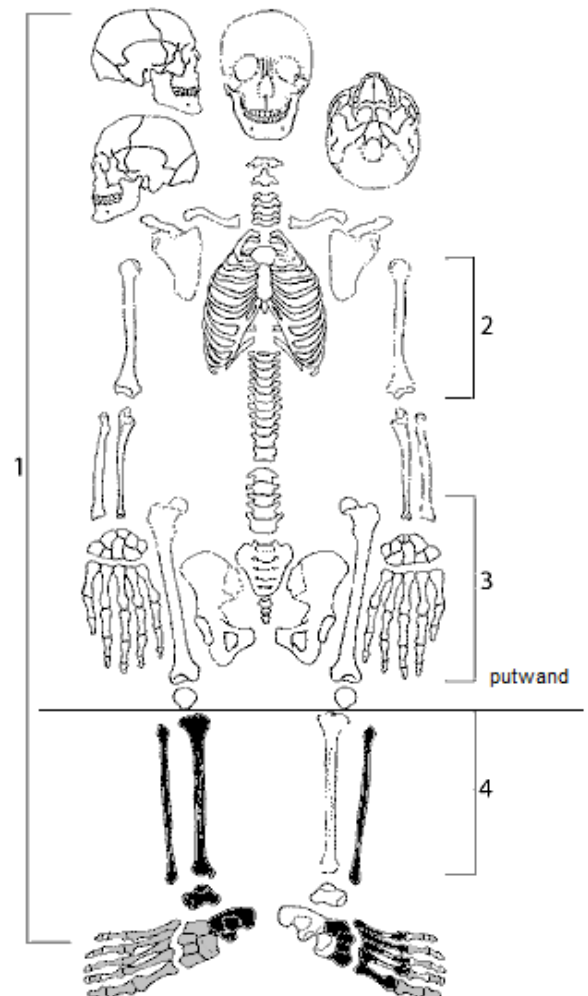
Veldbepinning inhumaties

Naam opgraving	Groenplaats Rekem (RE-14-GR)
Putnummer	2
Vlak	2
Spoornummer	2
Vondstnummer(s)	-
Verstoring ja/nee	Deels
Articulatie ja/nee	Ja
Postitie en oriëntatie lichaam	Gestrekt op de rug, oriëntatie hoofd-voeten: W-O
Positie en oriëntatie schedel	-
Skeletmateriaal compleet ja/nee	Nee
Individuele botten compleet ja/nee	Ja
Conservering goed/matig/slecht	Goed
Geslacht	-
Leeftijd kind/jongvolwassene/volwassene	Volwassene
Pathologie	-
Opmerkingen	Het lichaam ligt grotendeels in de putwand. De voeten liggen niet helemaal meer gearticuleerd, waarschijnlijk is dit het gevolg van het instorten van de kist. Er zijn kistnagels gevonden. De voeten zijn niet helemaal vrij gelegd in verband met mogelijk definitief onderzoek.

Metingen in cm

	rechts	links
Humerus		
Ulna		
Radius		
Femur		
Tibia	33	
Fibula		
Lengte in situ		
Lengte Trotter 1970 (man)	161,8 +/- 3,37 cm	
Lengte T&G 1958 (vrouw)	157,2 +/- 3,66 cm	

Tekening¹

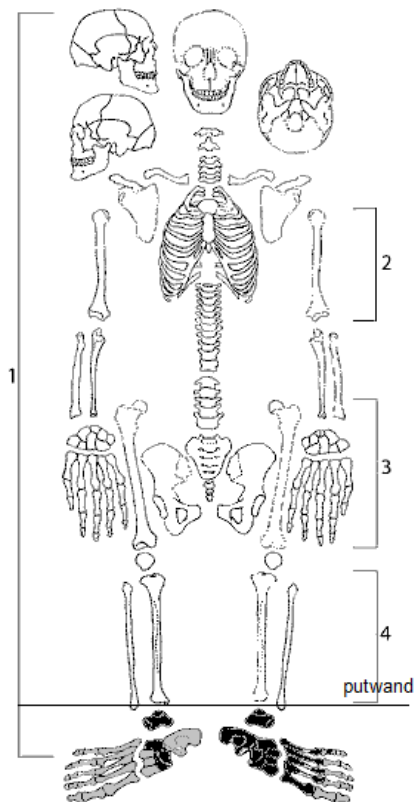

¹ **Zwart:** Aanwezig – **Grijs:** Deels aanwezig/ gefragmenteerd.

Veldbepinning inhumaties

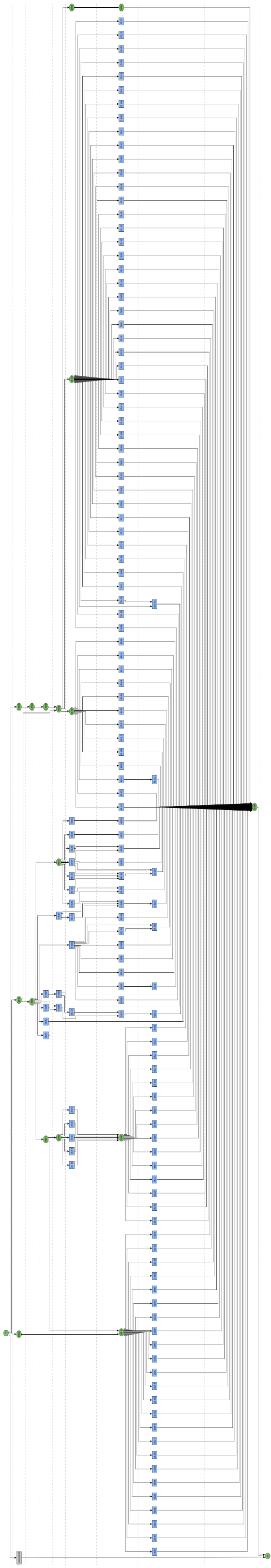
Naam opgraving	Groenplaats Rekem (RE-14-GR)
Putnummer	2
Vlak	2
Spoornummer	3
Vondstnummer(s)	-
Verstoring ja/nee	?
Articulatie ja/nee	Ja
Postitie en oriëntatie lichaam	Gestrekt op de rug, oriëntatie hoofd-voeten: W-O.
Positie en oriëntatie schedel	?
Skeletmateriaal compleet ja/nee	?
Individuele botten compleet ja/nee	Ja
Conservering goed/matig/slecht	Goed
Geslacht	?
Leeftijd kind/jongvolwassene/volwassene	Volwassen (>13 jaar door gefuseerde teenkootjes)
Pathologie	-
Opmerkingen	De voeten zijn in de putwand gevonden. Het is niet duidelijk of hier ook een lichaam bij hoort. Gezien de gelijke hoogte met spoor 2 lijkt dit waarschijnlijk, maar er is geen distaal deel van de tibia of fibula gevonden. De voeten liggen lichtelijk uit anatomisch verband, waarschijnlijk is dit gebeurd bij het instorten van de kist. De voeten zijn niet helemaal vrij gelegd, zodat alle kleine botjes in positie blijven en tijdens een eventuele archeologische opgraving kunnen worden vastgelegd. Spoor 3 is op de foto gezet met spoor 2.

Tekening¹

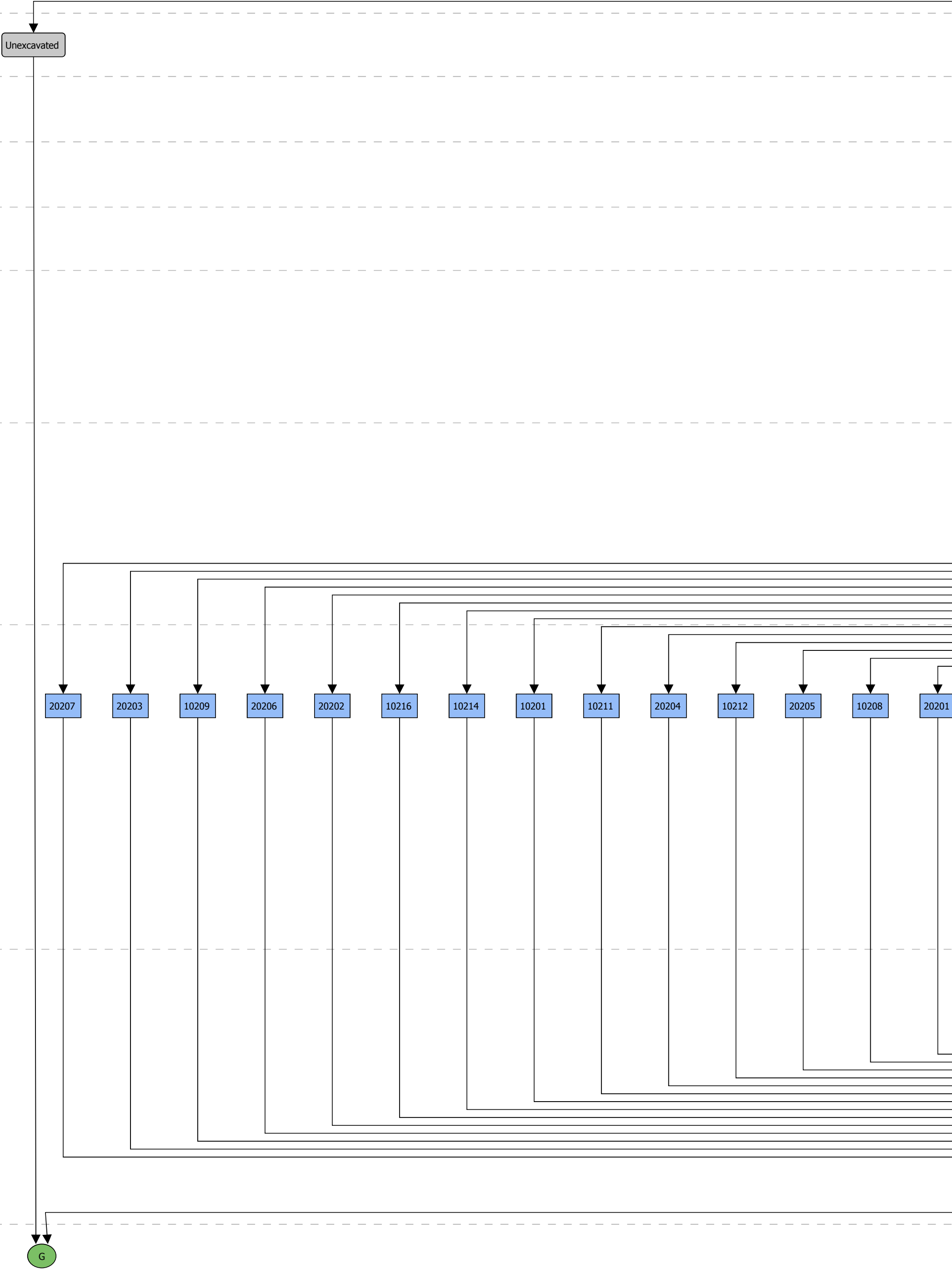

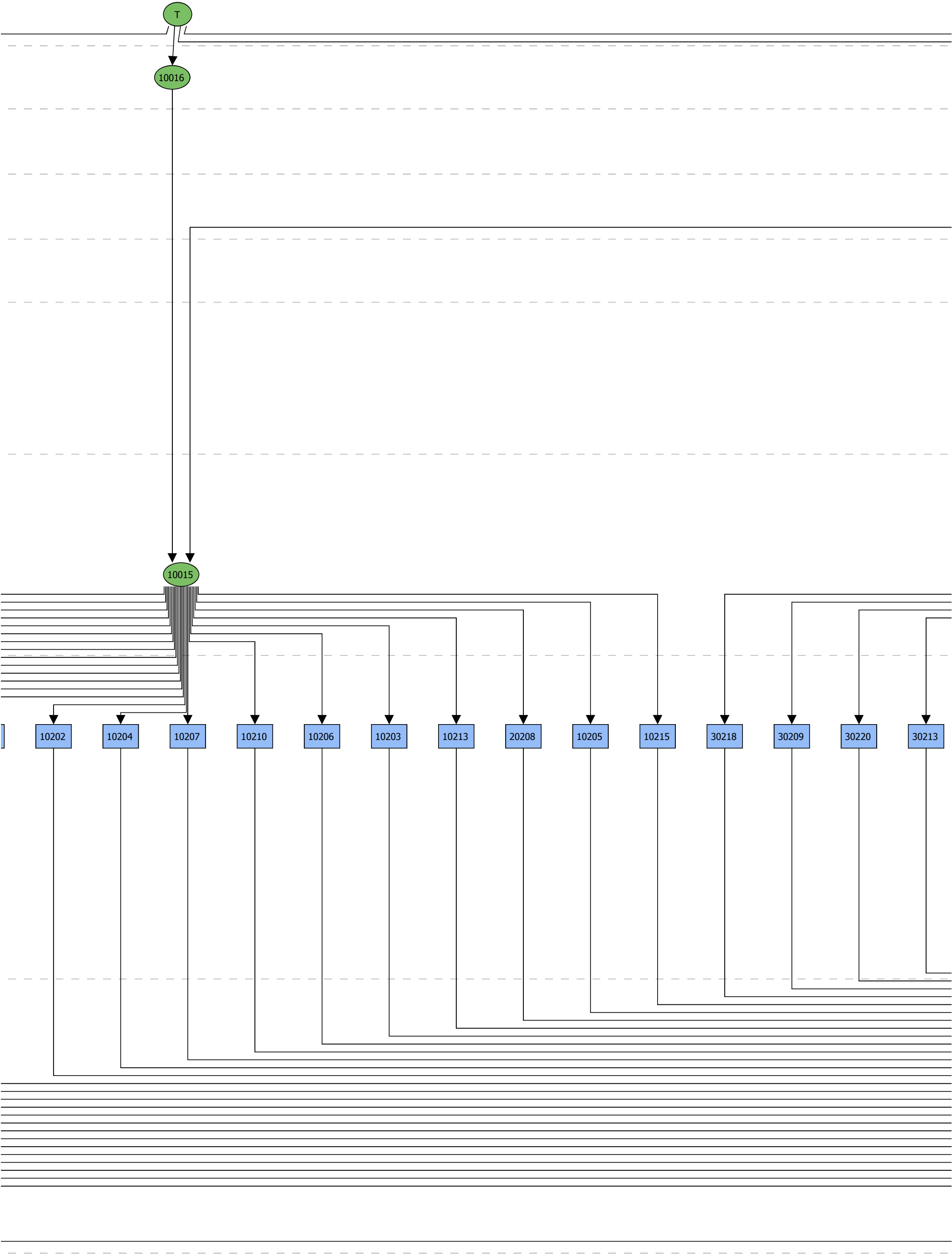
¹ **Zwart:** Aanwezig, **grijs:** Deels aanwezig / gefragmenteerd.

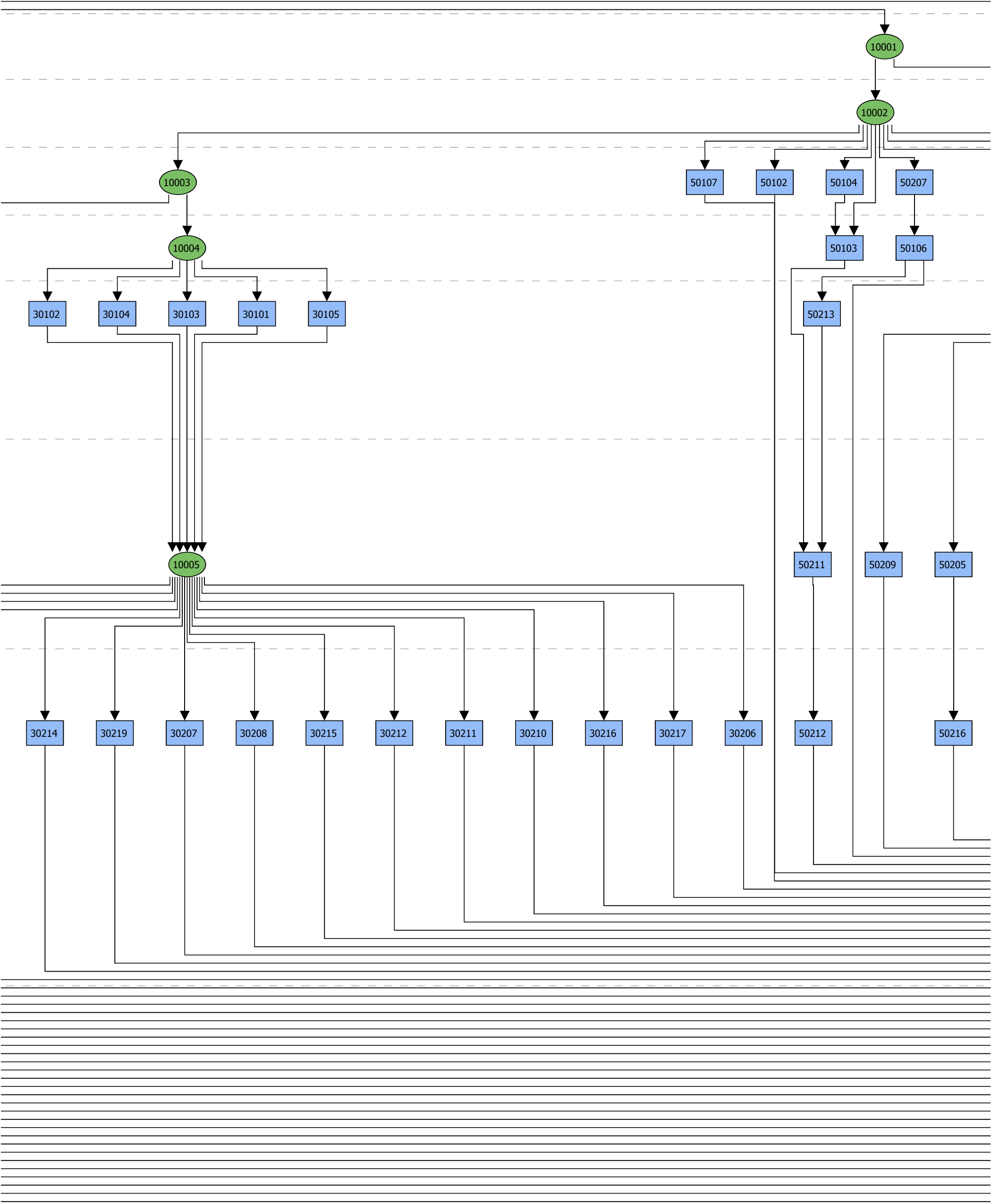
Bijlage 8

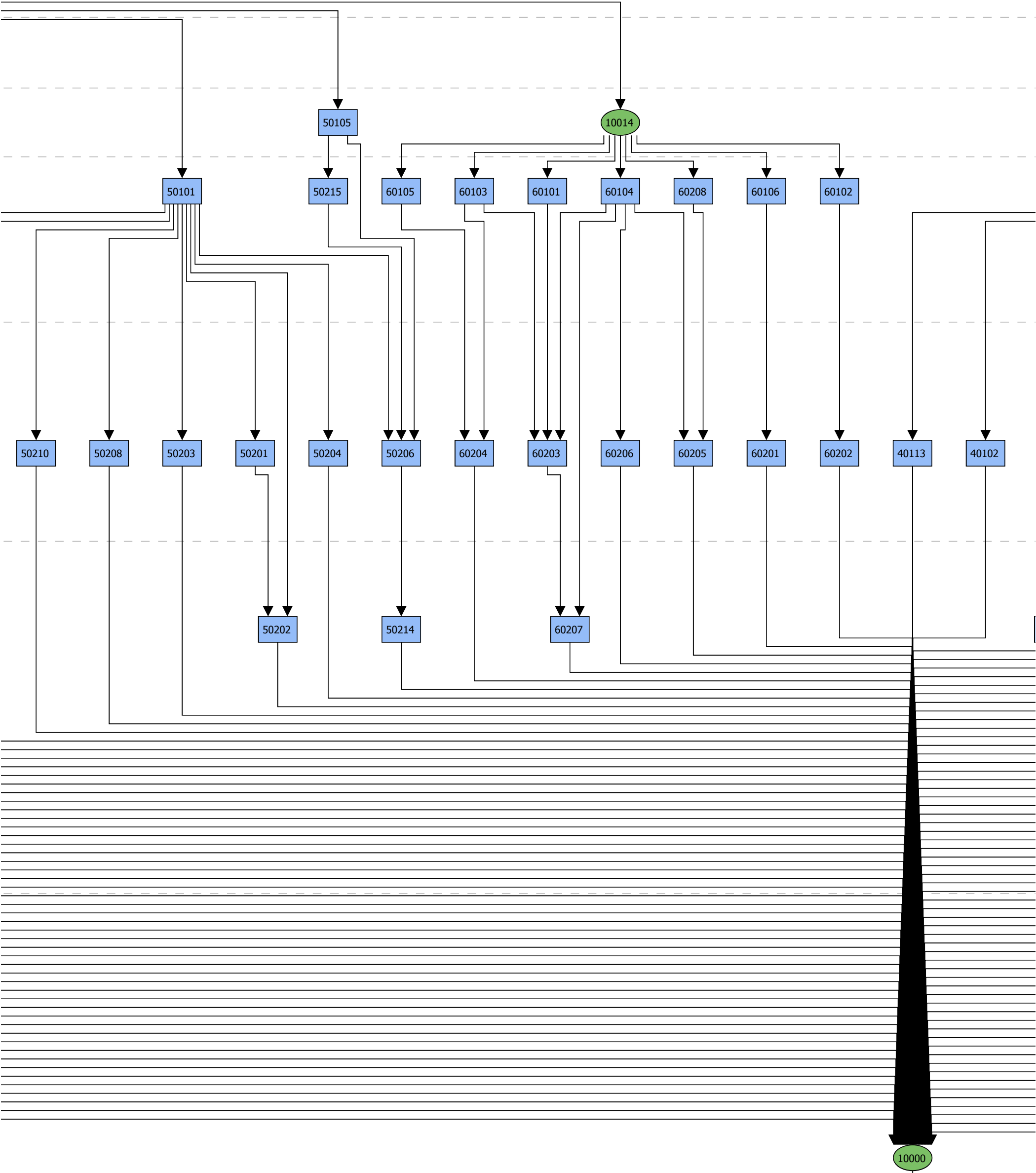

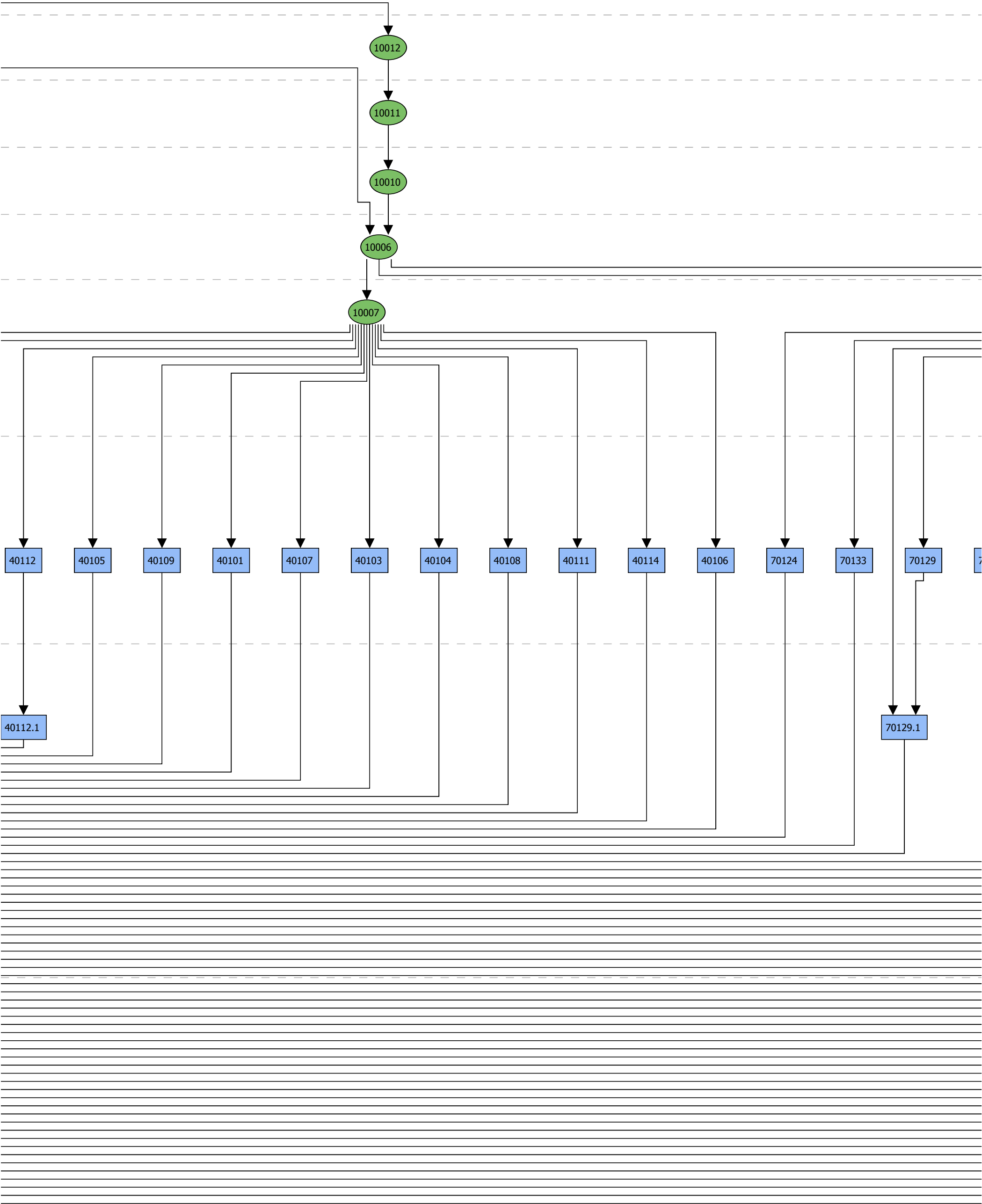
[1,1]

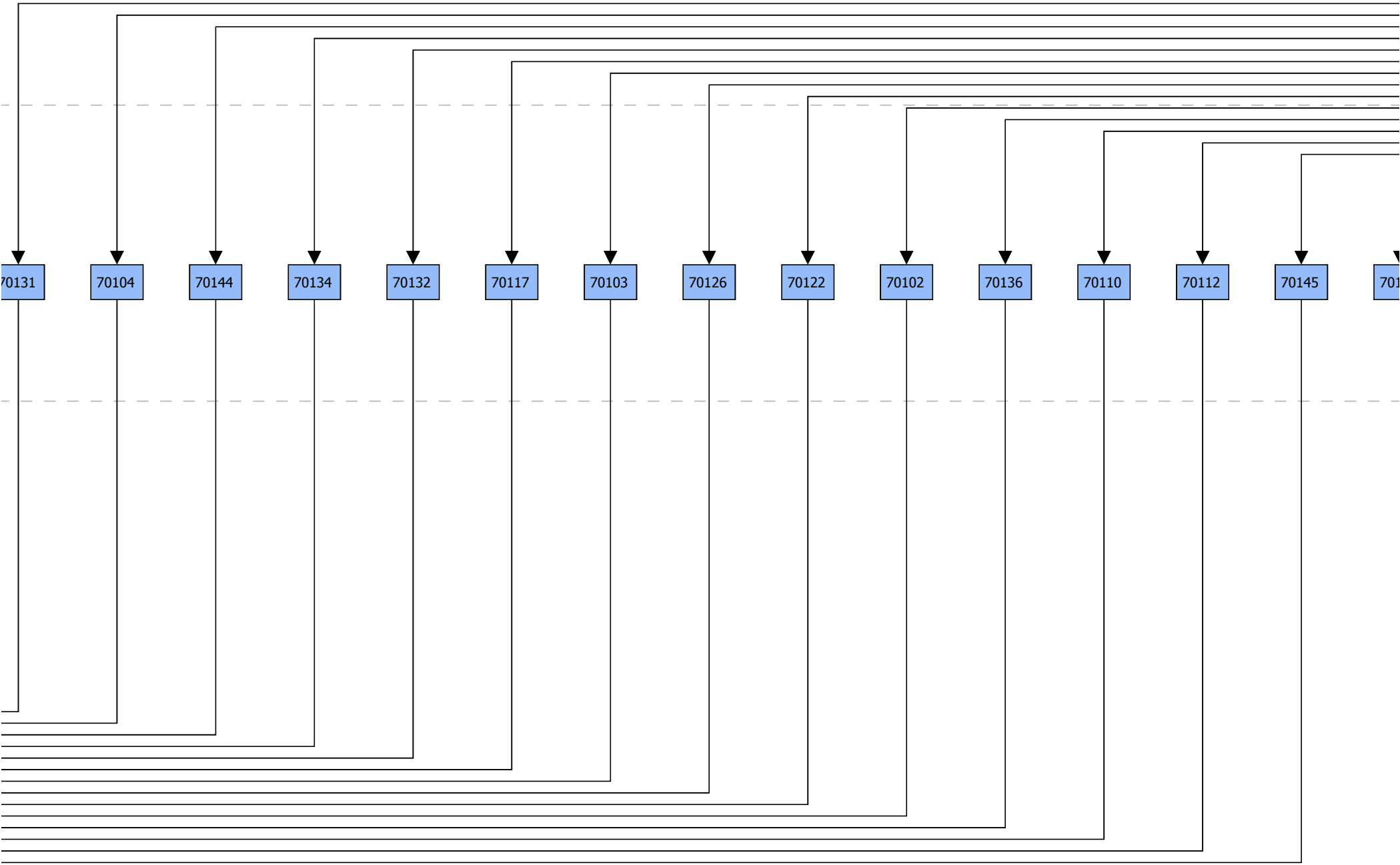

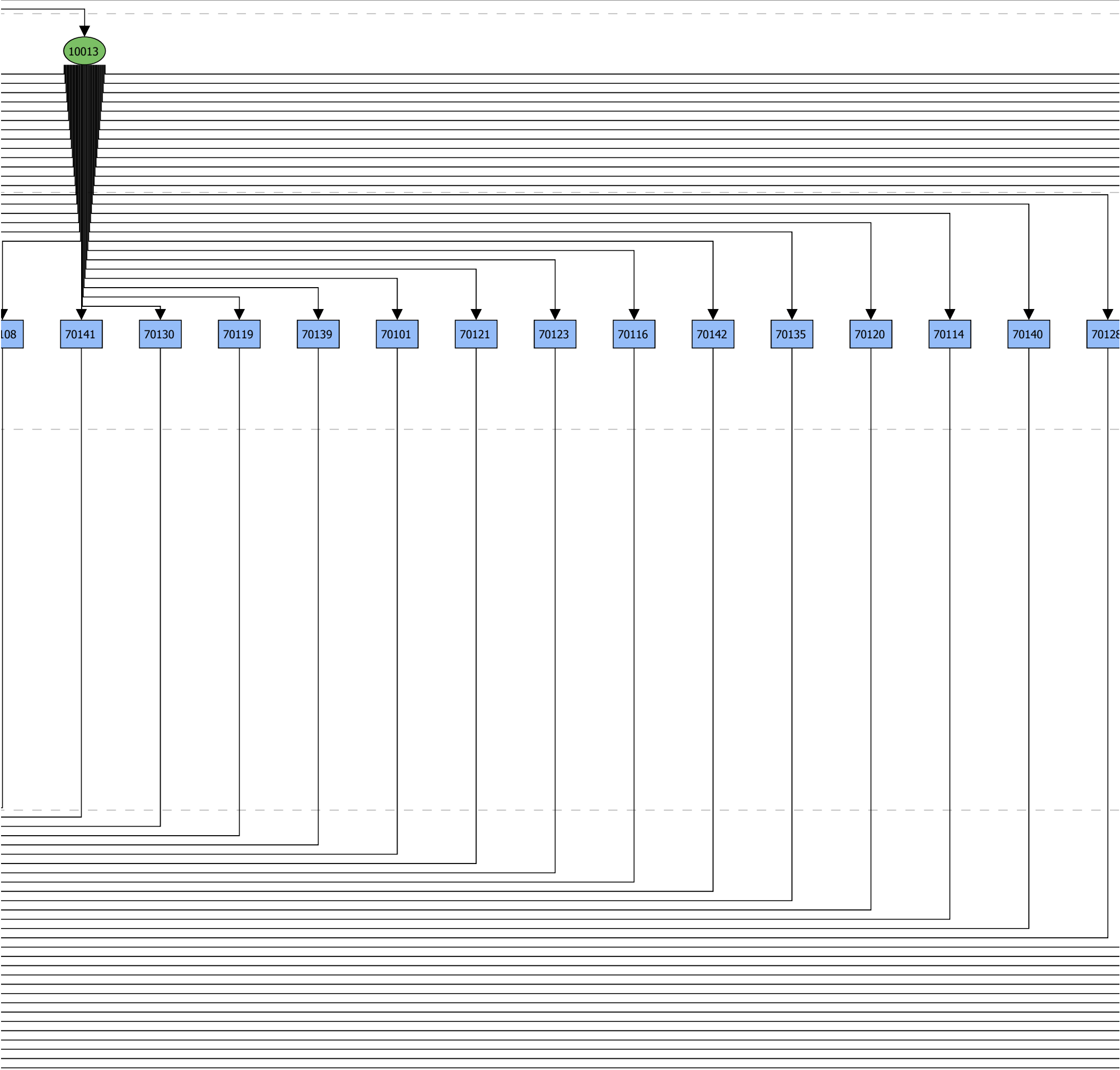

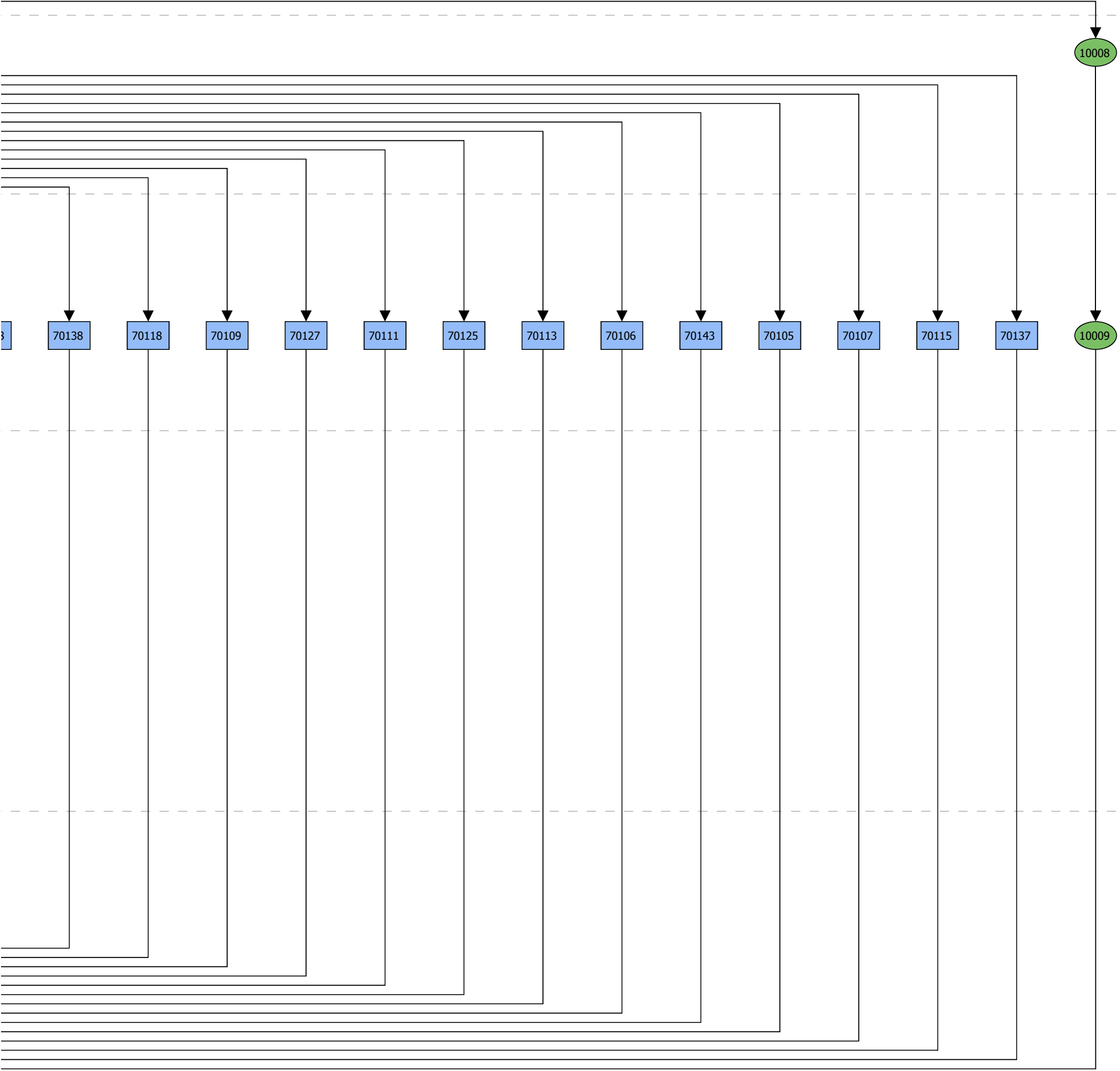

Bijlage 9

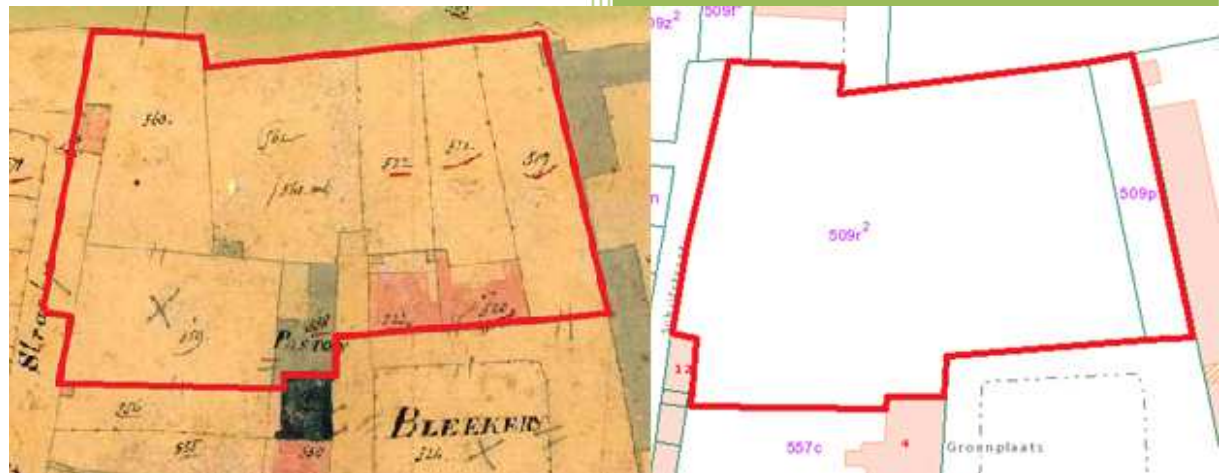
Oud Rekem - Groenplaats

Advieskaart

- Plangebied vooronderzoek
- Advieszone met buffer

Bijlage 10

Bebouwingsgeschiedenis van de percelen te Rekem, sectie B, 509p en 509r2

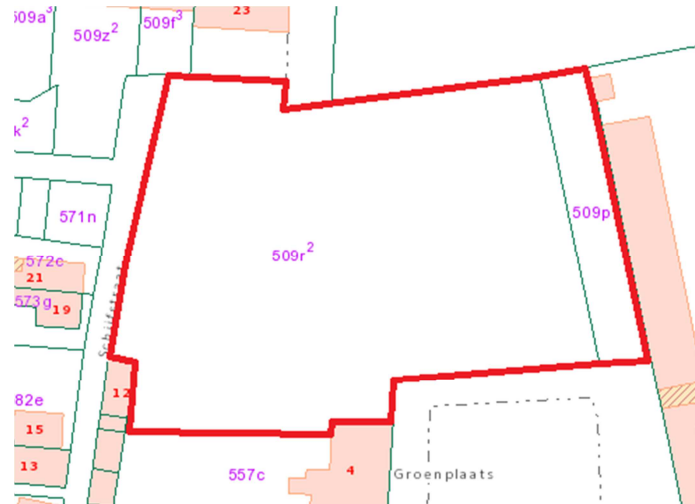
Pieter Neirinckx

VZW LIMBURGSE STUDIES

2014

Huidige situatie

Dit rapport bespreekt de bebouwingsgeschiedenis van de percelen **509p** en **509r2** in sectie B van Rekem. Deze twee percelen zijn gelegen ten noorden van de Groenplaats en ten oosten van de Schijfstraat (afbeelding 1). Deze terreinen zijn onbebouwd, wat ook goed te zien is op recente satellietbeelden (afbeelding 2).

Afbeelding 1: uitsnede huidige kadasterkaart
(Condor Archaeological Research bvba).

Afbeelding 2: satellietbeelden (Google).

Evolutie tot het midden van de negentiende eeuw

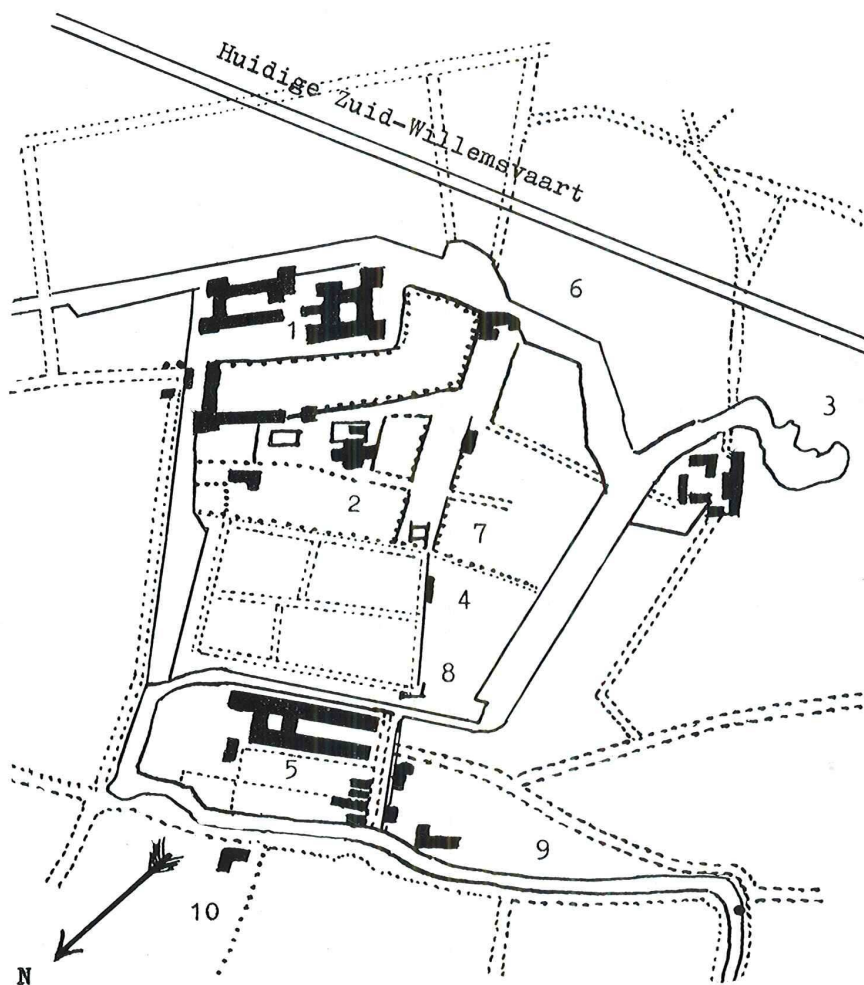
Vóór de periode van het 'moderne' kadaster, is er geen bronnenmateriaal dat ons iets leert over de bouwgeschiedenis van de twee percelen. Enkele aanwijzingen konden wel gevonden worden in de literatuur. De meest relevante literatuur is van de hand van pater Raphaël Verbois. Na zijn loopbaan als missionaris wijdde hij zijn tijd aan het herschikken van het gemeentearchief van Rekem. Wellicht zal hij hier relevante bronnen zijn tegengekomen, maar hij was helaas zeer karig met zijn bronvermelding, waardoor het moeilijk te achterhalen valt waar hij zijn informatie haalde...

In het Rijksarchief te Hasselt bevinden zich archieven van de kerkfabriek, de parochie en de gemeente van Rekem. Onderzoek in deze archieven leverde geen informatie op over een eventuele bebouwing van deze percelen vóór 1800 buiten de pastorie. Ook in de archieven van de gemeente en de schepenbank van Rekem (1623-1795) werden geen aanwijzingen voor bebouwing gevonden.

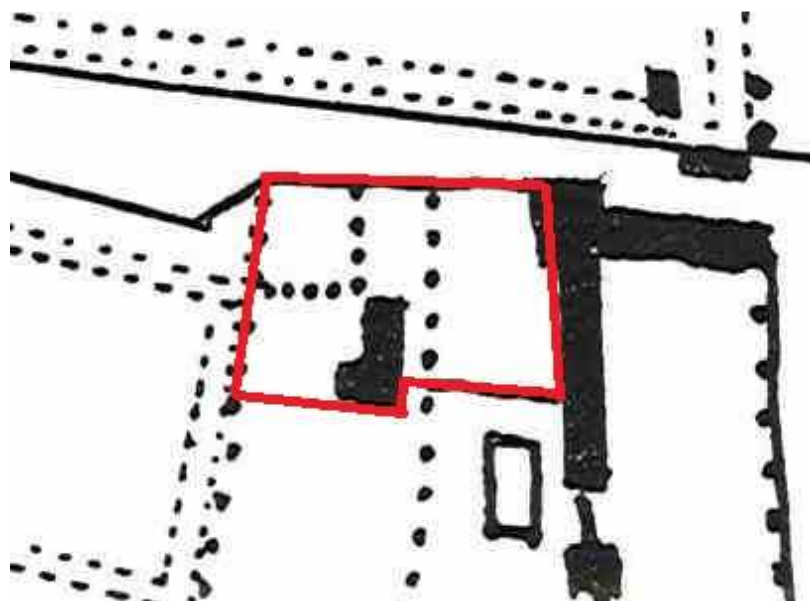
In 1638, toen Franse soldaten in Rekem gelegerd waren, zou de oude pastorie erg beschadigd zijn geworden door brand.¹ Pastoor Mees (1632-1650) liet daarop de oude pastorie afbreken. Op dezelfde plaats werd onder zijn pastoorschap, met hulp van zijn voorganger Périlleux (1628-1632) die intussen pastoor was in Boorseme, een nieuwe pastorie gebouwd.² Pastoor Adriaen Fourneau (1724-1739) zou enkele veranderingen aan de pastorie hebben aangebracht.³

Graaf kanunnik Frans Gobert liet in 1680 een nieuw kerkhof aanleggen "naast de hof van de pastoor".⁴ Nog volgens Verbois zou de graaf tot dat doel het huis en hof van Schepen Helger Groenen, gelegen naast de hof van de pastoor, geruimd hebben.⁵ Aanwijzingen over de geschiedenis van dit huis hebben we niet gevonden. Via de persoonsindex van de inventaris van de archieven van de gemeente en de schepenbank van Rekem vinden we wel verschillende rekeningen van de gemeente die door Groenen zijn opgesteld tussen 1642 en 1666. Uit 1675 dateert een stuk over een burgerlijke rechtszaak van Petronella Meex (de weduwe van Peter Groenen), tegen haar schoonvader He(y)lger Groenen, over een stuk land. Er zijn dus voldoende aanwijzingen dat deze Helger Groenen effectief rond deze tijd geleefd heeft en een belangrijke functie uitoefende.

Aan het einde van de achttiende eeuw, tussen 1780 en 1786, werd een algemene opmeting van het graafschap gedaan (afbeelding 4). Na de meting zou een kadasterplan van het graafschap zijn opgesteld. Dat kadasterplan werd echter niet teruggevonden. Wel is een schets van het grondplan van de gemeente Rekem, dat zou zijn opgesteld bij die metingen, bekend.⁶ Op de schets, voorzien van een legende, zien we dat onder punt 2 de kerk, de pastorie en het 'krankenhuis' worden vermeld. Met enige voorzichtigheid kunnen we hieruit afleiden dat op de te onderzoeken percelen maar één gebouw staat, namelijk de pastorie (afbeelding 5).

Afbeelding 4: Schets van de gemeente Rekem, gebaseerd op een grondplan dat opgemaakt werd bij een algemene opmeting in 1780

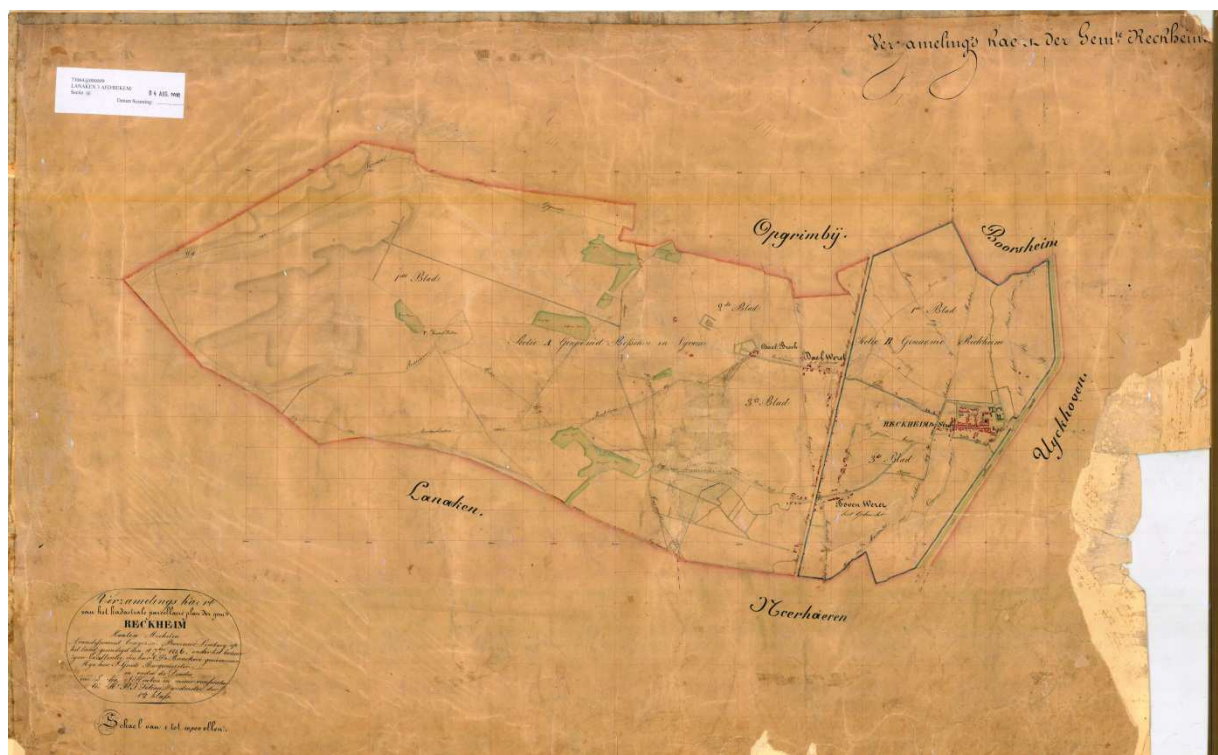
Afbeelding 5: detail uit de schets van het grondplan uit 1780, met een voorzichtige afbakening van de te bestuderen percelen.

De primitieve kadasterplannen en de 'Oorspronkelijk Aanwijzende Tabel'

Het kadaster, zoals we dat vandaag kennen als de dienst van de belastingadministratie die de onroerende goederen in kaart brengt en de waarde ervan bepaalt, kent een lange geschiedenis. Reeds tijdens de Franse periode (1794-1815) werden de eerste metingen verricht. De Nederlandse periode (1815-1830) en de grensstrubbelingen tussen Nederland en het onafhankelijke België (1830-1839) zorgden ervoor dat de werkzaamheden pas in 1844 voltooid waren: op dat moment waren alle Limburgse gronden en gebouwen opgemeten, waren ze in kaart gebracht, geïnventariseerd en naar kadastrale waarde geschat.⁷

De **primitieve kadasterplannen** van de gemeente Rekem dateren uit 1826. Naast een verzamelplan (afbeelding 6), met een overzicht van alle secties, werden per sectie **deelplannen** opgesteld.

Naast voorgenoemde plannen werden er in deze periode per gemeente ook een '**Oorspronkelijk Aanwijzende Tabel**', het zogenaamde register '208', opgesteld: hierin wordt per perceel informatie gegeven over de ligging, de eigenaar, het soort eigendom, de grootte, etc.

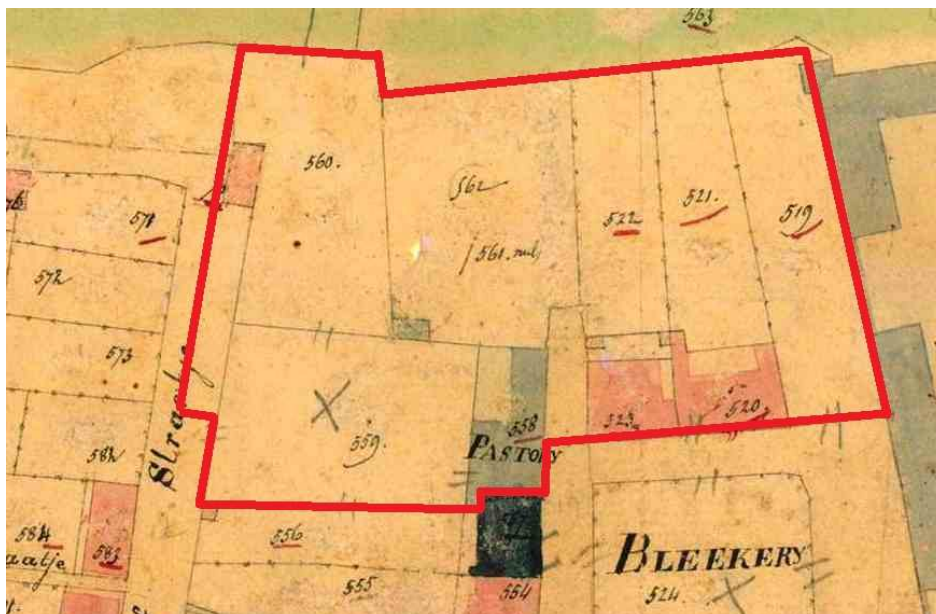

Afbeelding 6: verzamelplan van het kadaster van de gemeente Rekem, 1826.

De combinatie van de plannen, waarop elk perceel genummerd is, en de omschrijving van die percelen in de '208', geeft ons een uiterst gedetailleerd beeld van het grondbezit en bebouwing rond het midden van de negentiende eeuw.

Vanuit de huidige toestand van de twee te bestuderen percelen hebben wij via de mutatieschetsen, waarover meer in het volgende onderdeel, de ligging ervan kunnen situeren op het tweede deelplan

van sectie B van het kadaster. De grenzen van de huidige percelen zijn afgetekend op het deelplan (afbeelding 7).

Afbeelding 7: detail uit het deelplan van het kadaster uit 1826, met aanduiding van de huidige grenzen van de te bestuderen percelen.

Het gaat dus over de ‘oorspronkelijke’ percelen 519 tot 523, 558 tot 562 en 570. In de ‘Oorspronkelijk Aanwijzende Tabel’ vinden we o.a. volgende gegevens over die percelen:

Perceel-nummer	Eigenaar	Soort der eigendom	Oppervlakte
519	Frans Hubert Eymael (brouwer)	tuin	7a70ca
520	Jan Antoon Eymael (rentenier)	huis	2a00ca
521	Jan Antoon Eymael (rentenier)	tuin	5a20ca
522	Franciscus Janssen (slachter)	tuin	4a90ca
523	Franciscus Janssen (slachter)	huis	2a00ca
558	Kerkfabriek Rekem	pastorij	2a30ca
559	Kerkfabriek Rekem	tuin	9a70ca
560	Kerkfabriek Rekem	kerkhof	8a70ca
561	Perceelnummer niet in gebruik		
562	Kerkfabriek Rekem	tuin	10a60ca
570	Gemeente Rekem	huis	0a40ca

Naast de pastorij (op perceel 558), die we ook al op de schets uit 1780 zagen, stonden er gebouwen op de percelen 520, 523 en 570. Links onderaan perceel 562 staat ook een gebouw, maar daarover

wordt geen informatie gegeven in de 'Oorspronkelijk Aanwijzende Tabel'. Vermoedelijk gaat het over een stal of een schuur in een tuin van de pastorie.

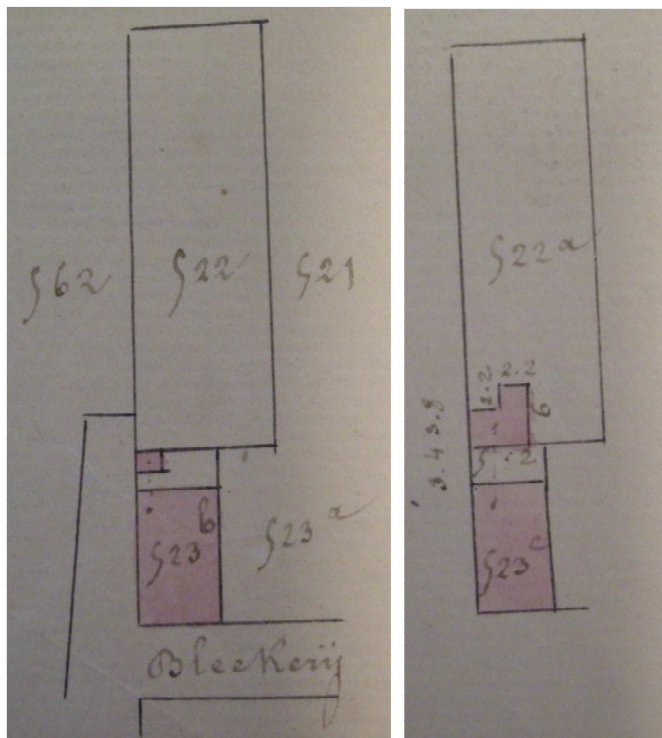
De evolutie tussen 1850 en 1960

De wijzingen aan percelen en gebouwen worden door het kadaster jaarlijks bijgehouden in zogenaamde '**mutatieschetsen**'. In deze schetsen werden voor elk perceel dat wijzingen ondergaan had, twee tekeningen gemaakt: een met de toestand voor de verandering, en een tweede met de nieuwe toestand. Deze mutaties werden genoteerd in register '209': de 'Aanvullende Aanwijzende Tabel'. Aan de hand van de '209' en de bijbehorende mutatieschetsen is het perfect mogelijk de evolutie van een perceel te achterhalen.

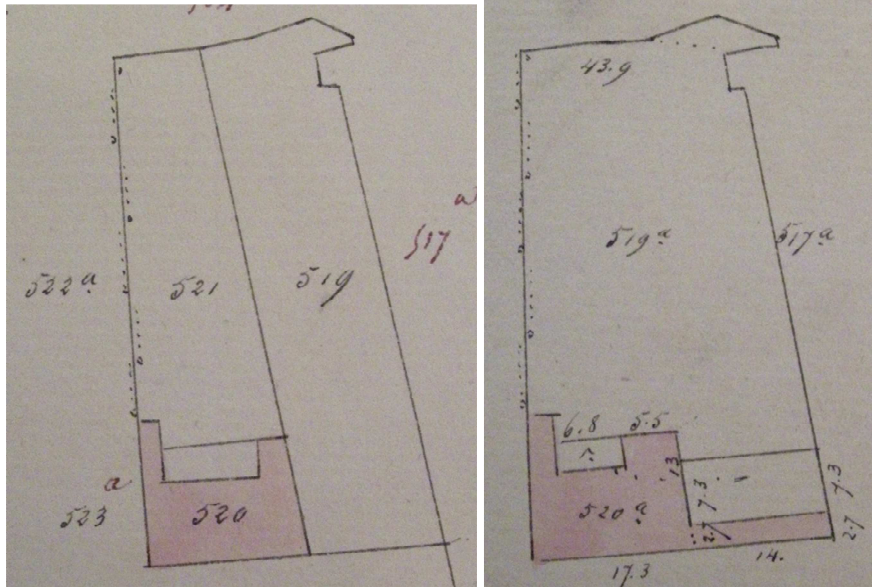
Hierna volgt een chronologisch overzicht van de mutatieschetsen die betrekking hebben op de te bestuderen percelen. Links staat telkens de oude toestand afgebeeld, rechts de nieuwe toestand.

1848: deze schetsen ontbreken in het archief van de gewestelijke directie van het kadaster. Vermoedelijk gaat het om de splitsing van perceel 523 in 523a en 523b (vergelijk het primitief plan en de mutatieschetsen van 1850).

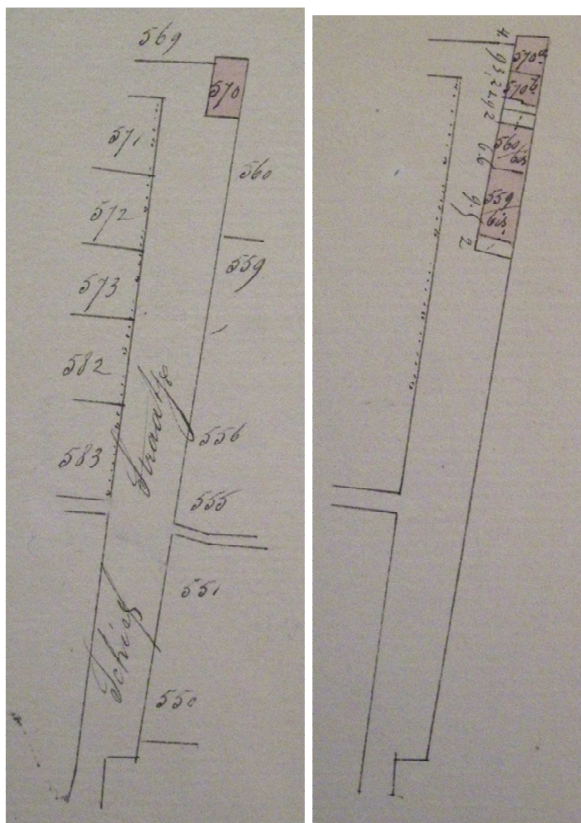
1850: het oorspronkelijk perceel 522 wordt hernoemd naar 522a, en er is een gebouw bijgekomen. Perceel 523b wordt hernoemd naar 523c, en er is een klein gebouwtje verdwenen.

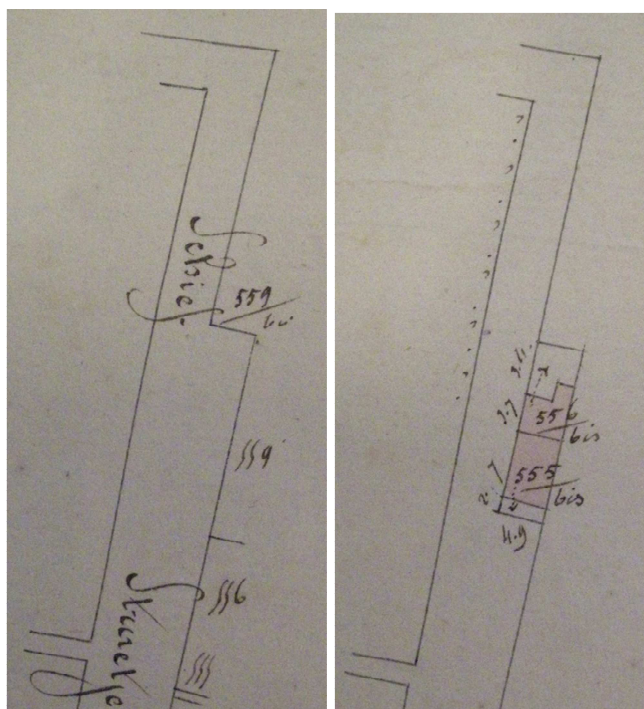
1851: het oorspronkelijk perceel 521 en een groot deel van oorspronkelijk perceel 519 worden samengevoegd tot perceel 519a. Het onderste deel van het oorspronkelijke perceel 519 wordt samengevoegd met 520 en hernoemd naar 520a. Op laatst genoemd perceel wordt het gebouw vergroot.

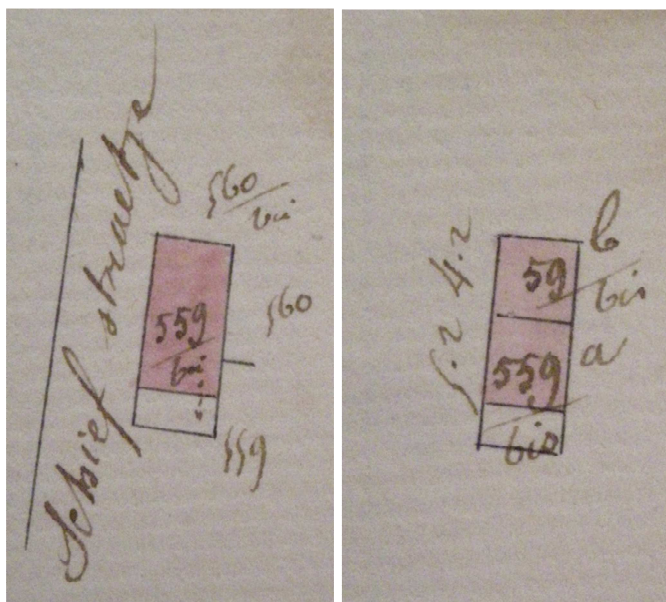
1851: het gebouw op het oorspronkelijk perceel 570 wordt opgesplitst in percelen 570a en 570b. Op de nieuw gevormde percelen 560/bis en 559/bis zijn nieuwe gebouwen gezet.

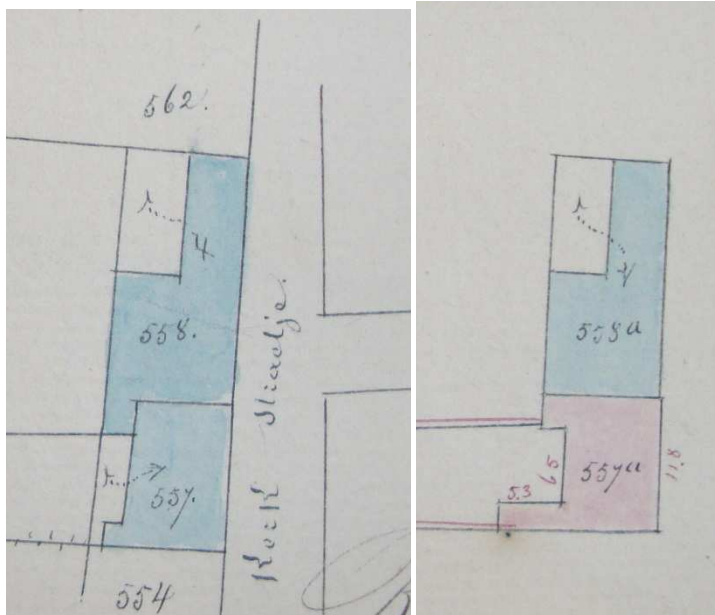
1852: onder perceel 559bis zijn twee percelen (556/bis en 555/bis) met gebouwen bijgekomen.

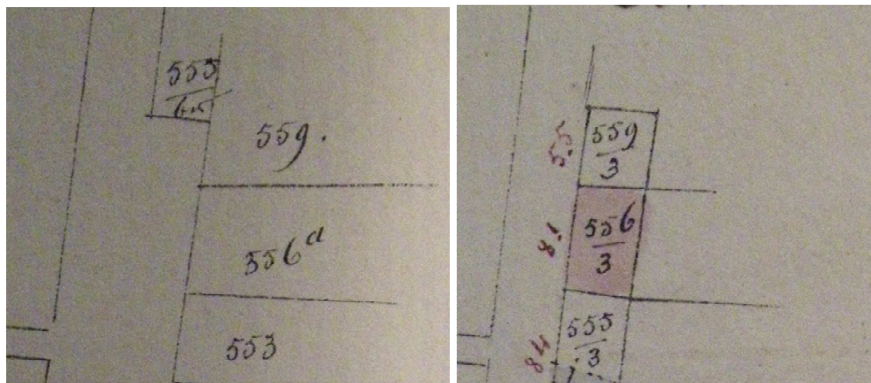
1853: het gebouw op perceel 559/bis wordt opgesplitst in 599a/bis en 559b/bis.

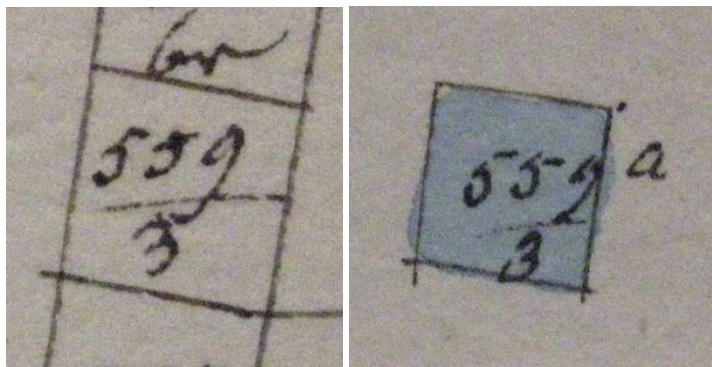
1859: een deel van de pastorie op het oorspronkelijk perceel 558 wordt toegevoegd aan het gebouw op perceel 557. Beide percelen worden hernoemd naar respectievelijk 558a en 557a.

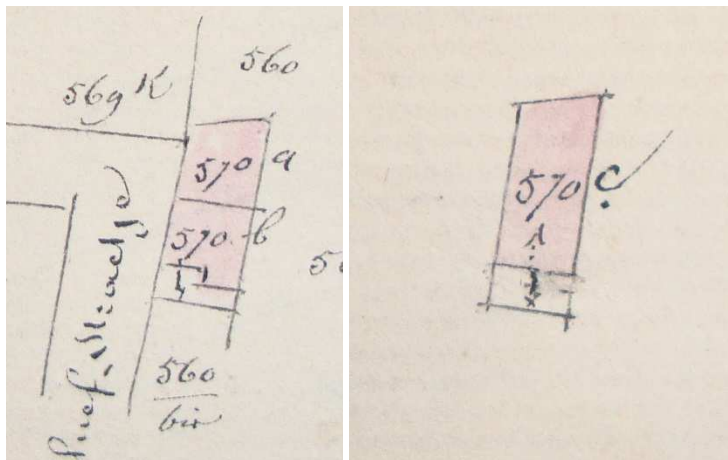
1862: het perceel 555/bis is hernoemd naar 559/3.

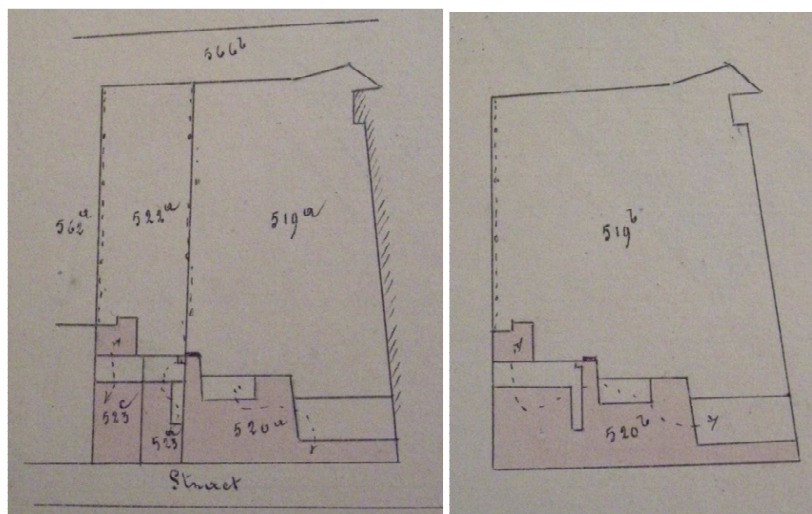
1863: het perceel 559/3 wordt hernoemd tot 559a/3 en er is een gebouwtje op gezet.

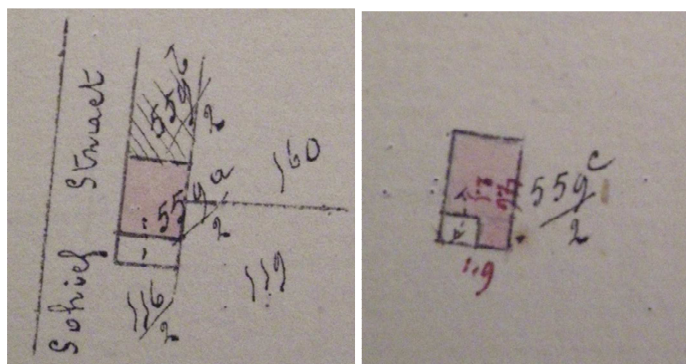
1864: de bebouwde percelen 570a en 570b worden samengevoegd tot perceel 570c. Het lijkt erop dat er een kleine wijziging aan het gebouw heeft plaatsgevonden, maar de schets is niet heel duidelijk.

1880: percelen 522a en 519a zijn samengevoegd tot perceel 519d. De bebouwde percelen 520a, 523a en 523d worden samengevoegd tot perceel 520d.

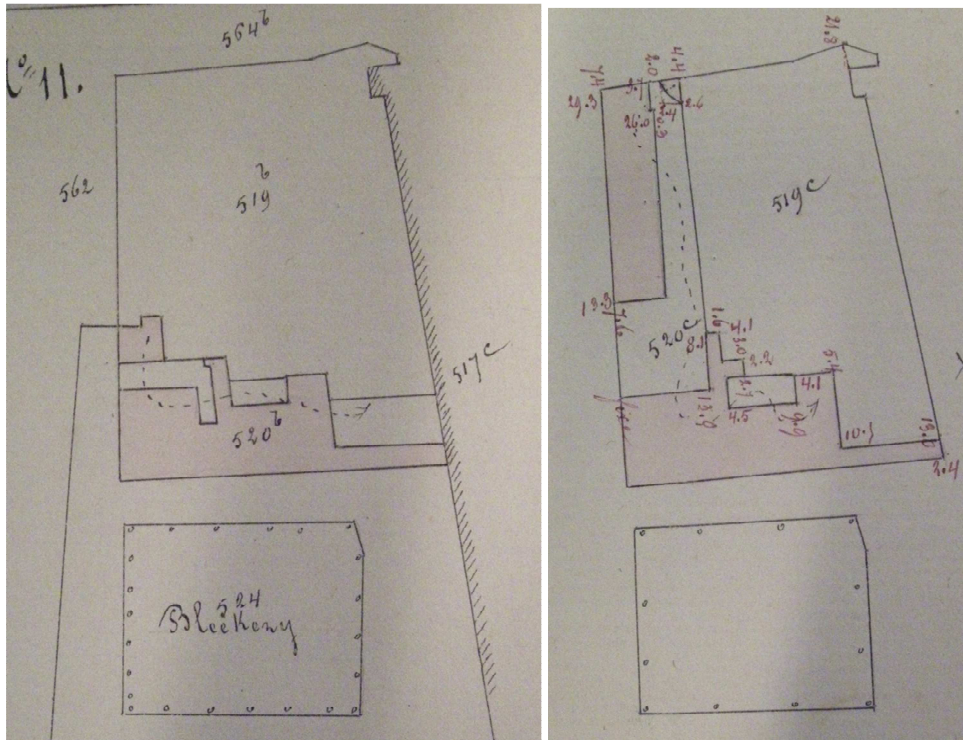

1880: perceel 559a/2 wordt hernoemd naar 559c/2. Het gebouw is vergroot.

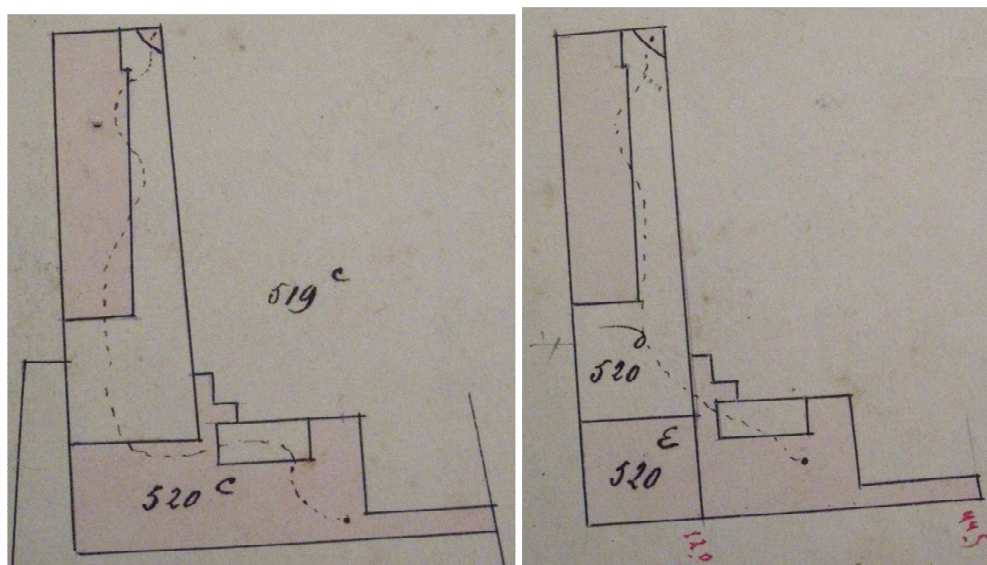

1883: perceel 519d wordt opgesplitst in 519c en 520c. Perceel 520d wordt samengevoegd met perceel 520c. Op laatstgenoemd perceel verschijnt een volledig nieuw gebouw, rechtsboven is ook nog een klein bouwwerk te zien. Aan het reeds bestaande gebouw worden kleine aanpassingen aangebracht.

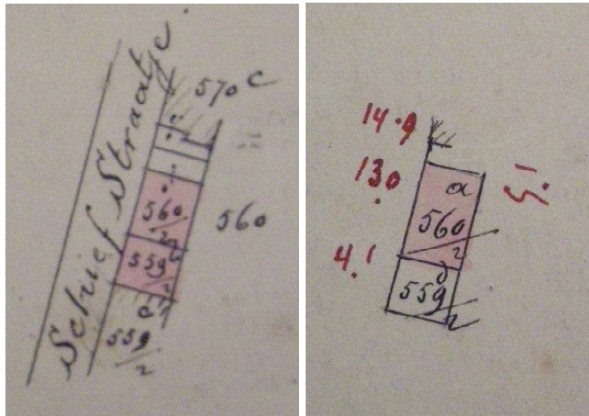
Onderaan zien we 'Bleekerij' staan, de oude naam voor de huidige Groenplaats.

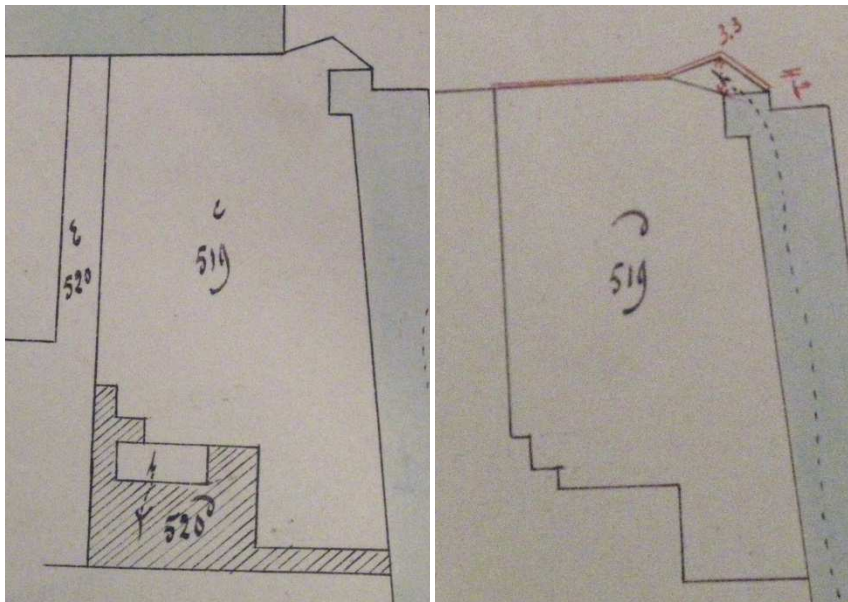
1896: perceel 520c wordt opgesplitst in 520d en 520e. Het gebouw onderaan wordt in twee gedeeld.

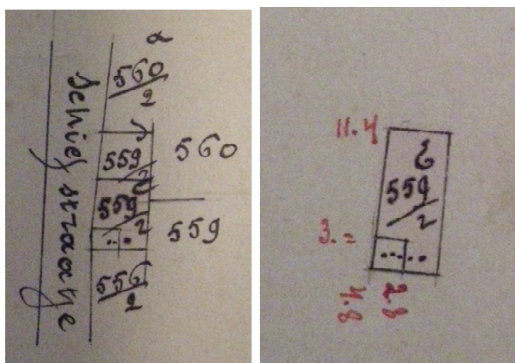
1897: perceel 560/2 is hernoemd naar 560a/2. Het gebouw op perceel 559d/2 is afgebroken.

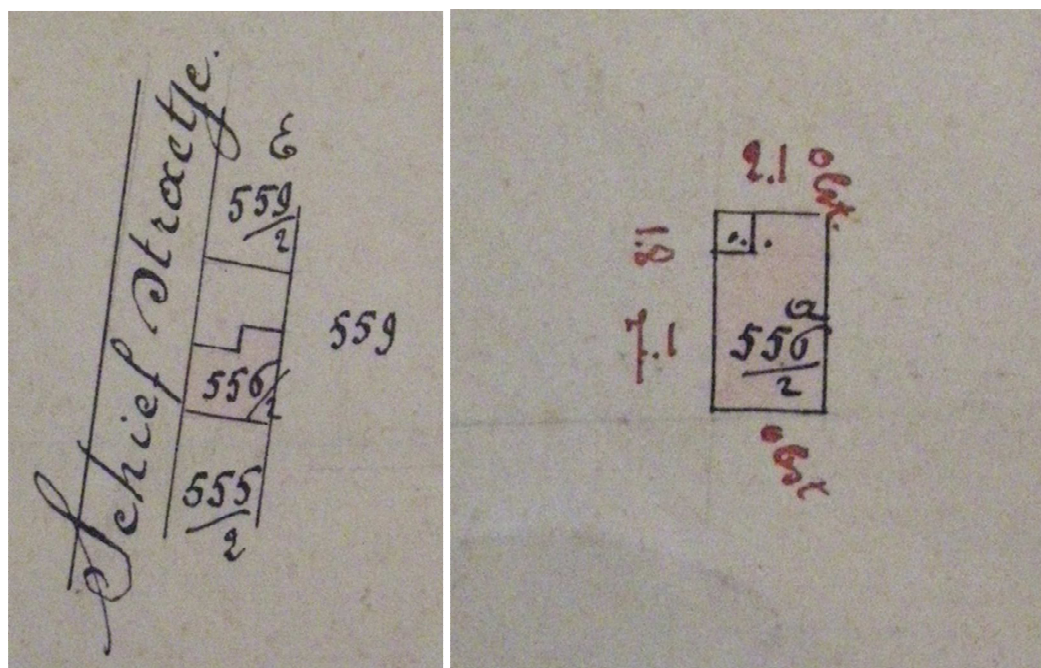
1905: perceel 519c is hernoemd naar 519d.

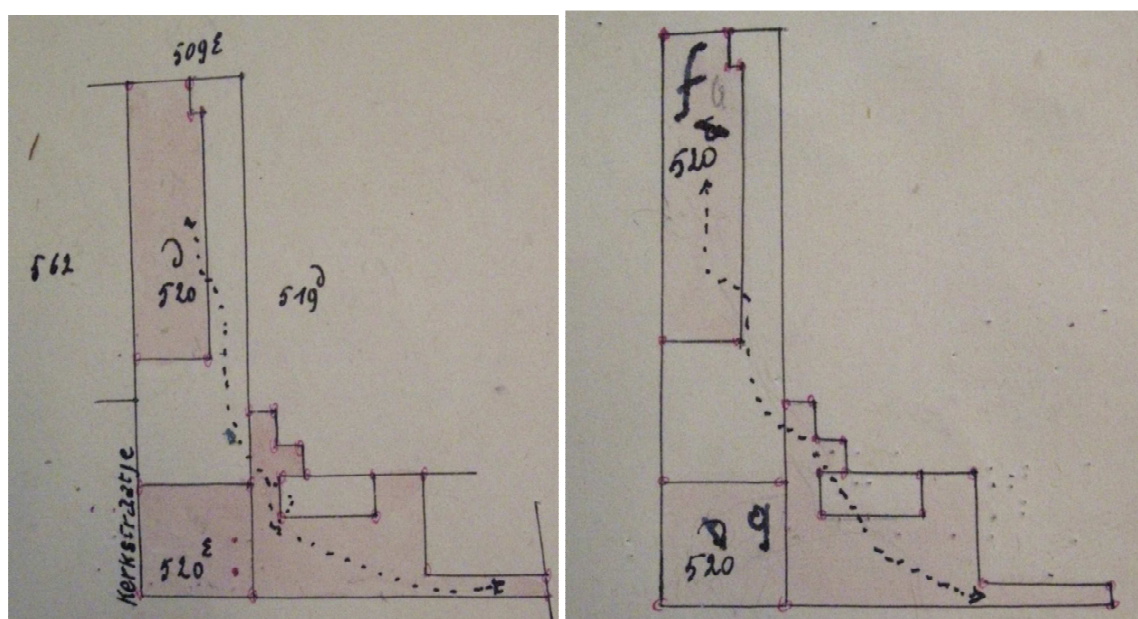
1910: de percelen 559c/2 en 559d/2 zijn samengevoegd tot 559e/2. Het gebouw is vergroot.

1915: het gebouw op perceel 556/2 is vergroot. Het perceel is hernoemd naar 556a/2.

1949: percelen 520d en 520e hernoemd naar 520f en 520g.

Op 4 april 1960 besloot de kerkraad van Rekem enkele eigendommen te verkopen aan de Belgische Staat. Het ging over het oud kerkhof (perceel 560, oppervlakte: 8a70ca), een tuin (perceel 562, oppervlakte: 10a60ca), de oude pastorij (perceel 558a, oppervlakte: 2a26ca) en de bijbehorende tuin (perceel 559, oppervlakte: 9a70ca).⁸ De opbrengst daarvan, 202.500 frank, zou gebruikt worden voor een deel van de schulden voor de bouw van de nieuwe kerk af te lossen.

In de voorgevel van de oude pastorie bevonden zich drie wapenschilden. Twee daarvan waren van de pastoors Périlleux en Mees, de 'bouwers' van het 17de-eeuwse gebouw. Een derde steen kwam oorspronkelijk uit de vorige pastorie. Op deze steen staan de twaalf apostelen afgebeeld, tot bewijs dat de pastorie toebehoorde aan de abt van de abdij van Beaurepart, dat ook wel de 'Abdij der 12 apostelen' werd genoemd.⁹

14

De te schatten eigendom vormt een blok gelegen met een facade van 28 meter tegen de Groenplaats en van achter grenzende aan de huizen van het Schiefstraatje en met ongeveer 14 meter tegen vermeld straatje.

Het gebouw bestaat uit woning met verdiep met er tegen bijgebouwen zonder verdiep opgetrokken in brikken van de streek, muren van één en halve steen. Facade; deur in het midden, links drie vensters en rechts een venster, boven vier vensters.

Indeling: Hoofdgebouw, ingangsdeur in het midden, vloer in blauwe steen, links grote zaal, plankenvloer en marmeren schouw, verder nog een kleine kamer. Boven drie slaapkamers, zolder belegd met planken. Dak oude vlaamse pannen met stropoppen. Gewelfde kelders. Het bijgebouw tegen het hoofdgebouw aan bevat keuken achterkeuken en bergplaatsen.

Het gebouw alhoewel oud is nog stevig doch vertoont hier en daar plekken van vochtigheid.

Het hoofdgebouw heeft een facade van 12 meter op een diepte van 10 meter, hoogte 8,50 meter; het bijgebouw 10 meter op 4,50 meter, hoogte 5,50 meter.

De tuin gekadaastreerd sectie B nr 559 groot 9a70ca ligt juist achter de gebouwen.

Rekening houdende met het feit dat de oude huizen ten huidige dagen niet meer gezocht zijn en mij steunende op de hiervoor aangehaalde vergelijkingspunten schat ik de venale waarde van het huis met tuin groot 2a26ca + 9a70ca = 11a96ca *175.000 Fr.*

Perceel B nr 560 groot 8a70ca uitgevende gedeeltelijk aan het Schiefstraatje en gedeeltelijk achter de huizen van deze straat, die geen tuin noch achteruit hebben, schat ik de waarde, in acht nemende de aangelegenhedswaarde die deze grond biedt voor de aangrenzende eigenaars aan 20 Fr de m2 of *17.400 Fr.*

Percelen sectie B nr 559a/2 en B nr 562 groot 10a90ca hebben ingang langs het Kerkstraatje aan 15 Fr de m2 of *16.350 Fr.*

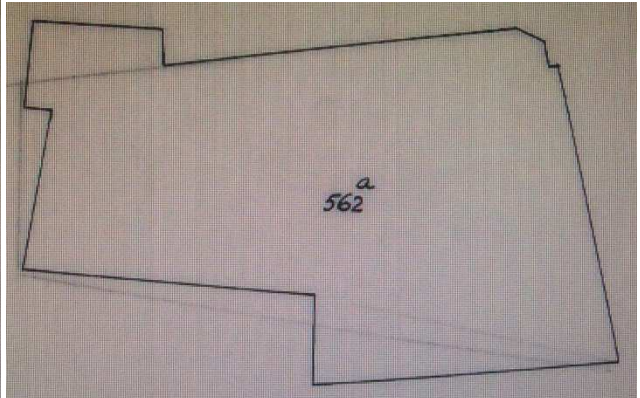
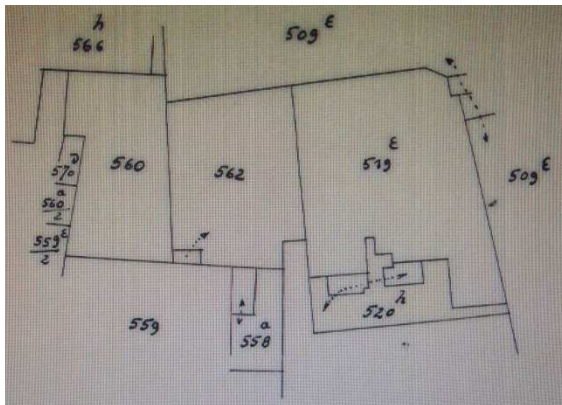
Totaal *208.750 Fr.*

In de kadastrale leggers zien we inderdaad dat in 1960 een herbestemming van de percelen werd doorgevoerd. Hoewel het kerkhof al enkele decennia niet meer gebruikt werd, verloor het voor het kadaster in 1960 officieel die betekenis.

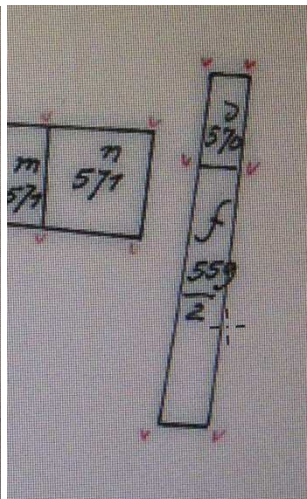
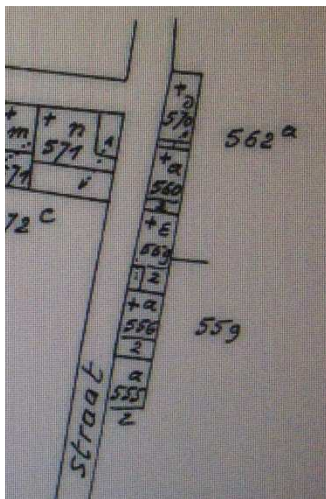
De evolutie tussen 1960 en 1981

In de jaren na de verkoop werden de gebouwen gesloopt. De drie eerder genoemde stenen uit de gevel van de oude pastorie worden sindsdien in de oude parochiekerk, die nu dienst doet als museumkerk, bewaard.¹¹ In de mutatieschetsen is weer goed het verloop van de perceelswijzingen te volgen.

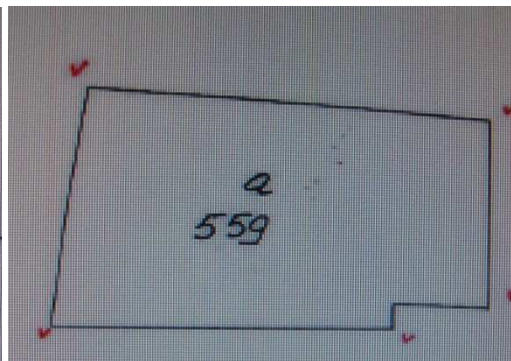
1960: de percelen 560, 562, 519e en 520h zijn samengevoegd tot 562a, het gebouw dat op het voormalige perceel 520h stond, staat niet meer op het samengevoegde perceel.

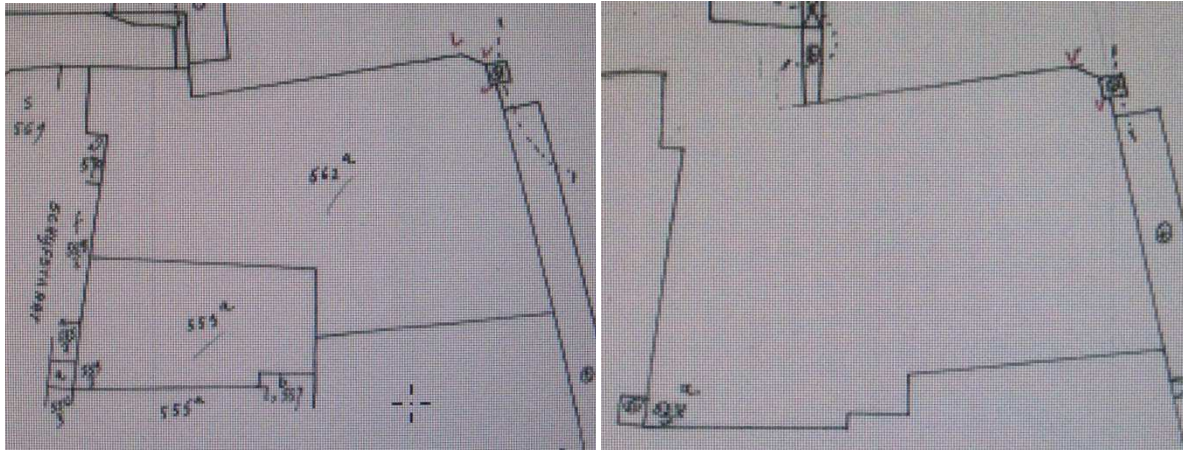
1969: percelen 560a/2, 559e/2 en 556a/2 zijn samengevoegd tot perceel 559f/2. Van de gebouwen op de oude percelen 570d, 560a/2, 559e/2 en 556a/2 is niets meer te zien.

1970: de percelen 558a en 559 zijn samengevoegd tot 559a. De pastorie op het oude perceel 558a is afgebroken.

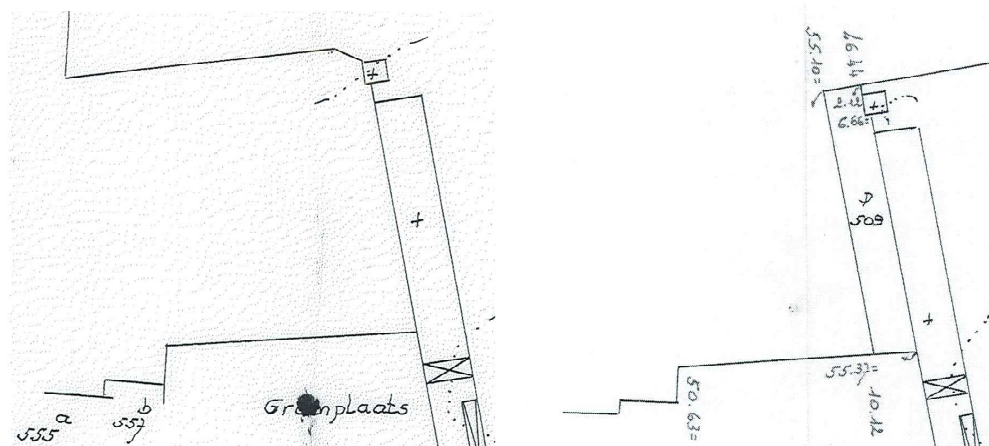
1981: op de schetsen vóór de mutaties van 1981 is goed te zien hoe de huidige percelen 509r2 en 509p overeenkomen met de oudere percelen 559a en 562a. Na de mutatie van 1981 worden ze samengevoegd met het groot perceel 509f.

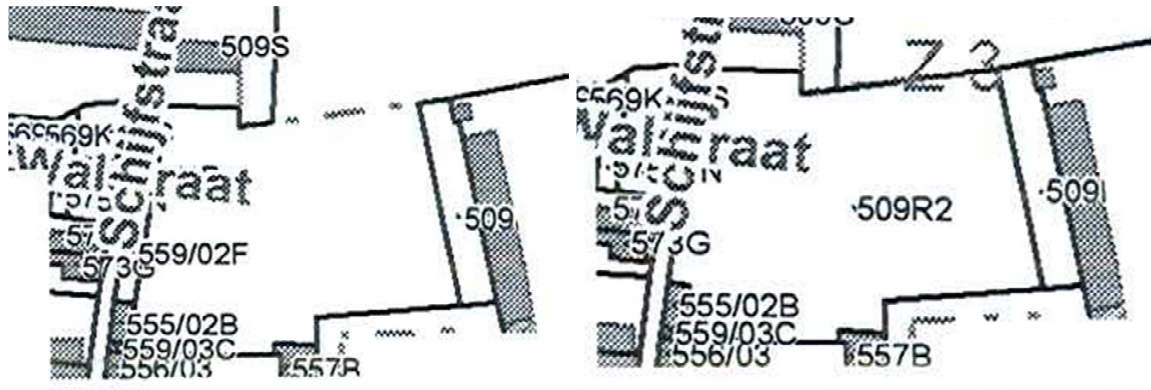
Evolutie tussen 1981 en 2004

Het register '209' werd aangevuld tot in de jaren '80/'90 van vorige eeuw. Het opzoeken van recentere wijzigingen gebeurt via de computer. Het zoeken van de bijbehorende opmetings- en mutatieschetsen bij het kadaster leverde de schetsen op uit 2003 en 2005.

2003: het huidige perceel **509p** ontstaat uit perceel 509k.

2005: perceel 509z wordt opgesplitst in meerdere percelen. Een van die percelen is het huidige perceel **509r2**. Op de schetsen is het niet heel duidelijk te zien, maar 559f/2 en 570d zijn ook opgenomen in perceel **509r2**.

Over de andere wijzingen hebben we uit de database het volgende kunnen afleiden. Het huidige perceel **509r2** vloeit voort uit perceel 509z (zie mutatieschetsen 2005), dat op zijn beurt komt uit perceel 509r (verandering volgens de lijst tussen 2005 en 2006, dus nog voor de bovenstaande mutatieschetsen van 2005), dat dan weer voortvloeit uit 509m (2004-2005). Perceel 509m komt uit perceel 509k (2002-2004). Uit dat laatste perceel ontstaat ook perceel **509p** (zie mutatieschetsen 2003). Perceel 509k komt uit perceel 509g (2002), dat op zijn beurt komt uit perceel 509f (1982-1984). In diezelfde lijst zien we dat perceel 509f tussen 1980 en 1982 ontstond uit de percelen 559a en 562a, hetgeen ook blijkt uit de mutatieschetsen van 1981.

Conclusie

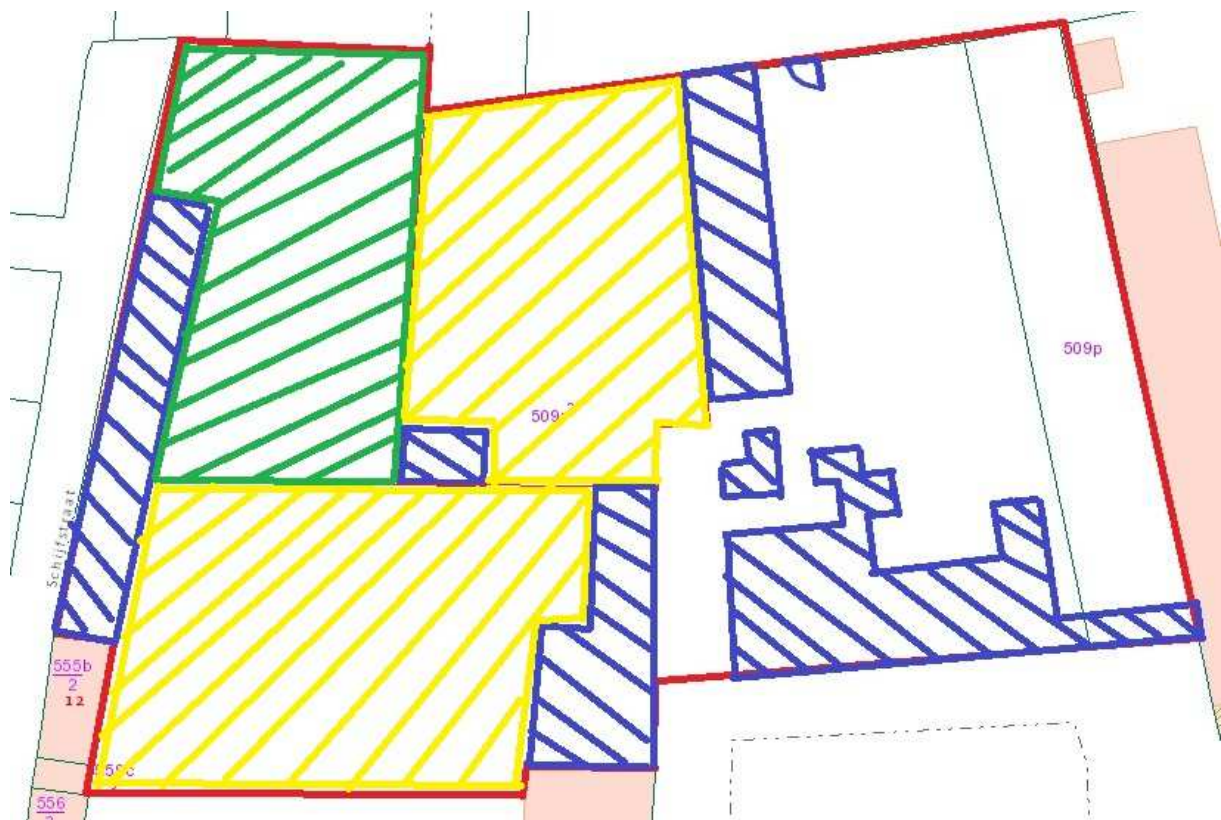
Uit dit onderzoek is gebleken dat de huidige onbebouwde percelen een hele bouwgeschiedenis achter de rug hebben. Over de periode voor de start van het 'moderne' kadaster kan enkel in algemene termen gesproken worden. Op basis van een schets van een grondplan van de gemeente Rekem, dat rond 1780 zou zijn opgemaakt, kan gezegd worden dat er zeker een pastorie heeft gestaan. Dat wordt ook bevestigd door de literatuur. Deze pastorie werd in 1638 gebouwd, op dezelfde plaats als de oudere pastorie. In de tuin van de pastorie heeft vermoedelijk ook een stal of schuur gestaan. Van meer gebouwen op de onderzochte percelen is in de bronnen geen sprake.

In de literatuur wordt ook gesproken over een kerkhof "naast de hof van de pastoor", dat in 1680 zou zijn aangelegd. In de 'Oorspronkelijk Aanwijzende Tabel' wordt perceel 560 ook als zodanig beschreven. De grenzen van het kerkhof werden pas in het midden van de negentiende eeuw vastgelegd. Het is niet ondenkbaar dat overblijfselen van het oude kerkhof op of over de grenzen met de oorspronkelijke percelen 559 en 562 teruggevonden kunnen worden. Beide percelen grenzen aan de pastorie en worden in de '208' omschreven als tuinen, in eigendom van de kerkfabriek van Rekem.

Op de plaats van het kerkhof zou daarvoor het huis van een schepen hebben gestaan, maar hierover zijn geen gegevens bekend. Het is dus niet ondenkbaar dat hier nog funderingen van het betreffende huis kunnen liggen.

Naast de pastorie (met schuur?) stonden er in het midden van de negentiende eeuw nog drie andere huizen: één van een slachter, één van een rentenier en één van de gemeente. Over de bouw van deze huizen is weinig geweten. Over de veranderingen aan deze gebouwen bieden de mutatieschetsen meer uitsluitsel.

Op onderstaande uitsnede uit de huidige kadasterkaart hebben we tot slot getracht een overzicht te geven van alle plaatsen waar gebouwen hebben gestaan (blauw gearceerd). De ligging van het kerkhof in het midden van de negentiende eeuw is in het groen gearceerd. In het geel zijn de plaatsen gearceerd waar mogelijk nog restanten van het oude kerkhof te vinden zijn.

-
- ¹ R. Verbois, *Geschiedenis der kerken, kloosters en kapellen van Rekem*, Rekem, 1965, p. 16.
- ² R. Verbois, *Geschiedenis der kerken, kloosters en kapellen van Rekem*, Rekem, 1965, p. 16 en 90-91.
- ³ R. Verbois, *Geschiedenis der kerken, kloosters en kapellen van Rekem*, Rekem, 1965, p. 92.
- ⁴ R. Verbois, *Een bladzijde parochiegeschiedenis van Rekem*, in G.O.S.S.U. Lezingen, 3 (1957-1958), p. 4.
- ⁵ R. Verbois, *Geschiedenis der kerken, kloosters en kapellen van Rekem*, Rekem, 1965, p. 21-22.
- ⁶ R. Verbois, *Geschiedenis van Rekem en zijn keizerlijk Graafschap*, Rekem, 1972, p. 204.
- ⁷ Meer informatie is te vinden in A. Bitonti, P. de Reu en R. Nijssen, *Inventaris van het archief van het controlekantoor Maasmechelen van de administratie van het kadaster. Overdracht 2010*, Rijksarchief te Hasselt (*Inventarissen*, 104), 2014, p. 10-16.
- ⁸ Hasselt, *Provinciaal Archief Limburg, Archief kerkfabrieken*, doos 19, nr. 504.
- ⁹ R. Verbois, *Geschiedenis der kerken, kloosters en kapellen van Rekem*, Rekem, 1965, p. 16, 18.
- ¹⁰ Hasselt, Rijksarchief, *Archief van de kerkfabriek van Rekem. Overdracht 2000*, nr. 16.
- ¹¹ R. Verbois, *Geschiedenis der kerken, kloosters en kapellen van Rekem*, Rekem, 1965, p. 16, 18.